

Народна банка на Република Македонија

**Квартален извештај
јули, 2009**

СОДРЖИНА

Вовед	3
I. Макроекономски движења	6
1.1. Меѓународно економско опкружување	6
1.2. Домашна понуда	12
1.3. Агрегатна побарувачка	15
1.3.1. Лична потрошувачка.....	16
1.3.2. Буџет и јавна потрошувачка.....	17
1.3.3. Инвестициска потрошувачка	18
1.3.4. Нето извозна побарувачка.....	19
Прилог 1: Ревизија на БДП 2002-2007 година	20
1.4. Вработеност и плати	22
1.5. Биланс на плаќања	25
1.6. Инфлација	33
Прилог 2: Преносни ефекти на глобалната економска криза врз македонската економија	37
II. Монетарна политика	42
2.1. Монетарни агрегати	46
2.2. Кредитна активност	50
2.3. Каматни стапки	56
III. Пазар на капитал	60
IV. Макроекономски проекции	62
Прилог 3: Проекции за кредитната активност на банките во третиот квартал на 2009 година	66
Прилог 4: Проекции на движењата во надворешниот сектор	69
Прилог 5: Претпоставки за егзогените варијабли.....	71
СТАТИСТИЧКИ ПРИЛОГ	73

* Кварталниот извештај содржи анализа на макроекономските движења главно во првиот квартал на 2009 година и расположливите податоци за движењата во вториот квартал на 2009 година, заклучно со 15.07.2009 година.

Вовед

Во првиот квартал на 2009 година, макроекономските трендови во македонската економија, во голема мера, соодветствуваат со случувањата во глобалната економија. По глобалната рецесија, започна и намалувањето на домашната активност, при што временското задоцнување е пократко во однос на очекуваното. Брзиот ефект од светската криза врз побарувачката за извоз и врз степенот на искористување на извозните капацитети имаат доминантна улога врз падот на домашниот БДП во првите три месеци на годината. Од аспект на цените, намалените притисоци од увозните цени и забавувањето на домашната побарувачка се фактори што придонесуваат за натамошно забавување на инфлацијата. Во услови кога очекувањата се во насока на понатамошно продлабочување на глобалната рецесија, се оценува дека падот на домашната економија ќе продолжи да се засилува. Во оваа насока делуваат стеснувањето на извозната побарувачка, забавувањето на капиталните приливи, очекуваното затегнување на условите на пазарот на труд и прилагодувањата на очекувањата на домашните економски субјекти. Во прилог на ваквите оценки оди и процикличното однесување на домашниот банкарски сектор, којшто на неизвесниот макроекономски амбиент и растечките ризици одговори со позатегнати кредитни услови и ограничена понуда на кредити. Во надворешниот сектор продолжи проширувањето на дефицитот во тековната сметка, одразувајќи го побрзото надолно прилагодување на извозот во однос на увозот, како и неповолните трендови на приватните трансфери. Неможноста за целосно финансирање на овој јаз преку капиталните текови доведе до интервенции на НБРМ на девизниот пазар со продажба на девизи, со цел да се одржи стабилноста на девизниот курс. Со тоа, во овој период преку девизните резерви беше финансиран поголем дел од дефицитот во тековната сметка. Оттука, и покрај отворањето негативен произведен јаз и значителното забавување на инфлацијата, притисоците врз девизниот курс наметнаа потреба од преземање дополнителни монетарни мерки во насока на поголема затегнатост. Во текот на јуни се забележува промена на движењата на девизниот пазар, но сепак временскиот период е премногу кус за да се укаже на промена во досегашните трендови.

По значителното забавување на растот во последниот квартал на 2008 година, во првото тримесечје на 2009 година, за првпат во последните шест години, беше забележан умерен пад на БДП од 0,9%. Притоа, негативниот придонес на нето извозната побарувачка, во голема мера беше надополнет преку сè уште силната домашна побарувачка. И покрај растот, трендовите во првиот квартал покажуваат забавување на домашната компонента на побарувачката, при што од особено значење е движењето на личната потрошувачка, како доминантна категорија. Така, личната потрошувачка се прилагоди побрзо од очекуваното, забавувајќи до 3,5% во првиот квартал (наспроти 7,4%, колку што изнесуваше реалниот раст во претходниот квартал). Во следниот период, процените се во насока на натамошна надолна корекција на личната потрошувачка, водена од оцените за намалување на расположливиот доход, неизвесноста на пазарот на работна сила, намалувањето на склоностите и можностите за ново задолжување, како и од мотивот на претпазливост и поголема склоност кон штедење. И покрај очекувањата за продолжување на падот на инвестициската побарувачка, во првиот квартал бруто-инвестициите забележаа пораст, со помал интензитет од просечниот раст во текот на 2008 година. Сепак, во услови на намалена домашна и извозна побарувачка, оценки за намалена профитабилност на корпоративниот сектор и ограничен пристап до извори на финансирање, не се очекува растот на инвестициите да продолжи до крајот на годината.

Забавувањето на домашната инфлација продолжи и во вториот квартал на 2009 година, при што во овој период е забележана и негативна просечна промена на цените. Во првите шест месеци на 2009 година, просечната годишна стапка на инфлација изнесува 0,1%. Притоа, инфлациските остварувања се под проектираната патека, укажувајќи на поголемо забавување на инфлацијата од очекуваното, а и понатаму останува ризикот од поголем дефлациски ефект на домашната побарувачка во однос на очекувањата. Сепак, глобалните движења упатуваат и на можни нагорни ризици. Ова, пред сè, се однесува на трендот на раст на цените на нафтата на светските берзи, што укажува на потенцијални нагорни притисоци врз инфлацијата преку овој канал. Во секој случај, споредбата на ризиците ги идентификува како доминантни оние коишто ја зголемуваат веројатноста за посилно просечно намалување на домашните цени.

Прелевањето на глобалната рецесија во домашната економија, во првите месеци на 2009 година, особено е видно преку наглото намалување на вредноста на извозот. Се поголемо продлабочување на падот на странската побарувачка и пониските цени на металите се главните фактори на годишното намалување од 33,8% на вкупниот извоз, во првите четири месеци. Од друга страна, годишниот пад на увозот беше речиси двојно помал и изнесуваше 17,1%, одразувајќи го побавното прилагодување на домашната побарувачка. Во вакви услови, во овој период беше забележано значително проширување на трговскиот дефицит (за 6,3%, на годишна основа). Се очекува притисоците од домашната побарувачка значително да се намалат до крајот на годината, што значи и поголемо прилагодување на страната на увозот во следниот период. Сепак, неизвесноста околу времетраењето на кризата, како и отпочнатиот тренд на раст на цената на нафтата на светските берзи не создаваат простор за очекувања за поголемо подобрување на трговското салдо во текот на годината. Оттука, изворите на негово финансирање се сè уште од критично значење и во следниот период. Движењата од првиот квартал покажаа пад на капиталните приливи од околу 60% на годишна основа, што во комбинација со пониските нето-приливи од приватни трансфери наметна потреба од обемни интервенции на НБРМ со нето-продажба на девизни средства. Иако, од почетокот на вториот квартал кај менувачкото работење (како доминантна ставка на приватните трансфери) е видлива промената на неповолните трендови, сепак, натамошната динамика на овие приливи е тешко предвидлива и високо чувствителна на психолошки фактори. Од друга страна, иако капиталните приливи се повисоки во однос на очекувањата, сепак во услови на отсуство на показатели за побрзо излегување од кризата и при бавно враќање на довербата кај инвеститорите во глобални рамки, приливите од странски директни инвестиции и можноста за надворешно задолжување се сè уште многу неизвесни. Со тоа, ризиците што произлегуваат од надворешната нерамнотежа и натаму остануваат клучна слаба точка на македонската економија.

Неповолните поместувања во глобалната и домашната економија и растечката неизвесност беа причина домашниот банкарски сектор да реагира со значително стеснување на понудата на кредити. Така, веќе отпочнатиот тренд на постојано намалување на кредитите кон домаќинствата, во првите пет месеци на 2009 година беше надополнет со позначајно забавување на кредитната активност и кон корпоративниот сектор, што доведе до годишна стапка на раст на вкупните кредити од 18,5% во мај 2009 година (наспроти 34,4% во декември 2008 година). Ваквите движења, во најголем дел, се одраз на затегнатите услови на кредитирање од страна на банкарскиот сектор, согласно со влошениот ризичен профил на постојните и потенцијалните кредитокорисници (при пад на економската активност и влошени изгледи за идната динамика на расположливиот доход), како и на склоностите на банките, во услови на висока неизвесност во поглед на времетраењето и интензитетот на кризата, да се насочат кон зачувување на сопствената ликвидност и солвентност, на сметка на поумерено кредитирање на приватниот сектор. Значаен фактор на забавување на кредитната активност на банките е и стеснувањето на обемот на расположливи извори на финансирање. Имено, од почетокот на годината, банките значително ги зголемија девизните средства (делумно како последица на потребата за одржување на определено ниво на девизна ликвидност, согласно со Одлуката на НБРМ за управување со ликвидносниот ризик), а девизните обврски кон странство забележаа мал пораст, капиталот се задржа на приближно истото ниво, додека годишниот раст на вкупниот депозитен потенцијал продолжи да забавува, сведувајќи се на 2,9% во мај (наспроти 12,9% во декември 2008 година). Се оценува дека очекувањата за бавно ревитализирање на домашното штедење (согласно со падот на економска активност и намалувањето на капиталните приливи), во комбинација со отежнатиот пристап на меѓународниот пазар на капитал и растечката одбивност кон ризик на банките ќе бидат главните фактори што ќе ја профилираат кредитната политика на банките и во следниот период. Во вакви услови, се очекува натамошно забавување на стапката на кредитен раст.

Притисоците на девизниот пазар, предизвикани од проширувањето на дефицитот во тековната сметка, намалениот обем на капитални приливи од странство, психолошките притисоци, како и од зголемените склоности на банките за собирање девизни средства, претставуваа главен фактор на промените во поставеноста на монетарната политика во првите пет месеци на 2009 година. Притоа, во услови на растечки интензитет на овие притисоци од почетокот на годината (со кулминација во март, во периодот на претседателските и локалните избори), НБРМ презема мерки во функција на одбрана на стабилноста на домашната валута. Така, на девизниот пазар продолжија интервенциите со нето-продажба на девизни средства. Воедно, во март, референтната каматна стапка беше зголемена од 7% на 9%, а дополнително затегнување на монетарната политика беше направено во мај со зголемувањето на стапката на

издвојување задолжителна резерва на обврските на банките со девизна компонента. Иако целосните ефекти од преземените монетарни мерки се очекуваат со одредено временско задоцнување, сепак, согласно со остварувањата од почетокот на јуни (раст на понудата на девизи на девизниот пазар и интервенции со нето-откуп на девизи од страна на НБРМ) може да се увиди одредена промена во однесувањето на пазарните субјекти и постепено стабилизирање на нивните очекувања. И во следниот период, НБРМ ќе продолжи да ги следи клучните ризици, преземајќи, доколку е потребно, дополнителни монетарни мерки со цел да се одржи стабилен девизен курс и ценовна стабилност.

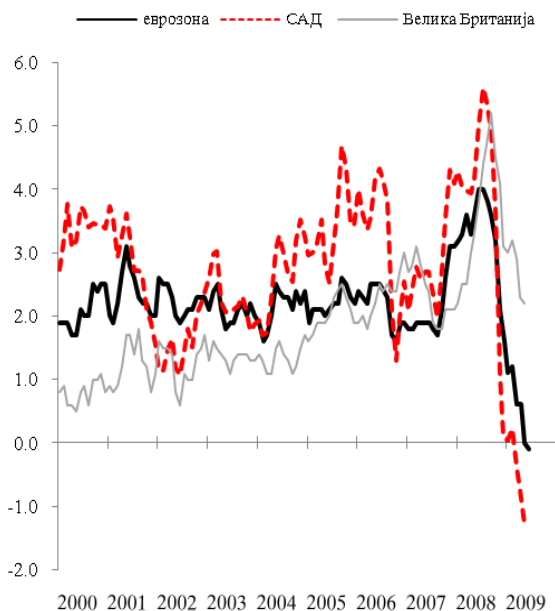

I. Макроекономски движења

1.1. Меѓународно економско опкружување

Прогнозиите за светската економија покажуваат нејзино постепено стабилизирање, истовремено укажувајќи дека рецесијата сè уште трае. Последните проекции на ММФ за глобалниот раст за 2009 година и најаму се негатаивни со блага надолна ревизија од 0,1 п.п., додека за 2010 година на очекуваниот раст е направена нагорна ревизија од 0,6 п.п. При тоа, подобрувањето на финансиските услови се оценува како подобро од очекуваното, пред сè како последица на големите државни интервенции. И покрај позитивните сигнали што можат да се видаат преку забавувањето на глобалниот пад, сепак се оценува дека закрепнувањето ќе биде бавно и нерамномерно. Оваа оцена се објаснува со состојбите во финансискиот систем, постепено исушување на државната поддршка, како и очекувањата за постепено обновување на штедењето на секторот „население“. Од аспект на инфлацијата, глобалните инфлациони притисоци се стабилизирани, што се должи на значителното намалување на цените на енергетските и останатите примарни производи и забавувањето на побарувачката. При тоа, во услови кога глобалните инфлациони очекувања и базичната инфлација се движат во интервал од 1-2%, се оценува дека ризиците од појава на долгорочна дефлација се мали.

Стапки на инфлација во
високондустријализираните економии
(годишни процентуални промени; месечни податоци)

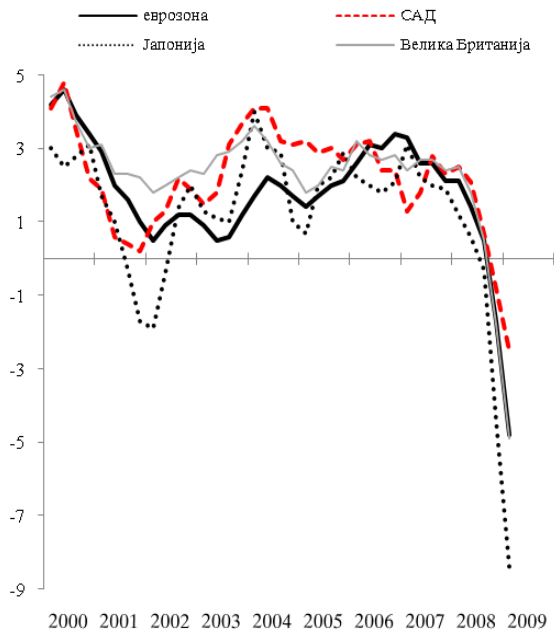
Извори: Еуростат и Национални податоци.

Последните проекции на ММФ¹ покажуваат незначителна надолна ревизија на светскиот пад за 2009 година, додека за 2010 година очекуваниот раст е ревидиран нагоре за 0,6 п.п., при што се оценува дека закрепнувањето на глобалната економија ќе биде бавно и нерамномерно. Така, падот на светската економија за 2009 година е проектиран на 1,4%, додека за 2010 година се очекува умерен раст од 2,5%, при што падот на глобалната економска активност во 2009 година е предизвикан од падот на активоста во развиените економии. Притоа, во оваа група земји за 2009 година се очекува економски пад од 3,8%, додека за 2010 година е проектиран умерен раст од 0,6%. Кај брзорастечките и економиите во развој проектираните стапки на раст за 2009 година и 2010 година изнесуваат 1,5% и 4,7%, соодветно. Генералните оценки сугерираат дека иако финансиските услови се подобри од очекувањата (благодарейќи на обемните државни интервенции), а постојат и позитивни сигнали за постепено закрепнување на економиите, сепак закрепнувањето ќе биде бавно заради затегнатите финансиски услови и ниските показатели на доверба. Главниот приоритет и натаму останува обновувањето на здравоста на финансискиот сектор, додека макроекономските мерки треба да го поддржат растот со зголемени јавни интервенции и поттикнување на

¹Преземени од Светскиот економски преглед на ММФ, ажуриран јули 2009.

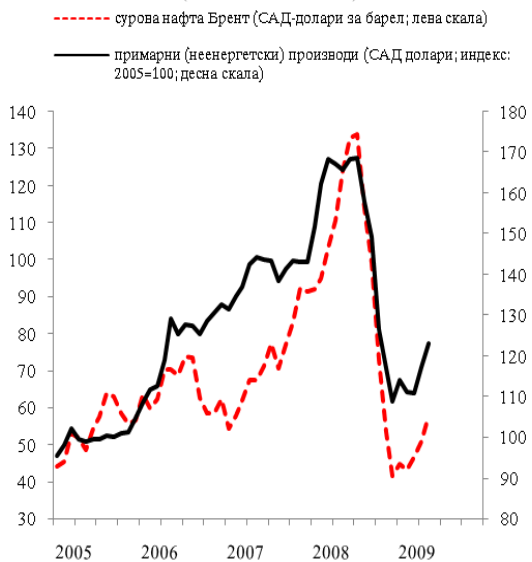

Реален раст на БДП во високоиндустријализираните економии (годишни процентуални промени; квартални податоци)

Извор: Еуростат.

Движење на суровата нафта и примарните производи (месечни податоци)

Извор: ММФ месечна база на податоци

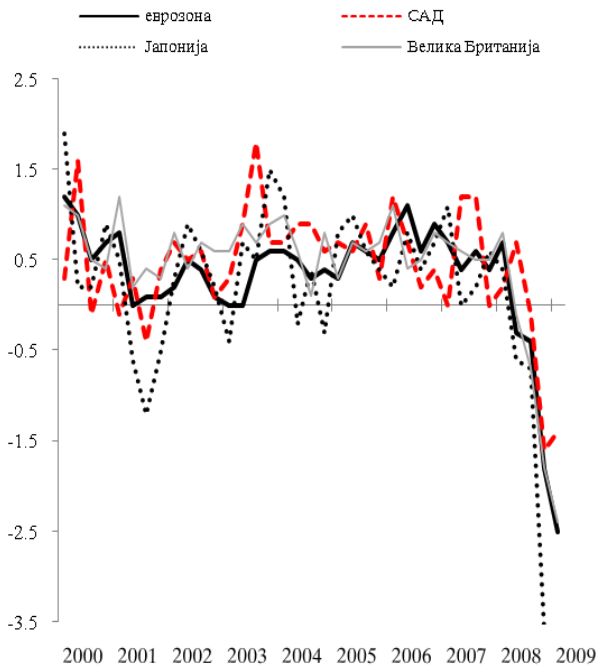
домашната побарувачка, но само во оние економии во коишто со тоа не се доведуваат во прашање фискалната и надворешната одржливост.

Паралелно со намалувањето на глобалниот раст дојде и до брзо и значајно намалување на глобалните инфлациски притисоци. Годишната глобална инфлација во мај изнесува 1,7%, што е значително надолно прилагодување споредено со инфлацијата од 6% во истиот месец од претходната година. Во некои од развиените економии инфлацијата се намали и под нулата, рефлектирајќи го остроото намалување на цените на нафтата, како и намалувањето на побарувачката. И покрај сегашните трендови на раст на цените на нафтата и на другите примарни производи, не се очекува позначаен раст на глобалната инфлација. Ова произлегува од сè уште нискиот степен на искористеност на капацитетите, што дури и при побрзо закрепнување на побарувачката би спречило поголем раст на нивото на цените. Глобалната инфлација за 2009 и 2010 година е проектирана на 0,1% и 0,9%, што претставува нагорна ревизија од 0,3 и 0,6 процентни поени, соодветно. Промената во процентите, главно ги рефлектира очекувањата за посилна побарувачка и повисоки цени на примарните производи во однос на првичните оцени. Засега не се очекуваат ризици од појава на долгорочна дефлација, што се должи на натамошното одржување на инфлациските очекувања и базичната инфлација во интервал од 1%-2%.

Економската активност во евро-зоната и натаму се намалува. Реалниот годишен пад на БДП во првото тримесечје во евро-зоната изнесуваше 4,8%. Ова претставува најголемо намалување на БДП во последните неколку децении и е резултат на наглоото намалување на инвестициите и прилагодувањето на залихите. Од друга страна, со забавувањето на стапката на инфлација и зголемувањето на номиналниот расположлив доход, личната потрошувачка засега е стабилизирана. Сепак, постои можност лошата состојба на пазарот на труд дополнително да ја намали личната потрошувачка во краток рок. Иако постојат позитивни сигнали за раст во 2010 година, сепак тековното ниво на показателите на доверба е конзистентно со намалувањето на економската активност. Дополнителен негативен ефект може да имаат и евентуалните значителни корекции на залихите. Во рамки на јунскиот месечен извештај на Европската централна банка, проекциите за економскиот раст на евро-зоната во 2009 година се движат од -5,1% до -4,1%.

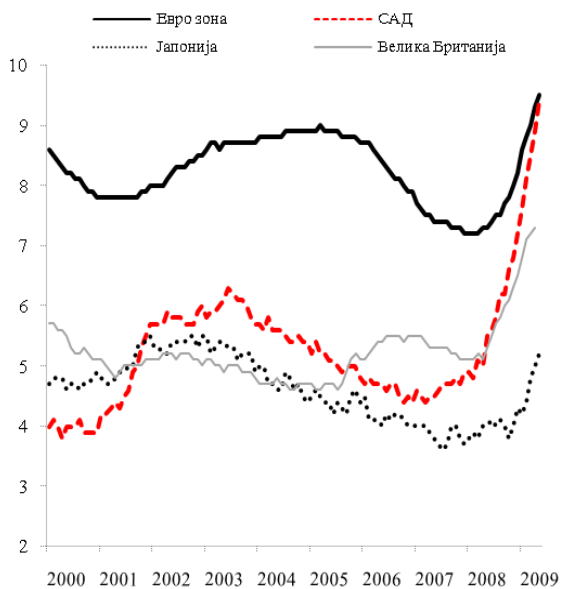

Реален раст на БДП во високоиндустријализираните економии (квартални процентуални промени; квартални податоци)

Извор: Еуростат.

Стапка на невработеност во високоиндустријализираните економии (процент; сезонски прилагодени; месечни податоци)

Извор: Еуростат

Притоа, негативен економски раст се очекува и кај најголемите економии на евро-зоната, Германија -5,4%, Франција -3% и Италија -4,4%.

Падот на цената на суровата нафта и другите примарни производи влијаеја и на стапката на инфлација во евро-зоната. Од 1% во првиот квартал, стапката на инфлација забави на 0,2% во второто тримесечје од 2009 година. Со падот на цената на нафтата, како и на примарните производи и храната, се очекува ниско ниво на инфлација и во текот на 2009 година. Според јунските проекции на ЕЦБ, годишната инфлација во евро-зоната ќе се движи од 0,1% до 0,5% во 2009 година и помеѓу 0,6% и 1,4% во 2010 година. Ваквата очекувана стапка на инфлација се должи главно на базните ефекти заради минатогодишните повисоки цени на енергентите, особено во првата половина од годината.

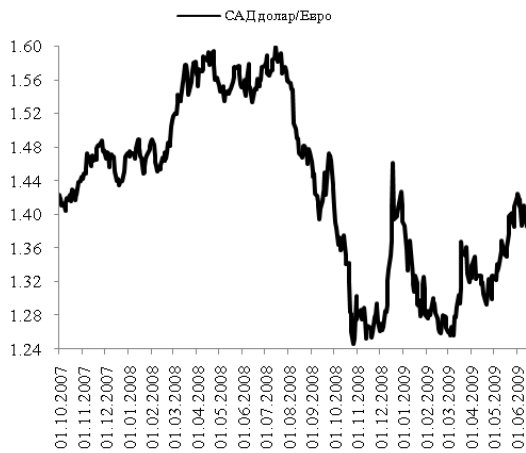
Во првото тримесечје од 2009 година, економијата на САД оствари реален пад од 2,5%, што претставува значително прилагодување споредено со реалниот годишен раст од 2,5% во првото тримесечје од 2008 година. Извозот, залихите и инвестициите и понатаму делуваат во насока на намалување на активноста, и се ублажени само делумно преку понискиот увоз и зголемената лична потрошувачка. Годишната промена на стапката на инфлација во април 2009 година е негативна и изнесува 0,7% (наспроти падот од 0,4% во март), главно како резултат на падот на цените на енергентите. Годишната базична инфлација се зголеми од 1,8% во март на 1,9% во април. За наредниот период, влошените услови на пазарот на трудот, како и намерите на потрошувачите да ги зголемат заштедите и да ги отплатат долговите креираат негативни ризици врз личната потрошувачка. Воедно, се очекува инвестициите и понатаму да останат ниски, како резултат на затегнатата кредитна политика и неизвесноста. Сепак, стабилизирањето на промените на личната потрошувачка и довербата на потрошувачите посочуваат кон забавување на економскиот пад. Покрај ова, се очекува домашната побарувачка да биде поткрепена од значајниот фискален стимул. Дополнително, и забрзаното намалување на залихите може да се види како позитивен знак за постепен развој. Според Системот на федерални резерви, за 2009 година се очекува негативен раст на реалниот БДП на САД од -2,0% до -1,3%.

Намалената економска активност и негативните проекции за идниот економски раст, делуваа негативно и на поместувањата на

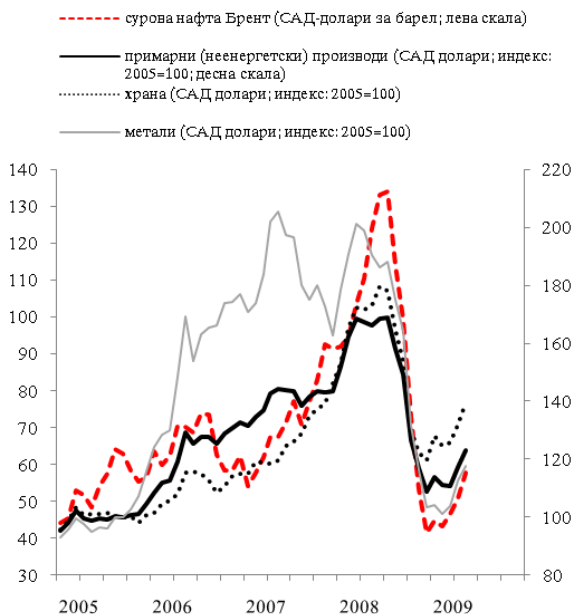

Движење на девизниот курс (дневни податоци)

Извор: ЕЦБ.

Движења на енергетските и примарните производи (месечни податоци)

Извор: ММФ месечна база на податоци

пазарот на работна сила. Во првото тримесечје од 2009 година, стапката на невработеност во евро-зоната изнесуваше 8,8% (0,8 п.п. повисока од претходниот квартал), додека во мај таа изнесуваше 9,5%. Во првото тримесечје невработеноста во САД изнесуваше 8,1%, додека за месец мај изнесуваше 9,4%. Карактеристично е тоа што стапката на невработеност во САД е брзорастечка, во споредба со другите напредни економии и таа го достигна нивото од пред 25 години.

Намалувањето на цените на суровата нафта и на примарните (неенергетски) производи², што започна од август 2008 година, продолжи и заврши во првото тримесечје од 2009 година. Според последните податоци, цените на примарните производи почнаа да растат на месечна основа од април, додека месечниот раст на цените на нафтата започна од март 2009 година. Просечната цена на суровата нафта „брент“ во првото тримесечје изнесуваше 45 САД-долари за барел и е пониска за 19,5% во споредба со претходното тримесечје (на годишна основа цената е намалена за 53,5%). Намалувањето на цената се должи на намалувањето на побарувачката на нафта на напредните економии и земјите во развој. По надолните корекции на побарувачката на нафта од страна на Меѓународната енергетска заедница, ОПЕК го намали производството на нафта за да се прилагоди на намалената побарувачка и да го запре падот на цената на нафтата. Од февруари 2009 година, кога е забележана најниската цена на нафтата за оваа година (43,3 САД-долари/барел), до мај 2009 година цената е зголемена на 58 САД-долари/барел, што претставува раст од 34%. Во првиот квартал, ценовниот индекс на примарните производи, бележи квартално и годишно намалување за 4,6% и 30,4%, соодветно. Во мај, индексот бележи зголемување од 11% споредено со март, кога е измерена најниската цена оваа година. Сепак, мајскиот индекс е понизок од ценовниот индекс за мај 2008 година за 26%. Слично на цените на нафтата „брент“ и на примарните (неенергетски) производи, по кварталниот пад од 11,7%, цените на металите бележат месечно зголемување од 16,2% во периодот од февруари до мај. Додека на квартална основа индексот на храната бележи раст од 1,7% во првиот квартал, на годишна основа забележан е пад од 23%.

Соочени со ризици од значително опаѓање на економската активност и можни

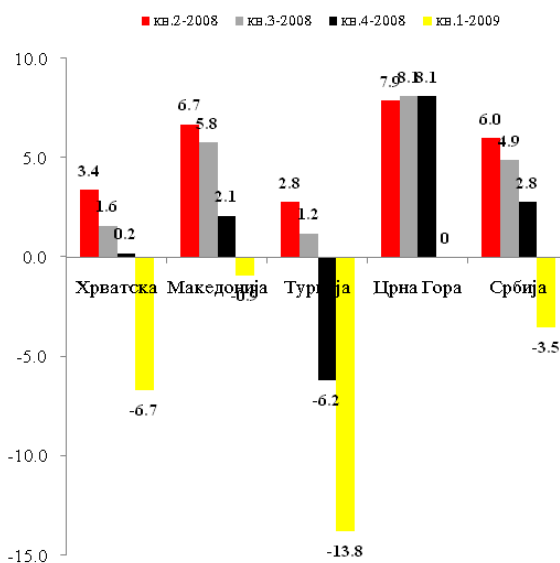
² Ценовниот индекс на примарните производи ги вклучува: цените на храната, пијалациите, земјоделските сировини и металите.

дефлациски движења, во изминатиот период **ЕЦБ постојано ги намалуваше каматните стапки**. Последните промени се случија во мај 2009 година кога ЕЦБ ја намали каматната стапка за 0,25 п.п. и ја сведе на 1%, додека Федералните резерви ја задржаа основната каматна стапка на 0,25% од декември 2008 година.

По брзата депрецијација на **вредноста на еврото** во однос на САД-доларот во последното тримесечје од 2008 година, во првото тримесечје од 2009 година еврото се стабилизира, а во второто тримесечје забележа апрецијација. Во првиот квартал, просечниот номинален девизен курс САД-долар/евро изнесуваше 1,30, додека во второто тримесечје изнесуваше 1,36, што претставува апрецијација на еврото од 4,6%. За споредба, вредноста на еврото во второто тримесечје од 2009 година е помала за 15% од второто тримесечје од 2008 година, кога просечниот номинален курс изнесуваше 1,56 САД-долари/евро. Вредноста на еврото во однос на САД-доларот постојано осцилира како резултат на глобалната економската активност, како и на тековните промени на проекциите за економски раст.

Реален раст на БДП во земјите од регионот (годишни процентуални промени, квартални податоци)

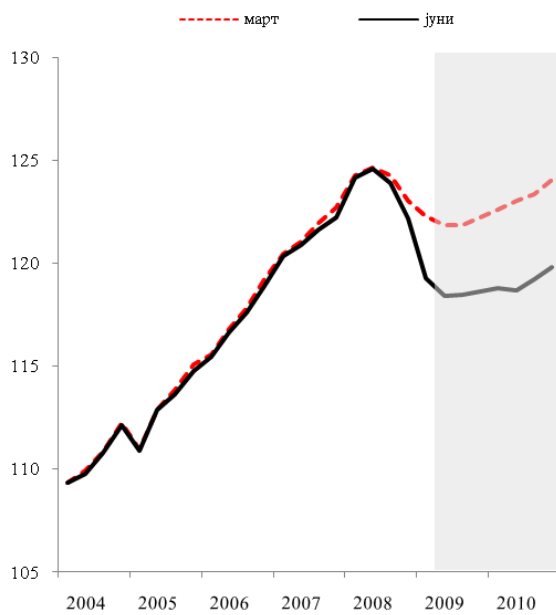
Извори: Национални статистички заводи.

И во првото тримесечје на 2009 година, преносот на глобалната финансиска и економска криза врз економиите на земјите во регионот, главно се одвива преку намалувањето на надворешната побарувачка и пониските надворешни капитални приливи. Надворешната и домашната побарувачка бележат пад во земјите од регионот, како резултат на намалениот влез на капитал и рестриктивната кредитна политика. Намалените притисоци од домашната побарувачка и намалувањето на цените на нафтата доведоа до стеснување на дефицитот во тековната сметка, со исклучок на Македонија и Косово. Од аспект на стапките на економски раст, просечната реална стапка на раст на БДП³ во првото тримесечје на 2009 година е негативна и изнесува -5%, за разлика од остварениот раст од 1,4% во четвртото тримесечје од 2008. Најсилно забавување на економската активност бележи Турција, којашто регистрира висока негативна стапка на пад на БДП од -13,8%, а потоа следува Хрватска со негативен раст на БДП од -6,7%. Пад на активноста е забележана и во Србија, каде што во првото тримесечје БДП се намали за 3,5%, во

³ При пресметување на просечната стапка на раст на БДП се земени предвид само следниве земји: Македонија, Србија, Хрватска, Црна Гора и Турција, поради недостаток на квартални податоци за Албанија, Босна и Херцеговина и Косово. Извор: Заводите за статистика и централните банки на соодветните земји.

Странска ефективна побарувачка (индекс: 2000=100; квартални податоци)

Извори: Еуростат, Консензус форкаст (Consensus Forecast) и пресметки на НБРМ.

споредба со 2,8% раст во текот на претходното тримесечје. Во првите два месеца од второто тримесечје на 2009 година, индустриското производство бележи негативни годишни стапки во сите земји од регионот, извозот и увозот значително се намалени во споредба со истиот период од минатата година укажувајќи на натамошно посилно намалување на економската активност во вториот квартал. Покрај намалена економска активност, земјите од регионот бележат и раст на стапката на невработеност. Најизразено зголемување на стапката на невработеност е забележано во Турција, додека нешто помал раст има во Србија, Црна Гора и Хрватска. Инфлациските притисоци се намалија и во регионот. Како во првото тримесечје така и во април и мај, стапката на инфлација продолжи да се намалува. Најниските годишни стапки на инфлација во април и мај од земјите во регионот се забележани во Македонија, Босна и Херцеговина и Косово.

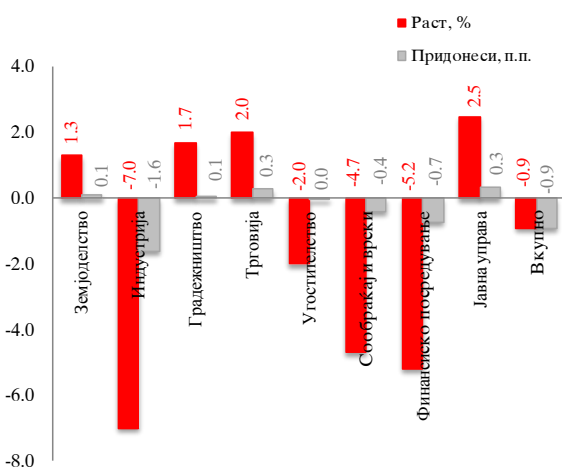
Со оглед на глобалното економско забавување и надолните ревизии на прогнозите за растот, се влошуваат и очекувањата за странската ефективна побарувачка на македонските производи за наредниот период. Така, индексот на странската ефективна побарувачка⁴ покажува поголем пад споредено со претходните оценки, при што поинтензивно намалување се очекува кон средината на 2009 година, со знаци за постепено ревитализирање од третото тримесечје на 2009 година (според јунските проекции). Патеката на движење на странската побарувачка е главната детерминанта на очекувањата за домашната економија, со што повторното враќање на позитивни стапки на економски раст, во голема мерка зависи од обемот и времетраењето на глобалната рецесија.

⁴ Странската ефективна побарувачка е пресметана како збир од пондерирани индекси на бруто домашниот производ на најзначајните трговски партнери на Република Македонија. Пондерите се пресметани врз основа на учеството на овие земји во македонскиот извоз. Податоците за бруто домашниот производ за земјите-трговски партнери на Македонија се од базата на податоци на Еуростат (New Cronos database), додека проектираните податоци се од публикацијата „Консензус форкаст“, март 2009 година и јуни 2009 година. Во пресметката на индексот се вклучени Германија, Грција, Италија, Холандија, Белгија, Шпанија и Србија.

1.2. Домашна понуда

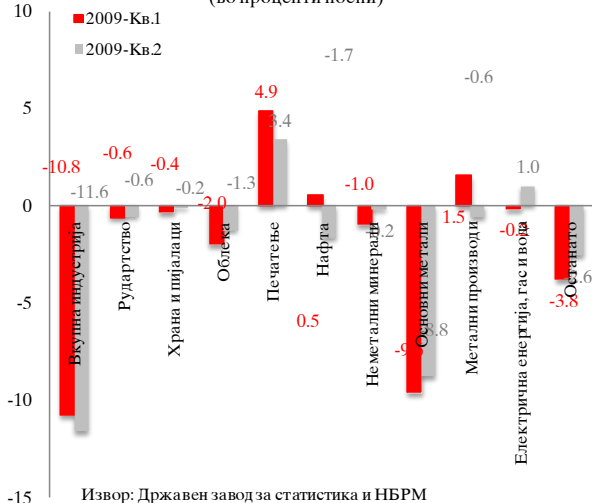
Преносниџе ефекти од глобалниџа рецесиџа врз домашниџа економиџа почнаа да се чувстџвуваат со поголем интензитет. Насроти забавувањето на годишниот раст во преходниот квартал, во првиот квартал на 2009 година БДП забележа пад од 0,9%. Со тоа, за прв пат по 2002 година, во македонската економиџа е забележано намалување на економската активност. Иако ефектите од кризата се распространети во повеќе сектори, сепак првичните поголеми ефекти се чувстџвуваат во индустријата ориентирана кон извоз. Намалување на активносџа е забележана и во дел од услужниот сектор. Оцениџе за глобалниот раст до крајот на годината и натаму се несигурни, со постојани ревизии во насока на подлабок пад на светската економиџа. Процената за поинтензивен пад на извозната побарувачка, заедно со оцениџе за прилагодување на очекувањата и поголемата воздржаност од нова попрошувачка и инвестиции, креираат очекувања за натамошно подлабочување на падот и на домашниџа економиџа.

Реални стапки на раст на одделните сектори од БДП и придонеси кон вкупниот пораст во Кв. 1

Извор: Државен завод за статистика и НБРМ

Придонеси на одделни дејности кон порастот на индустриското производство (во проценти поени)

Извор: Државен завод за статистика и НБРМ

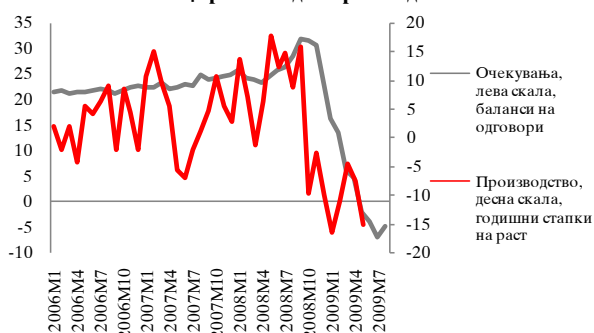
По првичните ефекти од кризата, ефектуирани со значително забавување на растот во последното тримесечје на 2008 година, во првиот квартал на 2009 година глобалната рецесиџа продолжи да се пренесува врз домашната економиџа со поголем интензитет. Така, во овој период е забележан годишен пад на бруџто домашниот производ од 0,9%, при што секторската анализа покажува и поголема распространетост на последиците од кризата. Така, во првиот налет, намалената странска побарувачка ги погоди индустриското производство и транспортот, додека во првите три месеци на 2009 година се забележува прелевање на ефектите и врз останатите сектори од економијата. Забавувањето на домашната потрошувачка услови забавување кај трговијата, намалените државни капитални вложувања го забавиџа градежништвото, а заради влошените очекувања значително беше намалена активносџа и кај финансиите и другите деловни активности. Падот на БДП, којшто се јавува за прв пат во последните шест години, сепак е значително помал од падот на БДП кај некои од земјите од регионот (Србиџа имаше пад од 3,5%, Хрватска од 6,7%, а Турциџа од 13,8%).

Намалената странска побарувачка, дополнета со влошената состојба во домашната економиџа, придонесе индустријата и во првото тримесечје на 2009 година да забележи висок пад, од 7%⁵, со што повторно беше дејност со најголем придонес за намалување на БДП. Намалувањето на индустриското производство во Македониџа сепак е поблаго во однос на останатите земји од регионот. Хрватска забележа пад од 10,9%,

⁵ Падот кај додадената вредност во индустријата во првото тримесечје изнесуваше 7%, а падот кај физичкиот обем на индустриско производство 10,8%.

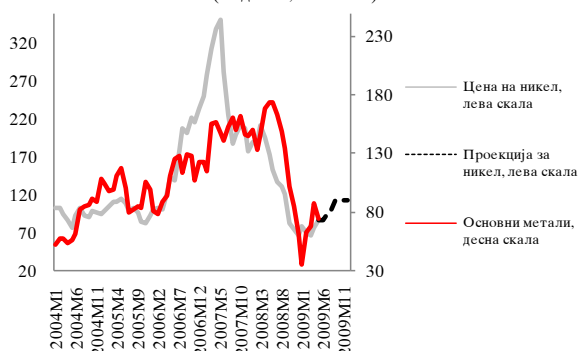

Индустриско производство и очекувања на менаџерите за идно производство

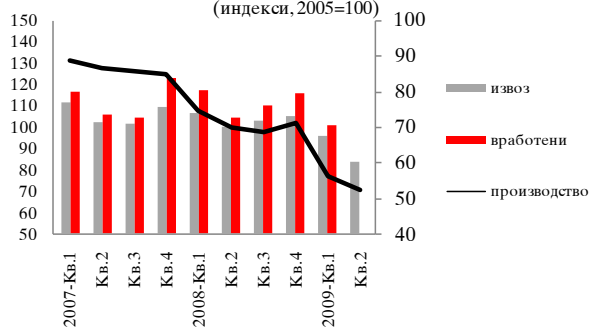
Извор: Државен завод за статистика

Производство на основни метали и цена на никел (индекси, 2005=100)

Извор: Државен завод за статистика, ММФ и Блумберг

Производство и извоз на текстил и вработени во текстилна индустрија (индекси, 2005=100)

Извор: Државен завод за статистика

Трговијата, личната потрошувачка и очекувањата на раководителите

Извор: Државен завод за статистика

Црна Гора од 13,6%, а Србија од 16,9%. Падот кај индустријата повторно беше предизвикан најмногу од основните метали, а намалување во првото тримесечје имаа уште 18 од 24 оддели (81% од индексот). Остварувањата ќе беа многу полоши да не беа забележани исклучителни резултати во дејноста „печатење“, којашто забележа годишен раст од 2,6 пати, делумно заради локалните и претседателските избори. **Трендот продолжи без поголеми промени и во април и мај, кога индустриското производство забележа пад од 11,6%, при намалување на производството кај 16 од 24 оддели (67% од индексот).** Најзначаен пад и во второто тримесечје имаше производството на основни метали, додека позитивен придонес имаа производството на електрична енергија, заради подобрената хидросостојба во земјата, и печатењето. Според резултатите од Анкетата за деловни тенденции во преработувачката индустрија на Државниот завод за статистика⁶, во периодот што следи се очекува понатамошно влошување на состојбата во индустријата, кога уште повеќе ќе дојде до израз намалувањето на домашната побарувачка.

Лошата состојба кај најзначајниот оддел од индустриското производство, **основниите метали**, присутна од август 2008 година, а предизвикана од ниските цени на металите и намалената странска побарувачка, продолжи и во 2009 година. Производството, коешто се одржува на минимално ниво, еднакво на нивото од првата половина од 2004 година, во петте месеци на 2009 година бележи годишно намалување од 42%. Благоиот нагорен тренд кај цените на металите од последните неколку месеци, како и очекувањата за продолжување на овој тренд до крајот на годината укажуваат на можно заживување на производството на основни метали во наредниот период. Сепак, ризиците околу ваквите очекувања се високи, со оглед на потребното време за обновување на нарачките. Во првото и второто тримесечје значително влошување на состојбата се забележува кај **текстилната индустрија**, каде обемот на производство, на годишна основа, во првото тримесечје е намален за 24%, обемот на извоз за 10%, а вработените за 14%. Дополнително влошување се забележува во второто тримесечје, кога производството има пад од 25%, а извозот од 17%⁷.

Кризата, којашто во последниот квартал од минатата година главно беше ограничена на производствениот сектор, во првиот квартал од

⁶Од јуни 2009 година.

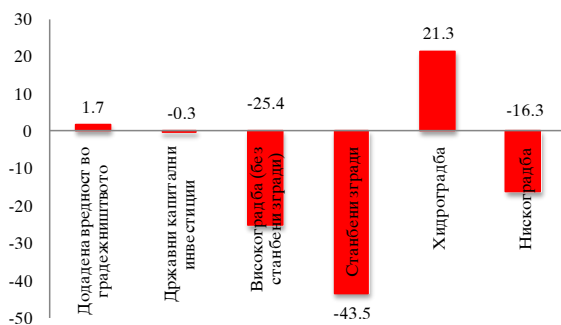
⁷Податоците за извозот се однесуваат за април, а за производството, за април и мај.

оваа година почна постепено да се проширува и на услужните дејности. Така, со стапка на раст од 2% во првото тримесечје, *трговијата* значително забави во однос на претходните периоди, со што изостана нејзиниот значаен придонес кон порастот на БДП. Забавувањето кај трговијата се јавува како резултат на забавувањето кај домашната потрошувачка, во услови на продлабочување на кризата и влошени перцепции за идните случувања. Во согласност со влошените очекувања на раководителите на трговските претпријатија⁸ и на проекциите за дополнително забавување на потрошувачката, се очекува продлабочување на кризата во трговската дејност во наредниот период.

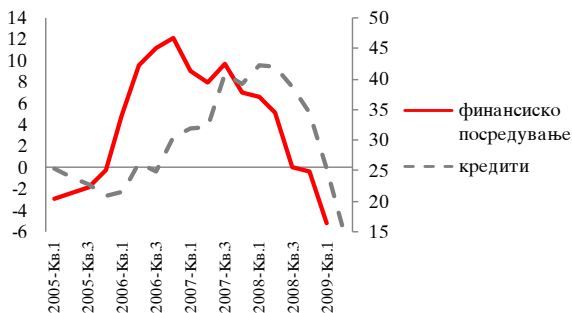
Во првите три месеци на 2009 година изостана и значајниот позитивен придонес на *градежништво* кон порастот на БДП, којшто беше карактеристичен за претходното тримесечје. Забавувањето кај градежништвото, коешто во првиот квартал растеше со стапка од 1,7%, се јавува во услови на пад на државните капитални инвестиции, коишто во претходните периоди се карактеризираа со високи стапки на раст и претставуваа значаен стимул за градежната активност. Од структурна гледна точка, пад е забележан кај сите категории, со исклучок на хидроградбата, а најмногу кај изградбата на згради. Очекувањата на раководителите на градежните претпријатија⁹ се во насока на посериозно влошување на состојбата во градежништвото во второто и третото тримесечје, како резултат на намалената побарувачка.

Градежништвото во 2009-Кв.1
(стапки на раст, во проценти)

Извор: Државен завод за статистика и Министерство за финансии

Додадена вредност во финансиско посредување и други деловни активности и вкупни кредити
(годишни стапки на раст, во %)

Извор: Државен завод за статистика и НБРМ.

Карактеристично за првото тримесечје на 2009 година е и високата стапка на пад (5,2%), кај *финансиско посредување и други деловни активности*. Ваквите движења во голема мера се одраз и на влошената општа состојба во економијата и намалената деловна активност. Со оглед на очекувањата за продлабочување на кризата во второто и третото тримесечје, а воедно и во согласност со извесното понатамошно забавување на кредитниот раст, се очекува пад на активноста и во овој сектор во наредниот период.

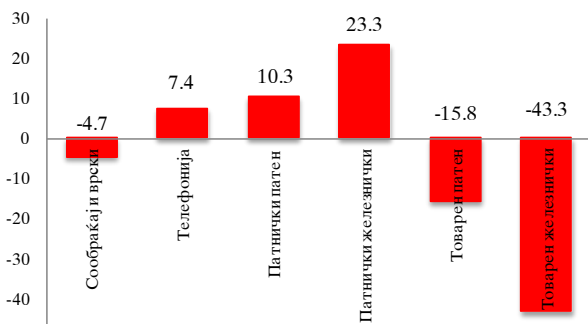
Слично како и во последниот квартал од 2008 година, така и во првото тримесечје на 2009 година активноста во секторот *сообраќај и врски* во голема мера го следеше движењето на индустриското производство (со пад од 4,7%). Падот повторно најмногу се должи на

⁸ Анкета за деловни тенденции во трговијата на Државниот завод за статистика од мај 2009 година

⁹ Анкета за деловни тенденции во градежништвото на Државниот завод за статистика од мај 2009 година

Сообраќајот и врските во 2009-Кв.1
(стапки на раст, проценти)

Извор: Државен завод за статистика

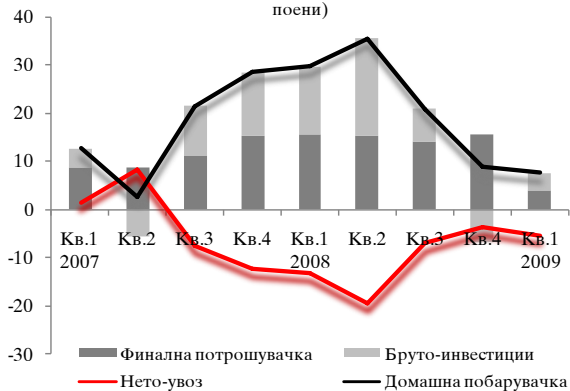
намалениот превоз на стоки, додека телекомуникациите повторно се карактеризираат со пораст. Во согласност со очекувањата за понатамошен поизразен пад кај индустријата, може да се очекува понатамошен пад и кај сообраќајот и врските.

Расположливите податоци за *вшторошо* *шримесечје* на 2009 година укажуваат на натамошно продлабочување на кризата и прелевање на ефектите и врз услужните сектори. Имајќи ги предвид сегашните негативни очекувања за динамиката на светската економија и интензитетот и задоцнувањето на реакцијата на домашната активност, се очекува падот во економијата да го достигне својот максимум во третото тримесечје од годината, под влијание на продлабочувањето на кризата кај услужните дејности и на натамошниот пад на индустриското производство.

1.3. Агрегатна побарувачка

Глобалната рецесија и падош на активносиа кај најзначајнише шршовски шартшнери условија голем пад на извозната шобарувачка за македонски шроизводи во шрвиош квартал. И шокрај очекувањаша за соодвейно надолно шрилашодување на увозош заради високата увозна комшоненша на домашниош извоз, шшо беше шобавно, шшо се објаснува со шобавношо шрилашодување на очекувањаша на домашнише субјекши. Сешак, нешо извозната шобарувачка значишелно се намали, делувајки во насока на намалување на економската активносш. Овој ефект, во голема мерка, беше ублажен од сеш ушше расшечката домашна шобарувачка. Очекувањаша до крајош на шодинаша се во насока на шоголемо забавување или намалување на домашната и извозната шобарувачка, шри шшо обемош за којшшо ќе се намали домашната економија, во голема мера ќе зависи и од брзината на шрилашодување на шришисоцише од увозош. Во секој случај, ризицише околу економскиош расш за 2009 година и шонашаму се шод доминантно влијание на очекувањаша за глобалната економија, од чие закрейнување ќе зависа шосшварувањаша на извозниош секшор, шриливише на дошолнишелен кайшшал, како и формирањешо на очекувањаша на домашнише субјекши.

Домашна побарувачка и нето-извоз
(придонеси во номиналниот раст на БДП во процентни поени)

Извор: Државен завод за статистика .

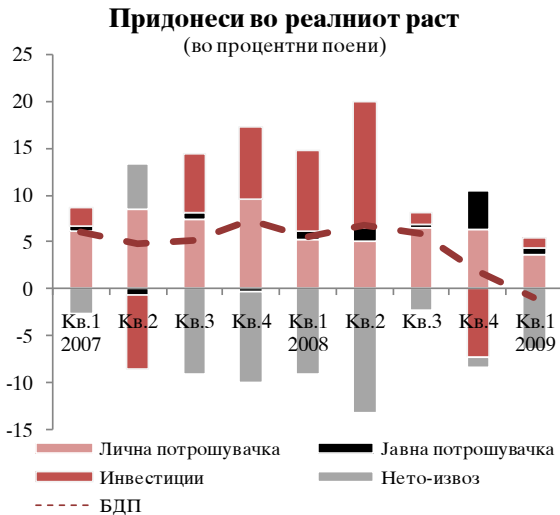
Домашната економија посилно ги почувствува ефектите од глобалната рецесија во првото тримесечје на 2009 година, кога под влијание на намалената надворешна побарувачка и ниските цени на металите, извозот забележа голем номинален пад. Негативното движење кај извозот се одрази и врз увозот, кој исто така забележа намалување, делумно и заради пониските цени на увозните производи. Падот кај увозот сепак беше релативизиран од растот на домашната побарувачка, заради што придонесот на нето-извозот кон растот на БДП остана негативен. Домашната побарувачка продолжи со високите стапки на раст, овојпат под влијание на растот на јавната и, спротивно на очекувањата, инвестициската потрошувачка. Наспроти овие движења, личната потрошувачка, со

значителното забавување на растот, покажа брзо прилагодување, како реакција на негативниот шок.

	Стапки на номинален раст (во %)						Придони во номиналниот раст на БДП (во њ.џ.)						
	2008-Кв.1	2008-Кв.2	2008-Кв.3	2008-Кв.4	2008	2009-Кв.1	2008-Кв.1	2008-Кв.2	2008-Кв.3	2008-Кв.4	2008	2009-Кв.1	
Лична потрошувачка	14.9	14.8	14.9	13.6	14.5	1.5	12.1	11.3	11.3	10.3	11.2	1.2	
Јавна потрошувачка	18.2	22.6	16.9	29.4	22.1	13.9	3.5	3.9	2.8	5.1	3.9	2.7	
Бруто инвестиции	90.9	103.9	26.6	-19.6	32.4	14.9	13.9	20.4	6.7	-6.6	7.8	3.8	
Извоз на стоки и услуги	11.3	13.1	22.8	-3.7	10.7	-28.5	6.3	7.4	11.9	-1.9	5.7	-15.2	
Увоз на стоки и услуги	27.0	38.6	27.2	2.3	22.3	-12.3	19.4	26.8	18.9	1.8	16.1	-9.7	
Домашна потрошувачка	25.4	31.5	17.7	6.9	19.3	6.1	29.6	35.5	20.8	8.8	22.9	7.7	
Нејто-извоз*	-81.3	-1,5	џајџи	-39.9	-13.3	-55.3	-21.8	-13.2	-19.4	-7.0	-3.6	-10.4	-5.5
БДП	16.4	16.2	13.7	5.2	12.5	2.2	16.4	16.2	13.7	5.2	12.5	2.2	

* намалување на нејто извозот означува проширување на дефицитот

1.3.1. Лична потрошувачка

Извор: Државен завод за статистика

Извор: Државен завод за статистика, Министерство за финансии и НБРМ.

Под влијание на продлабочувањето на глобалната рецесија, нејзиното прелевање во домашната економија и формирањето на песимистички идни очекувања, во првото тримесечје на 2009 година реалниот раст на личната потрошувачка значително забави и се сведе на 3,5%. Со ова, личната потрошувачка покажа побрза реакција на кризата во однос на очекувањата и во однос на остварувањата од претходното тримесечје. Забавувањето на растот кај потрошувачката генерално е во согласност со движењата кај индикативните категории. Така, прометот во трговијата на мало во првото тримесечје имаше реален пад од 4%¹⁰, приходите од ДДВ реален пад од 8,5%, увозот на потрошни добра реално се намали за 0,1%¹¹, при реален пораст на домашното производство на стоки за широка потрошувачка од 4,5%.

Забавувањето на растот кај личната потрошувачка се јавува во услови на интензивирање на растот на доходот и забавен раст на кредитирањето на населението, што укажува на промена во структурата на финансирањето на потрошувачката, во насока на поголемо учество на тековниот доход, а помало на задолжувањето. Откако во претходното тримесечје доходот реално порасна за 3,8%, во првото тримесечје на 2009 година неговиот раст изнесуваше 4,6%, при висок реален раст на просечната плата во економијата (11,8%), на исплатените пензии

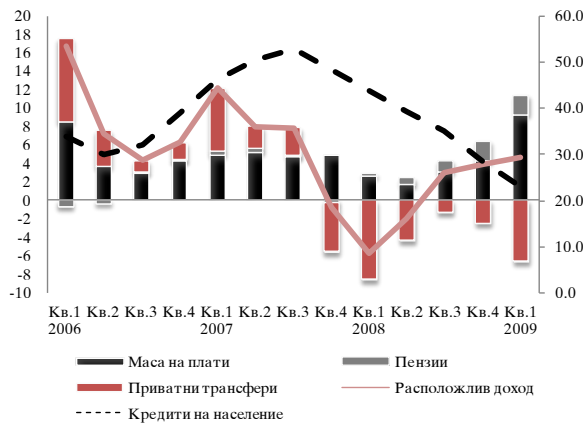
¹⁰ Стапките на раст во целиот текст за агрегатната побарувачка се однесуваат на годишните стапки на раст.

¹¹ Пресметката на увозот на добра за широка потрошувачка се заснова на податоците од размената со странство според економската намена. Пресметката ги вклучува: увозот на храна и пијалаци (примарни и преработени) за употреба во домаќинствата, увозот на патнички автомобили и увозот на стоки за широка потрошувачка (коишто не се спомнати на друго место).

Доход и кредити на населението и придонеси на компонентите во растот на доходот (годишни стапки на реален раст, во %, и придонеси, во п.п.)

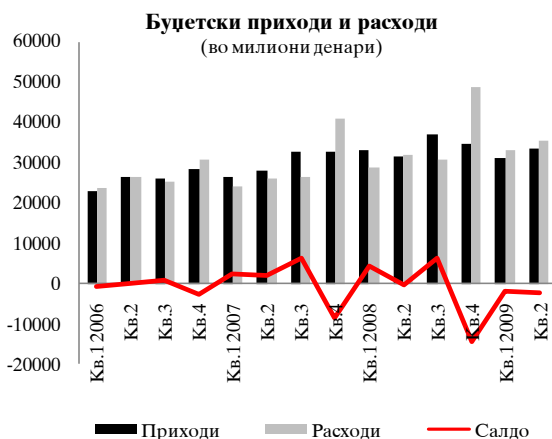
Извор: Државен завод за статистика и министерство за финансии.

(13,1%) и на бројот на вработени лица (2,9%). Единствено приватните тековни трансфери продолжија со негативниот тренд и во првото тримесечје, кога беа пониски за 29,5%. Од друга страна, растот на кредитирањето на населението, иако сè уште на високо ниво, продолжи забрзано да се намалува, при што се сведе на 27,6% и влијаеше во насока на забавување на растот на потрошувачката. **Оттука, се чини дека воздржувањето на домаќинствата од потрошувачка во најголем дел беше предизвикано од влошените перцепции за тековната состојба во економијата, како и од очекувањата за поизразено идно влошување.** Потврда за ова се и одговорите на раководителите од трговските претпријатија од Анкетата за деловните тенденции во трговијата, на ДЗС, според кои очекувањата за состојбата во наредните шест месеци се на најниско ниво досега.

Првичните расположливи податоци за второто тримесечје¹² укажуваат на уште поизразено забавување на потрошувачката, во услови на продолжување на растот на доходот и забавување на кредитниот пораст. Така, значајно продлабочување на падот има кај приходите од ДДВ (реална стапка на пад во вториот квартал од 14%, наспроти 8,4% во претходното тримесечје) и кај увозот на стоки за широка потрошувачка (4,5% во кв. 2 наспроти 0,1% во кв. 1), додека растот на домашното производство на потрошни добра е забавен на само 0,3% (во првото тримесечје изнесуваше 4,5%). Во исто време, просечната плата бележи повисок реален раст (14,4% во кв. 2. наспроти 11,8% во кв. 1), растот на пензиите е намален незначително (од 13,1% во кв. 1 на 10,7% во кв. 2), додека растот на кредитите на населението во мај е сведен на 19,8% (од 27,6% во март).

1.3.2. Буџет и јавна потрошувачка

Јавната потрошувачка во првото тримесечје забележа висок номинален пораст (13,9%) и влијаеше во насока на раст на БДП. Под влијание на растот на јавната потрошувачка, како и на намалените приходи, предизвикани од кризата, дефицитот во консолидираниот буџет во првото тримесечје достигна 2,1% од кварталниот БДП. Во услови на намалување на економската активност, буџетските приходи во овој период забележаа пад од 5,5%. Намалувањето на увозот и прометот во трговијата доведоа до пад на приходите од ДДВ за 7,7%, додека поинтензивен

Извор: Министерство за финансии

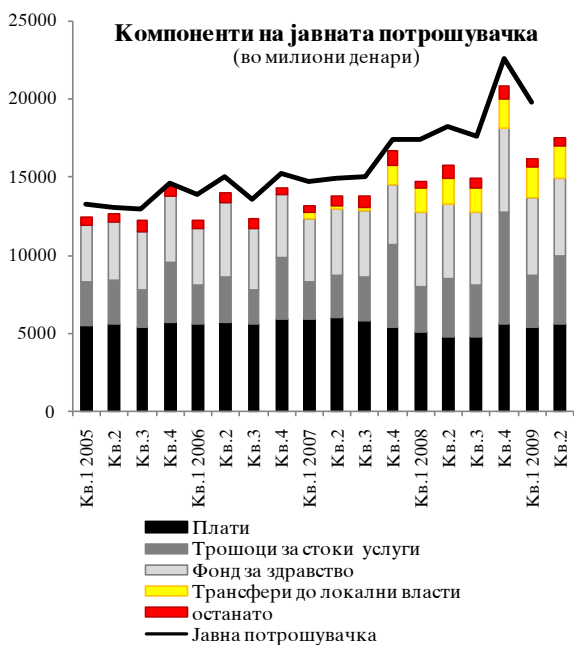
¹² Податоците за ДДВ, за пензиите, за домашното производство и за кредитите се однесуваат на април и мај, а податоците за плати и за увоз се однесуваат на април.

Раст на буџетските расходи и придонеси на тековни и капитални трошоци кон порастот (во % и во процентни поени)

Извор: Министерство за финансии

Извор: Министерство за финансии.

пад е забележан кај приходите од данокот на добивка (29,3%). Од друга страна, високиот раст на буџетските расходи (15,1%) беше генериран од јавната потрошувачка, при минимално учество на јавните инвестиции. Порастот на тековните трошоци (16,6%) во најголем дел се должи на двојниот пораст на категоријата „останати трансфери“, но висок раст се забележува и кај пензиите (14,7%), трансферите до локалните власти (28,2%)¹³, како и трошоците за стоки и услуги (15,8%). За разлика од растот на јавната потрошувачка, државните инвестиции имаа минимален пад (0,3%).

Дефицит во консолидираниот буџет беше остварен и во вториот квартал. Наспроти претходното тримесечје, во овој период раст забележаа и приходите и расходите (0,3% и 10,7%, соодветно). Буџетските приходи забележаа пораст заради исплаќањето на дивиденда од едно претпријатие од областа на телекомуникациите, во услови на уште поинтензивно намалување на приходите од данокот на добивка (70,4% во кв. 2 наспроти 29,3% во кв.1) и од ДДВ (14,5% во кв. 2, наспроти 7,7% во кв. 1). Иако и во второто тримесечје беше продолжена политиката на високи буџетски трошења, во овој период сепак се забележува мало забавување на растот кај тековните расходи (од 15,1% во кв. 1 на 11,2% во кв. 2). Најзначаен повторно беше растот на пензиите (10,8%), додека растот кај трошоците за стоки и услуги и трансферите до локалните власти забави на 8,4% и 22,3%, соодветно (од 15,8% и 28,2% во првото тримесечје), при повисок пораст на исплатените плати (16,3%, наспроти 6,6%). Оттука, јавната потрошувачка и во второто тримесечје бележи висок номинален раст, со што може да се очекува нејзин позитивен придонес кон порастот на БДП. Освен кај потрошувачката, пораст во второто тримесечје се забележува и кај капиталните расходи (6,5%), што претставува стимул за инвестициската потрошувачка.

1.3.3. Инвестициска потрошувачка

Спротивно на очекувањата за забавување на инвестициската потрошувачка, генерирани од оценките за влошување на очекувањата и стеснување на изворите на финансирање, а поткрепени со падот од

¹³ Трансферите до локалните власти од консолидираниот државен буџет се однесуваат на блок-дотациите до општините, коишто во најголем дел се наменети за покривање на платите на јавните службеници во секторите „култура“, „образование“, „здравство“ и „социјална работа“, а во помал дел за покривање на материјалните трошоци.

Извор: Државен завод за статистика.

претходното тримесечје, во првото тримесечје на 2009 година бруто-инвестициите¹⁴ забележаа висок номинален и реален раст од 14,9% и 16,9%, соодветно. Слично како во претходното тримесечје, и во првото тримесечје на 2009 година движењето на инвестициите не се совпаѓа со движењето кај индикативните категории, односно, порастот на инвестициите се јавува при стагнација на градежништвото, како и пад од 38% на домашното производство на капитални производи.

Порастот на инвестициите во првото тримесечје не кореспондира ниту со изворите на нивно финансирање. Оваа констатација е поддржана и од намалувањето на растот на кредитите на претпријатијата, којшто се сведе на 23,8% на крајот од првото тримесечје. На намалување на домашните инвестиции укажува и фактот што во овој период изостана и стимулот од страна на државата, со оглед на тоа што државните капитални инвестиции забележаа пад од 0,3%. Во исто време, и странските директни инвестиции продолжија со негативното движење, така што на годишна основа тие се пониски за 58%.

Извор: Државен завод за статистика и НБРМ

Расположливите податоци за второто тримесечје¹⁵ укажуваат на намалување на инвестициите. Така, падот кај домашното производство на капитални производи е продлабочен (38,2%), а растот кај увозот на средства за работа и понатаму забавува (10,8%). На пад на инвестициите упатуваат и движењата кај факторите коишто ги движат инвестициите, односно, како на пример, забавениот кредитен раст (17,6%) и продолжениот пад на странските директни инвестиции (45,2%). Единствено државните капитални инвестиции, кои се зголемени за 19,3%, делуваат стимулативно врз инвестициската активност. **Со оглед на понатамошното продлабочување на кризата во домашната економија, како и оценките за поинтензивно забавување на кредитирањето и на странските директни инвестиции, се очекува инвестициите во наредниот период да се карактеризираат со позначително намалување.**

1.3.4. Нејќо извозна ѓобарувачка

Ефектите од глобалната рецесија врз македонската економија беа највидливи кај надворешниот сектор и во првото тримесечје. Имено, под влијание на кризата кај

¹⁴ Во бруто-инвестициите, освен инвестициите во основни средства, влегуваат и залихите.

¹⁵ Податоците за домашното производство, за државните капитални инвестиции и за кредитите се однесуваат на април и мај, а податоците за увозот се однесуваат на април.

најзначајните трговски партнери, странската побарувачка за македонски производи значително се намали, што услови намалување на македонскиот извоз. Во исто време, извозот беше негативно погоден и од падот на извозните цени, како и од намаленото домашно производство. Сите овие фактори предизвикаа вредноста на извозот на стоки и услуги во првото тримесечје на 2009 година да биде помала за 28,5% и да придонесе за намалување на БДП. Од друга страна, намалувањето на извозот, заедно со пониските увозни цени, директно влијаеше во насока на намалување на вредноста на увозот на стоки и услуги. Сепак, надолното прилагодување на увозот е побавно, што може да се објасни со сè уште силната домашна потрошувачка, којашто и во првото тримесечје забележа раст. Како резултат на делувањето на овие фактори, вредноста на увозот на стоки и услуги во првото тримесечје се намали за 12,3%, и придонесе кон пораст на БДП. **Ефектот од падот кај извозот беше посилен од ефектот од падот кај увозот, заради што беше забележано продлабочување на дефицитот во надворешната размена и негативен придонес на нето-извозот кон БДП.**

Очекувањата за изразен одраз на глобалната рецесија врз надворешнотрговската размена и во периодот што следува се потврдуваат со податоците за вредноста на извозот и увозот во април и мај. Извозот, под влијание на намалената странска побарувачка, во април и мај бележи намалување од 34,4%, додека намалувањето на увозот изнесува 29,4%. Согласно со оценките за поизразено забавување на личната и инвестициската потрошувачка во наредниот период, како и оценките за продолжување на периодот на ниска странска побарувачка, се очекува трендот на пад на извозот и увозот да продолжи и натаму.

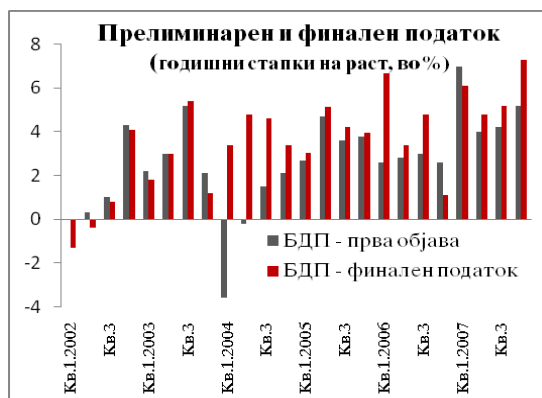
Прилог 1 Ревизија на БДП 2002-2007 година (големина, насока и предвидливост)

Податоците за бруто домашниот производ (БДП) и за неговите компоненти (инвестиции, лична и јавна потрошувачка и извоз и увоз) минуваат низ повеќе ревизии до објавување на конечниот податок. Првиот податокот за кварталниот БДП се објавува околу 80 дена по завршувањето на референтниот квартал, додека финалниот податок се добива со подолго временско задоцнување (прелиминарните годишни национални сметки се објавуваат околу 10 месеци по завршувањето на референтната година, додека целосниот сет на национални сметки со финални податоци се објавува 15 месеци по завршувањето на референтната година). И покрај тоа што Државниот завод за статистика (ДЗС) нема формален календар за спроведување на процесот на ревизии, кварталните податоци за БДП се ревидираат речиси во секое ново, квартално соопштение.

Динамиката на БДП претставува еден од клучните показатели во процесот на макроекономското одлучување. Затоа, ревизиите го отежнуваат процесот на донесување на макроекономски одлуки, бидејќи секоја тековна одлука е базирана на првично објавениот податок, којшто подоцна ќе биде ревидиран. Оттука, утврдувањето на големината и насоката на ревизиите, како и можноста за нивната предвидливост е од големо значење за донесување оптимални одлуки.

Ревизиите се еднакви на разликата помеѓу иницијалната и финалната објава. Во рамки на овој прилог, ревизиите се разликата, во процентни поени, помеѓу првата и финалната објава на годишната стапка на раст на БДП, со исклучок на 2006 и 2007 година. За овие две години сè уште не се објавени финални податоци и затоа како финален податок се користи последниот расположлив податок.

Дескриптивната анализа на ревизиите упатува на два заклучока. **Прво**, ревизиите на годишните стапки на раст на кварталниот БДП во Македонија се релативно повисоки од оние во земјите од Г-7. Имено, ревизиите направени во периодот од 2002 до 2007 година, во просек, изнесуваат 1,4 процентни поени. Од друга страна, ревизиите на кварталните стапки на раст на БДП¹⁶, сведени на годишно ниво, на земјите од Г-7, во просек, изнесуваат околу 1 процентен поен (Ј. Фауст, Ј.Х. Роџерс и Ј.Х. Рајт, 2003). Сепак, ваквата разлика би можела да се смета за минимална доколку се земе предвид дека квалитетот на статистичките податоци често е послаб во земјите со понизок степен на развиеност, отколку во развиените земји. Воедно, во земјите со низок степен на развиеност се случуваат чести промени во економијата, што ги отежнува прелиминарните оценки на податоците. Комбинирани овие два фактори со сигурност придонесуваат за помала прецизност при создавањето на податоците.

Второ, првата објава на податоците главно е пониска. Конечните податоци најчесто се повисоки од првичните објавени податоци, односно ревизиите се во нагорна насока. Кај кварталните ревизии исклучок се првите пет квартали од анализираниот период, првиот квартал на 2003, четвртиот квартал на 2006 и првиот квартал на 2007 година. Анализата на годишните податоци само ја потврдува тенденцијата за потценување на економскиот раст. Во сите години економскиот раст е ревидиран нагоре, со исклучок на 2003 година.

¹⁶ Кварталната, стапка сведена на годишно ниво е стапка на раст во тековниот во однос на претходниот квартал помножена со четири. На ваков начин се добива стапка која би била еднаква на годишната стапка на раст доколку и во наредните три квартали би се задржала истата стапка како и во тековниот квартал.

Најзначајно прашање од аспект на спроведувањето на макроекономските политики е **дали ревизиите може да се предвидат**. Прашањето на предвидливост всушност зависи од видот на ревизијата. Во литературата се сретнуваат ревизии *заради истрсцијгување на нови информации и ревизии заради грешки во мерењето* (Менкју и Шапиро, 1986). *Првиот вид* на ревизии всушност значи дека прелиминарниот податок за БДП е оптимален во моментот на објавување бидејќи ги содржи сите расположливи информации и секоја наредна ревизија е резултат на пристигнување на нови информации. Овие ревизии вообичаено се помали, и барем во просек се еднакви на нула, затоа што иницијалниот податок кој се добива според овој пристап е заснован на максимално искористување на сите расположливи информации и на минимизирање на грешките во даден временски момент. Бидејќи се темелат врз нови информации тешко се предвидуваат. *Второот вид* се однесува на ревизија со која се коригира определена, систематска грешка при мерењето на БДП која не е во корелација со вистинските податоци. Бидејќи станува збор за систематска грешка, овие ревизии може да се предвидат со определен степен на извесност. Интересно, емпириските истражувања потврдиле дека во најголем број случаи ревизиите се случуваат заради грешки во мерењето.

$$\text{Ревизии} = 2,15 - 0,46 * \text{Првично објавен податок} \\ (2,33)^* \quad (-1,89)^{**}$$

Wald тест за линеарни рестрикции

F статистика = 3,187** Chi square статистика = 6,375*

*коэффициентот е сигнификантен на 5% ниво на сигнификантност
**коэффициентот е сигнификантен на 10% ниво на сигнификантност
† вредност во заградите
користени се White Heteroskedasticity-Consistent Standard Errors

За определување на типот на ревизија во литературата вообичаено се користи тестот Минсер-Зарновиц (Mincer-Zarnowitz test). Станува збор за регресија помеѓу ревизиите и првично објавените податоци, оценета со методот на најмали квадрати. Клучно е тестирањето на хипотезата дека оценетите коефициенти се меѓусебно еднакви на нула (или се

статистички незначајни). Доколку не може да се одбие оваа хипотеза тогаш ревизиите се резултат на нови информации. Во спротивно, ревизиите се резултат на систематски грешки во мерењето и постои можност тие да се предвидат.

Резултатите од овој тест за македонскиот БДП упатуваат на заклучокот дека ревизиите произлегуваат од систематски грешки при мерењето на БДП, бидејќи нултата хипотеза дека ревизиите се резултат на нови информации се одбива на 5%, според статистиката „кај на квадрат“ (χ^2 -Chi Square) и на 10%, според статистиката Φ (F-statistics).

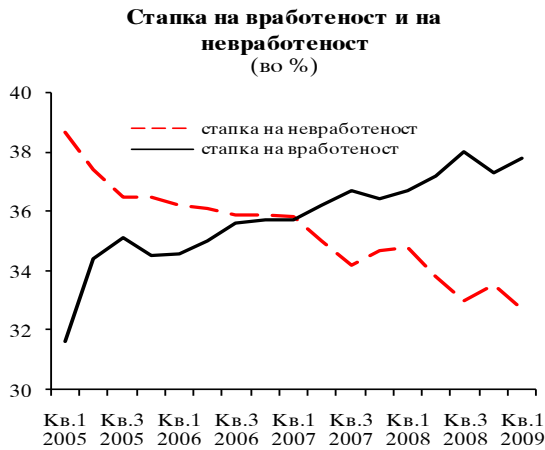
Наодите од тестот Минсер-Зарновиц, и покрај многубројните критики за користењето на економетриски техники за кратки примероци, претставува значаен показател, врз база на кој би можела да се спроведе натамошната анализа на ревизиите. Имено, бидејќи ревизиите најверојатно се резултат на грешки во мерењето, тие би можеле да се предвидат со одреден степен на сигурност. Предвидувањето на ревизиите бара многу повеќе простор, време, пософистицирани техники и поголем примерок, но би можело да претставува интересна тема за некое идно истражување. Но, пред сè, заклучоците презентирани во овој прилог предупредуваат дека **за добивање на пореален увид за состојбата во економијата, како и за доверодостојни проекции за идните движења на клучните макроекономски варијабли, неопходно е истражување на првичните податоци, нивна проверка преку користење категориите за кои постојат податоци во тековниот период и додатоци на минатите ревизии.**

1.4. Вработеност и плати

И покрај намалувањето на економската активност во првиот квартал, покажателите за движењата на пазарот на работна сила во овој период отстапуваат значително од досегашните трендови. Сликава на невработеност продолжи да се намалува на годишна основа со изразена динамика, а расото на сликата на вработеност е иденитичен со просечниот во текот на 2008 година. Сепак, падот на домашната економија и оцените за негово продолжување до крајот на годината укажуваат на поинцијално поголемо зајгнување на условите на пазарот на труд во наредниот период. Пришоа, големи ефекти се веќе видливи во

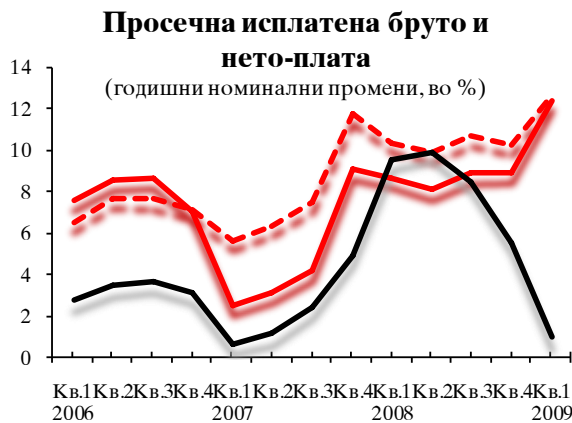
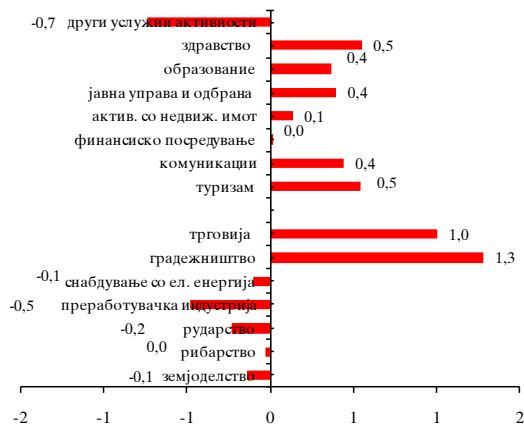

трудоинтензивните сектори, коишто имаат извозна ориентација. Од аспект на иланиите, во првиот квартал е забележан годишен и кумулативен пораст (споредено со крајот на претходната година), но имајќи ги предвид прогнозиите за најверојатно влошување на остварувањата на домашната економија, и оцените за зголемување на понудата и намалување на побарувачката на труд, во најверојатниот период не се очекува зголемување на цената на трудот.

Извор: Државен завод за статистика, Анкета за работна сила

Придонеси на најзначајните сектори кон порастот на вкупниот број на вработени лица во кв.1 2009 година (во процентни поени)

— бруто плати — нето плати — инфлација
Извор: Државен завод за статистика

Во првото тримесечје, бројот на вработени лица забележа пораст од 2,9%, со што ситијаката на вработеност достигна 37,8% (повисока за 1,1 процентен поен, споредено со истиот квартал на претходната година). Порастот во најголема мера се должи на повисокиот број вработени во градежништвото, во трговијата и во пошироко дефинираната јавна управа (јавна управа и одбрана, образование, здравство и социјална работа). Истовремено, позначајно намалување има кај вработените во услужните активности, а исто така изразено е и намалувањето на побарувачката на труд во преработувачката индустрија, во којашто брзо и директно се почувствуваа преносните ефекти од падот на глобалната економија. Ситијаката на невработеност во првото тримесечје достигна 32,7% (намалување за 2,1 процентен поен во однос на истиот период од претходната година), при намалување на бројот на невработени лица од 6%.

За првото тримесечје е карактеристично намалувањето на стапката на активност на населението на возраст од 25-49 години (односно расте бројот на невработени лица кои активно не бараат работа). Оваа промена делумно може да го одразува песимизмот кај невработените лица на возраст над 40 години (работодавците потешко се решаваат да ангажираат вработени на оваа возраст). Можно е тековната криза за последица да има значајни структурни промени во домашната индустрија. Во наредниот период, извесно е значајно намалување на капацитетите и вработеноста во трудоинтензивните сектори изложени на голема меѓународна конкуренција. Во вакви околности, јакне потребата за реформирање на пазарот на труд, особено во сегментот на образование и преквалификација, со цел со почетокот на економското закрепнување, понудата на работна сила да може да ги следи евентуалните промени во структурата на економијата.

Порастот на вработеноста од 1,6% на квартална основа го одразува сезонскиот пораст на вработеноста во земјоделството и во хотелиерството. Голем пад на вработеноста е забележан кај преработувачката индустрија и кај градежништвото. Како последица на очекуваното натамошно слабеење на

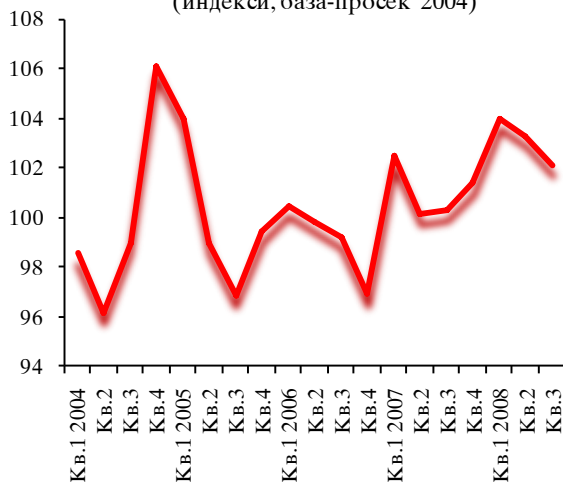

Годишни промени во просечната исплатена нето-плата по сектори во кв.1 2009 година (во %)

Извор: Државен завод за статистика

Продуктивност во економијата (индекси, база-просек 2004)

активностите во реалниот сектор, извесно е дека интензитетот на поволните сезонски придвижувања на пазарот на работна сила ќе биде значително помалку изразен отколку во претходните години.

Во првото тримесечје на 2009, просечната *нето-платата* номинално е повисока за 12,7% во однос на истиот период од пред една година, а просечната бруто-плата за 12,5%.¹⁷ Со оглед на значителното забавување на инфлацијата, ваквите промени значат реален пораст на платите (на нето-основа за 11,7% и на бруто-основа за 11,5%). Номиналните нето-плати се зголемени во сите дејности, а најмногу во хотелиерството, комуникациите и земјоделството. Порастот на платите кај јавната администрација се должи на зголемувањето од 10% во септември 2008 година. Зголемувањето на платите во услови на пад на економијата, во некои сектори (како на пример во земјоделството, преработувачката индустрија, рударството, хотелиерството, јавната администрација итн.) може да се објасни како продолжение на досегашните нагорни корекции на исклучително ниската цена на трудот. Во други сектори, (како на пример, телекомуникациите) може да се третира како дел од политиката за задржување на јадрото на квалитетна работна сила. Сепак, во услови кога се очекува продлабочување на падот на економијата, а при претпоставка за ригидност на платите во надолна насока, во наредниот период не се очекуваат поголеми номинални промени на платите.

Во април, на годишна основа, номиналниот раст на нето-платата (коригиран за структурната промена)¹⁸, изнесува 14,4%, а реалниот 15,0%. Гледано по сектори, највисок номинален пораст е забележан кај

¹⁷ Разликата во стапката на раст на нето и бруто-платите се должи на следниве измени: придонесот за пензиско осигурување од постојните 21,2% во 2008 година се намалува на 19% во 2009 година; придонесот за здравствено осигурување се намалува од 9,2% на 7,5%, и придонесот за вработување од 1,6% се сведе на 1,4%. Дополнителниот придонес за професионално здравствено осигурување од 0,5% станува задолжителен, односно од 2009 година се вклучува во групата на задолжителни социјални придонеси. Придонесот за водостопанство од 0,2% од 2009 година престанува да се пресметува. Тоа значи дека оптоварувањето на бруто-платата со придонеси од 32,7% во 2008 година се намалува на 28,4% во 2009 година.

¹⁸ Заради промената во начинот на пресметување на платите од 2009 година (концепт на бруто-плата, односно вклучување на надоместоците за храна и превоз во основицата на која се плаќа персоналниот данок), за да се постигне повисок степен на меѓугодишна споредливост на податоците, извршена е корекција со претпоставување дека платата во јануари 2009 година е на ниво на платата во декември 2008 година, а за месеците понатаму, овој износ ги следи месечните стапки на раст на „новите“ плати, објавени од ДЗС.

Извор: Државен завод за статистика и НБРМ.

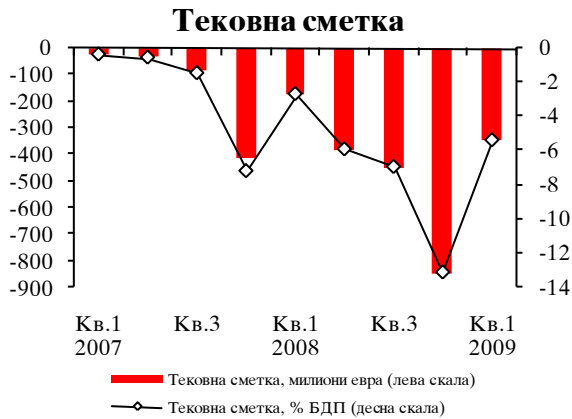
земјоделството (16,7%) и услугите (15,2%), а најмал кај индустријата (14,2%), првенствено во рударството и во градежништвото. Просечната исплатена **бруто-плата** во април во однос на истиот месец од претходната година, коригирано за структурната промена бележи номинален пораст од 13,5%, а реален од 14,1%.

Во услови на раст на бројот на вработените (2,9%) и пад на БДП (-0,9%), **продуктивноста на трудот** во првото тримесечје на 2009 година бележи годишно намалување (од -3,9%). Намалената продуктивност и зголемената номинална бруто-плата понатаму се одразија во пораст на **трошоците по единица труд** (17%) во првиот квартал. Во услови на намалена побарувачка, кога повисоките трошоци не можат да се надоместат со повисоки цени, порастот на трошоците по единица труд може да се интерпретира како сигнал за потребно намалување на трошоците на производство, што може да значи и идно намалување на бројот на вработените.

1.5. Биланс на плаќања

Во првиот квартал на 2009 година се забележани нејоволни помесувања во билансот на плаќања, што можат да се согледаат преку значителното проширување на дефицитот во тековната сметка и намалувањето на капиталните приливи. Имено, глобалната криза се пренесе со брзо и остро намалување на извозно ориентираното производство, додека надолното прилагодување на домашната побарувачка се одвиваше со побавно темпо, што доведе до помалку интензивно намалување на увозот. Нерамномерната динамика на реакција на извозот и увозот доведе до проширување на трговскиот јаз, а растот на неизвесноста и формирањето на несигурни очекувања влијаат кон намалување на нејо-приливите од приватни трансфери. Од друга страна, воздржаноста на странските инвеститори и недостигот на финансиски средства на глобалниот пазар, како и намалувањето на кредитниот рејтинг на земјата, условија помали финансиски нејо-приливи, иако што финансирањето на тековната сметка во голем дел падна на шовар на девизните резерви. Во наредните два месеца се забележани позитивни сигнали, преку мален трговски дефицит, зголемување на приватните трансфери, како и повисоки директни инвестиции. Сепак, во услови на неизвесност околу динамиката на глобалното закрепнување и кусиот период на промена во движењата, тешко е да се оцени промената на досегашните трендови.

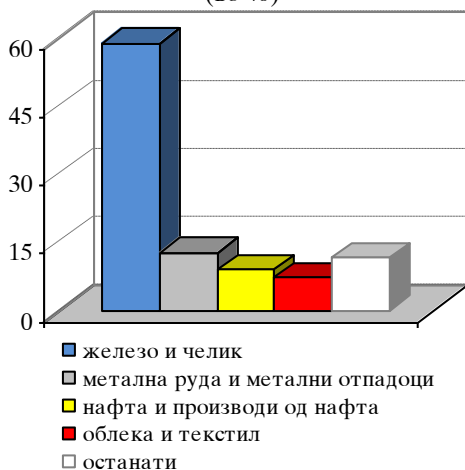
Во првото тримесечје на 2009 година, дефицитот на тековната сметка на билансот на плаќања е двојно повисок во споредба со истиот период на 2008 година и изнесува 341,3 милиони евра. Главната причина за продлабочувањето и натаму е зголемениот трговски дефицит (со придонес од 43,4%), додека во иста насока влијаат и останатите компоненти на тековната сметка. Ова се однесува, пред сè на поголемите

Извор: НБРМ и ДЗС.

* Податоците за кварталите 2,3, и 4, претставуваат кумулативни износи.

Придонес на одделни производи кон промената на извозот во кв.1 2009 година (во %)

Извор: Државен завод за статистика на Република

исплати на доход кон нерезидентите и намалените приливи од приватните трансфери. Во наредниот период, движењата во тековната сметка добиваат поповолна насока, најмногу како резултат на стабилизирањето на тековните трансфери. Имено, во април 2009 година, забележано е подобрување на тековната сметка, чијшто дефицит во износ од 68,3 милиони евра е стеснет доколку се набљудува месечната динамика, додека на годишна основа тој е повисок за 10,1%.

Кај трговската размена со странство, негативниот тренд започнат во претходниот квартал, продолжи со засилена динамика во првиот квартал на 2009 година (намалување на трговијата за 23% на годишна основа). Имено, во услови на засилен пад на странската ефективна побарувачка, намалено домашно производство и пониски берзански цени, остварени се високи стапки на пад на двете компоненти на трговијата, при што трговскиот дефицит се зголеми за 8,7% во споредба со истиот квартал на 2008 година. **Така, извозот бележи годишно намалување за 34,5%, при што анализата по производи¹⁹ покажува дека најголем дел, или 58,9% од падот на извозот се должи на годишното намалување на извозот на железо и челик, што произлегува од намалената економска активност во домашната и глобалната економија и падот на цените на металите на годишна основа (цената на никелот е пониска за околу 64%²⁰).** Покрај тоа, позначајно намалување е забележано и кај извозот на руда, на облека и текстил и на нафтени деривати (со вкупен придонес од 29,3%). Имено, ниските цени и слабата надворешна побарувачка принуди еден од позначајните рударски капацитети привремено да го прекине производството, а следствено на тоа, извозот на руди се намали. Извозот на облека и текстил, исто така е една од најпогодените гранки од глобалното забавување на економијата, додека намалениот извоз на нафтени деривати се должи пред сè на пониските цени остварени во првиот квартал на 2009 година (за 40% на годишна основа), но и на намалените извезени количини. Слични движења се забележани и во наредните два месеца, во услови на понатамошно намалување на домашното производство, при што според Анкетата за деловни тенденции од мај 2009 година се оценува дека странската побарувачка на домашните производи претставува основен фактор за намалено производство и има сè поголемо влијание. Следствено, извозот на

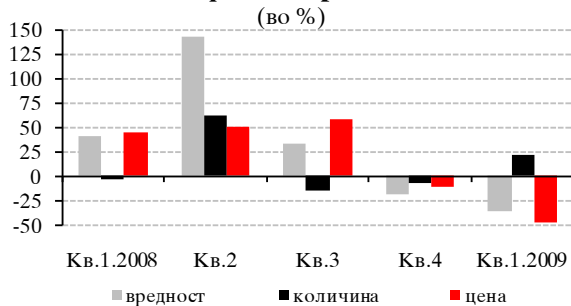
¹⁹ Според Стандардната меѓународна трговска класификација (СМТК).

²⁰ Извор: „Блумберг“.

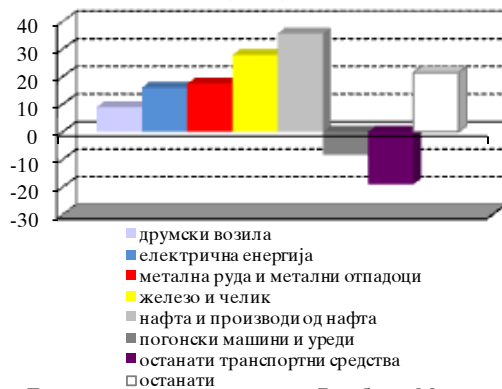
стоки во периодот април-мај бележи годишен пад од 34,4%. Иако, генерално се очекува динамиката на извозот до крајот на годината да соодветствува со динамиката на глобалниот раст, сепак зголемувањето на цените на металите и нафтата на светските берзи упатува на можноста за подобри остварувања во овие сегменти во однос на очекувањата.

Годишни промени на увозот на нафта и нафтени деривати

Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија.

Придонес на одделни производи кон промената на увозот во кв.1 2009 година

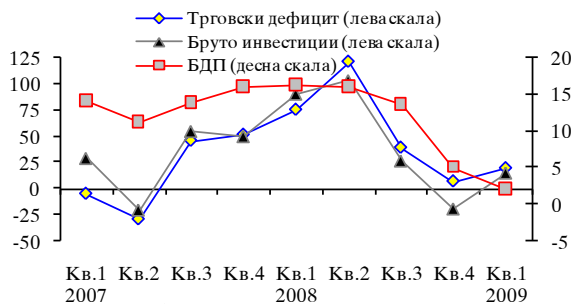

Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија.

Намалените производство и извоз, забавениот раст на личната потрошувачка во услови на затегнати услови на кредитирање и влошени очекувања, како и пониските цени на енергентите условија пад на увозот во првиот квартал на 2009 година за 16,4% на годишна основа. Притоа, најголем годишен пад е забележан кај увозот на енергенти (придонес од 57,6%), во најголем дел заради намалениот увоз на нафта и нафтени деривати и на електрична енергија (придонес кон промената кај енергентите од 61,9% и 27,9%, соодветно). Намалениот увоз на нафта и нафтени деривати се должи исклучиво на ценовниот ефект (годишен пад за 47,6%), додека кај количините е забележан пораст, што делумно претставува ефект од увозот за потребите за производство на топлинска и електрична енергија. Воедно, во еден дел ова претставува и еднократен ефект, односно резултат на поинтензивниот предвремен увоз на нафта пред поголем редовен ремонт на нафтената рафинерија во текот на мај. Кај електричната енергија е забележан негативен ценовен ефект (пад од 9,9%) и количински ефект (30,2%), со оглед на намалената потреба од енергија заради намалената економска активност и зголемениот домашен хидро-потенцијал. Покрај енергијата, значително намалување на годишна основа бележат и увозот на железо и челик и на метална руда (придонес од 27,9% и 17,5%, соодветно), заради високата зависност на извозот и производството од увоз, како и увозот на возила. Од друга страна, зголемената инвестициска активност во првиот квартал делуваше во насока на раст на увозот на останата транспортна опрема и индустриски и погонски машини. Во наредните два месеца, увозот продолжи да опаѓа со позасилено темпо, остварувајќи стапка на годишен пад од 29,4%, што се должи пред сè на понатамошното намалување на увозот на железото и челикот, на нафтата и нафтениите деривати, на возилата и на електричната енергија. Согласно со очекувањата за пад на потрошувачката и инвестициите, во услови на намалени извори на дополнително финансирање преку кредити, се очекува забрзување на стапката на пад на увозот до крајот на годината. Растечкиот тренд на цената на нафтата претставува еден од битните фактори на ризик, при што евентуално

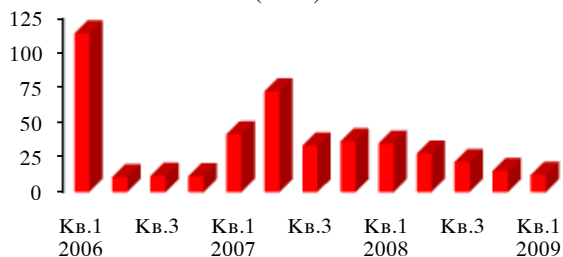

Годишни стапки на промени кај трговскиот дефицит, БДП и бруто инвестициите (во %)

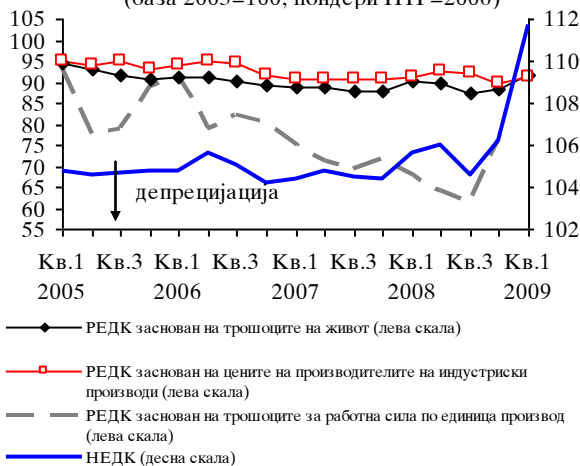
Извор: Народна банка на Република Македонија и Државен завод за статистика на Република Македонија.

Покриеност на трговскиот дефицит со странски директни инвестиции* (во %)

*Приватизација на ЕСМ во првиот квартал на 2006 година.
Извор: Народна банка на Република Македонија.

Индекс на РЕДК* и НЕДК на денарот (база 2003=100, пондери НТР=2006)

*Индекс под 100 означува зголемена извозна конкурентност.
Извор: Народна банка на Република Македонија.

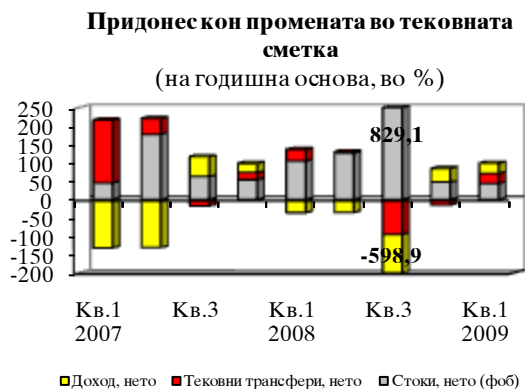
поголемиот пораст на цените во однос на засега очекуваниот може да доведе до побавно надолно прилагодување на страната на увозот.

Иако извозот во периодот април-мај 2009 година бележи поголема годишна стапка на пад во споредба со увозот, сепак во апсолутен износ увозот се намали поинтензивно од извозот. Ваквите промени во овие два месеца условија стеснување на трговското салдо (намалување за 21,6% во споредба со дефицитот остварен во периодот април-мај 2008 година). **Ризиците околу оцените за трговскиот биланс до крајот на годината може да се оценат како урамнотежени. Растот на цените на металите и евентуално поголемото намалување на домашната побарувачка од очекуваната упатуваат на поголемо стеснување на трговскиот јаз. Од друга страна, трендовите на цените на нафтата делуваат во обратна насока.**

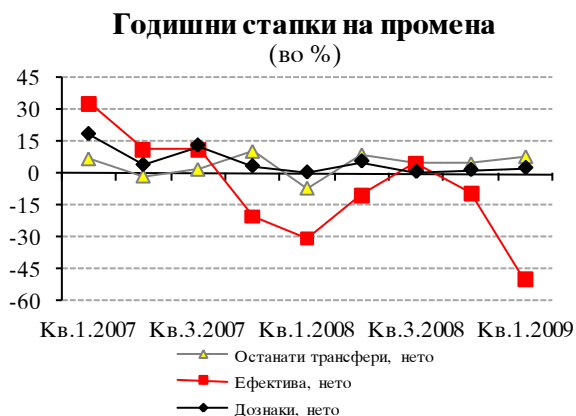
Динамиката на реалниот ефективен девизен курс (РЕДК) покажува промени во насока на благо намалување на конкурентноста на домашната економија. Имено, РЕДК дефлациониран со индексот на трошоците за живот бележи апрецијација од 1,6% на годишна основа, што во услови на помал пораст на домашните цени во однос на странските, се должи исклучиво на годишната апрецијација на номиналниот ефективен девизен курс (НЕДК) за 5,8%. Покрај тоа, РЕДК според индексот на цените на производители на индустриски производи, бележи забавена годишна стапка на депрецијација од 0,3%, наспроти 1% депрецијација во претходниот квартал. Годишната депрецијација, во услови на апрецијација на НЕДК, произлегува од значителниот пораст на релативните цени (поголем пад на домашните во однос на странските цени). Исто така, во четвртиот квартал на 2008 година, кај РЕДК според индексот на трошоци на работна сила по единица производ е забележана годишна апрецијација од 5,5%, што се должи во поголем дел на падот кај индексот на релативни цени (повисок пораст на домашните во споредба со странските цени) покрај апрецијацијата на НЕДК. Ваквите трендови кај РЕДК според претходните два дефлатора се задржаа и во наредниот период. Така, во периодот мај-април 2009 година, РЕДК според индексот на трошоците за живот оствари годишна апрецијација од 0,9%, во услови на поголема апрецијација на НЕДК (од 5,2%) од порастот на релативните цени. Од друга страна, РЕДК според индексот на цените на производители на индустриски производи бележи депрецијација од 0,5% на годишна основа, како резултат на

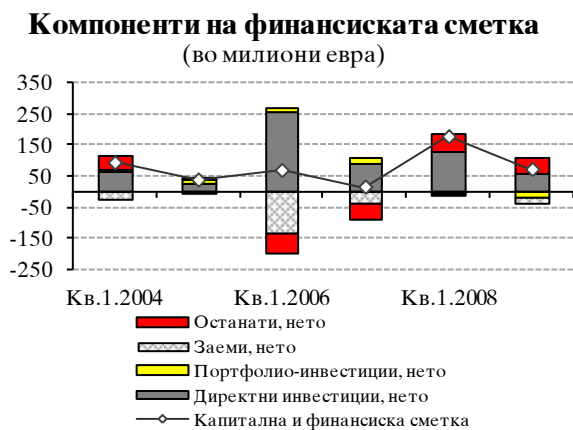
позначителниот годишен пад на домашните во однос на странските цени.

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Во првиот квартал на 2009 година, услугите бележат нето-одливи од 2,3 милиони евра, за разлика од дефицитот во износ од 0,8 милиони евра во истиот период од минатата година. Притоа, за прв пат од 2003 година наваму беа забележани нето-одливи од инвестициски работи (во услови на забавување на активностата во градежништвото), коишто заедно со зголемените нето-одливи врз основа на други услуги ја условуваат ваквата динамика на услугите. Во април 2009 година, на страната на услугите е забележано подобрување, односно нето-приливи од 0,4 милиони евра, заради повисоките нето-приливи врз основа на патување и инвестициски работи. Во периодот јануари-март 2009 година, во билансот на доходот е забележан дефицит од 24,3 милиони евра, додека во првиот квартал на 2008 година доходот претставуваше суфицитна категорија. Ваквата негативна промена на годишна основа се должи на зголемените нето-одливи врз основа на исплатени дивиденди и камати (пред сè заради помалите приливи од пласманите на девизните средства во странство заради падот на каматните стапки на светските пазари). Овој тренд продолжува и во четвртиот месец од годината, кога дефицитот кај доходот изнесува 2,1 милион евра. Притоа, најавената исплата на дивиденда кон странските инвеститори укажува на очекувања за позабележителни нето-одливи кај доходот до крајот на годината.

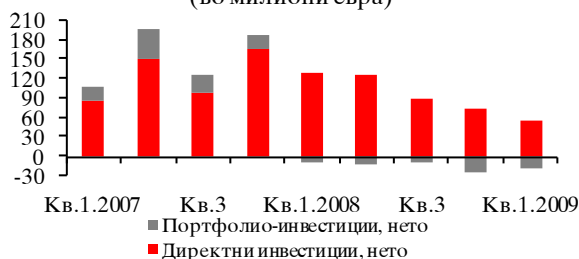
Во првото тримесечје на 2009 година, нето тековните трансфери од странство изнесуваа 129,4 милиони евра, што е намалување на суфицитот на тековните трансфери од 26,3% во однос на истиот квартал на 2008 година. Ваквата промена во услови на пораст на официјалните трансфери, во целост се должи на намалените нето-приливи врз основа на приватни трансфери. Имено, приватните трансфери изнесуваат 119 милиони евра и се пониски за 29,1% на годишна основа, што произлегува од двојното намалување на нето откупената ефективна²¹ (којашто претставува 43,7% од приватните трансфери). Овие трендови може да се објаснат со преносните ефекти од глобалната криза, коишто ги зголемија ризиците

²¹ Нето-приватните трансфери во ефективата, при составувањето на платниот биланс на Република Македонија, се проценети врз основа на податоците од менувачкиот пазар за нето-ефективата којашто се влева во банкарскиот систем, бидејќи се претпоставува дека во најголем дел потекнува од приливи врз основа на приватни трансфери во готовина преку неформален канал.

и неповолно делуваа врз очекувањата на економските субјекти. Во вакви услови, инвестициите во странска валута претставуваат една од главните форми на заштита од ризици, при што во март 2009 година за првпат од 2001 година наваму беше забележана нето-продажба на девизи на менувачкиот пазар. Сепак, во април 2009 година, позитивното салдо на тековните трансфери бележи подобрување во споредба со движењата во првиот квартал и бележи мал пораст на годишна основа. Позитивните сигнали се потврдуваат и преку најновите движења на менувачкиот пазар, така што во периодот април-мај 2009 година беше остварен нето-откуп од 104,6 милиони евра, којшто е повисок на годишна основа за 7%. Покрај тоа, со оглед на вообичените високи приливи во текот на летните месеци, во наредниот период се очекува стабилизирање на менувачкиот пазар, како и остварување на повисок нето-откуп на девизи.

Директни и портфолио-инвестиции (во милиони евра)

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Голем дел од финансирањето на дефицитот на тековната сметка, во првиот квартал од годината падна на товар на девизните резерви, во услови кога нето-приливите во капиталната и финансиската сметка изнесуваа 71,7 милиони евра и се пониски за 59,4% во однос на истиот период од претходната година. Притоа, најголем дел од овие нето-приливи потекнуваат од трговските кредити и директните инвестиции. Во првиот квартал, директните инвестиции изнесуваа 55,4 милиони евра и бележат годишно намалување од 57,4%, што се должи на намаленото кредитирање од страна на фирмите-мајки. Сепак, во четвртиот месец на 2009 година е забележан највисок износ на директни инвестиции во 2009 година (33,5 милиони евра), којшто бележи раст на годишна основа, како одраз на зголемените обврски врз основа на меѓукомпаниски долг. Но, земајќи ја предвид неизвесноста за излез од глобалната криза и воздржаноста кај инвеститорите, во следниот период не се очекува значително зголемување на учеството на директните инвестиции во финансирањето на тековните трансакции. Кај портфолио-инвестициите, покрај натамошното дезинвестирање од страна на странските инвеститори (во услови на намалена берзанска активност), во овој период е забележано зголемено вложување на домашните пензиски фондови во странски хартии од вредност. Така, нето-одливите се зголемени за 2,3 пати во споредба со истиот период од 2008 година и изнесуваат 19,1 милион евра. Таквиот тренд продолжи и во април 2009 година, кога беа остварени нето-одливи од 8,6 милиони евра, а се очекува тој да продолжи и во наредниот период, со оглед на тоа што во периодот април-јуни 2009 година учеството на нерезидентите во прометот

на берзата е повисоко на страната на продажбата (18,3%), отколку на страната на купувањата (11,5%).

Придонес на одделните сектори во годишниот пораст на бруто надворешниот долг

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Покрај портфолио-инвестициите, во првото тримесечје на 2009 година, нето-одливи се забележани и кај категориите „валути и депозити“ и „заеми, нето“. Притоа, зголемените нето-одливи кај **заемите** во првите три месеци на 2009 година се должат на понискиот износ на користени средства, додека во април, на поголемите отплатени обврски. Притоа, во услови на намален кредитен рејтинг на земјата и одбивноста на инвеститорите кон ризик, во наредниот период не се очекува раст на обемот на дополнително надворешно задолжување на приватниот сектор. Од друга страна, во рамки на надворешното задолжување на државниот сектор, се очекува значително повисоко ниво на приливи заради издадените еврообврзници, како и дополнителни заеми како поддршка на приватниот сектор, којшто се соочува со ограничени извори на финансирање и затегнување на кредитните услови. Во првиот квартал на 2009 година, кај **валутите и депозитите** се забележани нето-одливи од 22 милиона евра, за разлика од нето-приливите во истиот период од претходната година. Имено, во овој период беше изразено кумулирањето девизни средства на домашните банки на сметките во странски банки, како комбиниран ефект од склоностите и потребата²² за располагање со девизна ликвидност. Истовремено, средствата коишто населението ги чува во рамки на банкарскиот сектор бележат пораст заради повисокиот износ на положена отколку подигната ефектива, што може да произлегува и од претворањето на денарските во девизни депозити. Ваквата динамика е присутна и во април 2009 година, така што нето-одливите кај валутите и депозитите (29,1 милион евра) се одраз на натамошното зголемување на нето девизната актива на банките, а кај населението е забележано помало зголемување на девизните депозити, што укажува на намалување на психолошките притисоци креирани од генералната неизвесност.

Во согласност со ваквата динамика, на крајот на првиот квартал на 2009 година, бруто надворешниот долг²³ изнесува 3.372,3 милиони евра и е зголемен за 535 милиони евра во однос на истиот квартал од претходната година, додека во споредба со претходниот квартал е повисок за

²² Согласно со новата одлука на НБРМ за управување со ликвидносниот ризик на банките.

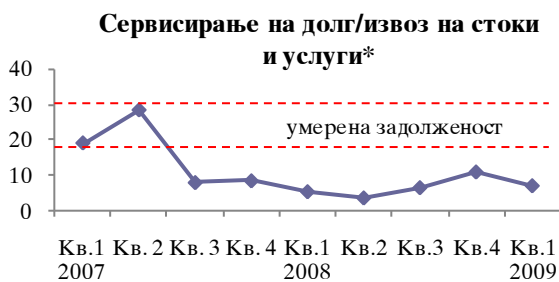
²³ Од 2007 година, НБРМ започна да изготвува и да објавува податоци за бруто надворешниот долг. Анализата на бруто надворешниот долг е направена врз основа на податоците за бруто надворешниот долг изразен во пазарна вредност.

Извор: НБРМ.

Извор: НБРМ.

Извор: НБРМ.

*Податоците за сервисирањето на долгот не се ревидирани.

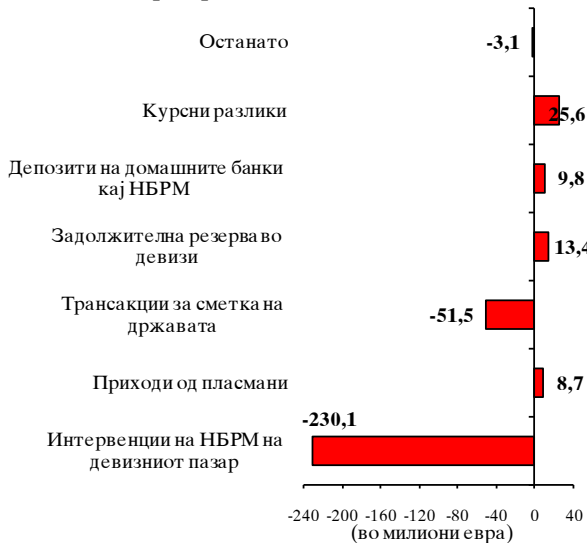
53,8 милиони евра. Годишниот пораст во најголем дел се должи на зголемувањето на задолженоста на останатите сектори во економијата (придонес од 57,6%), во чиишто рамки влегува небанкарскиот приватен сектор (зголемени обврски по долгорочни заеми и краткорочни комерцијални кредити) и на заемите меѓу поврзани субјекти (придонес од 30,7%). Истовремено, банкарскиот и државниот сектор бележат помал пораст на задолженоста на годишна основа. Притоа, зголемувањето на долгот на банкарскиот сектор се должи на порастот на обврските врз основа на валути и депозити на нерезиденти и долгорочни заеми, додека кај државниот сектор на повисокото задолжување врз основа на долгорочни заеми. Анализирани од аспект на структурата, расте учеството на долгот на останатите сектори и на меѓукомпанискиот долг, за разлика од државниот и банкарскиот сектор. Според анализата на инструментите, најголемо учество (иако пониско на годишна основа) и натаму имаат заемите, додека од аспект на рочноста, доминира задолжувањето на долг рок.

Според поголемиот број показатели на степенот на надворешна задолженост²⁴ („бруто надворешен долг/извоз на стоки и услуги“, „сервисирање на долг/извоз на стоки и услуги“ и „отплати на камата/извоз на стоки и услуги“), Република Македонија се одликува со помала задолженост. Единствено показателот „бруто надворешен долг/БДП“ бележи мало надминување на границата на умерена задолженост, во услови на зголемено надворешно задолжување. Имајќи ја предвид ваквата динамика на показателите, може да се каже дека сè уште постои простор за дополнително задолжување во странство, како еден од начините на финансирање на дефицитот во тековната сметка.

Следствено на ваквите движења во билансот на плаќања, **бруто девизније резерви** на 31.03.2009 година изнесуваа 1.267,8 милиони евра и во споредба со крајот на 2008 година се пониски за 227,2 милиона евра. Намалувањето на девизните резерви произлегува во најголем дел од интервенциите на НБРМ на девизниот пазар во износ од 230,1 милион евра. Покрај тоа, во согласност со буџетските потреби, забележани се нето-одливи врз основа на трансакциите за сметка на државата во износ од 51,5 милиони евра. Наспроти тоа, јакнењето на американскиот долар во однос на еврото услови позитивни курсни разлики, а забележано е и зголемено одвојување на девизи од страна на

²⁴ Според Методологијата на Светската банка.

Фактори на промена на бруто девизните резерви во Кв.1 2009 година

Извор: Народна банка на Република Македонија.

комерцијалните банки по основ на задолжителна резерва, како и пораст на девизните депозити на банките кај НБРМ. Во периодот што следуваше се забележани слични движења, но со забавена негативна динамика. Имено, во периодот април-јуни 2009 година, девизните резерви се намалија за 64,2 милиона евра во споредба со крајот на март 2009 година и на 30.06.2009 година изнесуваа 1.203,6 милиони евра. Притоа, намалениот притисок за депрецијација на домашната валута овозможи помали интервенции на НБРМ на девизниот пазар (нето-одливи од 83,8 милиони евра), а од друга страна, депозитите и одвојувањето на задолжителната резерва на банките кај НБРМ се фактори кои делумно го неутрализираа ваквиот негативен ефект (36,6 милиони евра и 10,9 милиони евра, соодветно). Со стабилизацијата на менувачкиот пазар и дополнителните мерки на НБРМ, како и најавените приливи врз основа на надворешно задолжување на државата, во наредниот квартал може да се очекува зголемување на девизните резерви.

1.6. Инфлација

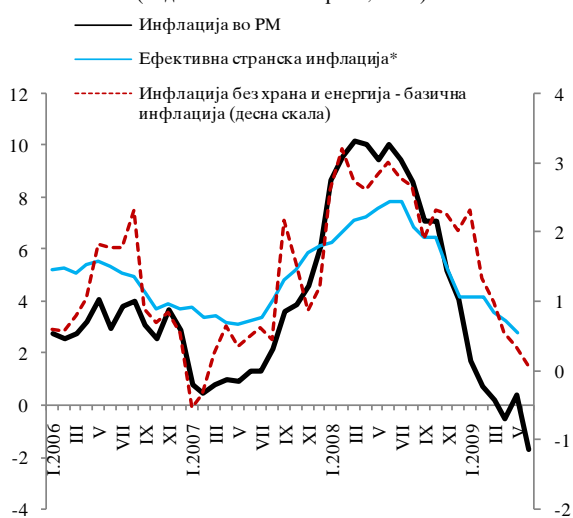
Процесот на дезинфлација, зајочнајќи од крајот на претходното тримесечје на 2008 година продолжи и во првото квартал на 2009 година. При тоа, годишната просечна промена на цените во вториот квартал влезе во негативна зона, со негативна стапка од 0,6%. Следствено, кумулативниот раст на цените постојано забавуваше, иако што просечната инфлација во периодот јануари-јуни се сведе на 0,1%. Ваквата динамика на инфлацијата главно ги одразува ефектите на високата споредбена основа, креирана од осиротиот раст на глобалните цени на енергетските и храните пред една година. Во услови на намалена продуктивност и пораст на платите, прошоциите по единица труд забележаа раст во првиот квартал на 2009 година, но сепак нивните инфлаторни ефекти се неутрализираат од забавената побарувачка и зголемената домашна понуда. Проециите на годишните стапки на инфлацијата укажуваат на најверојатно намалување и нивно осигување под нулата за наредниот период, што се должи на базните ефекти и на најверојатно забавување на побарувачката.

Намалувањето на притисоките од увозните цени и падот на домашната економија доведоа до натамошно намалување на инфлациските притисоци. Така, во вториот квартал е забележано просечно годишно намалување на ценовното ниво од 0,6%. Овие поместувања главно се должат на промените во цените на прехранбената и енергетската компонента на инфлацискиот индекс. Имено, со појавата на глобалната рецесија дојде до значајна надолна корекција, пред сè на цените на нафтата, што се пренесе за кусо време и врз домашните цени. Паралелно со падот на официјалната инфлација, значително забавување забележа и базичната стапка на инфлација (којашто ги исклучува цените на

Инфлација, базична инфлација и ефективна странска инфлација

(годишни стапки на раст, во %)

* Ефективната странска инфлација е добиена како пондериран збир од инфлациите во земјите најзначајни трговски партнери на РМ.
Извор: ДЗС, Еуростат и пресметкина НБРМ.

храната и енергијата), како резултат на значително намалениот притисок од страна на агрегатната побарувачка и индиректниот ефект од падот на домашните цени на нафтните деривати. Базичната инфлација (која претставува индикатор за среднорочните ценовни трендови), со значително забавената динамика во вториот квартал на годината (0,3%, наспроти 1,5% во првиот квартал), укажува на тоа дека покрај падот на варијабилните цени, намалување бележи и среднорочната компонента на инфлацијата.

Осцилациите во глобалните цени на производите доведоа до променливост на енергетската и прехранбената компонента и на домашниот индекс на потрошувачките цени. Годишната стапка на промена на цените на енергијата од 12,5% во третото тримесечје на 2008 година, се сведе на -1,9% во вториот квартал на 2009 година. Притоа, падот на енергетската инфлација главно се должи на значително намалените домашни цени на нафтните деривати и на нафтата за домаќинство, коишто зависат од светските цени на суровата нафта. Од друга страна, цените на ненафтните енергетски производи, како што се електричната енергија²⁵ и топлинската енергија, останаа речиси на истото ниво од првиот квартал.

Табела 1
Одделни категории и цени
(годишни промени во %)

	Кв.1 2007	Кв.2 2007	Кв.3 2007	Кв.4 2007	2007	Кв.1 2008	Кв.2 2008	Кв.3 2008	Кв.4 2008	2008	Кв.1 2009	Кв.2 2009
Инфлација (CPI)	0,7	1,1	2,4	4,9	2,3	9,5	9,9	8,4	5,4	8,3	0,9	-0,6
Храна	0,7	0,7	3,8	10,4	3,9	19,0	19,5	14,7	8,6	15,3	0,9	-1,0
Свежа храна	-0,7	-0,6	4,1	12,4	3,8	26,4	25,2	16,0	11,0	19,7	1,0	1,9
Преработена храна	1,9	2,0	3,7	8,9	4,1	13,3	15,2	13,2	6,3	12,0	1,4	-3,0
Енергија	4,9	4,9	3,9	4,0	4,4	7,4	9,2	12,5	8,3	9,3	-1,6	-1,9
Нафтени деривати	-4,6	-2,4	-1,3	11,0	0,7	18,6	22,6	23,6	-6,2	14,6	-27,1	-27,7
Електрична енергија	9,7	11,4	8,2	2,4	7,9	1,6	0,0	0,0	8,7	2,6	13,1	13,1
Топлинска енергија за греење	7,1	1,5	1,9	-1,3	2,3	4,6	10,9	23,2	25,3	16,0	4,2	3,6
Храна и енергија (волатилни цени)	1,8	1,8	3,8	8,7	4,0	16,1	16,9	14,1	8,5	13,9	0,3	-1,2
Стоки	1,3	1,6	3,0	6,2	3,0	11,0	11,4	9,0	5,4	9,2	0,8	-0,7
Услуги	-1,1	-0,5	0,2	0,4	-0,3	3,9	4,5	6,1	5,8	5,1	1,2	0,0
Базична инфлација (без храна и енергија)	-0,2	0,5	1,1	1,2	0,6	2,9	2,8	2,5	2,2	2,6	1,5	0,3
Цени на производители на индустриски производи	1,1	0,7	1,4	7,0	2,6	10,5	13,6	15,1	2,2	10,3	-6,2	-8,8

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРМ.

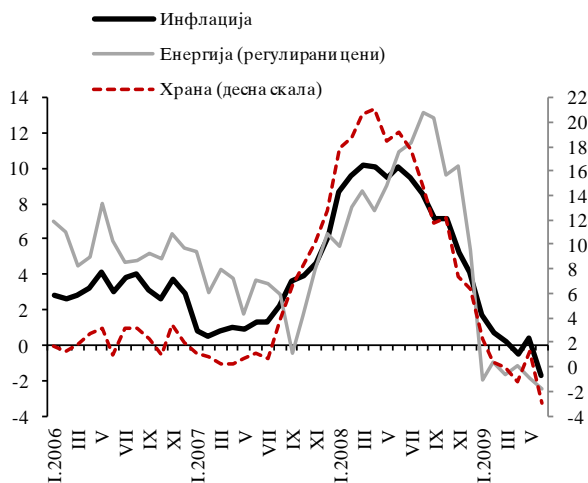
Годишната стапка на промена на цените на храната покажува слично движење со промените на цените на енергетската компонента. Највисоки стапки на раст беа забележани во текот на вториот квартал на 2008 година (19,5%), кога глобалните цени на храната исто така го достигнаа својот максимум. По постепеното забавување на растот на овие цени во наредните квартали, во второто тримесечје

²⁵ На 29 октомври 2008 година, врз основа на одлука на РКЕ, просечната продажна цена на електричната енергија по која ЕВН „Македонија“ ги снабдува тарифните потрошувачи на мало за периодот ноември-декември се зголеми за 13,61%.

Инфлација и променливост на храната и енергијата

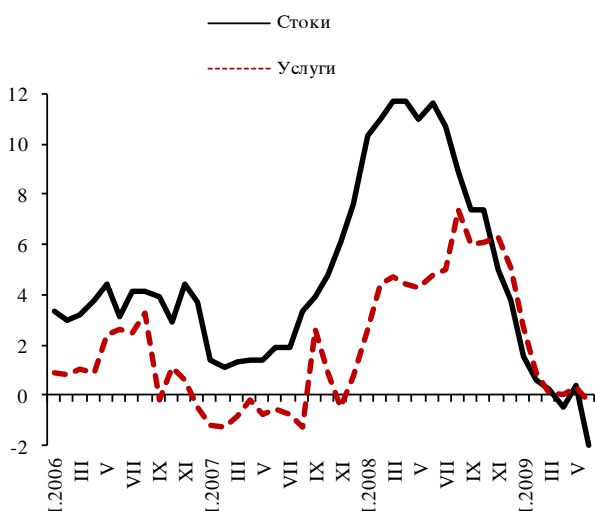
(годишни промени, во %)

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРМ.

Стоки и услуги

(годишни промени, во %)

Извор: Државен завод за статистика.

Инфлација и цени на производителите на индустриски производи

(годишни стапки на раст, во %)

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРМ.

тие забележаа пад од 1,0%. Притоа, почнувајќи од третиот квартал на 2008 година постојано намалување е забележано кај двете поткомпоненти на храната, преработената храна (-3,0%) и свежата храна (1,9%), со исклучок на вториот квартал (кога цените на свежата храна бележат минимално зголемување). Генерално, прогресивното забавување на цената на храната и нејзиното намалување во вториот квартал на 2009 година, во најголем дел се одраз на глобалните трендови, како и на добрите временски услови, коишто придонесоа за зголемена домашна понуда на храна и условија понизок количински увоз на прехранбени производи. Структурната анализа покажува најголемо дефлаторно влијание од цените на маслото за јадење и маснотиите, млечните производи и свежото овошје, додека значително повисоки цени на годишно ниво се забележани кај месото и свежиот зеленчук.

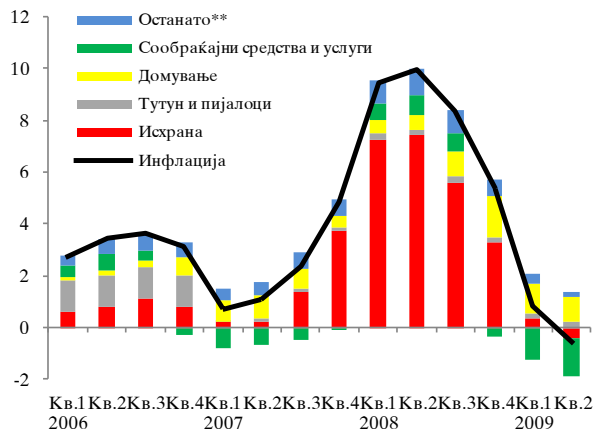
По високата годишна стапки на раст во третиот квартал на 2008 година (6,1%), растот на цените на услугите, постојано забавува, сведувајќи се на 0% во вториот квартал на 2009 година. Ваквото движење на цените на услугите произлегува од негативната годишна стапка на промена на цените на телекомуникациските услуги (поради зголемената конкуренција во овој сектор) и на транспортните услуги (поради падот на цените на нафтните деривати и побарувачката). Значително забавување забележаа и цените на услугите во рестораните и хотелите, чијшто раст во вториот квартал изнесува 3% (наспроти 5,1% во првиот квартал на 2009 година).

Во првата половина на 2009 година, кумулативната динамика на просечниот раст на цените постојано забавуваше, при што просечната инфлација во периодот јануари-јуни се сведе на 0,1%. Анализирани по компоненти, во второто тримесечје на 2009 година општото ниво на потрошувачките цени остана на истото ниво од првиот квартал на 2009 година. Непроменетоста на потрошувачките цени на квартална основа претставува резултат на дивергентните движења кај одделните компоненти. Така, во насока на квартален пораст делуваа цените на нафтните деривати и на свежото овошје и зеленчук (поради порастот на цената на суровата нафта и сезонските влијанија), додека позначајно дефлациско влијание имаа намалените цени на млечните и на житните производи.

Инфлацијата остварена во вториот квартал на 2009 година главно соодветствува со инфлациските очекувања на економските

Инфлација и главните категории на CPI* (придонеси во годишниот раст, во процентни поени)

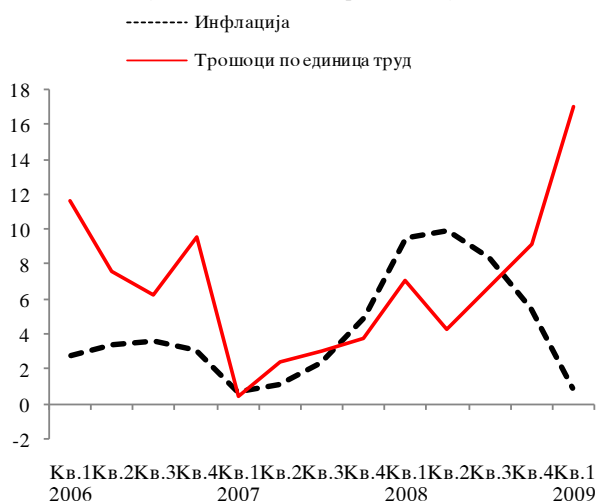

*CPI- Consumer price index (Индексна потрошувачки цени) претставува мерка за инфлацијата.

**Останатото ги инкорпорира категориите: облека и обувки, хигиена и здравје, образование култура и разонода, ресторани и хотели и останати услуги неспомнати на друго место.

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРМ.

Инфлација и трошоци по единица труд (годишни стапки на раст, во %)

Извор: Државен завод за статистика и НБРМ

субјекти. Така, според Анкетата за инфлациските очекувања спроведена во мај 2009 година, најголемиот дел од испитаниците (47%) очекуваше просечната годишна стапка на инфлација во второто тримесечје на 2009 година да остане на априлското ниво од -0,5%, уште пониска инфлација очекуваа 27% од испитаниците (т.е. повисока дефлација), а 25% очекуваа повисока инфлација (т.е. намалување на дефлацијата). Оцената на субјектите коишто сметаа дека инфлацијата ќе се намалува се засноваше врз намалената побарувачка поради глобалната финансиска и економска криза, како и на високата споредбена основа од претходната година. За разлика од очекувањата за вториот квартал, анкетираниите субјекти очекуваат инфлацијата да изнесува во просек околу 0,9% за целата 2009 година.

Откако го достигнаа највисокото ниво во јули 2008 година, цените на производителите на индустриски производи од почетокот на 2009 година се намалуваа со позасилено темпо, што може да се објасни со падот на побарувачката на индустриски производи и промените на цените на нафтата и суровините. Така, во второто тримесечје на 2009 година овие цени забележаа годишен пад од 8,8%. Големата годишна негативна промена на цените на производителите на индустриски производи главно е водена од падот на производните цени на енергијата, на интермедијарните производи и на забавениот раст на цените на нетрајните потрошни добра (коишто го одразуваат падот на цените на храната во однос на претходниот ценовен шок). Намалувањето на цените на производителите на прехранбени производи, укажува на натамошни надолни притисоци од преработувачкиот сектор врз потрошувачките цени во наредниот период.

Почнувајќи од третиот квартал на 2008 година, номиналните трошоци по единица труд постојано се зголемуваа и во првиот квартал на 2009 година забележаа годишен пораст од 17,2%. Ваквиот висок пораст е комбиниран ефект од порастот на бруто-платите и значителниот пад на продуктивноста, во услови на економска контракција. Сепак, имајќи ги предвид очекувањата за пад на побарувачката во наредниот период, зголемените трошоци по единица труд не се очекува да креираат инфлациски притисоци. Од друга страна, очекувањата за затегнување на условите на пазарот на работна сила можно е да предизвикаат и промена на растечкиот тренд на трошоците по единица труд.

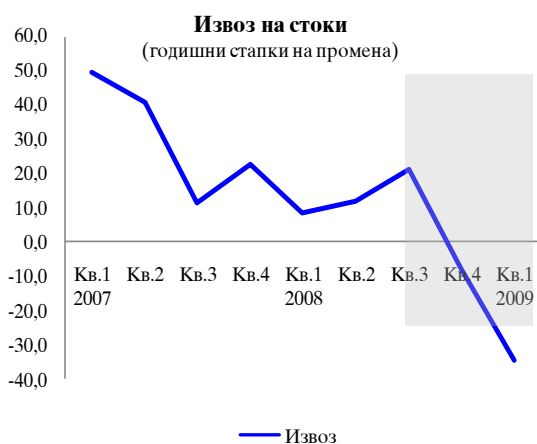
Проекциите на годишните стапки на инфлација за следниот период укажуваат на натамошно намалување на цените, што се должи на очекувањата за релативно стабилни увозни цени и на натамошната забавена побарувачка. Притоа, можностите за поголем пад на економијата укажуваат на можноста за поголемо намалување на цените од очекувањата, додека сегашните трендови на раст на цената на нафтата креираат ризици во спротивна насока.

Прилог 2

Преносни ефекти на глобалната економска криза врз македонската економија

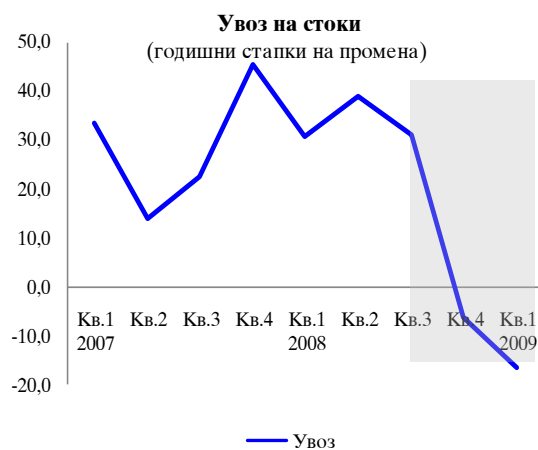
Преносните ефекти од глобалната криза врз македонската економија почнаа да се чувствуваат посилно во последниот квартал на 2008 година, а во првата половина на 2009 година интензитетот значително се зголеми. Главните канали на трансмисија, главно соодветствуваат со моделот на прелевање на кризата во помалку развиените, мали и отворени економии, коишто пред почетокот на кризата беа во фаза на циклус на засилени капитални приливи, растечко финансиско посредување и позитивен произведен јаз. Секако, улога во креирањето на макросликата имаат спецификите на одделните економии, коишто за македонската економија главно се однесуваат на концентрацијата на извозот во металната индустрија (којашто имаше исклучително повољна конјунктура пред кризата), потпирањето на приватните трансфери, како главен извор на финансирање на јазот во трговскиот дефицит и слабото присуство на домашниот банкарски систем на меѓународниот пазар на капитал.

Во следниов дел е даден графички приказ на последиците од падот на глобалната врз домашната економија во клучните сегменти.

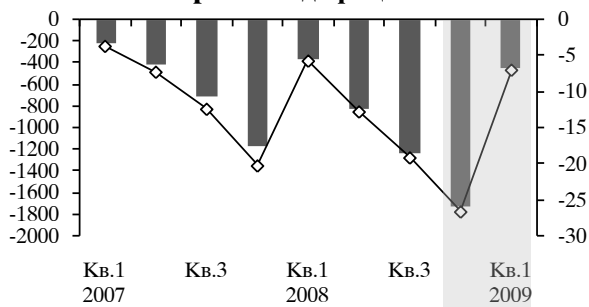
Извор: Државен завод за статистика

Намалување на извозот, главно како последица на шокови во металната индустрија...

Извор: Државен завод за статистика

...при сè уште побавно прилагодување на увозната побарувачка...

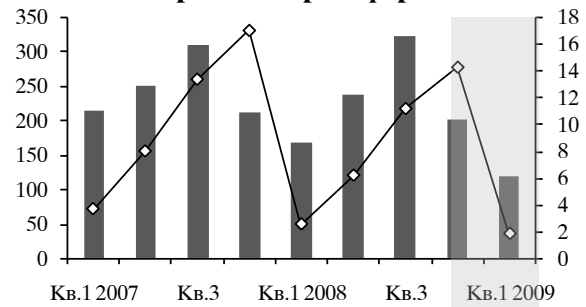
Трговски дефицит

■ Трговски дефицит, во милиони евра (лева скала)
—◇— Трговски дефицит (% од БДП) десна скала

Извор: НБРМ и ДЗС.

* Податоците за кварталите 2,3, и 4, претставуваат кумулативни износи.

...што доведува до значајно проширување на трговскиот дефицит...

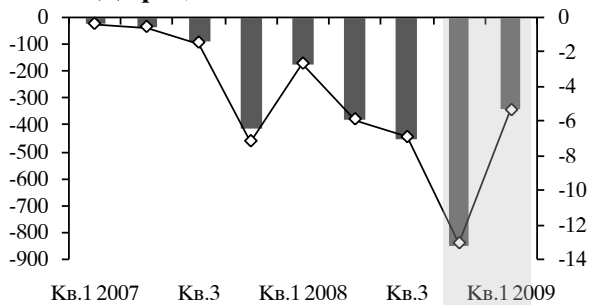
Приватни трансфери

■ Приватни трансфери, милиони евра (лева скала)
—◇— Приватни трансфери (% од БДП) десна скала

Извор: НБРМ и ДЗС.

* Податоците за кварталите 2,3, и 4, претставуваат кумулативни износи.

Значајно намалување на приватните трансфери во услови на растечка неизвесност...

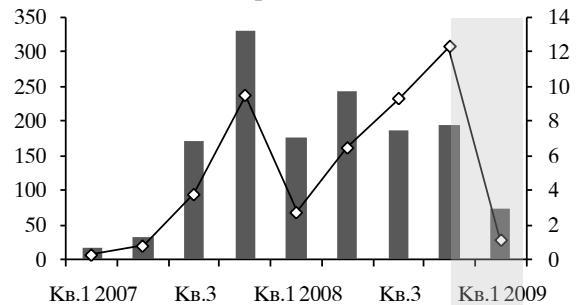
Дефицит во тековната сметка

■ Тековна сметка, милиони евра (лева скала)
—◇— Тековна сметка, % БДП (десна скала)

Извор: НБРМ и ДЗС.

* Податоците за кварталите 2,3, и 4, претставуваат кумулативни износи.

...и проширување на дефицитот во тековната сметка за близу 6 ил. на годишна основа...

Капитална и финансиска сметка

■ Капитална и финансиска сметка, милиони евра (лева скала)
—◇— Капитална и финансиска сметка (% од БДП) десна скала

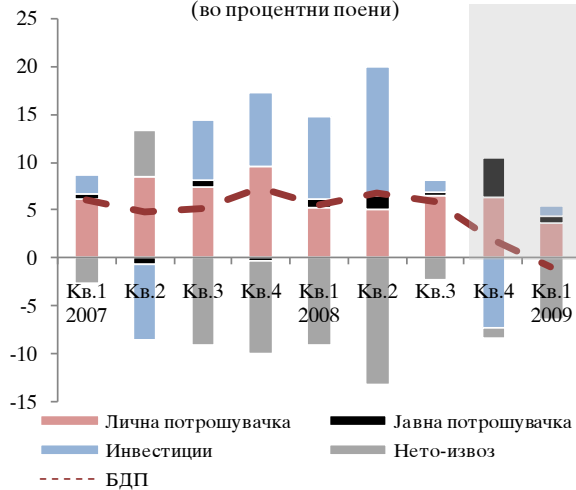
Извор: НБРМ и ДЗС.

* Податоците за кварталите 2,3, и 4, претставуваат кумулативни износи.

Значајно забавување на капиталните приливи

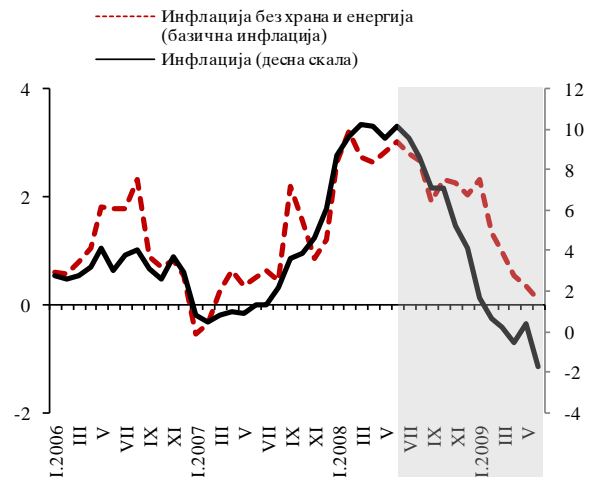
Придонеси во реалниот раст (во процентни поени)

Извор: Државен завод за статистика

Навлегување на БДП во нејативна зона од првиот квартал на 2009 година...

Инфлација и базична инфлација (годишни промени, во %)

Извор: Државен завод за статистика и пресметки на НБРМ.

...ѝри стабилизирање на инфлацијата од втората половина на 2008 година

Буџетски приходи (годишни стапки на промена)

Извор: Министерство за финансии

Забавување на буџетските приходи...

Буџетски расходи (годишни стапки на промена)

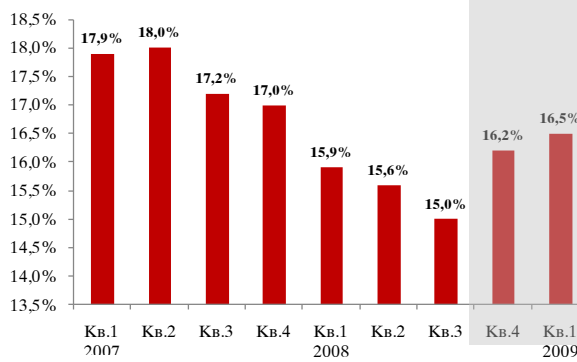
Извор: Министерство за финансии

...и забавување на расиоот на буџетските расходи

Релативно нискиот степен на вклученост на домашните банки во меѓународните финансиски пазари, незначителната изложеност кон високоризични финансиски инструменти во странство и доминантното потпирање врз домашни извори на финансирање, овозможува домашниот банкарски систем да остане отпорен на директни ефекти од глобалната финансиска криза. Сепак, заострувањето на светската економска криза и нејзиното прелевање во надворешниот и реалниот сектор на домашната економија, на индиректен начин се одразија и врз активността на банките преку стеснување на изворите на финансирање (забавен раст на депозитите и отежнат пристап до меѓународниот пазар на капитал) и зголемена одбивност кон ризик, што беше причина за затегнување на условите на кредитирање и намалување на понудата на кредити. Паралелно со забавувањето на кредитната активност, профилот на ризичност на пласманите на банките почна да покажува знаци на влошување (зголемување на учеството на изложеноста класифицирана во повисоките категории на ризик В, Г и Д во вкупната изложеност на кредитен ризик), што доведе до намалена профитабилност на банките.

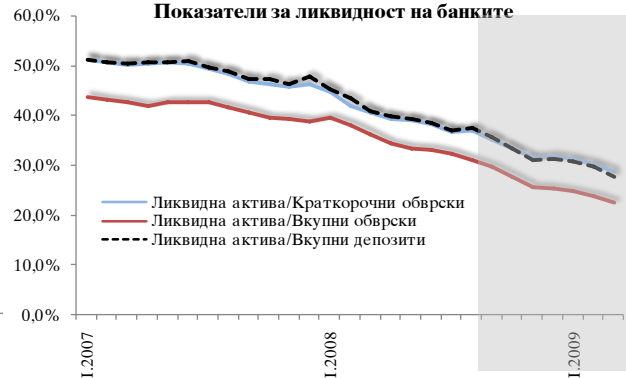
Адекватност на капиталот на банките

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Задржана соодветна солвенна позиција...

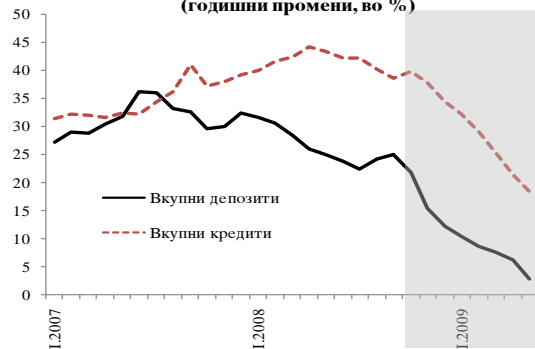
Показатели за ликвидност на банките

Извор: Народна банка на Република Македонија.

...и релативно високо ниво на ликвидност

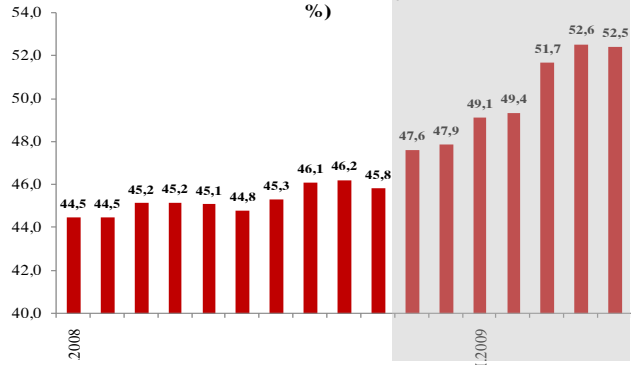
Вкупни депозити и кредити на банките (годишни промени, во %)

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Забавување на растот на вкупните депозити и кредити...

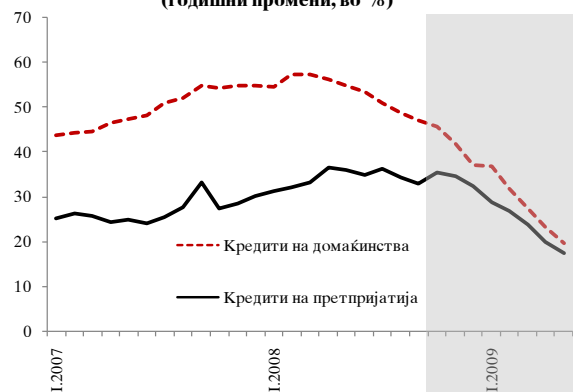
Учество на девизни депозити во вкупни депозити (во %)

Извор: Народна банка на Република Македонија.

...и изразена валутна трансформација на вкупниот депозитен потенцијал

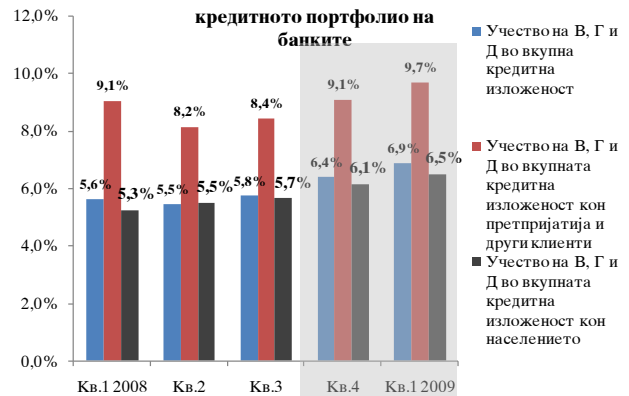
Кредити на домаќинства и корпоративен сектор (годишни промени, во %)

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Забавен раст на кредитите на домаќинствата и на корпоративниот сектор...

Показатели за квалитет на кредитното портфолио на банките

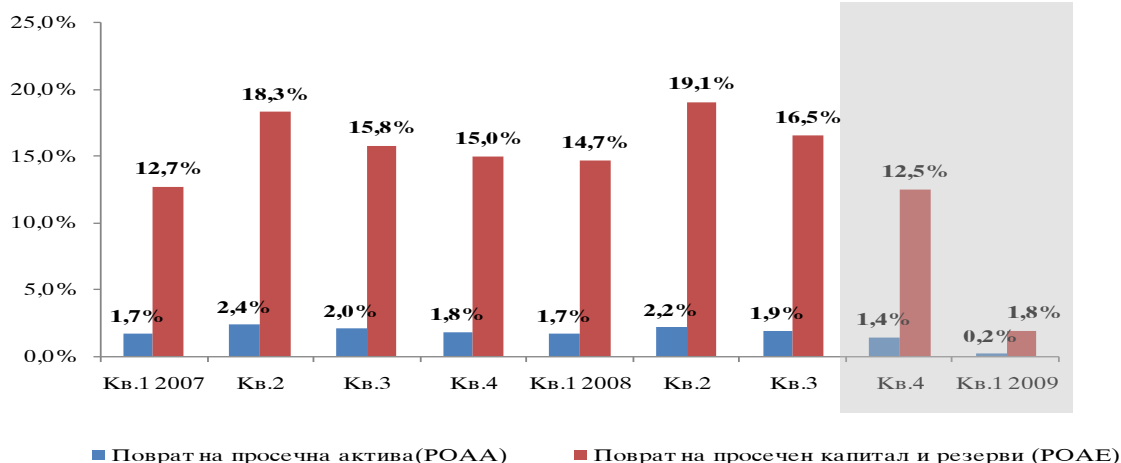
Извор: Народна банка на Република Македонија.

...и благо вложување на квалитетот на кредитното портфолио

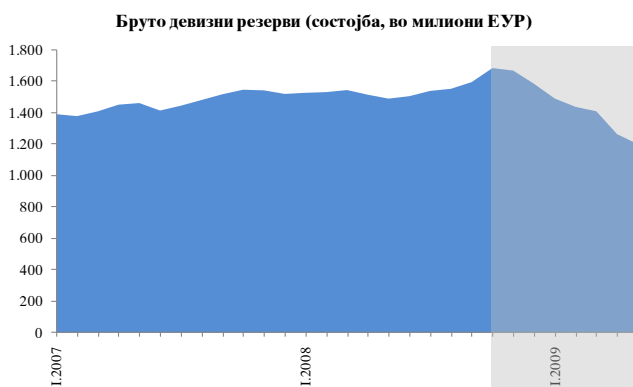
Показатели за профитабилност на банките

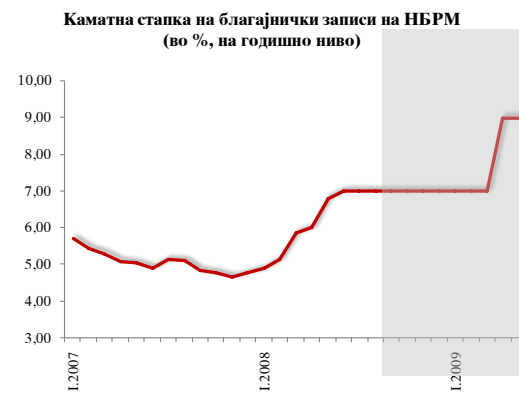
Извор: Народна банка на Република Македонија.

...со последици врз профитабилноста на банките

Имајќи предвид дека ефектите од кризата врз надворешниот сектор од економијата за кратко време се прелеаја на девизниот пазар, што во комбинација со психолошки индуцираните притисоци кај економските субјекти, генерираше притисоци за депрецијација на домашната валута, фокусот на монетарната политика во овој период беше насочен кон одржување на стабилноста на девизниот курс. Така, почнувајќи од октомври 2008 година до мај 2009 година, НБРМ во континуитет интервенираше со нето-продажба на девизи на девизниот пазар, а согласно растечкиот интензитет на притисоците од почетокот на 2009 година, беше извршено и дополнително затегнување на монетарната политика, преку зголемување на основната каматна стапка (во март 2009 година), а потоа и преку зголемување на стапката на издвојување задолжителна резерва на обврските на банките со девизна компонента (во мај 2009 година).

Извор: Народна банка на Република Македонија.

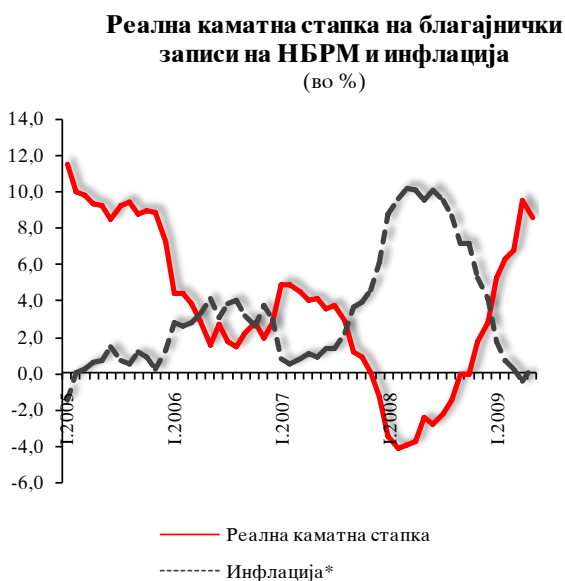

Извор: Народна банка на Република Македонија.

*Притисоци врз девизните резерви...**...и затегнување на монетарната политика*

II. Монетарна политика

Фокус на монетарната политика во првите пет месеци на 2009 година беше зачувувањето на стабилноста на девизниот курс, во услови на расиречки ризици коишто ги продуцира надворешниот сектор на економијата. И покрај исцрпувањето на инфлациските притисоци, вложувањето на екстерната позиција произведе притисоци на девизниот пазар и врз девизниот курс. Со цел одржување на стабилноста на вредноста на домашната валута, НБРМ интензивира со значајна нето-продажба на девизи на девизниот пазар. Воедно, во мај 2009 година референтната каматна стапка беше зголемена од 7% на 9%. Додолжително зајакнување на монетарната политика беше направено во мај со преземените мерки за пораст на стапката на издвојување на задолжителна резерва на обврските со девизна комисијата, коишто стапуваат во сила во јули (зголемување на стапката на обврските на банките во странска валута од 10% на 11,5% и на стапката на обврските во домашна валута со валутна клаузула од 10% на 20%), односно август (зголемување на стапката на обврските на банките во странска валута од 11,5% на 13%). Мерките коишто ги презема НБРМ се во насока на одржување на ценовната стабилност, како најповолен амбиент за економски просперитет. Во текот на јуни, делумно како резултат на постепено стабилизирање на очекувањата и како ефект од преземените мерки, дојде до стабилизирање на девизниот пазар, при што НБРМ зајочна да интензивира со нето-офкуј на девизи. Сепак, станува збор за премногу крајок период за да може да се извлече заклучок за тоа дали станува збор за промена во досегашните трендови или за крајкорочни промени.

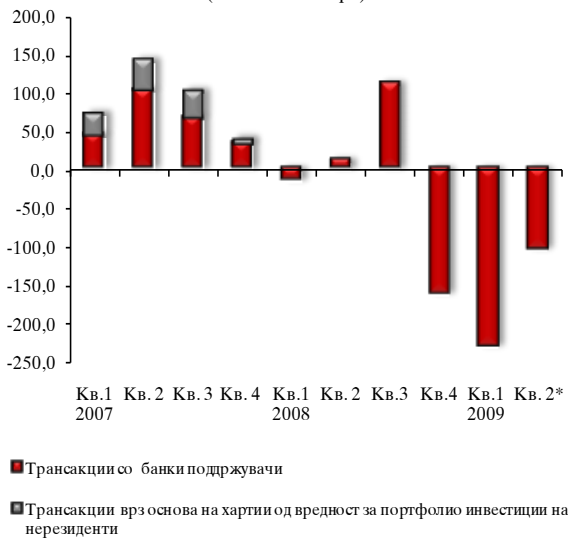

*Тековен месец во однос на истиот месец од претходната година.
Извор: Државен завод за статистика и НБРМ.

Рapidното намалување на инфлацијата, што започна во последните месеци на 2008 година продолжи и во првите пет месеци на 2009 година, резултирајќи, за првпат по четири години, со годишна негативна промена од 0,5% во април. Ваквиот дефлаторен ефект главно произлегува од падот на светските цени на нафтата и падот на цените на храната забележан во овој месец. Во првите пет месеци е остварена умерена стапка на инфлација од 0,5%, што се должи на дезинфлаторното влијание на пониските цени на нафтата и забавувањето на растот на цените на храната, како и на забавувањето на домашната побарувачка. Сепак, исцрпувањето на инфлациските притисоци не значеше и исцрпување на притисоците врз стабилноста на девизниот курс. Продлабочувањето на дефицитот во тековната сметка и забавувањето на капиталните приливи го проширија јазот помеѓу побарувачката и понудата на девизи. Во вакво амбиент, покривањето на дефицитот во тековната сметка, во еден дел падна на товар на девизните резерви. Дополнителен притисок на девизниот пазар се изврши преку зголемената побарувачка за девизи под влијание на психолошките ефекти кај населението, што предизвика конверзија на постојните денарски заштеди во девизи. Од друга страна, кај банките беше забележана и склоност за значително кумулирање девизи, што

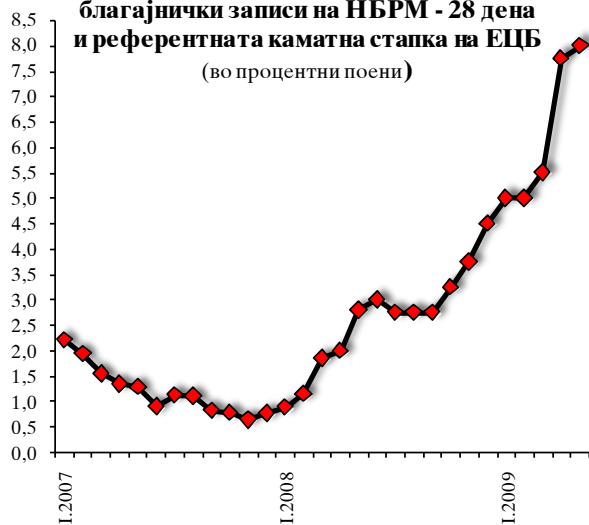

Интервенции на НБРМ на девизен пазар (во милиони евра)

*Се однесува на април и мај 2009 година.
Извор: НБРМ

Каматен диференцијал помеѓу благајнички записи на НБРМ - 28 дена и референтната каматна стапка на ЕЦБ (во процентни поени)

Извор: НБРМ и Европска централна банка (www.ecb.int).

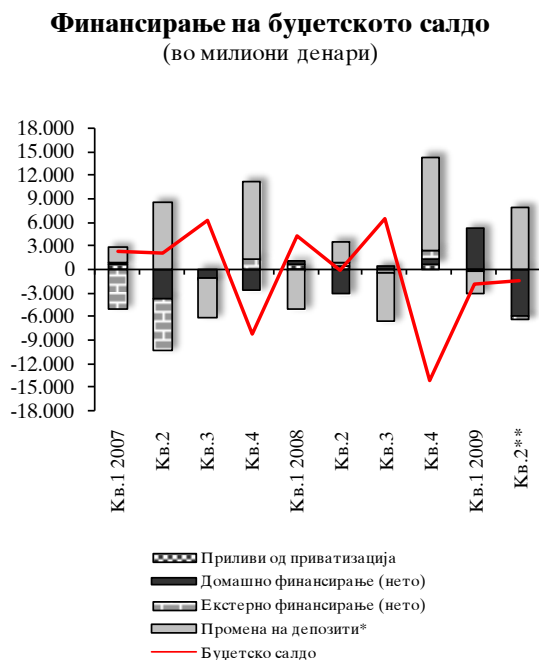
делумно е последица на потребата за исполнување на коефициентите за девизна ликвидност. **Имајќи ја предвид ваквата комбинација на фактори што креираа притисоци на девизниот пазар, НБРМ реагира преку различни инструменти.** Прво, продолжија интервенциите со продажба на девизи, чишто износи кулминираа во март, во периодот на претседателските и локалните избори. Понатаму, во март 2009 година НБРМ реагира со промена на каматната стапка на благајничките записи, од 7% на 9%. Во согласност со промените на каматната стапка на благајничките записи беше донесена и одлука за зголемување на каматната стапка на ломбардниот кредит, од 8,5% на 10,5%. Дополнително, во мај 2009 година, НБРМ донесе Одлука за задолжителна резерва и Одлука за изменување и дополнување на Одлуката за управување со ликвидносниот ризик. Со Одлуката за задолжителна резерва се изврши зголемување на стапката на издвојување на задолжителната резерва за обврските на банките со девизна компонента, којашто стапува во сила во јули (зголемување на стапката на обврските во странска валута од 10% на 11,5% и на стапката на обврските во домашна валута со валутна клаузула од 10% на 20%), односно август (зголемување на стапката на обврските во странска валута од 11,5% на 13%). Притоа, дел од износот добиен со примена на стапката на задолжителна резерва за обврските во странска валута се исполнува во денари. Истовремено, со Одлуката се дава можност средствата од задолжителната резерва издвоени во денари банките целосно да ги користат за задоволување на своите дневни ликвидносни потреби. Дополнително, со измените на Одлуката за ликвидносен ризик се дава можност банките да ги вклучуваат своите пласмани во инструментите на Народната банка, со исклучок на издвоената задолжителна резерва во евра, без оглед на тоа дали се пласмани во денари или во странска валута, во исполнувањето на потребното минимално ниво на денарска или девизна ликвидност. Преземените мерки се насочени кон поттикнување на растот на штедењето во денари, кое се очекува да ја намали побарувачката на девизи и да ги стабилизира движењата на девизниот пазар. Истовремено, со направените измени, се очекува да се промени трендот на кумулирање девизи од страна на банките. **Стабилизирањето на девизниот пазар во јуни и интервенциите на НБРМ со откуп на девизи сигнализираат одредени ефекти на дел од мерките преземени досега, како и позитивни поместувања во очекувањата на субјектите. Сепак, станува збор за премногу кус временски период, така што**

тешко е да се оцени дали станува збор за краткорочни ефекти или за промена на досегашните трендови.

Извор: НБРМ и Централна банка на Холандија (www.statistics.dnb.nl).

* Позитивна промена -повлекување на депозити; негативна промена - кумулирање на депозити.

** Се однесува на јануари и февруари 2009 година.

Извор: Министерство за финансии на Република Македонија.

Каматниот распон помеѓу домашната и странската камата продолжи да се проширува, во услови на домашна монетарна реакција со зголемување на каматите како одговор на притисоците врз девизниот курс, при истовремено намалување на каматните стапки во евро-зоната. Имено, трендот на намалување на инфлацијата во евро-зоната ѝ овозможи на Европската централна банка да реагира со натамошно намалување на референтната каматна стапка (во четири наврати од почетокот на годината), така што во мај каматната стапка се сведе на 1%. Ваквата реакција на ЕЦБ е движена од потребата за моментно и долгорочно обезбедување ликвидност во системот, со што банките би се насочиле кон повторно кредитирање и зголемена поддршка на економиите. Релаксирањето на монетарната политика се пренесе и на каматните стапки на европскиот пазар на пари. Така, во текот на првите пет месеци, каматната стапка ЕУРИБОР, со сите рочности, континуирано паѓаше остварувајќи историски најниски нивоа, при што во мај едномесечниот ЕУРИБОР изнесуваше 0,88%. За разлика од интензивниот надолжен тренд на европскиот ЕУРИБОР, домашниот СКИБОР²⁶ се движеше во позитивна насока, така што вредноста на едномесечниот СКИБОР во мај достигна 9,1%. Обратната насока на движење на овие каматни стапки предизвика натамошно проширување на распонот. Така, во првиот квартал на годината, каматниот распон меѓу едномесечниот ЕУРИБОР и едномесечниот СКИБОР во просек изнесуваше 5,6 процентни поени и е поголем за 2,3 процентни поени во споредба со последниот квартал на 2009 година. Во април и мај, каматниот распон изнесуваше 8 и 8,2 процентни поени, соодветно.

Во првиот квартал на 2009 година, консолидираниот државен буџет забележа негативно салдо од 1.932 милиони денари, коешто во целост беше финансирано од домашни извори, по пат на позначително задолжување на пазарот на државни хартии од вредност. Како резултат на ориентацијата кон домашно финансирање со државни хартии од вредност, во првите три месеци од годината се реализирани околу 85% од вкупното задолжување планирано по овој основ за 2009 година. Притоа, во првите три месеци, на денарската сметка на државата кај НБРМ

²⁶ Меѓубанкарска каматна стапка за продавање на денарски депозити, пресметана од котациите на референтните банки.

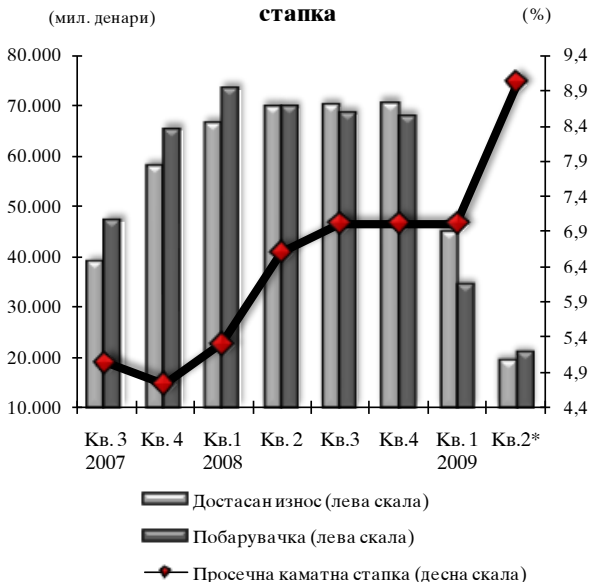

Фактори на повлекување и креирање на ликвидност

*Позитивна промена - креирање ликвидност;
негативна промена - повлекување ликвидност.
Извор: НБРМ

Аукции на благајнички записи и каматна стапка

*Се однесува на април и мај 2009 година
Извор: НБРМ

забележана е кумулација на депозити. Во април и мај, буџетскиот дефицит изнесуваше 1.458 милиони денари, повторно во целост финансиран од домашни извори. Меѓутоа, за разлика од првите три месеци, на денарската сметка на државата кај НБРМ е регистрирано позначително повлекување на депозити, во услови на умерен пораст на задолжувањето по пат на државни хартии од вредност. Во вакви услови, во првите два месеца од вториот квартал, депозитите на државата кај НБРМ делуваа во насока на креирање ликвидност.

При позначително намалување на ликвидноста како резултат на продажбата на девизи на НБРМ на девизниот пазар и кумулацијата на депозитите на државата кај НБРМ, основен фактор којшто делуваше во насока на креирање ликвидност во првиот квартал беа монетарните инструменти²⁷. Во нивни рамки, побарувачката на благајнички записи во првиот квартал на годината значително ослабна и беше помала за 23,6% во однос на достасаниот износ на благајнички записи. Меѓутоа, во наредните два месеца, состојбата на пазарот на благајнички записи се промени. Имено, во услови на зголемен принос од инвестирање во овие хартии од вредност (пораст на каматната стапка од 7% на 9% почнувајќи од првата аукција во април), интересот на банките за благајнички записи се зголеми. Така, во април и мај, банките побаруваа износ поголем за 7,7% во однос на достасаниот.

Просечната дневна ликвидност на банкарскиот сектор во првиот квартал на 2009 година се намали за 8,8% во споредба со последниот квартал на 2008 година во услови на пад на просечната задолжителна резерва за 7%. Вишокот на издвоени ликвидни средства над обврската за задолжителна резерва (во денари)²⁸ во првиот квартал изнесуваше 2%, наспроти 5,2% во последниот квартал на 2008 година. Во однос на истиот квартал од претходната година, вишокот над обврската за задолжителна резерва е понизок за 1 процентен поен. Примарните пари²⁹ на крајот на првиот квартал беа повисоки за 6,4% на годишна основа, додека на крајот на мај 2009 година, примарните пари се пониски за 0,6%.

²⁷ Го вклучува и задолжителниот депозит кај НБРМ и девизните депозити пласирани кај НБРМ.

²⁸ За период на одржување (исполнување) на обврската за задолжителна резерва на банките се смета периодот од 11. ден во тековниот месец до 10. ден во следниот месец. Вишокот се однесува на вишокот издвоени средства на сметката на банките кај НБРМ над обврската за задолжителна резерва.

²⁹ Ја вклучува задолжителната резерва во денари.

Се очекува ризиците за монетарната политика и во наредниот период главно да произлегуваат од трендовите во надворешниот сектор. Притоа, големата неизвесност околу должината на фазата на глобална рецесија, во голема мерка го отежнува проценувањето на идните трендови, како основа за носење на монетарните одлуки. Во секој случај, постојаните надолни ревидирања на проекциите за глобалниот раст укажуваат на можноста за натамошни притисоци на девизниот пазар, креирани преку јазот во тековната сметка и помалата можност за негово финансирање преку капиталните текови. Со тоа, евентуалните натамошни промени во монетарната политика ќе бидат во насока на отстранување на можните притисоци врз девизниот курс. Во овој контекст, водењето на прудентна фискална политика, којашто нема да креира дополнителни притисоци врз побарувачката на девизи, исто така претставува исклучително битен предуслов за превенција од продлабочување на надворешната нерамнотежа.

2.1. Монетарни агрегати³⁰

Трендови на квартално намалување на паричната маса, зајочнај во последното тримесечје на преходната година, продолжи и во првиот квартал на 2009 година, но со ионизивно темпо. Во услови на намалување на економската активност, која со најмало временско задоцнување се пренесува врз расположливите средства на преходната година, овие промени пред сè се објаснуваат со падот на действителните пари на корпоративниот сектор. Од друга страна, во услови кога на пазарот на работна сила сè уште не се забележува поголемо зајакнување на условите, вкупните дейстии на домаќинствата бележат квартален распад. На крајот на мај, паричната маса е на ниво од првиот квартал, а најважниите процени се во насока на доволни забавување на годишниот монетарен распад. Ваквите очекувања се илустрирани со оцените за продлабочување на падот на домашната економија, што го намалува капацитетот за распад на доходот, а со тоа ја намалува и можноста за поголем обем на ново штедење.

Извор: Народна банка на Република Македонија

Кварталното намалување на најшироката парична маса М4, што започна во последниот квартал на 2008 година, со засилена динамика продолжи и во првите три месеци на 2009 година. Така, на квартална основа, паричната М4 забележа пад од 2,6% (наспроти 1,2% во претходниот квартал). Во наредните два месеца (април и мај), најшироката парична маса главно беше под влијание на специфични фактори. Така, во април е забележан месечен пораст, главно како резултат на исплатата од

³⁰ Анализата на монетарните агрегати се базира врз податоците од новата Методологијата за изготвување на стандардни форми на монетарните биланси и прегледи и новиот сметковен план (што стапи во сила од 01.01.2009 година).

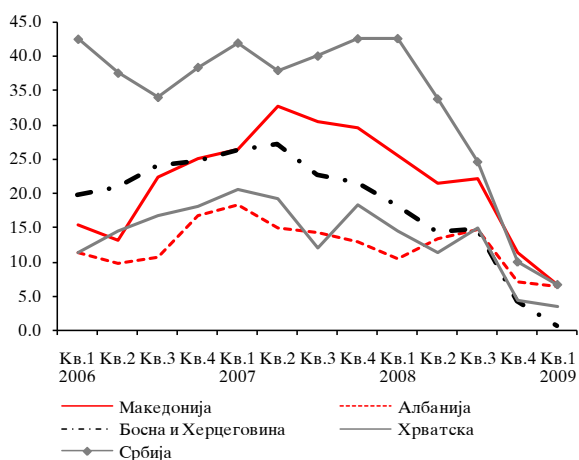
страна на државата на редовната рата од обврзниците за старото девизно штедење. За мај беше карактеристично намалувањето на нивото на паричната маса, во услови на исплата на поголем износ на дивиденда кон државата. Притоа, во мај годишната стапка на раст на најшироката парична маса М4 се сведе на 2% (наспроти 22,8% во мај 2008 година), што претставува најниска годишна стапка на раст во последните шест години.

Главни компоненти на најшироката парична маса М4

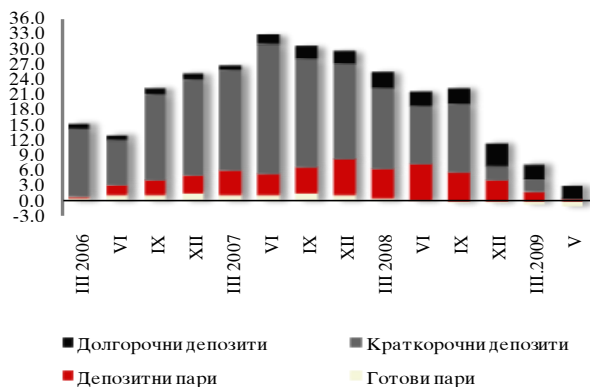
	мај		годишни стапки на раст (во %)					
	Учество во М4	Кв.1 2008	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1 2009	Април	Мај
Готови пари во оптек	7,6	4,7	2,1	-1,2	-1,7	-6,8	-9,5	-11,8
Депозитни пари	17,2	38,4	50,2	38,2	24,4	11,8	7,0	3,4
М1	24,8	24,3	30,2	22,2	14,5	5,2	1,2	-1,8
вк. краткорочни депозити	66,9	22,6	16,0	18,7	4,2	3,5	3,2	0,2
М2	91,7	23,1	19,6	19,7	7,1	4,0	2,6	-0,3
вк.долгорочни депозити	8,3	80,8	58,4	65,1	88,4	50,9	44,1	37,0
М4	100,0	25,3	21,4	22,0	11,2	6,6	5,1	2,0

Извор: Народна банка на Република Македонија

Годишен раст на најшироката парична маса по земји (во %)

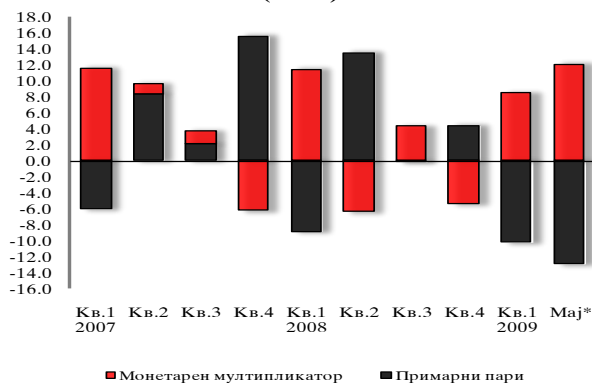

Придонес во годишниот пораст на М4 (во процентни поени)

Слични трендови се карактеристични и во глобални рамки. Во услови на намалување на економската активност, недоверба на пазарните учесници и недоволен прилив на капитал, продолжи трендот на забавување на растот монетарните агрегати. Така, во евро-зоната, најшироката парична маса забележа годишен пораст од 6% во првиот квартал, наспроти 8,2% во претходниот квартал. Ваков тренд е забележан и во земјите од регионот. Како резултат на забавувањето на кредитната и економската активност и ограничениот прилив на странски капитал, во Србија е забележано забавување на годишниот раст на паричната маса (6,5% на крајот на првиот квартал, наспроти 9,8% во декември 2008 година), со очекувања за понатамошно намалување до крајот на годината. Тренд на забавување на годишниот раст на најшироката парична маса (од 4,3% во декември 2008 година на 2,8% во мај 2009 година) е забележан и во Хрватска, придружен со засилен процес на евроизација.

Анализата на главните категории на најшироката парична маса М4, укажува на краткорочните депозити како доминантна компонента во нејзиното креирање (квартален пораст од 2,7%). Сепак, во првиот квартал нивниот ефект беше неутрализиран преку динамиката на останатите компоненти. Така, значителен пад беше забележан кај готовите пари во оптек (16,8%) и депозитните пари (12%), а воедно намалување забележаа и долгорочните депозити (7,3%). Падот на готовите пари во

Декомпозиција на кварталната стапка на промена на паричната маса М4 (во %)

* Се однесува на кумулативна промена, мај 2009/декември 2008

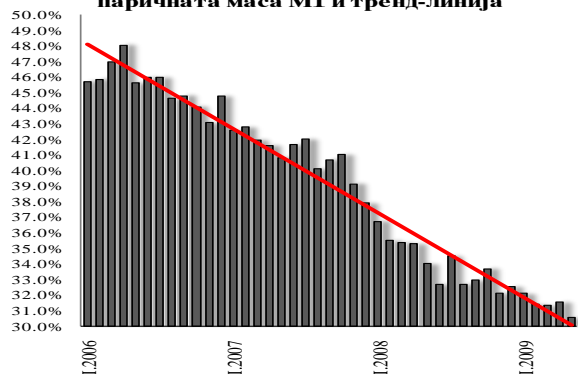
Извор: Народна банка на Република Македонија

оптек, делумно претставува сезонско прилагодување. Намалувањето на депозитните пари е генерирано од намалувањето на средства од сметките на претпријатијата, што може да се објасни со падот на економската активност.

Поинтензивното квартално намалување на примарните пари во однос на најшироката парична маса М4 доведе до забрзана монетарна мултипликација. Така, монетарниот мултипликатор на паричната маса М4 забележа зголемување од 4,8% во декември на 5,2% во март (на 5,4% во мај). Поинтензивниот пад на примарните пари главно е резултат на девизните трансакции на НБРМ (нето-продажба на девизи), при што вака повлечената ликвидност не беше во целост компензирана преку монетарните инструменти и нето-позицијата на државата.

Структурно учество во вкупните депозити (во %)

	2008				2009		
	Кв.1	Кв.2	Кв.3	Кв.4	Кв.1	Април	Мај
Вкупни денарски депозити	54,8	55,2	53,8	52,1	48,3	47,4	47,5
Население	26,8	26,1	25,5	25,4	22,6	22,4	22,1
Претпријатија	25,3	26,4	25,8	24,0	21,7	21,1	21,3
Вкупни девизни депозити	45,2	44,8	46,2	47,9	51,7	52,6	52,5
Население	33,5	33,3	34,7	36,2	40,5	41,5	42,4
Претпријатија	11,5	11,3	11,3	11,4	10,5	10,4	9,3
Вкупни депозити	100	100	100	100	100	100	100

Учество на готовите пари во оптек во паричната маса М1 и тренд-линија

Структура на вкупните депозити (просечно учество во првиот квартал)

Извор: Народна банка на Република Македонија

Трендот на намалување на вкупните депозити (со депозитни пари) ³¹ што започна во последните месеци на 2008 година, продолжи и во првиот квартал на 2009 година, но со забавено темпо. Така, на квартална основа вкупните депозити се намалија за 1,3%, наспроти 1,9% во четвртиот квартал. Доколку се исклучи ефектот од депозитните пари, вкупните депозити забележаа пораст од 1,5%. Како резултат на перцепциите за зголемен валутен ризик и психолошкиот ефект од глобалната криза, продолжи трендот на замена на депозитите во домашна валута со депозити во странска валута. Така, степенот на евроизација (супституција на средства) постепено се зголеми од 42,9% во декември, на 47,6% во мај, при што од почетокот на годината, забележан е постојан месечен пад на денарските депозити. На годишна основа (мај 2009 година / мај 2008 година), вкупните депозити (со депозитни пари) се повисоки за 2,9%, што претставува дополнително забавување во однос на остварената годишна стапка на раст во декември 2008 година (12,4%).

³¹ Почнувајќи од јануари 2009 година, депозитите вклучуваат и пресметана камата.

Квартални промени на одделните категории на депозити (во %)

*кумулативна промена декември-мај
Извор: Народна банка на Република Македонија

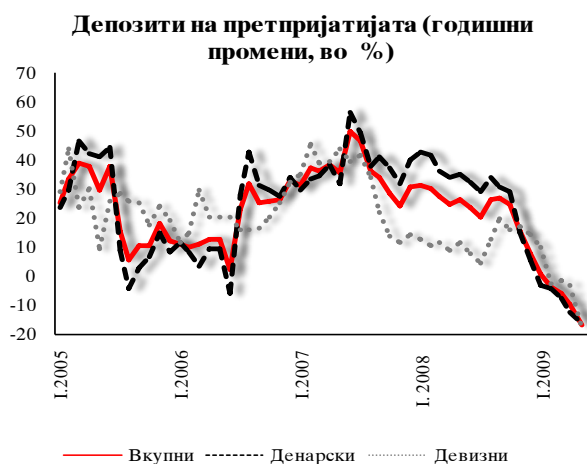
Психолошките притисоци кај секторот „население“, предизвикани од глобалната криза, во првиот квартал на 2009 година се намалија. Така, забележан е квартален пораст на вкупните депозити на домаќинствата (со депозитни пари) за 1,1% (наспроти 0,4% во претходниот квартал). Од аспект на динамиката, во првите пет месеци кај орочените депозити на домаќинствата беше забележан континуиран пораст (со исклучок на јануари). Дополнителен ефект врз зголемувањето на депозитите на домаќинствата во овој период имаше исплатата на редовната рата од обврзницата за старото девизно штедење во април. И покрај делумно вратената доверба, сепак и натаму продолжи трендот на пораст на штедењето во странска валута, при постојан пад на денарските депозити. Анализата на рочната структура на депозитите на населението покажува промена во трендовите. Така, по неколкумесечниот експанзивен раст на долгорочните депозити (како резултат на зголемувањето на пасивните каматни стапки и понудата на атрактивни банкарски производи), во првиот квартал се забележа значително забавување на растот на долгорочните депозити (на 2,5% од 31% во претходниот квартал). Од друга страна, во првиот квартал краткорочните депозити забележаа умерено зголемување од 0,1%, наспроти кварталниот пад во последниот квартал на 2008 година. На годишна основа (мај 2009 година / мај 2008 година), вкупните депозити на домаќинствата (со депозитни пари) се повисоки за 11,8%, наспроти 23,1% во истиот месец во 2008 година.

Забавувањето на кредитната активност, ограничувањето на новите извори за финансирање на претпријатијата, исплатите на дивиденди и контракцијата на економската активност во услови на глобална криза придонесоа за намалување на депозитите корпоративниот сектор. Така, во првиот квартал на 2009 година вкупните депозити на претпријатијата се намалија за 10,1% (наспроти 6,5% во претходниот квартал). Доминантно влијание врз ваквата динамика на депозитите на претпријатијата има намалувањето на депозитните пари (со учество од околу 80% во намалување на вкупните депозити). Од аспект на валутната и рочната структура, квартално намалување е забележано кај сите видови депозити на претпријатијата. Трендот на намалување на вкупните депозити продолжи и во следниот период (април и мај), при што во овој период се изврши исплата на дивиденда на една поголема компанија кон државата што придонесе на дополнителен одлив на депозити од банкарските сметки. Согласно со ваквите

Депозити на домаќинствата и претпријатијата (во милиони денари)

Извор: Народна банка на Република Македонија

Извор: Народна банка на Република Македонија

*кумулативна промена декември-мај
Извор: Народна банка на Република Македонија

поместувања, во мај 2009 година годишната стапка на промена кај вкупните депозити на претпријатијата беше негативна и изнесуваше 16,8% (наспроти порастот во 26,7% во мај 2008 година).

Во услови на забавена економска активност, како и неизвесност околу големината на идните капитални приливи, во следниот период, се очекува продолжување на трендот на забавен раст на банкарските депозити. Во овој правец може да делуваат и очекуваните поскапувања на изворите на финансирање на претпријатијата и населението, како и поскапувањето на нивните тековни долгови кон банките. Од друга страна, се предвидува тренд на намалување на потрошувачката и инвестициите, што може да делува стимулативно кон зголемувањето на склоноста кон штедењето. На ова се дополнува и континуираната политика на банките со понуда на атрактивни пасивни каматни стапки и нови банкарски производи со цел задржување на постојните депоненти и привлекување нови. Сепак имајќи ги предвид оцените за продлабочување на падот на домашната економија и очекувањата за преносни ефекти од контракцијата врз условите на пазарот на работна сила, ризикот од натамошно забавување на штедењето преовладува над можноста за негово забрзување во наредниот период.

2.2. Кредитна активност³²

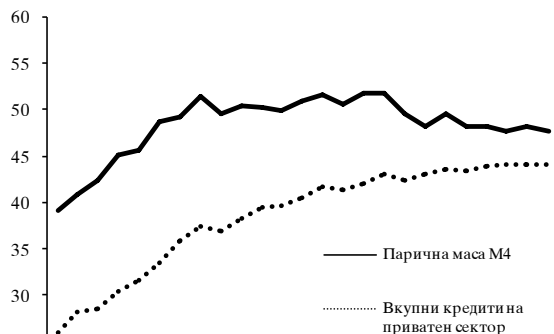
Значајно ситеснување на новата понуда на кредити е главната карактеристика на кредитниот пазар во првите пет месеци на годината. Ваквите прилагодувања претставуваат разумна реакција на банките на неизвесноста којашто и натаму расте и малку веројатнише изгледа за брзо здравување на глобалната економија. Комбинацијата на ситеснети домашни извори на финансирање, оштрежителниот притисок на меѓународниот пазар на капитал и изразена одбивност кон ризик го одредува и оценетиот тренд на прилагодување на позициите на банките до крајот на годината. Во услови на пад на домашната економија, се оценува банките најголем акцент да стават на одржување на

³² Анализата на кредитните агрегати се базира врз податоците од новата Методологијата за изготвување на стандардни форми на монетарните биланси и прегледи и новиот сметковен план (што стапи во сила од 01.01.2009 година).

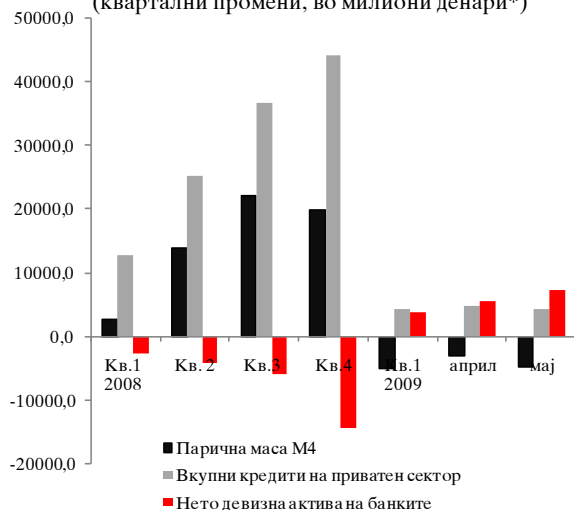

квалитетној на кредитној портфолио, што наметнува и очекувања за најмногу забавување на стајката на раст на кредитите, односно значително намалување на обемот на нови кредити.

Степен на финансиска интермедијација
(учества на парична маса и кредити во БДП, во %)

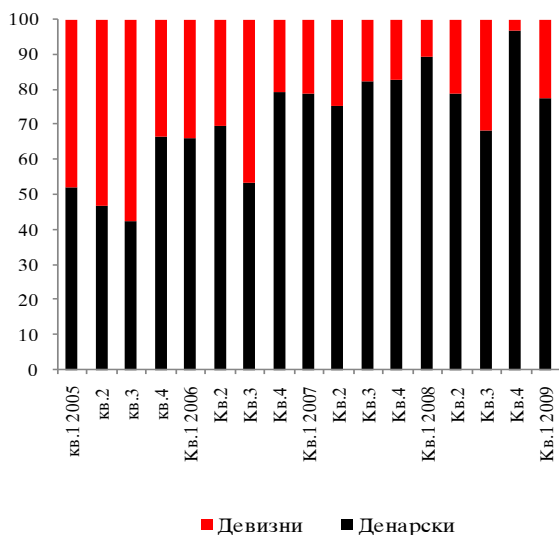

Извори на финансирање
(квартални промени, во милиони денари*)

*Остварувањата за одделните квартали на 2008 година се кумулативни промени во однос на крајот на 2007 година, додека остварувањата за април и мај се кумулативни промени во однос на крајот на 2008 година
Извор: НБРМ

Придонеси во кварталниот раст на вкупните кредити
(во %)

Извор: НБРМ

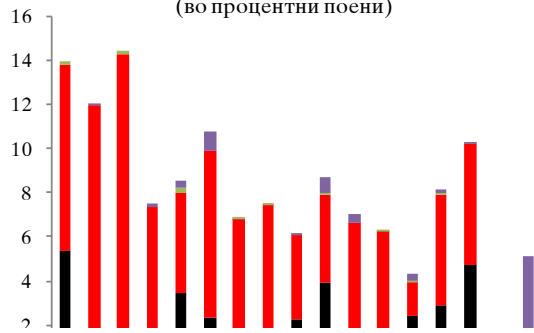
Кредитната политика на банките во првите пет месеци на годината беше во насока на забавување на активноста на домашниот кредитен пазар. Значителното забавување на дополнителниот износ на кредити пласиран во текот на првиот квартал и нивното речиси непроменето ниво до крајот на мај покажаа промена во кредитниот циклус и усогласување на трендовите на домашниот и глобалниот пазар на кредити.

Кварталниот кредитен раст во првиот квартал на 2009 година се сведе на 2,4% (наспроти 4,7% во последниот квартал на 2008 година). Преполовувањето на стапките на кредитен раст е карактеристично и на годишна основа. Така во мај, кредитирањето е повисоко за 18,5% на годишна основа (наспроти 43,4% во мај 2008 година). Овие трендови се објаснуваат со натамошното намалување на понудата на кредити и затегнувањето на кредитните услови, при зголемени ризик и неизвесност. Воедно, прилагодување постои и на страната на побарувачката на кредити. Имено, намалувањето на економската активност и негативните трендови на пазарот на работна сила, во услови кога сè уште не постои простор за формирање на пооптимистички очекувања, ги намалува и потребата и можноста за нови дополнителни задолжувања.

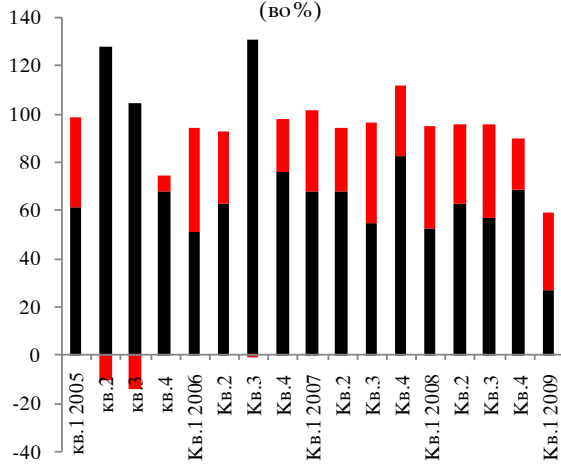
Стеснување на просторот се забележува кај сите извори на финансирање на кредитната активност. Растечките економски ризици, намалената економска активност и забавувањето на девизните приливи доведуваат до рапидно забавување на годишните стапки на раст на депозитната база. Од друга страна, во услови на глобална криза и воздржаност на инвеститорите, можностите за поголеми надворешни задолжувања се мали. Со тоа, расположливите финансиски ресурси на банките за стимулирање на кредитниот раст значително се намалени. Од друга страна, како последица на ориентацијата кон помалку ризични вложувања и стеснувањето на понудата на кредити, потребата на банките за поголеми дополнителни средства од странство, исто така е редуцирана. Во наредниот период, во сегментот на изворите, одржувањето на постојната депозитна база и нејзиното зголемување во услови на постепено стабилизирање на тековите е исклучително важно за ревитализирањето на кредитниот циклус.

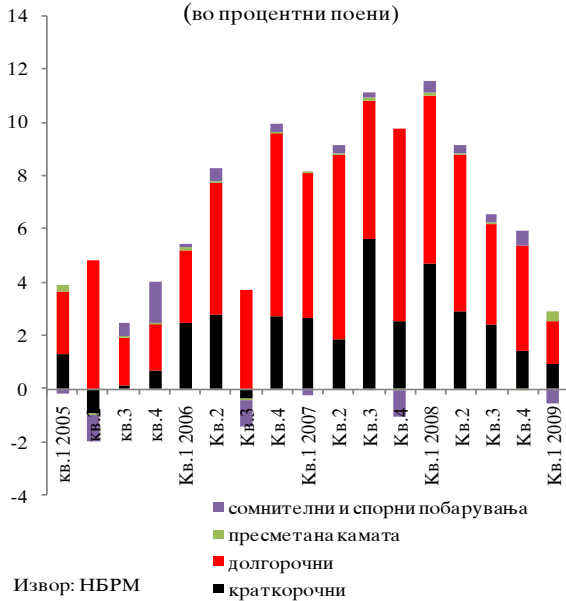
Придонеси во кварталниот раст на девизните кредити (во процентни поени)

Придонеси во кварталниот раст на вкупните кредити (во %)

Извор: НБРМ
Краткорочни Долгорочни (во процентни поени)

Извор: НБРМ

Забавената динамика на кредитен раст во првиот квартал на 2009 година главно беше забележлива кај кредитите деноминирани во денари, чијашто стапка на раст се сведе на 2,4%, наспроти 5,9% колку што изнесуваше во четвртиот квартал на 2008 година. Наспроти тоа, растот на девизните кредити (2,4%) одразува поинтензивен квартален пораст во однос на претходниот квартал, но сепак остана значително под кредитниот раст карактеристичен во претходните години. Ваквите поместувања во структурата на вкупните кредити го намалија придонесот на денарските кредити во вкупниот кредитен раст на квартална основа. Сепак, најголем дел од кредитирањето и понатаму се одобрува во денари (придонес од 77,8% во проширувањето на кредитната база во првите три месеци на 2009 година). Забавувањето на растот на денарските и девизните кредити продолжи и во текот на април и мај, при што нивната годишна стапка на раст во мај изнесуваше 19,4% и 15,2%, соодветно (наспроти 47,8% и 30,1%, соодветно во мај 2008 година).

Определени поместувања во динамиката на кредитите на квартална основа се забележува и во рамки на рочната³³ структура на кредитите. Имено, наспроти трикратното забавување на кредитниот раст на краткорочните кредити во последниот квартал на 2008 година во однос на претходниот квартал, во првите три месеци на 2009 година поголемо забавување на растот е карактеристично и за долгорочните кредити коишто пораснаа за умерен 1% (5,3% во последниот квартал на 2008 година). Истовремено, растот на краткорочното кредитирање во првиот квартал изнесуваше 2,5% (наспроти 3,1% во претходниот квартал).

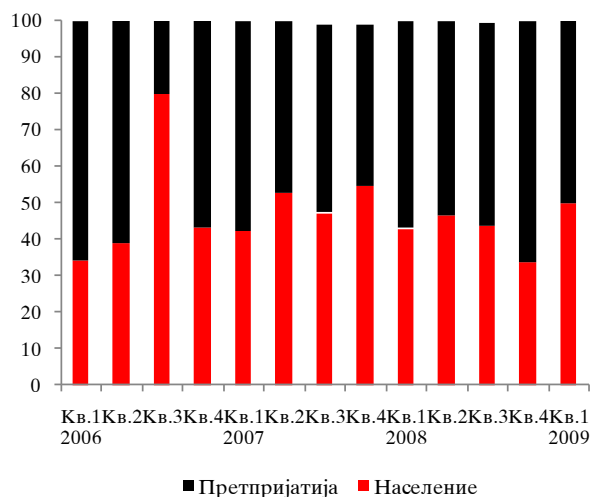
Задолжувањето на домаќинствата³⁴ во форма на кредити продолжи да забавува во првиот квартал на 2009 година, иако со поумерен интензитет споредено со последните три месеци на 2008 година. Во услови на преносни ефекти од глобалната криза врз тековната положба на дел од домаќинствата, надополнети со неизвесните изгледи за идната доходна позиција, кварталниот раст на кредитите одобрени на домаќинствата се намали за умерени 0,9 процентни поени споредено со растот во четвртиот квартал на 2008 година и се позиционираше на 3,9%. И на годишна основа падот на кредитниот раст се случува во континуитет, сведувајќи се на 19,8% во мај (во декември 2008 година растот на

³³ Од рочната анализа на кредитите исклучени се сомнителните и спорни побарувања и пресметаната камата.

³⁴ Се однесува на физички лица и самостојни вршители на дејност со личен труд.

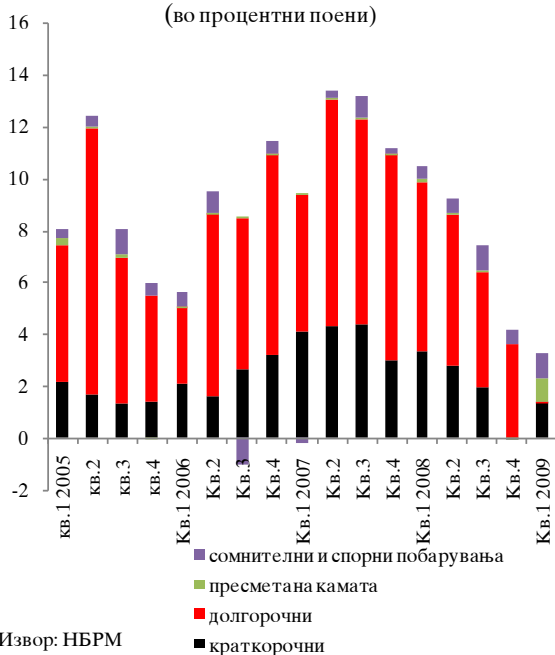

Придонеси во кварталниот раст на вкупните кредити (во %)

Извор: НБРМ

Придонеси во кварталниот раст на денарските кредити на домаќинствата (во процентни поени)

Извор: НБРМ

кредитите на домаќинствата изнесуваше 37,2%). Овие трендови се објаснуваат со влијанието на фактори и на страната на понудата и на страната на побарувачката на кредити. Така, зголемиот кредитен ризик на банките, во услови на неизвесни идни финансиски приливи на домаќинствата ги направи банките поконзервативни и предизвика затегање на кредитните услови. Зголемените барања и рестриктивните услови за одобрување на кредити ја редуцираат прифатливоста и пристапот на дел од домаќинствата до банкарски кредити, намалувајќи ја кредитната побарувачка³⁵. Како главни фактори коишто придонесуваат за ваквата политика на банките се влошените согледувања во однос на кредитната способност на потрошувачите и зголемиот ризик од нереализирање на колатералот, во услови на внатрешни билансни ограничувања на банките и зголемени трошоци за финансирање³⁶. На страната на кредитната побарувачка, покрај затегнатите кредитни услови, влијание во насока на нејзино намалување има и намалениот интерес на домаќинствата за купување трајни потрошни добра, но и перспективите на пазарот за станбена изградба³⁷.

Остварениот квартален раст на кредитите на домаќинствата беше во целост детерминиран од растот на **денарските кредити** (квартален раст од 3,3%), во услови кога кредитите деноминирани во девизи продолжија да паѓаат и во првите три месеци на 2009 година (за 1,3% на квартална основа, наспроти падот од 0,1% во последниот квартал на 2008 година). Кредитните движења анализирани од **рочен аспект** упатуваат на обратни движења во однос на претходниот квартал. Имено, по остроото опаѓање на растот на краткорочните кредити во последните три месеци на 2008 година, во првиот квартал на 2009 година стапката на раст на овие кредити интензивно растеше до ниво од 5,5% (во третиот и четвртиот квартал на 2008 година растот изнесуваше 7,4% и 0,2%, соодветно). Наспроти ова, долгорочните кредити се намалија за 0,3% (наспроти порастот од 4,8% во претходниот квартал). Движењата во овој сегмент во април и мај упатуваат на натамошно месечно намалување на долгорочните кредити и кредитите во девизи, при умерено зајакнување

³⁵ Согласно со Анкетата за кредитната активност за првиот квартал на 2009 година, над 70% од банките укажале на делумно намалување на побарувачката на станбените и на потрошувачките кредити.

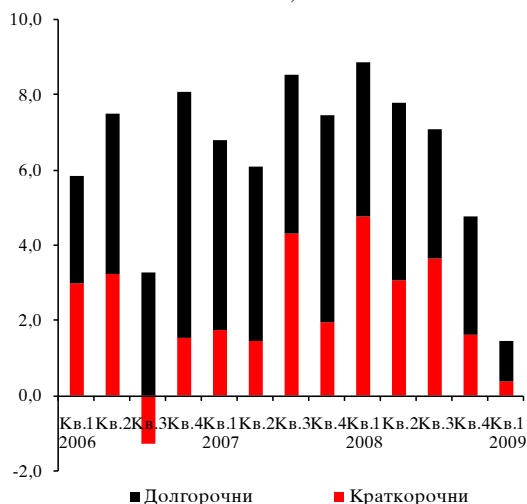
³⁶ Анкета за кредитната активност за првиот квартал на 2009 година, мај 2009 година

³⁷ Анкета за кредитната активност за првиот квартал на 2009 година, мај 2009 година

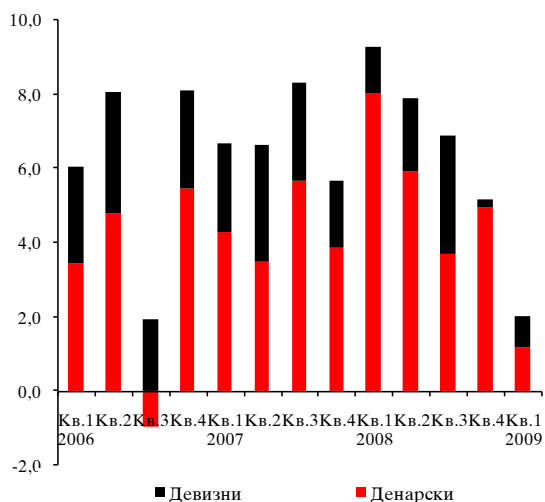
на растот на краткорочните кредити и кредитите одобрени во денари.

Рочна насоченост на кредитите на претпријатијата
(придонеси во кварталниот раст, во процентни поени)

Извор: НБРМ

Валутна насоченост на кредитите на претпријатијата
(придонеси во кварталниот раст, во процентни поени)

Извор: НБРМ

Анализата на годишните стапки на раст на кредитите на домаќинствата во првите два месеца од вториот квартал и натаму покажува тренд на забавен кредитен раст. Така, во април и мај вкупните кредити на домаќинствата се зголемија за 23,4% и 19,8% (на крајот на првиот квартал кредитирањето на овој сегмент изнесуваше 27,6%). Во однос на пооделните видови кредити на домаќинствата, кредитите на долг рок регистрираа најголемо забавување на стапката на раст (од 21,8 процентни поени во однос на декември 2008 година), со што стапката на раст се сведе на 14,1%, додека од аспект на валутата, растот на денарските кредити забави за 15,4 процентни поени во однос на крајот на 2008 година и изнесува 19,5%.

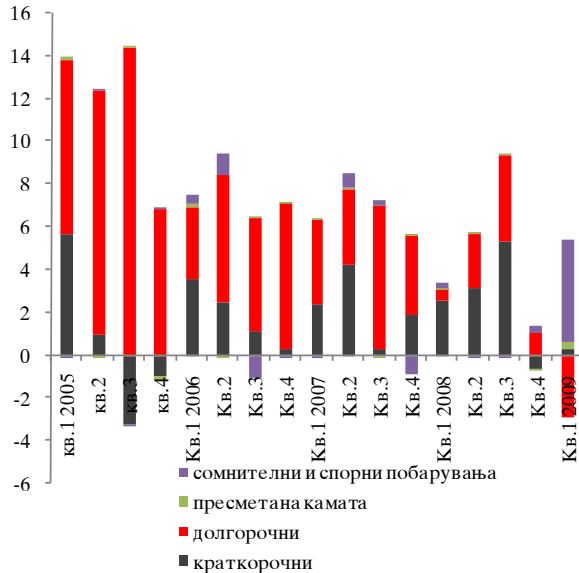
Во првиот квартал на 2009 година, како резултат на порестриктивната кредитна политика на банките, но и намалениот обем на инвестирања и активности од страна на претпријатијата, стапката на раст на корпоративните кредити значително забави до 2% на квартална основа. И на овој пазарен сегмент, согледувањата за идните ризици и капацитетот за навремено сервисирање на долговите се главните фактори што ги профилираат идните кредитни услови. Според последната Анкета за кредитната активност, очекувањата за растечки ризик околу перспективите на корпоративниот сектор, како и ризикот од нереализирање на колатералот, се доминантни фактори што детерминираат порестриктивни кредитни услови.

Од валутен аспект, намалениот кредитен раст на претпријатијата главно се одрази кај денарските кредити, кои се зголемија за 1,8% на квартална основа (наспроти 7,6% во четвртиот квартал на 2008 година). Од друга страна, девизните кредити забележаа интензивирање на кварталниот раст (2,5% во првиот квартал на 2009 година, наспроти 0,7% во претходниот квартал). Сепак, форма на корпоративно кредитирање што преовладува и понатаму претставува денарското кредитирање (со придонес од 59,2% во порастот на вкупните кредити). Од рочен аспект, значително забавување на растот е забележливо и кај краткорочните и кај долгорочните кредити коишто пораснаа за 1,1% и 1,9%, соодветно (наспроти 4,4% и 5,8% во претходниот квартал). Во однос на пооделниот придонес во кварталниот раст на вкупните корпоративни кредити, долгорочните кредити, како и во

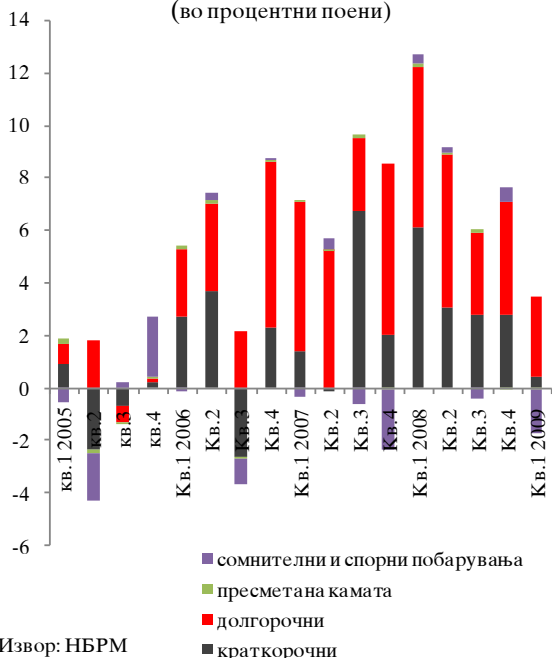
претходниот квартал, доминираат со придонес од 52,4%.

Придонеси во кварталниот раст на девизните кредити на претпријатијата (во процентни поени)

Извор: НБРМ

Придонеси во кварталниот пораст на денарските кредити на претпријатијата (во процентни поени)

Извор: НБРМ

На годишна основа, растот на кредитирањето на претпријатијата покажува постојана тенденција на опаѓање, сведувајќи се на 17,6% во мај 2009 година, што претставува намалување од 15 процентни поени во однос на крајот на 2008 година. Притоа, од аспект на валутата, поинтензивно забавување (за 20,1 процентен поен) во однос на крајот на 2008 година е забележано кај денарските кредити кои пораснаа за 19,7%. Растот на девизните кредити пак, забави до ниво од 13,6%. Од рочен аспект, поголем пад на кредитниот раст остварија краткорочните кредити (за 23,7 процентни поени во однос на декември 2008 година), којшто се позиционира на ниво од 18,5%.

Во наредниот период кредитните движења ќе зависат од капиталната и ликвидносната состојба на банките, како и од движењата кај побарувачката на кредити. Негативниот ефект од глобалните случувања несомнено се одрази на домашниот банкарски сектор. Ограничениот финансиски капацитет на банките и помалата подготвеност на банките за изложување кон кредитен ризик се очекува да ги помести билансните позиции кон поликвидни и понискоризични побарувања. Во прилог на ова се и резултатите од Анкетата за кредитната активност, според која банките очекуваат заострувањето на кредитните услови да продолжи и во вториот квартал на 2009 година, и тоа позабележително кај долгорочните кредити за претпријатијата, и станбените и потрошувачки кредити за домаќинствата. Следствено, се очекува значајна причина за намалениот кредитен раст во наредниот период да биде помалиот број економски субјекти кои ќе можат да одговорат на поригорозните кредитни услови на банките.

На страната на побарувачката, се очекува изгледите за бавно заздравување на економијата да предизвикаат намалување на интересот за задолжување на приватниот сектор во следниот период. Кај домаќинствата, непостојаните и неизвесни идни финансиски примања, како и очекувањата за стагнација или намалување на платите во услови на влошени односи на пазарот на работна сила, се очекува да ја намалат нивната кредитна побарувачка.

Имајќи ги предвид очекувањата за постепено и бавно прилагодување на економијата, како и зависноста на банкарскиот сектор од движењата во економијата, се очекува заживувањето на финансиските текови помеѓу банкарскиот сектор и економијата исто така да

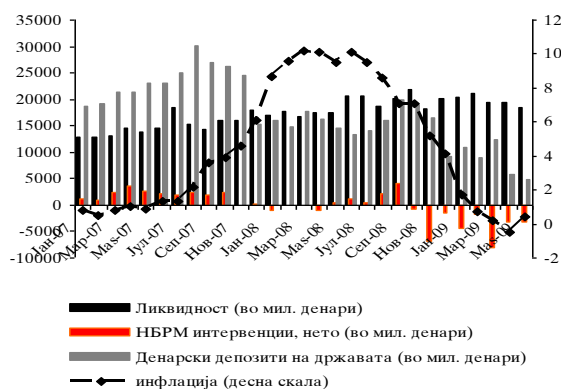

биде бавно. Притоа, смирувањето на ситуацијата на меѓународните финансиски пазари и враќањето на довербата на економските субјекти, треба да доведе до постепено враќање на обемот на банкарски активности и повторно формирање позитивни очекувања.

2.3. Каматни стапки

Во првиот квартал банкиите продолжија со полијтика на раст на каматните стапки, прилагодувајќи се на намалувањето на извориите на финансирање, на пречеките за зголемување на кредитниот ризик и на влошениите очекувања за идните шекови во економијата. Така, каматните стапки на новоодобрениите кредити забележаа значителен раст, а истите трендови продолжија со позабавено темпо и на пазарот на новоримени депозити. Промениите во каматните услови на кредитните и депозитните работи на банкиите кореспондираат и со промените во монетарната политика, коишто, во услови на приписоци за депрецијација на девизниот курс беа во насока на поголема релативност. Во наредниот период се очекува банкиите и понатаму да ја намалуваат понудата на кредити и да ја зголемуваат премијата за ризик, што заедно со зголемувањето на трошоците на извориите на финансирање се очекува да доведе до дојдлив раст на цената на кредитите.

Фактори што влијаат врз движењето на референтната каматна стапка

Каматни стапки и годишна инфлација

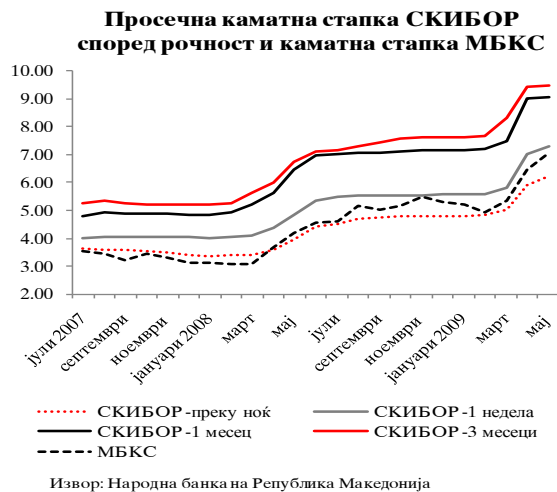
Извор: Народна банка на Република Македонија

И покрај намалувањата на ризиците од инфлација, притисоците врз девизниот курс беа причина за понатамошно затегнување на монетарната политика. Така, по речиси една година, во март, НБРМ ја зголеми референтната каматна стапка за 2 процентни поена (од 7% на 9%). Согласно со промените во каматната стапка на благајничките записи беше донесена и одлука за зголемување на каматната стапка на ломбардниот кредит, од 8,5% на 10,5%. Порастот на референтната каматна стапка имаше преносен ефект и врз каматните стапки на пазарот на пари и на пазарот на државни хартии од вредност.

Анализата на меѓубанкарските каматни стапки покажува тренд на нивен раст во првиот квартал, при што поинтензивно зголемување следува во наредните два месеца. Така, на квартална основа е забележано минимално зголемување на меѓубанкарската каматна стапка (МБКС) од 5,31% во декември, на 5,35% во март, додека во мај го достигна највисокото ниво во последните три години и изнесуваше 7,06%. Квартален пораст се забележува и кај меѓубанкарската каматна стапка за склучени трансакции преку ноќ од страна на референтни банки како продавачи на депозити (МКДОНИА), којашто од 4,84%, колку што изнесуваше во декември 2008 година³⁸, се зголеми на 5,17% во март, а во мај го достигна

³⁸ Оваа каматна стапка почна да се пресметува од октомври 2008 година.

ниво то од 6,34%. Во текот на 2008 година, растечки тренд се забележува и кај котираната меѓубанкарска каматна стапка (**СКИБОР**), при што во првиот квартал на 2009 година, оваа каматна стапка во просек изнесуваше 4,90% (преку ноќ), 5,66% (една недела), 7,31% (еден месец) и 7,91% (три месеци) за да продолжи поинтензивно да расте во вториот квартал, достигнувајќи во просек 6,14% (преку ноќ), 7,19% (една недела), 9,08% (еден месец) и 9,49% (три месеци).

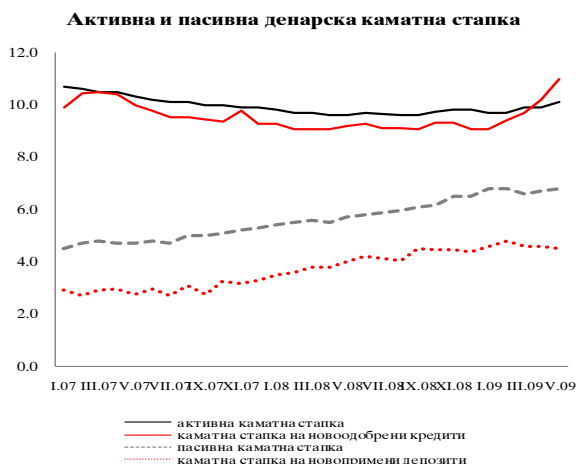
Пораст на каматните стапки беше забележан и на дел од пазарниот сегмент на државни хартии од вредност. Така, кај каматните стапки на тримесечните државни записи забележан е пораст од 7,48% во декември на 8,74% во март, додека кај шестмесечните државни записи е забележан квартален пад за 0,2 проценти поена, при што во март изнесува 7,69%. Во текот на вториот квартал забележан е тренд на пораст на каматните стапки на државните записи, при што во јуни, каматните стапки на тримесечните и шестмесечните државни записи изнесуваа 9,35% и 8,99%, соодветно. **Во првата половина на 2009 година за примарниот пазар на државни хартии од вредност е карактеристично и воведувањето на модифицирани финансиски инструменти од аспект на нивната рочност и валутна компонента.** Така, во март за прв пат се одржаа и аукции на едномесечни државни записи, чијашто каматна стапка изнесуваше 8,57%. Воедно, во јуни Министерството за финансии за прв пат одржа аукции на тримесечни и дванаесетмесечни државни записи со девизна клаузула (со каматни стапки од 5,25% и 7%). На аукциите беше забележан голем интерес од страна на инвеститорите, што може да се објасни со целосното исклучување на валутниот ризик од овој вид инвестиција.

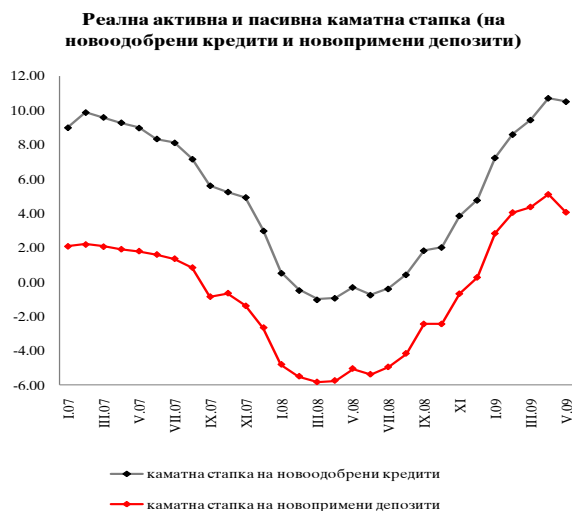
Извор: НБРМ

Анкетата за кредитната активност³⁹, покажува сè поголема респонзивност на банките на промените во монетарната политика. Иако станува збор за неконвенционален начин на мерење на монетарната трансмисија (квалитативни оценки на банките), сепак овие показатели се совпаѓаат со резултатите од одредени истражувања коишто покажуваат поголема ефективност на монетарната трансмисија во услови на рецесија. Во периодот после последното зголемување на референтната каматна стапка беше забележан значителен пораст на активните каматни стапки. Така, каматните стапки на **новоодобрените кредити и новопромените депозити**, на квартална основа се

³⁹ Анкета за кредитната активност, април 2009 година, НБРМ

Извор: Народна банка на Република Македонија

Извор: НБРМ

зголемија за 0,6 и 0,2 процентни поени, соодветно и во март изнесуваа 9,7% и 4,6%, додека во мај достигнаа 11% и 4,5%, соодветно. **Секако, трендот на раст на цената на кредитите, во голема мерка е одговор на зголемената изложеност на банките кон кредитен ризик** (што се потврдува и со растот на учеството на нефункционалните кредити во вкупните кредити од 6,8% во декември 2008 година на 7,5% во март 2009 година⁴⁰). Кај **вкупните денарски активни и пасивни каматни стапки** е забележано поумерено квартално зголемување за 0,1 процентен поен соодветно, при што изнесуваат 9,9% и 6,6%, соодветно (10,1% и 6,8%, соодветно во мај).

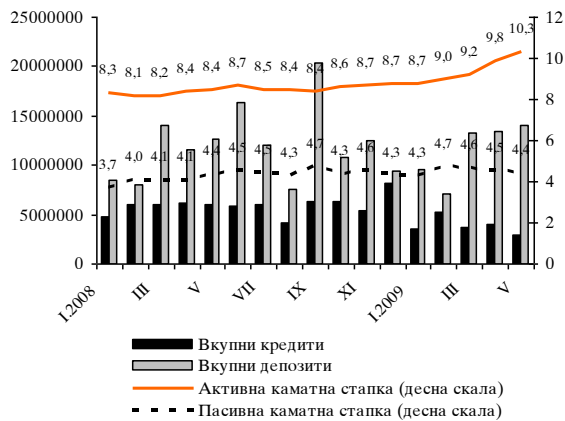
Според Анкетата за кредитната активност⁴¹, поголем број од банките оцениле дека зголемувањето на каматната стапка на кредитите наменети за претпријатијата и населението во првиот квартал е резултат на согледувањата за вкупните економски активности, ризикот од нереализирање колатерал, кредитната способност на потрошувачите, како и трошоците на финансиските средства и ограничувањето на билансот на банките. Во наредниот период, банките очекуваат натамошно заострување на кредитните услови.

Каматната стапка на новоодобрените кредити на домаќинствата на квартална основа е зголемена за 0,1 процентен поен и изнесува **11,2% во март, при поинтензивен пораст во наредниот период (13% во мај)**. Воедно, во периодот од декември до мај 2009 година, забележано е зголемување кај сите категории на активна каматна стапка во интервал од 0,8 до 3,1 процентен поен. Од друга страна пак, кај пасивните каматни стапки е забележано минимално намалување, при што во март пондерирана денарска пасивна каматна стапка изнесува 4,4% (наспроти 4,5% во декември), додека во мај таа повторно се зголеми на 4,7%. Позначајна промена е забележана кај краткорочните орочени депозити без валутна клаузула, при што на кумулативна основа во мај е забележан пораст од 0,4 процентни поени. Во услови на сè поголемо забавување на растот на депозитите, зголемување на пасивните каматни стапки може да се очекува и во наредниот период, како дел од политиката на банките за привлекување и задржување нови штедачи.

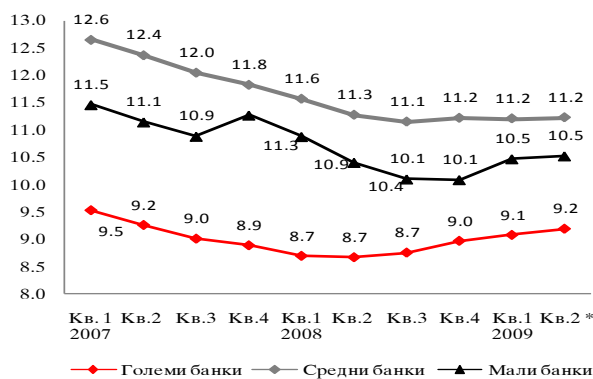
⁴⁰ Показатели за банкарскиот систем во Република Македонија, март 2009, НБРМ

**Новоодобрени кредити и
новопримени депозити на
претпријатијата и нивните каматни
стапки**

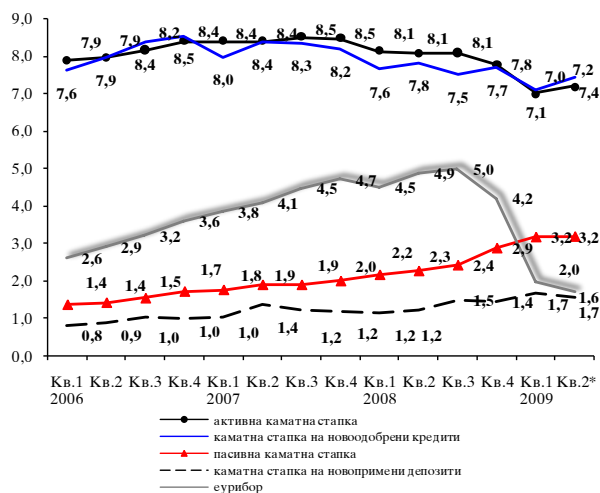

**Просечна пондерирана активна
денарска каматна стапка по група
банки**

*Кумулативен просек за период од декември до мај
Извор: Народна банка на Република Македонија

**Каматна стапка на девизни кредити и депозити и
меѓународна тримесечна каматна стапка Еурибор
(квартален просек, во %)**

*кумулативен просек на периодот од декември до мај
Извор: Народна банка на Република Македонија

Слични трендови се забележани и на корпоративниот сегмент. Така, заострените кредитни услови и намалената достапност до нови извори на финансирање, придонесоа во мај да бидат одобрени двојно помалку кредити во однос на крајот од годината. Со овој тренд, соодветствуваше и трендот на пораст на каматната стапка на новоодобрените кредити од 8,7% во декември, на 9,2% во март, при што во мај таа достигна ниво од 10,3%. Анализата по одделни компоненти покажува зголемување на сите категории на активни каматни стапки, во интервал од 1,5 до 2,1 процентен поен (декември-мај). Кај каматната стапка на новопримените депозити, во март е забележано зголемување на 4,6% (од 4,3% во декември), додека во мај таа се намали на 4,4%. Кај оваа категорија е забележан кумулативен пораст на каматните стапки на краткорочните и долгорочните депозити без валутна клаузула за 1,1 и 3,1 процентен поени, при пад за 1,4 процентни поени кај краткорочните депозити со валутна клаузула.

Анализата на каматните стапки по групи банки, покажува позначајни промени кај каматната политика на големите и малите банки. Така, во периодот од декември до мај, активната каматна стапка на големите и малите банки е зголемена за 0,6 и 0,5 процентни поени (на 9,5% и 10,7%, соодветно), при каматна стапка на средните банки од 11,3%(наспроти 11,2% во декември). Во рамки на пасивната каматна стапка е забележан пораст кај големите банки за 0,5 процентни поени и намалување за 0,2 и 1,2 процентни поени кај средните и малите банки, соодветно (на 7,1%, 6,3% и 4,7%, соодветно во мај). Од аспект на девизните каматни стапки, кај активните каматни стапки забележан е пораст кај големите банки, при намалување кај средните банки, додека пасивната девизна камата се зголеми кај сите групи банки.

Кај каматните стапки на новоодобрените девизни кредити и новопримените девизни депозити е забележан идентичен квартален пораст од 0,4 процентни поени, при што во март изнесуваат 7,0% и 1,9%, соодветно. Трендот на пораст на каматните стапки се задржа и во наредните месеци, при што каматната стапка на новите одобрени девизни кредити во мај изнесува 8%, додека кај девизните депозити е забележан пад и каматната стапка се сведе на 1,4%. Во периодот од декември до мај, кај каматните стапки на вкупните девизни кредити и депозити е регистриран пораст од 0,3 и 0,2 процентни поени, така што тие изнесуваат 7,5% и 3,2%, соодветно.

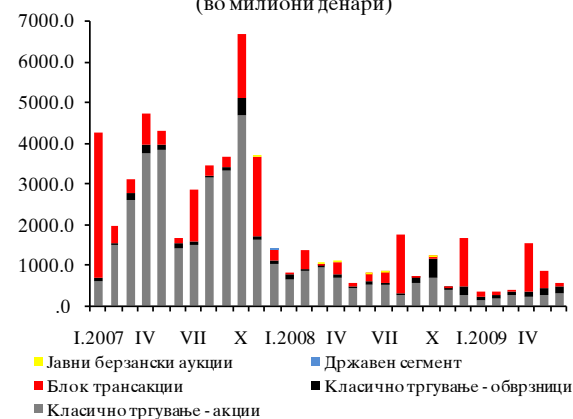

Растечката неизвесност и ризиците креирани од глобалната економска криза, очекувањата за натамошно намалување на инвестициите и потрошувачката, влошувањето на пристапот до финансирање, како и растечката цена на депозитната база, се очекува во наредниот период да доведат до понатамошно заострување на каматната политика на банките.

III. Пазар на капитал

Во првиот квартал на 2009 година на регионалните пазари на капитал беше забележано умерено раздвижување, што се совпаѓа со глобалните текови на пазарите на капитал. Еден од движателите на ваквите движења се сигналите за стабилизација на економските показатели на американската економија. Воедно, како дојлнителен позитивен импулс на регионалните берзи се смета и помошта доделена од ММФ на одделни источноевропски економии, што доведе до делумно враќање на довербата на инвеститориите. На македонскиот пазар на капитал, индексот МБИ-10 и берзанскиот промет бележат пад во анализираниот период, додека во второто тримесечје присутно е придвижување во позитивна насока, што делумно може да се објасни со дивидендните приноси.

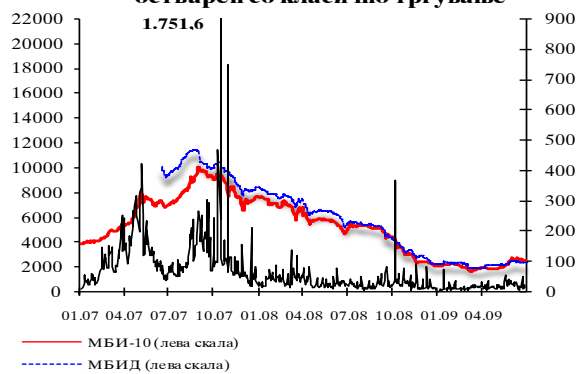
Структура на берзанскиот промет по месеци
(во милиони денари)

Извор: Македонска берза АД, Скопје.

Во првиот квартал на 2009 година, индексот МБИ-10 бележи наизменични периоди на раст, по што следи остра надолна корекција и повторно, нагорно придвижување. Со слично циклично движење се одликува и берзанскиот промет остварен со класично тргување. Со други зборови, се работи за т.н. „W” форма, која се јавува во ситуации кога накратко обновениот оптимизам на инвеститорите го снемјува под влијание на негативни информации од реалниот сектор. Од друга страна, повисоката променливост на берзанскиот индекс се должи и на ниската ликвидност, односно на нискиот берзански промет, што од своја страна предизвикува ситуации кога и мала активност на продажната или на куповната страна предизвикува поголемо поместување на цените на одредени акции. Од аспект на кварталната динамика, МБИ-10 бележи пад во однос на крајот на претходниот квартал (од 9,1%). Истовремено, индексот на јавно поседувани друштва-МБИД е понизок за 13,3%.

МБИ-10, МБИД и берзански промет остварен со класично тргување

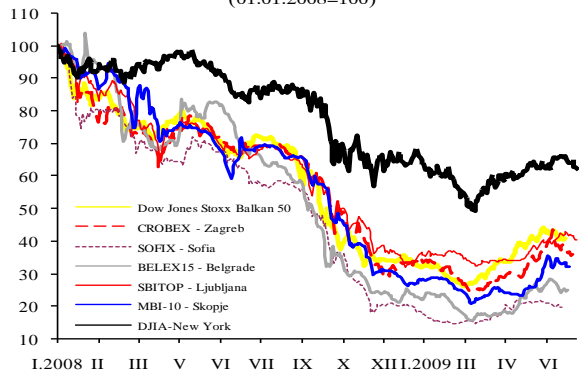
Извор: Македонска берза АД, Скопје.

Берзанските индекси во Југоисточна Европа се под влијание на индексите на светските берзи. Сепак, малата застапеност на странските институционални инвеститори е причината за задоцнетата реакција на македонскиот берзански индекс во однос на регионалните и светските индекси. Во првиот квартал на 2009 година, македонскиот берзански индекс, заедно со словенечкиот и унгарскиот, спаѓа во групата индекси со помали негативни промени. Од друга страна, највисок пад на вредноста бележат белградскиот БЕЛЕКС-15

(32,6%), сараевскиот САСКС-10 (28,9%) и софискиот СОФИКС (22,4%). Стабилен растечки тренд на овие берзи може да се очекува единствено со стабилизација на реалниот сектор.

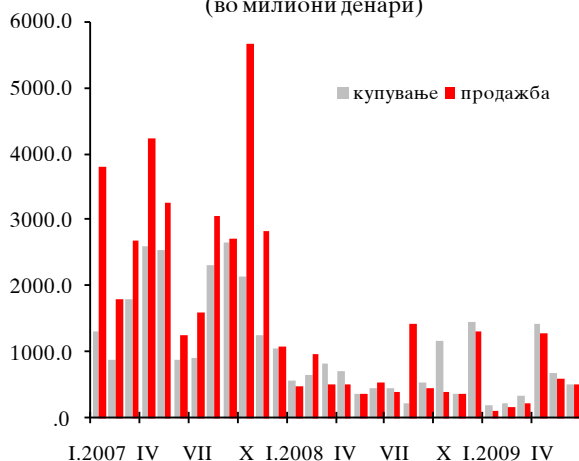
Движења на индексите на одбрани берзи (01.01.2008=100)

Извор: Блумберг, Македонска берза АД Скопје, национални берзи.

Во првите три месеци на 2009 година, вкупниот берзански промет (вклучувајќи ги блок-трансакциите и државниот сегмент) изнесува 1,1 милијарда денари и на квартална основа е намален за 68,4%. Во анализираниот период, прометот остварен со класично тргување е понизок за речиси две третини во споредба со последниот квартал на 2008 година, а е значително помал и прометот остварен преку блок-трансакции (или околу една петтина од вредноста на остварените блок-трансакции во претходниот квартал). Малиот обем на тргување се должи на сè уште присутната неизвесност, и следствено, намалениот интерес за инвестирање.

Трансакции на резидентите (во милиони денари)

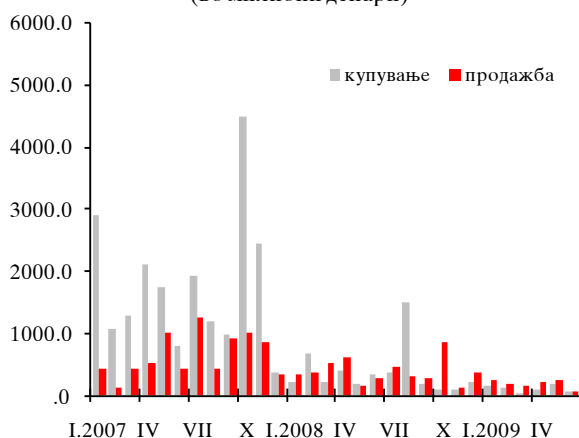

Извор: Македонска берза АД, Скопје и НБРМ.

Во првото тримесечје на 2009 година, странските инвеститори излегоа од инвестиции во хартии од вредност на Македонската берза во износ од 274,9 милиони денари. На крајот на првиот квартал на 2009 година, странските инвеститори учествуваат со 31,75% во вкупната главнина на друштвата и 4,34% во вкупната номинална вредност на обврзниците (33,26% и 4,77%, соодветно, на крајот на 2008 година⁴²).

Во првиот квартал на 2009 година, прометот со обврзници на Берзата претставува една третина од истиот промет во претходниот квартал и изнесува 268 милиони денари. Доминантно учество во прометот (од 72,4%) имаа обврзниците за денационализација од петтата, седмата и од втората емисија. Во однос на крајот на 2008 година, ОМБ е речиси непроменет (раст од 0,5%).

Трансакции на нерезидентите (во милиони денари)

Извор: Македонска берза АД, Скопје и НБРМ.

Во текот на првото тримесечје на 2009 година, на Пазарот преку шалтер беа остварени десет трансакции со државни записи во номинален износ од 275,5 милиони денари, две трансакции со благајнички записи во номинална вредност од 120 милиони денари и две трансакции со државни обврзници во номинална вредност од 2,1 милион денари. Споредено со последниот квартал на 2008 година, вкупното секундарно тргување со наведените хартии од вредност на овој пазарен сегмент е пониско за 56,3%.

На 30.06.2009 година, МБИ-10 се позиционира на ниво кое е повисоко за 32,9% во однос на крајот на првиот квартал, односно 20,8% во однос на крајот на 2008 година. Во

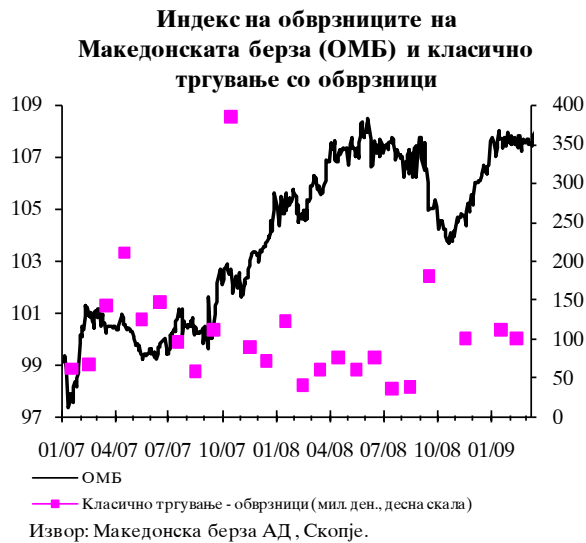
⁴² Извор: ЦДХВ.

вториот квартал на 2009 година зголемување бележи и берзанскиот промет.

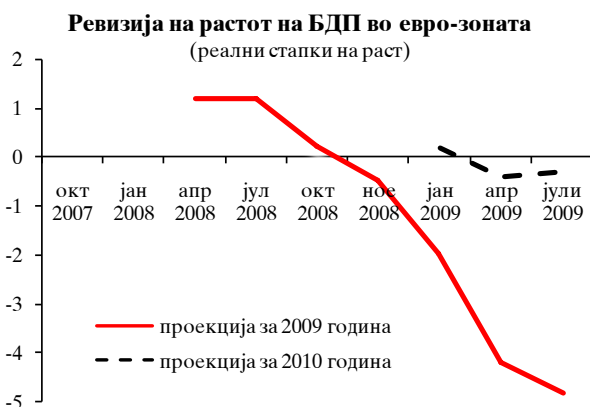
Раздвижувањето на Македонската берза во текот на вториот квартал е изразено преку наизменични подеми и падови. Последниот раст на Берзата во најголем дел е предизвикан од домашните инвеститори. Странските инвеститори сè уште се претпазливи. Сепак првата причина којашто ги привлече инвеститорите барем делумно да се вратат на Берзата беа дивидендните приноси.

Претпоставките за стабилизирање на глобалните пазари не се однесуваат на краткиот рок. Поповолни услови за македонскиот пазар на капитал може да се очекуваат со постепено враќање на довербата кај инвеститорите (особено на странските) и со подобрувањето на глобалната ликвидност, што ќе зависи од излезот од кризата на развиените економии.

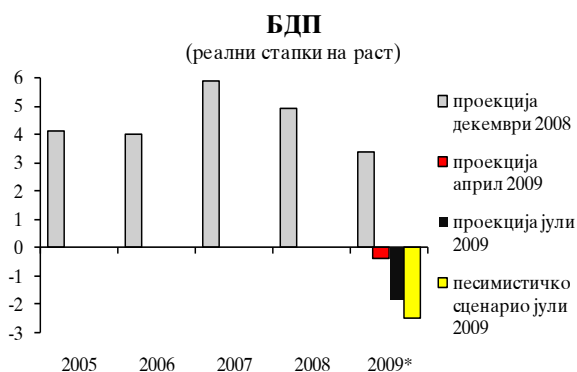
IV. Макроекономски проекции

Првиот квартал покажа побрзо прелевање на ефектите од глобалната криза врз домашната економија, во споредба со првичните очекувања. Ова, комбинирано со повторните надолни ревизии на проекциите за глобалниот раст, доведува до најмошна надолна ревизија на проекцијата за растот на македонската економија за 2009 година, од прелиминарно проектираниот $-0,4\%$, на $-1,8\%$. Сепак, за разлика од прелиминарната проекција, која очекувањата беа исклучиво несигурни, последните очекувања за побрзо закрепнување на глобалната економија и позитивните помеснувања на пазарот на мезали укажуваат и на фактори коишто би можеле да влијаат и во сировина насока. И покрај ова, ризиците околу проекцијата се прелиминарно негативни, при што долната граница на интервалот на БДП за 2009 година се оценува на околу $-2,5\%$. Во прелиминарниот квартал се очекува најсилен пад на БДП од $2,9\%$, и се оценува дека иако падот на економијата ќе биде умерен. Што се однесува до промените во цените, остварувањето ниска инфлација од проектираната и оцените за подлабок пад на домашната побарувачка доведоа до надолна ревизија на проектираниот интервал за 2009 година од $-0,4\%$ до $0,6\%$, на интервал од $-1,1\%$ до $-0,4\%$.

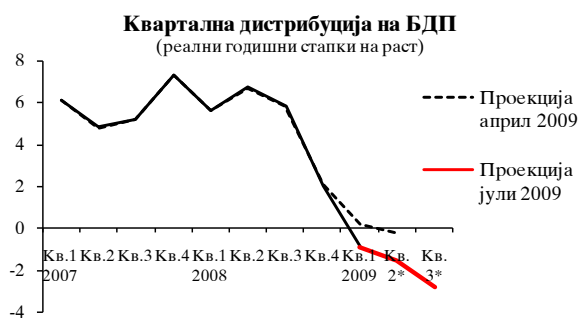
Извор: Светски економски преглед на ММФ

Во првиот квартал, негативните ефекти од глобалната криза врз домашната економија беа значително поизразени во однос на очекувањата. Наспроти умерен позитивен раст од $0,2\%$, БДП се забележа реален пад $0,9\%$, главно заради побрзото забавување на личната потрошувачка, во споредба со проекцијата. Истовремено, и натаму затегнатите услови на финансирање во глобални рамки и ниското ниво на доверба доведоа до дополнително продлабочување на проектираниот пад на странската ефективна побарувачка. Во вакви

Извор: Државен завод за статистика
* Пројекции на НБРМ

услови, **повторно е извршена надолна ревизија на стапката на раст на БДП за македонската економија во 2009 година, од -0,4% на -1,8%**. Во однос на структурата, најголема надолна корекција е направена кај личната потрошувачка, каде што веќе се чувствуваат ефектите од затегнатите услови на кредитирање, но и од влошените очекувања за движењата на платите и на вработеноста во идниот период. Неизвесноста за времетраењето и ефектите од светската криза врз домашната економија ја зголемува воздржаноста кај населението, што доведува до **пројекција за годишен пад на личната потрошувачка од 0,4% во 2009 година**. Прогнозите за бавно закрепнување на глобалната побарувачка и стеснување на расположливите извори за финансирање доведоа до ревизија во насока на поголемо намалување на инвестициската побарувачка. Следствено, **се очекува дека во 2009 година домашната побарувачка ќе има значителен негативен придонес во економскиот раст од -3,6 процентни поени** (наспроти претходната пројекција за минимален негативен придонес од -0,1 процентен поен), додека придонесот на нето-извозот се очекува да биде позитивен. Ова произлегува од оцените за позасилено надолно прилагодување на увозот во однос на извозот, што соодветствува со падот на личната потрошувачка и на инвестициите. **За разлика од априлската пројекција, која ризициите околу пројекцијата беа исклучиво негативни, сегашните позитивни показатели за побрзо стабилизирање на глобалната економија и подобриите трендови на пазарот на метали укажуваат на постоење и на позитивни фактори. Сепак, ризициите за пројекцијата и онајаму се претежно негативни, во најголем дел поради неизвесноста за свешкиот економски раст. При тоа, долната граница на интервалот на пад на БДП во 2009 година се оценува на околу -2,5%.**

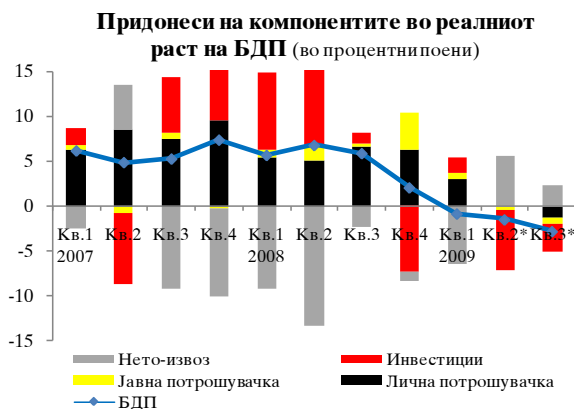

Извор: Државен завод за статистика
* Пројекции на НБРМ

Процените укажуваат на значително подлабок пад на економската активност во вториот квартал на 2009, во споредба со априлската пројекција. Се проценува дека **годишната стапка на пад во вториот квартал ќе изнесува 1,6%, наспроти претходните пројекции за умерен пад од 0,2%**, со што економијата веќе е навлезена во рецесија, којашто најверојатно нема да заврши до крајот на годината. Ова релативно големо отстапување од пројекциите произлегува од неколку промени во структурата на растот, при што доминираат отстапувањата кај личната потрошувачка и инвестициите. Имено, наспроти очекувањата за поголемо временско

задоцнување на прилагодувањето на личната потрошувачка, како што беше претпоставено во априлската проекција (кога беше проценет раст од 7,1% за првиот квартал), официјалните податоци укажаа на нејзино **брзо прилагодување (сѝајка на расѝ од 3,5% во ѝрвиоѝ кварѝал)**. Ова може да се објасни со побрзата реакција на согледувањата на населението, во споредба со претходните оцени, формирањето песимистички очекувања за идните трендови на пазарот на работна сила и поострата реакција на банките во доменот на кредитната активност во однос на првичните оцени. **Имајќи го ова ѝредвид, аѝрилскаѝа ѝроекѝија за личнаѝа ѝоѝрошувачка е корѝгирана надолу, во насока на забрзано забавување на расѝоѝ, за којѝо се ѝроценува дека ќе изнесува 0% во вѝториоѝ кварѝал на 2009 година**. Притоа, во вториот квартал, оваа процена за годишната стапка на раст на личната потрошувачка е значително пониска од претходната проекција за раст од 3,3%.

Извор: Државен завод за статистика и проценки на НБРМ за Кв.1 2009
*Проекции на НБРМ

Во согласност со направените корекции кај вкупната економска активност и кај личната потрошувачка, се проценува дека е зголемена и чувствителноста на инвестициската побарувачка на ефектите од глобалната криза. Така, **ѝроцениѝе за вѝториоѝ кварѝал на 2009 година укажувааѝ на годишен ѝад на бруто-инвестиѝиѝиѝе од 24,3%**, наспроти претходните проекции за пад од 6,4%. Ова се должи на неколку ограничувачки фактори поврзани со светската економска криза. Притоа, како доминантни фактори се истакнуваат намалената домашна и особено странска побарувачка, затегнатите услови на финансирање и влошените очекувања на економските субјекти за идните економски текови.

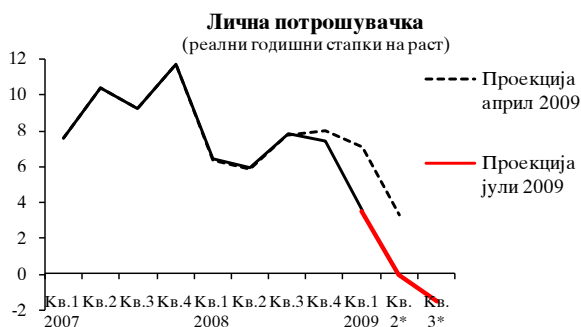
За разлика од личната потрошувачка и бруто-инвестициите, отстапувањата кај нето-извозот се релативно мали. Имено, се остварија очекувањата за значителен пад и на извозот, и на увозот како резултат на глобалната криза и на забавувањето на домашната побарувачка. Притоа, **ѝадоѝ на извозоѝ во вѝториоѝ кварѝал беше ѝомал од очекуваниоѝ (-27,3% насѝроѝи ѝроекѝираниѝе -33,9%), додека ѝадоѝ на увозоѝ беше ѝодлабок од ѝроекѝираниоѝ (-23,4% насѝроѝи -19,7%)**. Имајќи ги предвид сите овие движења на компонентите на домашната побарувачка и на нето-извозот, нивниот придонес во проценетиот економски раст во вториот квартал е во спротивна насока од претходно проектираниот. Имено, во услови на силен пад на бруто-инвестициите и нагло забавување на растот на личната потрошувачка, во вториот квартал **се**

очекува дека домашната побарувачка ќе има значителен негативен придонес во расиој од -7,1 процентиен поен (наспроти проектираниот позитивен придонес од 0,1 процентен поен). Од друга страна, придонесот на нето-извозот изнесува 5,6 процентиени поени (наспроти претходно проектираниот негативен придонес од -0,4 процентни поени).

Во првиот тримесечје на 2009 година се очекува продлабочување на падот на економската активност, при што се оценува пад на БДП за 2,9%. Негативното движење на БДП, како и во второто тримесечје, е резултат на депрецираната домашната побарувачка при засилување на падот на инвестициите, но и при очекувано намалување на личната и јавната потрошувачка. Силното намалување на извозната побарувачка, во согласност со најновите ревизии за падот на економската активност на најзначајните трговски партнери, ги зајакнува негативните очекувања на економските агенти за идните случувања, предизвикувајќи натамошно одложување на новите инвестиции. Зголемената одбивност кон ризикот, во согласност со нагласеното песимистичко расположение, забавувањето на растот на расположливиот доход и намалениот пристап до кредити делуваат во насока на пад на личната потрошувачка. Соодветно, се очекува и јавната потрошувачка да се прилагоди во оваа насока. Падот на домашната побарувачка ќе биде делумно неутрализиран со движењата во надворешниот сектор. Така, и во третото тримесечје се очекува да продолжи истиот тренд започнат во претходниот квартал, односно поголем пад на увозот, што условува позитивен придонес на нето извозната побарувачка во падот на БДП. Ризиците на проекцијата за вкупната економска активност повторно се претежно во надолна насока и во голема мера се поврзани со времетраењето и длабочината на светската економска криза и прилагодувањето на домашната економија.

Извор: Државен завод за статистика
* Проценки на НБРМ

Во првиот квартал на 2009 година, се очекува личната побарувачка да се намали за 1,5% на годишна основа. Забавувањето на растот на расположливиот доход, влошените согледувања на економските агенти за идните случувања и затегнатата кредитна политика на банкарскиот сектор се главните фактори со кои се објаснува ваквото движење на потрошувачката на домаќинствата. Очекувањата за непроменетост на платите во втората половина на годината, како главна компонента на расположливиот доход и еден од основните извори за финансирање на потрошувачката, го намалуваат тековното

трошење на домаќинствата. Дополнително, неизвесноста околу движењето на идниот доход, заедно со зголемениот принос на заштедите, ја зголемуваат привлечноста на штедењето и предизвикуваат одложување на тековната потрошувачка во корист на штедењето. Воедно, значителен дел од намалената склоност кон потрошувачка се објаснува со намалената финансиска поддршка на домаќинствата од страна на банките, во услови на водење позатегната политика на одобрување кредити и натамошно зголемување на активните каматни стапки. Ризиците за проекцијата на личната потрошувачка се главно во надолна насока, при голема неизвесност во поглед на движењето на доходот и негово можно намалување, како и при веројатно зголемување на невработеноста.

Прилог 3

Проекции за кредитната активност на банките во третиот квартал на 2009 година

Со засилувањето на глобалната економска криза и влезот на домашната економија во зоната на негативен економски раст, преносните ефекти врз банкарскиот систем почнаа да се засилуваат, повлекувајќи позначајно прилагодување од очекуваното, како на страната на пасивните, така и на страната на активните банкарски активности. Така, трендот на забавен раст на банкарските депозити продолжи со забрзано темпо и во првите пет месеци на 2009 година, создавајќи годишна стапка на раст на најшироката парична маса М4 од 2% во мај 2009 година (наспроти очекуваните 2,4% за крајот на вториот квартал). Факторите зад ваквото забавување на монетарниот раст главно се однесуваат на влошената ликвидносна кондиција на корпоративниот сектор и забавувањето на растот на доходот на „домаќинствата“, во услови на пад на економската активност, раст на трошоците за сервисирање на постојните долгови кон банките, намален обем на новоодобрени кредити и висока неизвесност и ризик околу идните економски согледувања. Ваквите остварувања, како и процените за продлабочување на економскиот пад и стеснување на доходот, беа причина проекциите за монетарниот раст да бидат ревидирани до крајот на годината. Имено, иако во првите пет месеци на годината депозитите на домаќинствата (како главен суфицитарен сектор во економијата) продолжија да остваруваат солидни стапки на раст, а високата неизвесност и воздржаноста од потрошувачка може да ја зголемат склоноста кон штедење, се предвидува дека очекуваното забавување на приходите врз основа на плати и дополнителни извори, како и заострувањето на кредитните услови ќе доведат до посилно забавување на растот на депозитите. Ова, заедно со процените за бавно задрзување на економијата, а со тоа и на финансиските резултати на претпријатијата, **доведе до оцени сјоред коишто во претходниот квартал, најшироката парична маса се очекува да навлезе во зона на негативни промени, при што во септември 2009 година би се намалила за 2,3% на годишна основа. Се очекува годишниот пад на најшироката парична маса М4 да изнесува 4,8% за целата 2009 година (наспроти пораст од 1%, согласно со априлската проекција), за што придонес би имала и очекуваната реинфлација на висок износ на дивиденда од домашната економија кон инвеститор во странство, во четвртиот квартал.**

Растечката неизвесност во економијата, којашто се одрази со влошување на согледувањата на банките околу идните остварувања на економските субјекти, заедно со стеснувањето на депозитниот потенцијал, во услови на глобален недостиг на ликвидност и затегнати услови за заемање од надворешни извори, влијаеја во насока на значително забавување на кредитниот раст од почетокот на 2009 година. Така, годишната стапка на раст на вкупните кредити на банките од 34,4%, колку што изнесуваше во декември 2008 година, во мај 2009 година се сведе под проекцијата за вториот квартал (од 19,8%) и изнесуваше 18,5%, при забележано забавување на растот на кредитите на домаќинствата и на корпоративниот сектор. Ваквите остварувања се показател за прилагодување на однесувањето на економските субјекти, при што, во досегашниот период, како клучен двигател на ваквите промени се јавуваат факторите поврзани со понудата на кредити. Имено, во услови на неповолни поместувања во реалниот

сектор на економијата, апетитите за ризик на домашните банки се намалија, доведувајќи до поконзервативна кредитна политика и значително стеснување на понудата на кредити. Потврда за ова се затегнатите услови на кредитирање и поригорозната оценка на кредитниот ризик од страна на банките кон домаќинствата и корпоративниот сектор, видливи во првите пет месеци на 2009 година, коишто се очекува да претставуваат главна карактеристика на кредитниот пазар и во следниот период. Во прилог на ваквите очекувања се и резултатите од Анкетата за кредитна активност, според која банките очекуваат заострувањето на кредитните услови да продолжи и во вториот квартал. Истовремено, сè поизвесната рецесија веројатно ќе предизвика фирмите и домаќинствата да ги ограничат или да ги одложат плановите за инвестиции и потрошувачка на трајни добра, што секако ќе се одрази со намалување и на кредитната побарувачка.

Оттука, процените за втората половина на годината се во насока на натамошно посилено забавување на кредитниот раст. Во оваа насока се и очекувањата на поголемите банки, чишто деловни планови за 2009 година се фокусирани кон намалување на ризиците и зачувување на квалитетот на кредитното портфолио, за сметка на поумерено кредитирање на приватниот сектор. Со тоа, до крајот на годината е веројатно дека ќе има умерено проширување на кредитните портфолија на банките, па дури и нивно задржување на постојното ниво, со што кредитната активност на банките би се свела на реализација на веќе склучените кредитни договори и рефинансирање на постоечките кредити. Во вакви услови, заради одржување на параметрите на профитабилност на прифатливо ниво, наместо досегашното зголемување на девизните средства, банките би можеле да преминат кон реструктурирање на своите портфолија кон поликвидни и понискоризични инструменти на домашниот пазар, како поприносна актива, врз што би влијаеле и измените во Одлуката за управување со ликвидносниот ризик на банките⁴³.

Од аспект на секторската структура, ефектите од кредитното рационализирање на банките, веројатно во поголем обем, ќе се почувствуваат во доменот на кредитирањето на домаќинствата, имајќи предвид дека во услови на висока неизвесност околу динамиката на идниот доход, ризичниот профил на овој сегмент значително се влошува. Во однос на претпријатијата, како позасегнат сегмент од ограничената кредитна понуда би можело да се издвои краткорочното кредитирање за обртен капитал, согласно со поедноставната процедура за прекинување на ваквите кредитни аранжмани по истекот на рокот на достасување, што не е случај за инвестициските кредити, за коишто преземените обврски на банката се однесуваат на подолг рок. Но, овој ефект се релативизира со очекувањата за пад на инвестициската активност во земјата, што би значело потенцијално пониска побарувачка за кредити на долг рок. Сепак, се очекува кредитниот раст кон претпријатијата да биде поддржан од средствата обезбедени преку кредитна линија од ЕИБ, во рамки на Програмата за кофинансирање и гаранции на корпоративни кредити и субвенционирање на камата (како дел од Третиот пакет антикризни мерки) на Владата на РМ, а за одреден дел од нив се очекува да бидат пласирани во втората половина на годината. **Согласно со ваквиите претпоставки, се очекува дека годишната стапка на раст на вкупните кредити на банките ќе изнесува 7,1% во септември 2009 година, а дека до крајот на годината дојдовно ќе забави до 2,9% во декември (наспроти 8,5% во априлската проекција).**

До крајот на годината, се очекува **јавната потрошувачка** да го следи движењето на буџетските расходи предвидено со ребалансот на буџетот. Така, при пониски трошоци за стоки и услуги, во третиот квартал на 2009 година се очекува реален пад на јавната потрошувачка од

⁴³ Со измените на Одлуката за управување со ликвидносниот ризик, донесена од Советот на НБРМ на 28.05.2009 година, се пропишува банките да ги вклучуваат своите пласмани во инструментите на монетарната политика на НБРМ, со исклучок на задолжителната резерва во евра, без оглед на тоа дали се пласмани во денари или во странска валута, во пресметките на стапките за утврдување на потребното минимално ниво на денарската или девизната ликвидност.

4,3% на годишна основа. Сепак, имајќи го предвид поголемото влошување на трендовите во домашната економија од очекуваното, постојат ризици од отстапување на обемот на јавни приходи од проектираната траекторија, што при претпоставката за задржување на проектираниот буџетски дефицит подразбира потреба од евентуално поголема надолна корекција на јавната потрошувачка.

Извор: Државен завод за статистика и проценки на НБРМ за Кв.1 2009
* Проекции на НБРМ

Извор: Државен завод за статистика и проценки на НБРМ за Кв.1 2009
* Проекции на НБРМ

Влошените согледувања на економските субјекти и недоволната извозна побарувачка и во третото тримесечје на годината влијаат дестимулативно врз инвестициската активност, при што *се очекува и`родолжување на и`адои` на бруто-инвестициите, коишто во и`реи`иот квартал би доси`и`нал 16,2%*. Во поглед на структурата, падот на инвестициите е условен од движењето на приватните инвестиции. Падот на странската и домашната побарувачка, влошените услови на финансирање и песимистичките очекувања за идните настани, се главните фактори за намалувањето на инвестициската активност на приватниот сектор. Натомошното продлабочување на падот на странската побарувачка и очекуваниот пад на домашната побарувачка, согласно со оваа проекција, би довело до намалување на нарачките на фирмите до сè помало искористување на производствените капацитети и соодветно, до одложување на планираните инвестиции. Дополнително, отежнатиот пристап до кредити, порастот на реалните активни камати на банките, пониската профитабилност на фирмите како сопствен извор за финансирање на инвестициите и намалениот прилив на странски капитал во форма на странски директни инвестиции ги обесхрабуваат новите инвестиции. Остварувањето на проекцијата за инвестициите, во голема мера, зависи од согледувањата на економските субјекти за ревитализирањето на светската и на домашната економска активност, при што, имајќи ги предвид очекувањата за натамошни надолни ревизии на проекциите, ризиците главно се во надолна насока.

Во и`реи`иот тримесечје на годината, и`ри нати`амошно намалување на извозната и`обарувачка и на домашната и`обарувачка, се очекува и`родолжување на негати`ивниите движења во надворешниот сектор зайочнаи`и од и`очети`окои` на годината. Намалената побарувачка за извоз, во согласност со процената за продолжување на падот на светската економска активност, е главен фактор со кој се објаснува високиот реален пад на извозот. Така, во третото тримесечје се очекува извозот да се намали за 29,2%, на годишна основа. Се очекува понискиот извоз, како и

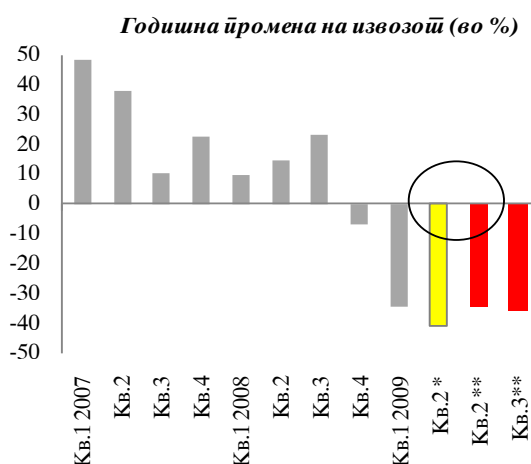
очекуваниот пад на личната потрошувачка и инвестициите да предизвикаат реален пад на увозот од 23,2%. При висока неизвесност во поглед на времетраењето и длабочината на светската економска криза, како и при надолни ризици на проекциите за домашната економска активност и нејзините компоненти, можно е да се оствари подлабок пад на увозот и извозот од проектираниот.

Прилог 4 Проекции на движењата во надворешниот сектор

Во вториот квартал, трендовите во надворешниот сектор се оценуваат како поповолни, во споредба со проекцијата направена во април 2009 година. Оваа констатација се однесува како на остварувањата во тековната сметка, така и на капиталните текови. Отстапувањата соодветствуваат со новите прогнози во глобални рамки, коишто иако квантитативно не значат помал глобален пад, во споредба со претпоставките во април, сепак содржат информации за постепено стабилизирање и нагорни ревизии на светското производство за 2010 година. Истовремено, побрзо закрепнување во однос на темпото на светската економија (во споредба со априлската проекција) имаат и светските берзански цени, пред сè на нафтата и металите, коишто имаат големи ефекти врз работата на домашните производствени капацитети. Имајќи ги предвид првите показатели за вториот квартал и новите надворешни претпоставки, *во вториоот квартал на 2009 година дефицитиот на тековниот сметка на билансот на плаќања е проектиран на 6,5% од новопроектираниот БДП за вториоот квартал, наспроти очекуваното негативно салдо од околу 16,5% од БДП во согласност со априлската проекција.*

Главен придонес за корекциите на проекциите на тековната сметка имаат нето-приливите врз основа на приватни трансфери. Динамиката на главната индикативна категорија (менувачкото работење, нето) за вториот квартал покажува многу побрзо забавување на годишниот пад, во споредба со априлските очекувања, односно влегување во зоната на благ годишен раст. Според најновите податоци од менувачкиот пазар, остварениот нето-откуп од менувачкото работење во второто тримесечје на 2009 година забележа пораст од 1,2% на годишна основа, наспроти проектираното годишно намалување од 22,7%, според априлската проекција. Овие пресвртни точки укажуваат на постепена промена во согледувањата на домашните субјекти, со што се намали и склоноста за инвестиции во странска валута, како основна форма за заштита од евентуални ризици.

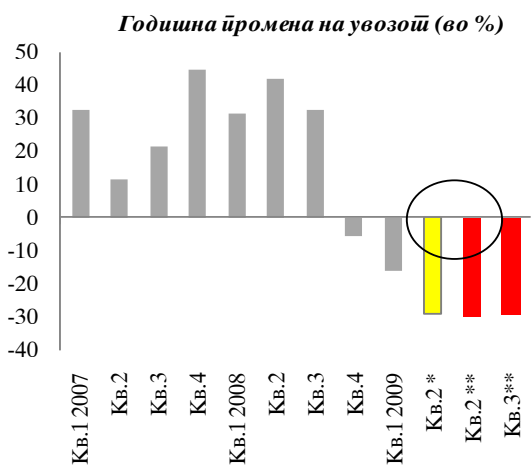
Подобрите остварувања на извозната страна се главниот фактор за надолното ревидирање на трговскиот дефицит за вториот квартал на годината. Релативно конзервативниот пристап при оцената на реакцијата на домашниот извоз на глобалната рецесија, како и повољните движења на цените на металите на светските берзи придонесуваат за ваквите отстапувања. Така, во

Извор: НБРМ

*Проекција Април 2009 година.

**Проекција Јули 2009 година.

Извор: НБРМ

*Проекција Април 2009 година.

**Проекција Јули 2009 година.

вториот квартал на 2009 година, се очекува годишното намалување на извозот да изнесува 34,8%, наспроти проектираниот пад од 41,3%, од априлската проекција. Мала корекција, во однос на претходната проекција, е извршена и кај увозот на стоки (ц.и.ф.), со што предвидениот годишен пад од 29,1% се продлабочува на годишно намалување од 30,3% и соодветствува со поголемото забавување на домашната побарувачка во однос на очекуваното.

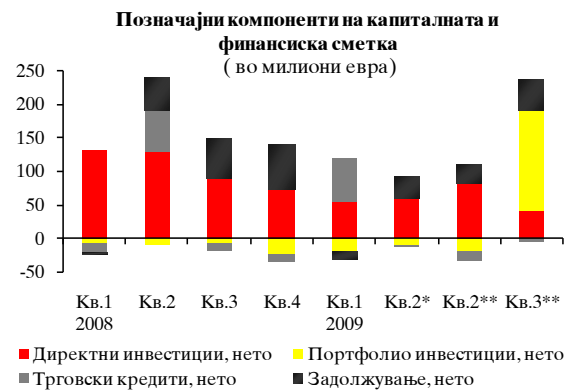
Истовремено, во согласност со најновите расположливи податоци и остварувањата за април 2009 година, е извршена нагорна корекција и кај нето-приливите во капиталната и финансиска сметка, што во најголем дел се однесува на директните инвестиции и девизните средства на банкарскиот сектор. Имајќи ги предвид ваквите отстапувања во однос на априлските проекции на двете компоненти на билансот на плаќања, и намалувањето на девизните резерви во вториот квартал беше значително помало во однос на првичните оценки.

Во илтарниот квартал на 2009 година, во рамки на размената на стоки со странство, се очекуваат слични движења како и во илтарниот илтармесечје. Во согласност со

тековните претпоставки за странската ефективна побарувачка, условите на размена и динамиката на домашната побарувачка, се очекува позабрзан пад на увозот од извозот на стоки, во апсолутен износ што доведува до натамошно намалување на негативниот јаз во трговското салдо од 19,3%, во однос на истиот период од претходната година. Во услови на негативна годишна стапка на промена на странската ефективна побарувачка и мало заживување на металната индустрија (делумно водено од порастот на цените на металите на светските берзи во однос на претходниот квартал), во овој квартал се очекува годишно намалување во извозот на стоки за 35,9%. Се очекува ваквите промени во извозниот сектор, како и намалувањето на личната и инвестициската потрошувачка во домашната економија да предизвикаат длабок пад и кај увозот на стоки од 29,4% на годишна основа. Од останатите компоненти на тековната сметка, нето-приливи се очекуваат кај услугите, поради сезонското влијание и кај приватните трансфери, за коишто сепак конзервативно се претпоставува дека ќе се намалуваат на годишна основа, во согласност со падот на активноста во евро-зоната. Во согласност со ваквите претпоставки, за третиот квартал се очекува проектираниот дефицит во тековната сметка да изнесува 0,5% од БДП.

Во капиталната и финансиска сметка, во третиот квартал се очекуваат повисоки нето-приливи од 12,1%, во однос на претходната година, коишто произлегуваат од зголемените портфолио-инвестиции преку издадените еврообврзници во јули 2009 година, во износ од 175 милиони евра. Покрај ова, нето-приливи се очекуваат и врз основа на директни инвестиции и нето-задолжување во странство. Се очекува ваквата состојба на капиталните приливи да овозможи целосно покривање на дефицитот на тековната сметка и дополнително зголемување на бруто девизни резерви во овој квартал.

До крајот на 2009 година, според извршените ревизии, се очекува негативното салдо на тековната сметка да се намали за 1,5 процентни поени и да изнесува 11,6% од новопроектираниот БДП. При тоа, трговското салдо изразено како процент од новопроектираниот БДП изнесува 24,4%, или за 2,3 процентни поени помалку во споредба со илтарниот квартал.

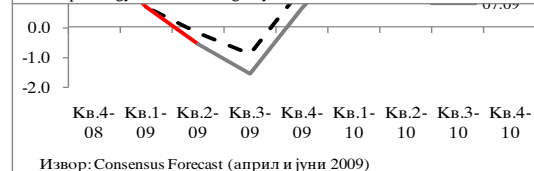
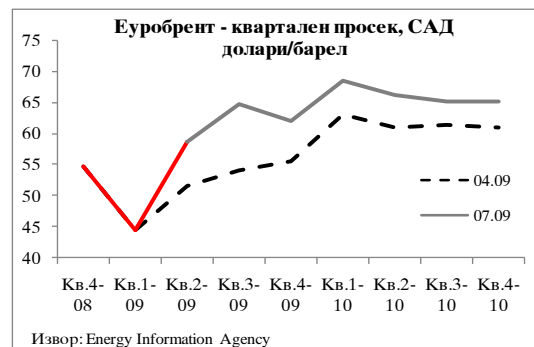
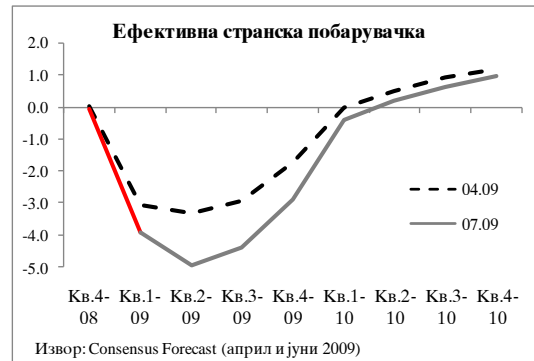
Извор: НБРМ
*Проекција Април 2009 година.
** Проекција Јули 2009 година.

Прилог 5 Претпоставки за егзогените варијабли⁴⁴

Според процените, глобалната економска криза ја достигна најниската точка во вториот квартал на 2009 година. Имено, се проценува дека годишниот пад на *ефективната странска побарувачка*⁴⁵ изнесува 4,9%, во вториот квартал, и е значително понизок од претходно очекуваниот пад од 3,3%. Сепак, во согласност со очекувањата за уште подолго траење и повисок степен на глобалната криза, и најновите проекции содржат значителни надолни ревизии на стапките на раст за 2009 година и минимални ревизии за 2010 година. Се очекува дека стапките на економски раст ќе изнесуваат -4,4% во третиот и -2,9% во четвртиот квартал на 2009 година. Закрепнувањето најверојатно ќе започне во првата половина на идната година, со ниски стапки на раст во релативно подолг временски период. И овие проекции содржат релативно висока неизвесност, којашто сепак е нешто пониска од претходно очекуваната.

Просечната *цена на нафтијата* во вториот квартал од 58,7 САД-долари за барел е повисока од претходно проектираната цена од 51,6 САД-долари. Ова се должи на балансирањето на условите на пазарот, предизвикано од растот на побарувачката поради подобрите очекувања за иднината, како и придржувањето кон ограничувањето на понудата од страна на ОПЕК. Во согласност со очекувањата за почеток на закрепнување на економијата во 2010 година, е извршена нагорна ревизија на цената на нафтата. Се проектира дека просечната цена ќе изнесува 65 долари за барел во третиот и 62 долари за барел во последниот квартал на 2009 година и дека ќе се движи помеѓу 65 и 69 долари за барел во текот на 2010 година.

Како резултат на подлабокиот пад на странската побарувачка, во вториот квартал *ефективната странска инфлација*⁴⁶ беше пониска од претходните проекции (-0,6%, наспроти проектираните -0,2%). Надолните ревизии на движењето на странската ефективна побарувачка предизвикаа умерени надолни ревизии на ефективната странска инфлација. Така, се проектира негативна промена од 1,6% во третиот квартал, а се очекува растот на цените да почне во последниот квартал на 2009 и да продолжи со значително позасилено во 2010 година.

Во согласноста со забавувањето на домашната побарувачка, забележано е значително намалување и кај стипајќи на инфлација. По високиот пораст од 9,9% во вториот квартал на 2008 година, инфлацијата постојано се намалуваше и во вториот квартал

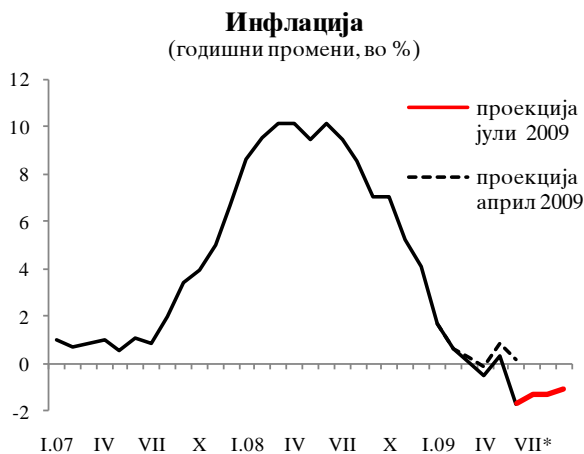
⁴⁴ Во графиконите за егзогените варијабли, со црвено се означени остварените движења во вториот квартал (првиот квартал за побарувачката).

⁴⁵ Ефективната странска побарувачка е пресметана како збир од пондерирани индекси на БДП на најзначајните трговски партнери на Република Македонија, преку нормализираното учество на овие земји во македонскиот извоз. Во пресметката на овој показател се вклучени Германија, Грција, Италија, Холандија, Белгија, Шпанија и Србија.

⁴⁶ Ефективната странска инфлација е пресметана како збир од пондерирани ценовни индекси на најзначајните трговски партнери на Република Македонија, преку нормализираното учество на овие земји во македонскиот увоз. Во пресметката на овој показател се вклучени Австрија, Германија, Франција, Грција, Италија, Холандија, Полска, Словенија и Србија.

на 2009 година изнесува $-0,6\%$, што претставува најниско ниво од крајот на 2004 година. Влезот во зоната на негативни промени на цените во второто тримесечје од годината се должи главно на намалените цени на прехранбената и енергетската компонента на ценовниот индекс, поддржани од базните ефекти на овие цени во 2008 година. Потенцијалните инфлациски ефекти на зголемените трошоци по единица труд се ублажуваат, во услови на забавување на домашната побарувачка, што не остава простор за нагорни корекции на цените.

Извор: Државен завод за статистика
* Проекции на НБРМ

Остварената инфлација во вториот квартал на годината е под проектираната долна граница за овој период. Така, годишната стапка на инфлација од $-0,6\%$ во вториот квартал покажува подлабок пад на цените од проектираниот од $-0,3\%$ и во голема мера се објаснува со позасиленото намалување на цените на храната. **Крајкорочната проекција за годишната инфлација за наредниот период и најаму ѝ одразува ефективне на високата споредбена основа, намалениите надворешни ценовни притисоци и најамошното забавување на побарувачката. Ваквата комбинација на фактори доведува до надолна ревизија на времената на цените, при што најамошната претходно проектираниот интервал од $-0,4\%$ до $0,6\%$, во рамки на неделната проекција се оценува интервал од $-1,1\%$ до $-0,4\%$.**

Во третиот квартал од годината, во согласност со наведените фактори (ефектите на високата споредбена основа, намалените надворешни ценовни притисоци и натамошното забавување на побарувачката), се очекува просечната инфлација да изнесува од $-1,2\%$ до $-1,9\%$. Ризиците околу проекцијата делуваат во различна насока. На надолна страна се поврзани со прогнозите за економската активност, додека нагорните ризици се однесуваат на повисоките увозни цени од очекуваните.

СТАТИСТИЧКИ ПРИЛОГ**Табели од реалниот сектор**

Табела 1: Бруто домашен производ	74
Табела 2: Цени	75
Табела 3: Индекс на индустриското производство и индекс на продуктивноста во индустријата	76
Табела 4: Вработеност и продуктивност во целата економија	77
Табела 5: Плати	78
Табела 6: Државен буџет	79

Табели од монетарниот сектор

Табела 7: Биланс на Народна банка	80
Табела 8: Биланс на останатите депозитни институции - банки и штедилници	82
Табела 9: Преглед на депозитни институции - НБРМ, останати депозитни институции (ОДИ-банки и штедилници)	84
Табела 10: Кредити на недржавен сектор дадени од банки и штедилници	86
Табела 11: Монетарни агрегати и нивните компоненти (недржавен сектор)	88
Табела 12: Побарувања на останати депозитни институции (банки и штедилници)	90
Табела 13: Обврски на останати депозитни институции (банки и штедилници)	94
Табела 14: Пондерирани каматни стапки на банките за примени депозити и вкупно дадени кредити	96
Табела 15: Каматни стапки на Народна банка на Република Македонија	98
Табела 16: Задолжителна резерва на банки и штедилници	99
Табела 17: Каматни стапки на државни хартии од вредност	100

Табели од надворешнотрговскиот и девизен сектор

Табела 18: Платен биланс на Република Македонија - Агрегатни податоци	101
Табела 19: Платен биланс на Република Македонија - Агрегатни податоци	102
Табела 20: Платен биланс на Република Македонија - услуги	103
Табела 21: Платен биланс на Република Македонија - доход	104
Табела 22: Платен биланс на Република Македонија - тековни трансфери	105
Табела 23: Платен биланс на Република Македонија - капитална и финансиска сметка (без официјални резерви)	106
Табела 24: Надворешнотрговска размена на Република Македонија по сектори на СМТК и по економска намена	107
Табела 25: Надворешнотрговска размена на Република Македонија по земји	109
Табела 26: Состојба на странски директни инвестиции во Република Македонија по земји на инвеститори	111
Табела 27: Состојба на странски директни инвестиции во Република Македонија по дејности	113
Табела 28: Меѓународна инвестициона позиција на Република Македонија - состојби	114
Табела 29: Меѓународна инвестициона позиција на Република Македонија - состојби	115
Табела 30: Бруто надворешен долг на Република Македонија - состојба	116
Табела 31: Бруто надворешни побарувања на Република Македонија - состојба	117
Табела 32: Нето надворешен долг на Република Македонија - состојба	118
Табела 33: Девизни резерви	119
Табела 34: Девизен курс на денарот (просек за периодот)	120
Табела 35: Среден девизен курс на денарот (на крај на периодот)	121
Табела 36: Индекси на ефективен девизен курс на денарот	122

Методолошки објаснувања**123**

Табела 1

Бруто домашен производ

во милиони денари (1997=100) и годишни стапки на реален раст (во %)

	БДП вкупно	%	Земјоделство, лов, шумарство и рибарство	%	Вадење руди и камен, преработничка индустрија и снабдување со електрична енергија, гас и вода	%	Градежништво	%	Трговија на големо и трговија на мало	%	Хотели и ресторани	%	Сообраќај, складирање и врска	%	Финансое посредување	%	Јавна управа и одбрана	%
НКД ¹			А+Б		В+Г+Д		Ѓ		Е		Ж		З		С+И+Љ		Ј+К+Л+Х	
1997	186018	1,4	20411		45317		9867		21297		2819		11372		26002		27067	
1998	192308	3,4	21083	3,3	45969	1,4	10626	7,7	21377	0,4	3025	7,3	14385	26,5	26002	0,0	27395	1,2
1999	200669	4,3	21273	0,9	46750	1,7	11732	10,4	22025	3,0	3771	24,7	16854	17,2	26499	1,9	28519	4,1
2000	209777	4,5	21489	1,0	51122	9,4	12037	-2,6	22695	3,0	3345	-11,3	18282	8,5	27215	2,7	28546	0,1
2001	200284	-4,5	19169	-10,8	48786	-4,6	10300	-14,4	22505	-0,8	3195	-4,5	16761	-8,3	27783	2,1	27876	-2,3
2002	201993	0,9	18779	-2,0	48390	-0,8	10364	0,6	23725	5,4	3726	16,6	16467	-1,8	26758	-3,7	28843	3,5
2003	207690	2,8	19686	4,8	50845	5,1	11741	13,3	24146	1,8	4085	9,6	16539	0,4	25787	-3,6	30262	4,9
2004	216164	4,1	20908	6,2	50439	-0,8	12610	7,4	27933	15,7	3623	-11,3	15745	-4,8	28817	11,8	30068	-0,6
2005	225035	4,1	20941	0,2	51803	2,7	12725	0,9	29243	4,7	3675	1,4	17387	10,4	28283	-1,9	31476	4,7
2006 ²	233819	3,9	21994	5,0	53033	2,4	14369	12,9	31378	7,3	3951	7,5	19222	10,6	30947	9,4	32185	2,3
2007 ³	247502	5,9	21657	-3,0	57616	8,6	14882	3,9	33349	6,5	4383	10,9	20831	8,4	33541	8,4	32958	2,4
2008 ⁴	259903	5,0	23170	7,1	60302	4,7	16892	13,7	36109	8,3	4726	7,8	20882	0,2	34460	2,8	34080	3,4
2005 Кв.1	51487	3,0	5064	1,2	11358	0,6	2003	-4,1	6500	2,7	783	-1,3	3988	10,7	7010	-2,9	7847	3,7
Кв.2	56655	5,1	5251	0,7	13210	8,7	3337	-3,3	7328	5,0	905	3,2	4343	11,8	7042	-2,4	7834	3,4
Кв.3	57353	4,2	5341	-0,1	13112	1,8	3684	3,0	7225	5,4	1056	3,2	4517	12,4	7058	-1,9	7847	5,1
Кв.4	59540	4,0	5285	-1,0	14123	0,0	3701	6,0	8190	5,4	931	0,1	4539	7,1	7173	-0,3	7948	6,5
2006 ² Кв.1	54937	6,7	5185,5	2,4	11267,136	-0,8	2728,1	36,2	8053,5	23,9	832,33	6,3	4733,76	18,7	7346,5	4,8	8035,328	2,4
Кв.2	58581	3,4	5697,3	8,5	13302,47	0,7	4331,4	29,8	7276,7	-0,7	984,64	8,8	4712,16	8,5	7711	9,5	7935,842	1,3
Кв.3	60106	4,8	5699	6,7	13846	5,6	3990	8,3	7948	10,0	1136	7,6	4793	6,1	7848	11,2	8004	2,0
Кв.4	60195	1,1	5412	2,4	14617	3,5	3320	-10,3	8100	-1,1	998	7,2	4984	9,8	8041	12,1	8210	3,3
2007 ³ Кв.1	58288	6,1	5559	7,2	13070	16,0	2684	-1,6	7820	-2,9	866	4,1	5056	6,8	8008	9,0	8180	1,8
Кв.2	61393	4,8	5754	1,0	13821	3,9	4401	1,6	7881	8,3	1144	16,2	5084	7,9	8320	7,9	8150	2,7
Кв.3	63231	5,2	5408	-5,1	14719	6,3	4225	5,9	8528	7,3	1296	14,1	5094	6,3	8610	9,7	8212	2,6
Кв.4	64589	7,3	4936	-8,8	16006	9,5	3572	7,6	9120	12,6	1076	7,8	5597	12,3	8604	7,0	8416	2,5
2008 ⁴ Кв.1	61552	5,6	5792	4,2	14037	7,4	3082	14,8	8539	9,2	997	15,1	5233	3,5	8536	6,6	8425	3,0
Кв.2	65507	6,7	6169	7,2	15328	10,9	4955	12,6	8755	11,1	1188	3,8	5171	1,7	8744	5,1	8386	2,9
Кв.3	66899	5,8	5933	9,7	16308	10,8	4462	5,6	9210	8,0	1364	5,2	5100	0,1	8610	0,0	8516	3,7
Кв.4	65881	2,0	5276	6,9	14629	-8,6	4394	23,0	9604	5,3	1120	4,1	5379	-3,9	8569	-0,4	8752	4,0
2009 ⁴ Кв.1	60998	-0,9	5868	1,3	13054	-7,0	3134	1,7	8710	2,0	977	-2,0	4987	-4,7	8092	-5,2	8636	2,5

¹ Национална класификација на дејности.

² Реалната вредност на БДП и додадената вредност по сектори од 2006 наваму е пресметана врз база на годишните стапки на раст.

³ Претходни податоци.

⁴ Проценети податоци.

Извор: Државен завод за статистика.

Табела 3

Индекс на индустријско производство и индекс на продуктивноста во индустријата
годишни стапки на раст (во %)

	Вкупно	По сектори			По група на производи				
		Вадење руди и камен	Преработувачка индустрија	Електрична енергија, гас и вода	Енергија	Интермедијарни производи, освен енергија	Капитални производи	Трајни производи за широка потрошувачка	Нетрајни производи за широка потрошувачка
2002	-5,3	-24,5	-4,7	-3,8	-16,8	-8,0	53,3	-22,6	-2,4
2003	4,7	-39,1	5,9	9,8	28,7	-12,1	-9,0	36,9	19,0
2004	-2,2	-5,0	-2,1	-2,6	-1,8	0,9	-20,1	9,1	-3,4
2005	7,0	40,4	7,3	2,5	4,6	14,2	-3,2	-14,9	3,8
2006	2,5	28,0	2,4	-0,6	1,5	7,3	8,2	-5,0	-2,2
2007	3,7	9,8	5,2	-9,5	-6,9	12,9	19,7	8,8	-2,0
2008	5,5	9,9	6,3	-3,1	-0,1	7,7	-1,3	64,2	4,0
2005 Кв.1 ^{1/}	5,2	-18,9	6,4	3,8	2,3	14,8	-0,9	-18,2	1,8
Кв.2	13,5	17,0	16,3	-0,5	6,5	24,6	-1,2	4,8	8,9
Кв.3	6,0	62,9	5,5	2,0	4,0	9,8	-2,5	-11,1	5,4
Кв.4	4,2	97,1	2,5	4,3	7,4	9,5	-5,3	-24,8	-0,1
2006 Кв.1	0,5	111,6	-0,9	-0,9	3,0	5,6	-2,5	10,5	-6,1
Кв.2	1,7	53,2	1,3	-2,0	-3,0	5,1	17,0	-6,5	-0,3
Кв.3	4,3	13,1	4,9	0,1	0,7	12,0	0,1	2,1	-0,7
Кв.4	3,5	4,8	4,0	1,9	5,7	6,3	26,3	-12,5	-1,1
2007 Кв.1	11,6	13,9	16,0	-9,1	-2,1	25,0	39,0	10,3	6,2
Кв.2	-2,8	16,2	-1,5	-20,8	-16,6	7,9	-4,4	25,3	-7,8
Кв.3	1,1	15,4	1,5	-8,7	-4,5	7,5	27,3	-3,0	-5,8
Кв.4	6,2	-3,3	7,8	-1,1	-6,2	15,3	24,7	6,5	1,8
Јануари	10,6	11,7	16,4	-9,8	-11,6	31,8	102,3	53,3	3,5
Февруари	14,9	29,9	17,8	-4,2	13,4	23,7	33,3	-8,8	7,6
Март	9,6	0,8	14,2	-12,7	-5,5	21,6	14,9	6,1	7,0
Април	5,3	10,1	6,8	-6,8	18,1	18,9	-11,9	39,5	-9,7
Мај	-5,8	25,0	-4,6	-25,6	-37,2	3,6	16,2	15,1	-5,5
Јуни	-7,1	14,6	-5,4	-32,1	-29,6	2,9	-13,0	23,1	-8,3
Јули	-2,2	56,1	-2,1	-18,9	-11,1	6,9	4,0	8,4	-7,0
Август	1,0	3,3	2,2	-11,6	-8,9	14,3	2,5	4,0	-7,8
Септември	4,5	0,6	4,3	9,5	9	1,9	77,6	-15,4	-2,4
Октомври	10,5	-4,0	14,6	-13,5	-8,3	22,5	70,0	10,7	0,0
Ноември	5,5	-11,3	7,3	-1,0	-8,2	21,1	9,1	17,4	-1,8
Декември	2,6	4,8	1,4	9,8	-2,8	1,3	3,6	-6,2	7,0
2008 Кв.1	5,8	11,9	6,6	-0,8	1,7	8,8	26,6	77,3	-1,3
Кв.2	12,0	13,6	12,8	1,9	15,8	13,1	28,0	77,0	3,9
Кв.3	13,0	3,4	14,6	1,9	3,4	28,0	-15,9	55,1	4,3
Кв.4	-7,7	11,2	-8,0	-12,2	-15,3	-18,7	-31,3	51,5	7,9
Јануари	13,6	15,3	16,1	1,6	9,6	21,4	19,7	84,3	4,3
Февруари	6,9	6,2	8,4	-1,6	-2,8	11,0	56,0	70,9	-1,6
Март	-1,4	15,3	-2,0	-2,8	-1,6	-2,0	5,4	77,4	-5,3
Април	6,2	9,0	7,5	-5,2	-7,1	9,4	15,6	73,6	4,2
Мај	17,6	8,8	19,5	3,4	40,4	16,8	33,4	80,1	7,2
Јуни	12,3	24,0	11,8	11,5	31,3	13,2	34,9	77,4	0,6
Јули	14,7	10,0	17,1	-6,5	-0,3	29,7	13,1	62,6	4,8
Август	8,6	-5,2	10,0	1,4	10,2	13,2	-1,6	48,8	2,5
Септември	15,7	5,5	16,6	11,3	0,7	41,3	-41,9	53,5	5,3
Октомври	-9,9	13,0	-11,8	-1,3	2,6	-24,0	-40,8	42,9	5,3
Ноември	-2,9	21,0	-3,0	-9,7	-13,3	-13,5	-30,4	43,4	15,6
Декември	-10,1	1,7	-8,8	-21,8	-30,9	-17,3	-18,7	68,8	3,4
2009 Кв.1	-10,8	-12,6	-12,2	-1,6	-0,1	-29,8	-24,9	-16,4	6,2
Јануари	-16,7	-23,7	-18,7	-4,6	-1,6	-41,4	-20,8	-15,7	0,5
Февруари	-11,3	-21,9	-11,4	-6,5	-6,2	-26,0	-44,8	-16,7	9,6
Март	-4,8	8,7	-7,2	7,0	8,2	-23,0	-1,7	-16,6	7,8
Април	-7,7	-8,2	-8,5	-0,3	-3,9	-23,0	-30,8	-29,2	14,9
Мај	-15,3	-18,1	-18,7	26,1	-8,1	-26,3	-42,1	-25,8	0,0

^{1/} Кварталните пресметки се изработени во Дирекција за истражување на НБРМ.

Извор: Државен завод за статистика.

Табела 4

Вработеност и продуктивност во целата економија

	Вкупно работоспособно население	Активно население:			Број на вработени лица по економски дејности:			Продуктивност ^{1/}
		Вкупно	Вработени	Невработени	Земјоделство	Индустрија	Услуги	
1996	1.436.602	789.081	537.591	251.489	100.067	193.975	243.548	-
1997	1.489.625	800.513	512.301	288.213	84.256	163.988	264.056	-
1998	1.503.365	823.826	539.762	284.064	107.249	190.674	241.839	-
1999	1.518.250	806.674	545.222	261.452	115.361	185.283	244.580	-
2000	1.534.256	811.557	549.846	261.711	119.971	187.066	242.809	-
2001	1.554.420	862.504	599.308	263.196	131.094	190.458	277.755	-
2002	1.566.953	824.824	561.341	263.483	134.293	186.917	238.868	-
2003	1.579.450	860.976	545.108	315.868	120.132	184.855	238.583	-
2004	1.594.557	832.281	522.995	309.286	88.050	171.390	261.810	-
2005	1.607.997	869.187	545.253	323.934	106.533	175.868	261.523	-0,1
2006	1.618.482	891.679	570.404	321.274	114.777	186.085	268.117	-0,7
2007	1.628.635	907.138	590.234	316.905	107.717	184.928	294.305	2,3
2008	1.633.341	919.424	609.015	310.409	119.749	190.530	297.189	1,7
2005 Кв.1	1.603.675	827.428	507.397	320.030	76.546	181.450	251.307	5,5
Кв.2	1.606.833	883.522	552.797	330.724	126.194	174.588	251.112	2,8
Кв.3	1.609.071	889.725	564.880	324.845	135.712	170.157	257.804	-2,2
Кв.4	1.612.410	876.074	555.938	320.136	87.921	180.089	286.837	-6,0
2006 Кв.1	1.615.584	877.798	559.702	318.096	103.319	190.355	264.550	-3,6
Кв.2	1.617.423	885.609	566.293	319.316	128.519	189.630	246.842	0,9
Кв.3	1.619.447	899.732	576.813	322.919	125.322	187.760	262.480	2,3
Кв.4	1.621.475	903.576	578.810	324.766	101.948	176.592	298.599	-2,2
2007 Кв.1	1.624.611	902.588	579.301	323.287	95.384	186.975	293.629	2,1
Кв.2	1.627.216	906.199	589.254	316.944	112.982	184.622	288.104	0,8
Кв.3	1.630.010	909.466	598.327	311.139	117.531	181.993	294.863	1,1
Кв.4	1.632.702	910.301	594.054	316.247	104.975	186.122	300.622	5,1
2008 Кв.1	1.635.058	920.512	600.593	319.919	121.238	178.848	298.110	1,5
Кв.2	1.633.339	917.566	607.125	310.441	129.711	186.184	289.783	3,6
Кв.3	1.631.646	925.073	619.802	305.271	119.149	198.499	301.415	2,0
Кв.4	1.633.321	914.547	608.541	306.006	108.896	198.590	299.451	-0,2
2009 Кв.1	1.634.986	919.026	618.189	300.837	120.186	181.567	314.199	-3,9

^{1/} Годишни стапки на раст во (%). Пресметките се изработени во Дирекција за истражување на НБРМ.

Извор: Државен завод за статистика. Анкета за работна сила.

Биланс на НБРМ
во милиони денари

	2008												2009		
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III
А. СРЕДСТВА	100006	100544	98510	97154	97441	99435	100296	102261	107770	107245	101893	96111	93073	91373	82366
1. Девизни средства	94978	95488	93530	92181	92431	94492	95338	97898	103371	102821	97688	91908	88888	87201	78197
1.1. Девизни резерви	94332	94847	93085	91726	92357	94414	95263	97838	103314	102750	97584	91808	88543	86814	77859
1.2. Останати девизни средства	646	641	445	455	73	78	75	60	57	71	104	100	345	387	338
2. Побарувања од Државата	1272	1272	1272	1272	1272	1272	1272	1272	1272	1272	1294	1304	1309	1305	1305
2.1. Во денари	1264	1264	1264	1264	1264	1264	1264	1264	1264	1264	1286	1296	1297	1297	1297
2.2. Во странска валута	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	12	8	8
3. Други средства	3756	3784	3708	3701	3738	3671	3686	3090	3127	3152	2911	2898	2876	2867	2864
Б. ВКУПНИ ОБВРСКИ	100006	100544	98510	97154	97441	99435	100296	102261	107770	107245	101893	96111	93073	91373	82366
1. Монетарна база	39386	40317	38826	40481	40310	44247	45792	45563	46424	48556	44403	48035	45654	45915	42550
1.1. Готови пари во оптик	18333	18124	17792	18508	18421	18454	18992	18776	18894	18963	18179	20799	18484	17856	17267
1.2. Останати депозитни институции	16939	17772	16718	17566	17396	20716	20542	19910	21740	23624	20185	21619	21246	22026	19686
1.2.1. Трансферабилни депозити, исклучени од монетарните агрегати, во денари	9518	9343	8158	8865	8580	11700	11400	9447	10514	11931	8394	10288	10550	10787	8823
1.2.2. Останати депозити, исклучени од монетарните агрегати, во денари	0	0	0	0	0	0	0	1149	1467	1773	2019	1528	895	847	240
1.2.3. Останати депозити, исклучени од монетарните агрегати, во странска валута	7421	8429	8560	8701	8816	9016	9142	9314	9759	9920	9772	9803	9801	10392	10623
1.3. Локална самоуправа	1891	2038	1953	2033	2043	2569	2505	2668	2858	2940	2988	2823	3080	3185	2655
1.3.1. Трансферабилни депозити - Локална самоуправа, во денари	1891	2038	1953	2033	2043	2569	2505	2668	2858	2940	2988	2823	3080	3185	2655
1.4. Останати финансиски институции	2223	2383	2363	2374	2450	2508	2853	4209	2932	3029	3051	2794	2844	2848	2942
2. Готови пари кај останати депозитни институции	1948	1916	2074	2191	2041	2303	3155	2426	2369	2381	2355	3198	2569	2515	2621
3. Останати депозитни институции - останати обврски	21616	22218	21738	20653	23252	21641	19979	20759	20096	18436	16879	17451	13593	14103	7511
3.1. Трансферабилни депозити, исклучени од монетарните агрегати, во странска валута	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
3.2. Останати депозити, исклучени од монетарните агрегати, во странска валута	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	418	602
3.3. Хартии од вредност, исклучени од монетарните агрегати, во денари	21616	22218	21738	20653	23252	21641	19979	20759	20096	18436	16879	17451	13593	13685	6909
4. Ограничени депозити	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	3	11	2	1	1
5. Девизни обврски	8	8	8	8	8	8	392	391	391	393	393	393	387	387	387
6. Депозити на државата	21431	20262	22929	21256	19287	18749	19193	21034	24584	23346	21679	12334	13738	11696	14900
6.1. Во денари	15928	14910	17830	16385	14645	13343	14005	15977	19936	19034	16393	9208	10876	9055	12444
6.2. Во странска валута	5503	5352	5099	4871	4642	5406	5188	5057	4648	4312	5286	3126	2862	2641	2455
7. Останати обврски	17565	17739	15010	14756	14583	14789	14939	14513	16274	16513	18536	17886	19699	19270	17017

1) Ревидирани податоци: Почнувајќи со кварталниот извештај за Q1 2009 податоците се ревидирани согласно со новата усвоена методологија за периодот од јануари 2003

2) Почнувајќи од Август 2008 година, депозитните банки и штедилниците издвојуваат задолжителен депозит кај НБРМ, согласно Одлуката за задолжителен депозит кај НБРМ, бр. 02-15-VI-1/2008 од 12.06.2008 година.

3) Почнувајќи од Јануари 2009 година податоците се компилирани врз основа на новиот Сметковен план за банки

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Кредити на недржавен сектор дадени од банки и штедилници ^{1,2}
во милиони денари

	2008												2009		
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III
ВКУПНИ КРЕДИТИ	131192	135976	140645	145635	148789	153197	157989	160350	164498	167606	169973	172150	173301	175397	176298
1. Во денари	99783	104120	108592	112318	114990	118521	121744	123311	126243	129110	131432	133679	133925	135992	136900
1.1. Краткорочни кредити	32902	34889	36638	38004	38594	39808	40767	41331	42634	43113	44516	44469	44943	45454	45691
1.1.1. Во денари без валутна клаузула	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	40204	40759	40424
1.1.2. Во денари со валутна клаузула	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4738	4695	5267
1.2. Долгорочни кредити	57617	59857	62460	64789	66568	68774	70868	71702	73271	75458	76171	78193	78631	80030	80332
1.2.1. Во денари без валутна клаузула	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	29856	30968	30948
1.2.2. Во денари со валутна клаузула	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	48775	49062	49384
1.3. Пресметана камата	799	830	866	892	930	952	978	1079	1033	1066	1138	1027	1542	1552	1589
1.4. Сомнителни и спорни побарувања	8465	8544	8628	8633	8898	8987	9131	9199	9305	9473	9607	9990	8808	8956	9287
2. Во странска валута	31409	31856	32053	33317	33799	34676	36245	37039	38255	38496	38541	38471	39376	39405	39398
2.1. Краткорочни кредити	7114	7369	7460	8014	8206	8394	8998	9176	10034	9889	9725	9829	9974	10173	9967
2.2. Долгорочни кредити	22537	22662	23197	24018	24372	24813	25878	26491	26718	27058	27168	27064	26559	26323	26027
2.3. Пресметана камата	93	89	93	118	105	107	101	105	133	120	111	96	243	260	238
2.4. Сомнителни и спорни побарувања	1665	1736	1303	1167	1116	1362	1268	1267	1370	1429	1537	1482	2601	2649	3166
ВКУПНИ КРЕДИТИ	39,97	41,44	42,22	44,08	43,37	42,09	42,04	40,13	38,61	39,65	37,66	34,42	32,10	28,99	25,35
1. Во денари	42,25	45,07	47,03	48,18	47,81	47,03	45,53	42,88	40,93	41,51	40,11	37,32	34,22	30,61	26,07
1.1. Краткорочни кредити	42,38	47,85	53,16	56,63	57,05	57,26	52,30	48,86	42,95	42,73	45,15	38,66	36,60	30,28	24,71
1.1.1. Во денари без валутна клаузула	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.1.2. Во денари со валутна клаузула	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.2. Долгорочни кредити	53,29	54,53	53,88	54,17	53,78	50,61	49,46	46,55	46,97	46,47	42,10	38,83	36,47	33,70	28,61
1.2.1. Во денари без валутна клаузула	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.2.2. Во денари со валутна клаузула	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.3. Пресметана камата	37,52	27,11	37,03	41,14	39,85	44,24	42,57	45,22	33,46	43,09	49,74	36,57	93,04	86,96	83,49
1.4. Сомнителни и спорни побарувања	-4,58	-2,79	-1,00	-2,75	-4,01	0,12	3,93	3,74	1,97	8,04	9,48	21,74	4,05	4,82	7,63
2. Во странска валута	33,20	30,74	28,05	31,79	30,08	27,46	31,47	31,68	31,47	33,75	29,93	25,24	25,37	23,70	22,92
2.1. Краткорочни кредити	54,48	52,00	44,15	53,85	48,15	36,38	53,21	53,55	61,21	67,27	56,65	45,96	40,20	38,05	33,60
2.2. Долгорочни кредити	27,67	23,93	24,61	27,92	27,57	26,45	27,48	28,52	25,04	26,61	23,24	19,25	17,85	16,15	12,20
2.3. Пресметана камата	6,90	32,84	5,68	34,09	3,96	-4,46	8,60	10,53	66,25	29,03	29,07	9,09	160,88	192,62	156,36
2.4. Сомнителни и спорни побарувања	34,71	49,14	12,91	-3,31	-9,93	3,50	-2,76	-12,20	-3,93	1,71	16,00	23,29	56,21	52,57	142,99

1) Ревидирани податоци: Почнувајќи со кварталниот извештај за Q1 2009 податоците се ревидирани согласно со новата усвоена методологија за периодот од јануари 2003
2) Почнувајќи од Јануари 2009 година податоците се компилирани врз основа на новиот Сметковен план за банки

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Табела 11
Монетарни агрегати и нивните компоненти (недржавен сектор)^{1,2}
 во милиони денари

	2003	2004	2005	2006				2007											
	XII	XII	XII	III	VI	IX	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1. Готови пари во оптек	14166	14150	14424	13684	14558	14792	16187	14505	14963	15011	15508	15335	15819	16648	16353	16718	16548	16261	17908
2. Депозитни пари	14099	14692	16251	15437	17104	18207	19966	19575	20014	20762	21771	22221	22162	22972	24425	24358	23788	25267	29348
3. (1+2) Парична маса M1	28265	28842	30675	29121	31662	32999	36153	34080	34977	35773	37279	37556	37981	39620	40778	41076	40336	41528	47256
4. Краткорочни депозити	48986	61593	73802	78997	81253	86268	94187	96667	99516	101006	104728	107515	110914	112793	112546	112711	114898	117300	119697
4.1. во денари	15752	20722	24677	28224	28431	31036	36742	37738	39744	40984	44016	46128	48876	49849	48934	50554	53300	54589	55599
4.2. во странска валута	33234	40871	49125	50773	52822	55232	57445	58929	59772	60022	60712	61387	62038	62944	63612	62157	61598	62711	64098
5. (3+4.1.) Парична маса M2 - денарски	44017	49564	55352	57345	60093	64035	72895	71818	74721	76757	81295	83684	86857	89469	89712	91630	93636	96117	102855
6. (5+4.2.) Парична маса M2 - вкупно	77251	90435	104477	108118	112915	119267	130340	130747	134493	136779	142007	145071	148895	152413	153324	153787	155234	158828	166953
7. Долгорочни депозити	3903	4115	4247	4558	4956	5208	5567	5440	5675	5654	6490	7297	7372	8019	8025	8399	8103	8304	8830
7.1. во денари	2625	2417	2264	2376	2523	2534	2559	2533	2628	2680	3432	3624	3817	4124	4329	4486	4149	4193	4672
7.2. во странска валута	1278	1698	1983	2182	2433	2674	3008	2907	3047	2974	3058	3673	3555	3895	3696	3913	3954	4111	4158
8. (6+7) Парична маса M4 - вкупно	81154	94550	108724	112676	117871	124475	135907	136187	140168	142433	148497	152368	156267	160432	161349	162186	163337	167132	175783

годишни стапки на пораст

1. Готови пари во оптек	-0,11	1,94	3,73	8,84	9,77	12,22	10,85	9,87	9,70	6,64	10,47	8,66	8,85	10,47	13,02	11,98	13,86	10,63
2. Депозитни пари	4,21	10,61	2,75	14,06	18,27	22,86	26,07	24,61	34,50	38,66	34,26	29,58	27,85	32,94	33,78	27,05	33,82	46,99
3. Парична маса M1	2,04	6,35	3,21	11,60	14,30	17,86	19,11	17,84	22,84	23,27	23,41	19,96	19,12	22,91	24,48	20,41	25,23	30,71
4. Краткорочни депозити	25,74	19,82	19,47	12,69	24,72	27,62	27,38	29,96	27,86	28,90	29,99	36,50	35,66	31,91	30,65	28,85	27,97	27,08
4.1. во денари	31,55	19,09	19,58	6,84	47,72	48,89	45,52	49,63	45,21	47,14	47,75	71,91	69,33	59,44	62,89	59,99	57,14	51,32
4.2. во странска валута	22,98	20,20	19,40	16,12	14,69	16,94	17,96	19,52	18,22	18,28	19,23	17,45	17,21	16,44	12,54	10,28	10,16	11,58
5. Парична маса M2 - денарски	12,60	11,68	10,67	9,30	28,38	31,69	31,67	32,85	33,85	35,14	35,73	44,54	42,69	40,47	43,09	40,14	41,56	41,10
6. Парична маса M2 - вкупно	17,07	15,53	14,60	12,38	21,65	24,75	25,12	26,58	26,51	27,37	28,22	31,87	30,94	29,39	28,94	26,54	27,24	28,09
7. Долгорочни депозити	5,43	3,21	33,20	30,01	36,26	31,08	26,75	28,92	24,05	30,79	54,60	48,75	66,02	54,59	61,27	49,72	48,76	58,61
7.1. во денари	-7,92	-6,33	21,60	25,96	21,77	13,03	8,90	11,78	12,79	36,52	44,04	51,29	62,94	68,31	77,03	58,54	61,52	82,57
7.2. во странска валута	32,86	16,78	48,64	34,49	53,59	51,69	47,86	48,56	36,30	24,92	66,65	46,12	69,42	41,12	46,34	41,47	37,68	38,23
8. Парична маса M4 - вкупно	16,51	14,99	15,25	13,03	22,20	25,00	25,18	26,67	26,41	27,52	29,28	32,58	32,33	30,45	30,30	27,52	28,16	29,34

1) Ревидирани податоци: Почнувајќи со кварталниот извештај за Q1 2009 податоците се ревидирани согласно со новата усвоена методологија за периодот од јануари 2003

2) Почнувајќи од Јануари 2009 година податоците се компилирани врз основа на новиот Сметковен план за банки

Монетарни агрегати и нивните компоненти (недржавен сектор)^{1,2}

во милиони денари

	2008												2009		
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III
1. Готови пари во оптек	16385	16208	15718	16317	16380	16151	16737	16350	16525	16582	15824	17601	15915	15341	14646
2. Депозитни пари	28213	29459	28744	29949	31814	33283	31787	33681	33657	32625	33473	36518	33707	33548	32145
3. (1+2) Парична маса M1	44598	45667	44462	46266	48194	49434	48524	50031	50182	49207	49297	54119	49622	48888	46791
4. Краткорочни депозити	122689	123836	123847	126001	127350	128619	132004	134108	133842	130872	124744	124766	128446	128828	128168
4.1. во денари	56661	57017	56462	57141	57250	57585	59307	59146	58247	57902	51234	49584	50444	50453	46995
4.2. во странска валута	66028	66819	67385	68860	70100	71034	72697	74962	75595	72970	73510	75182	78002	78376	81173
5. (3+4.1.) Парична маса M2 - денарски	101259	102684	100924	103407	105444	107019	107831	109177	108429	107109	100531	103703	100065	99341	93786
6. (5+4.2.) Парична маса M2 - вкупно	167287	169503	168309	172267	175544	178053	180528	184139	184024	180079	174041	178885	178067	177717	174959
7. Долгорочни депозити	8855	9592	10220	10858	11613	11677	12200	13220	13870	15197	16137	16640	14613	15058	15418
7.1. во денари	4811	4986	5151	5403	5769	6054	6399	6617	6957	7627	8046	7990	7180	7239	7295
7.2. во странска валута	4044	4606	5069	5455	5844	5623	5801	6603	6913	7570	8091	8650	7433	7820	8123
8. (6+7) Парична маса M4 - вкупно	176142	179095	178529	183125	187157	189730	192728	197359	197894	195276	190178	195525	192681	192775	190377

годишни стапки на пораст

1. Готови пари во оптек	12,96	8,32	4,71	5,22	6,81	2,10	0,53	-0,02	-1,15	0,21	-2,69	-1,71	-2,87	-5,35	-6,82
2. Депозитни пари	44,13	47,19	38,44	37,56	43,17	50,18	38,38	37,90	38,18	37,15	32,48	24,43	19,47	13,88	11,83
3. Парична маса M1	30,86	30,56	24,29	24,11	28,33	30,15	22,47	22,69	22,17	21,99	18,71	14,52	11,26	7,05	5,24
4. Краткорочни депозити	26,92	24,44	22,61	20,31	18,45	15,96	17,03	19,16	18,75	13,90	6,35	4,23	4,69	4,03	3,49
4.1. во денари	50,14	43,46	37,77	29,82	24,11	17,82	18,97	20,87	15,22	8,63	-6,15	-10,82	-10,97	-11,51	-16,77
4.2. во странска валута	12,05	11,79	12,27	13,42	14,19	14,50	15,49	17,84	21,62	18,46	17,22	17,29	18,14	17,30	20,46
5. Парична маса M2 - денарски	40,99	37,42	31,48	27,20	26,00	23,21	20,52	21,70	18,33	14,39	4,59	0,82	-1,18	-3,26	-7,07
6. Парична маса M2 - вкупно	27,95	26,03	23,05	21,31	21,01	19,58	18,45	20,10	19,66	16,00	9,58	7,15	6,44	4,85	3,95
7. Долгорочни депозити	62,78	69,02	80,76	67,30	59,15	58,40	52,14	64,74	65,14	87,55	94,33	88,45	65,03	56,99	50,86
7.1. во денари	89,93	89,73	92,20	57,43	59,19	58,61	55,16	52,85	55,08	83,83	91,89	71,02	49,25	45,18	41,63
7.2. во странска валута	39,11	51,17	70,44	78,38	59,11	58,17	48,93	78,65	76,67	91,45	96,81	108,03	83,80	69,77	60,25
8. Парична маса M4 - вкупно	29,34	27,77	25,34	23,32	22,83	21,41	20,13	22,32	22,02	19,55	13,79	11,23	9,39	7,64	6,64

1) Ревидирани податоци: Почнувајќи со кварталниот извештај за Q1 2009 податоците се ревидирани согласно со новата усвоена методологија за периодот од јануари 2008.

2) Почнувајќи од Јануари 2009 година податоците се компилирани врз основа на новиот Сметковен план за банки

Табела 12

Побарувања на останати депозитни институции (банки и штедилници)
во милиони денари**I. НЕДРЖАВЕН СЕКТОР****- Нефинансиски друштва (јавни и приватни друштва)**

Период	Кредити				Пресметана камата		Достасани ненаплатени и сомнителни и спорни побарувања по кредити		Харти од вредност		Акции	
	Според валута		Според рочност		Според валута		Според валута		Според валута		Според валута	
	Во денари	Во странска валута	Краткорочни	Долгорочни	Во денари	Во странска валута	Во денари	Во странска валута	Во денари	Во странска валута	Во денари	Во странска валута
XII.03	20696	5717	15577	10836	313	33	7956	1346	0	0	596	0
XII.04	23010	9796	17499	15307	253	45	7479	1098	5	0	514	0
XII.05	23077	15318	17065	21330	280	44	7496	1115	3	0	446	0
2006												
I	23167	15417	17233	21351	297	64	7759	1135	3	0	440	0
II	23894	15834	17833	21895	349	49	7627	1136	3	0	440	0
III	24710	16455	18491	22674	313	76	7470	1179	3	0	439	0
IV	25073	17080	19034	23119	350	61	7627	1178	3	0	439	0
V	25307	17425	18905	23827	370	55	7651	1190	3	0	439	0
VI	26994	17952	20122	24824	351	62	7553	1353	3	0	452	0
VII	26887	18240	19674	25453	332	76	7700	1396	3	0	453	0
VIII	26400	18670	18975	26095	347	70	8154	1375	3	0	453	0
IX	26844	19199	19431	26612	327	75	7214	1147	3	0	453	0
X	28256	19700	20280	27676	322	85	7555	1205	3	0	453	0
XI	28528	20416	19736	29208	355	82	7504	1130	3	0	444	0
XII	29812	20668	20288	30192	334	76	7243	1120	13	0	446	0
2007												
I	30579	20573	20504	30648	324	87	7206	1204	13	0	447	0
II	31619	21465	21099	31985	395	67	7089	1126	13	0	446	0
III	32448	22064	21338	33174	366	88	7123	1119	13	0	428	0
IV	32846	22185	21212	33819	360	88	7266	1172	13	0	414	0
V	32934	22804	21279	34459	382	101	7558	1204	13	0	402	0
VI	34500	23870	22261	36109	372	112	7280	1275	13	0	382	0
VII	35731	24235	22739	37227	383	93	6953	1264	64	0	382	0
VIII	36823	24664	23221	38266	425	95	6918	1361	64	0	382	0
IX	38493	25632	25166	38959	449	80	7039	1338	64	0	381	0
X	39167	25263	24718	39712	411	93	6656	1315	64	0	365	0
XI	40105	26125	25207	41023	426	86	6595	1239	75	0	373	0
XII	42409	27165	26611	42963	420	88	5984	1108	80	0	362	0
2008												
I	43232	27338	27182	43388	429	93	6179	1517	80	0	372	0
II	45778	27581	28942	44417	460	89	6182	1611	80	0	361	0
III	48372	28052	30308	46116	473	93	6164	1179	80	0	356	0
IV	50391	29094	31768	47717	487	118	6165	1108	80	0	360	0
V	51282	29345	31998	48629	513	105	6281	1017	80	0	360	0
VI	53261	29736	32909	50088	524	107	6243	1136	80	0	346	0
VII	54752	31037	34092	51697	542	101	6179	1068	80	0	344	0
VIII	55018	31661	34269	52410	615	105	6102	1058	80	0	343	0
IX	56824	32637	36229	53232	572	133	5993	1134	80	0	342	0
X	58138	32802	36422	54518	590	120	6092	1183	80	0	341	0
XI	59463	32757	37390	54830	658	111	6209	1284	80	0	340	0
XII	61309	32796	37811	56294	567	96	6335	1235	22	0	341	0
2009												
I	61364	32442	37678	56127	506	212	4830	2328	0	0	349	0
II	63338	32359	38455	57242	513	230	4933	2349	0	0	349	0
III	63690	31918	38221	57387	528	209	5227	2856	0	0	355	0

Извор: Народна банка на Република Македонија.

**Побарувања на останати депозитни институции (банки и штедилници)
во милиони денари**

- Домаќинства

(Физички лица и самостојни вршители
на дејност со личен труд)

Период	Кредити				Пресметана камата		Достасани ненаплатени и сомнителни и спорни побарувања по кредити		Кредити						
	Според валута		Според рочност		Според валута		Според валута		Според намена						
	Во денари	Во странска валута	Краткорочни	Долгорочни	Во денари	Во странска валута	Во денари	Во странска валута	Потрошувачки кредити	Автомобилски	За станбена изграда	Рамковни кредити	Останати	За вршење на самостојна дејност	
2003	XII	9569	3	2141	7431	93	0	680	18	-	-	1499	1175	6695	203
2004	XII	14966	344	2902	12408	132	0	1023	15	-	-	2018	1490	11342	460
2005	XII	20763	717	4079	17401	205	0	1416	24	-	-	2803	2350	15390	937
2006	I	20951	763	4297	17417	217	0	1466	27	-	-	2830	2541	15384	959
	II	21220	830	4363	17687	213	0	1492	23	-	-	2853	2566	15644	987
	III	21889	963	4543	18309	216	0	1530	24	-	-	2910	2723	16131	1088
	IV	22418	1088	4637	18869	222	0	1574	22	-	-	2964	2810	16531	1201
	V	23126	1192	4844	19474	230	0	1714	22	-	-	3036	3059	16919	1304
	VI	23930	1323	4928	20325	227	0	1724	24	-	-	3177	3183	17504	1388
	VII	24745	1400	5105	21040	239	0	1657	26	-	-	3335	3377	17995	1438
	VIII	25450	1438	5436	21452	246	0	1752	28	-	-	3422	3687	18320	1459
	IX	26112	1496	5601	22007	243	0	1459	29	-	-	3512	3894	18694	1508
	X	26966	1580	5885	22661	256	0	1556	29	-	-	3636	4183	19128	1599
	XI	27902	1636	6201	23337	246	0	1583	29	-	-	3781	4479	19596	1682
	XII	29150	1675	6478	24347	244	0	1608	32	-	-	3901	4818	20325	1781
2007	I	30099	1682	7196	24585	257	0	1629	32	-	-	3978	5582	20407	1814
	II	30693	1667	7332	25028	258	0	1664	38	-	-	4065	5701	20699	1895
	III	32040	1720	7745	26015	266	0	1556	34	-	-	4188	6140	21442	1990
	IV	33423	1794	8250	26967	272	0	1575	34	-	-	4315	6587	22250	2065
	V	34892	1835	8819	27908	283	0	1676	34	-	-	4450	7117	23011	2149
	VI	36444	1903	9195	29152	288	0	1660	39	-	-	4640	7523	23983	2201
	VII	38420	1929	9888	30461	303	0	1708	39	-	-	4848	8106	25158	2237
	VIII	39836	1916	10506	31246	318	0	1821	81	-	-	5010	8605	25833	2304
	IX	41153	1951	10870	32234	325	0	1955	87	-	-	5211	8979	26562	2352
	X	42504	2012	11368	33148	334	0	1945	89	-	-	5361	9346	27357	2452
	XI	44094	2113	11634	34573	334	0	2010	85	-	-	5570	9643	28431	2563
	XII	45905	2249	12149	36005	332	0	2050	93	-	-	5772	10165	29548	2669
2008	I	47206	2297	12788	36715	370	0	2112	111	-	-	5897	10737	30133	2736
	II	48894	2435	13277	38052	370	0	2185	124	-	-	6041	11151	31290	2847
	III	50650	2589	13748	39491	393	0	2284	123	-	-	6220	11614	32455	2950
	IV	52333	2922	14214	41041	405	0	2285	58	-	-	6448	11985	33773	3049
	V	53803	3217	14756	42264	417	0	2431	98	-	-	6740	12502	34652	3126
	VI	55243	3455	15246	43452	428	0	2556	225	-	-	7114	12949	35465	3170
	VII	56761	3824	15599	44986	436	0	2761	199	-	-	7468	13317	36211	3589
	VIII	57889	3991	16160	45720	464	0	2903	208	-	-	7767	13829	36740	3544
	IX	58961	4100	16367	46694	461	0	3116	233	-	-	8110	14022	37424	3505
	X	60318	4130	16512	47936	476	0	3182	242	-	-	8487	14230	38103	3628
	XI	61020	4122	16693	48449	480	0	3198	251	-	-	8730	14409	38380	3623
	XII	61222	4083	16392	48913	460	0	3450	245	-	-	8932	14263	38303	3807
2009	I	61987	4064	17053	48998	1036	30	3977	273	23382	4252	13162	16664	4329	4262
	II	61895	3997	16973	48920	1038	30	4022	299	23238	4237	13273	16562	4352	4231
	III	62136	3932	17293	48776	1060	28	4058	310	23147	4213	13615	16758	4384	3953

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Побарувања на останати депозитни институции (банки и штедилници)

во милиони денари

- Останато

(Непрофитни институции кои им служат на домаќинствата,

Останати финансиски институции, Локална самоуправа)

Период	Кредити				Пресметана камата		Достасани ненаплатени и сомнителни и спорни побарувања по кредити		Хартии од вредност		Акции	
	Според валута		Според рочност		Според валута		Според валута		Според валута		Според валута	
	Во денари	Во странска валута	Краткорочни	Долгорочни	Во денари	Во странска валута	Во денари	Во странска валута	Во денари	Во странска валута	Во денари	Во странска валута
2003 XII	57	159	120	96	0	0	4	0	0	0	0	0
2004 XII	34	99	45	88	0	0	4	0	0	0	0	0
2005 XII	25	9	16	18	0	0	35	0	0	0	0	0
2006 I	25	8	17	16	0	0	35	0	0	0	0	0
II	38	8	31	15	0	0	35	0	0	0	0	0
III	38	7	31	14	0	0	35	0	0	0	0	0
IV	44	6	37	13	0	0	35	0	0	0	0	0
V	42	5	34	13	0	0	35	0	0	0	0	0
VI	31	3	22	12	0	0	36	0	0	0	0	0
VII	31	3	24	10	0	0	36	0	0	0	0	0
VIII	25	2	18	9	0	0	36	0	0	0	0	0
IX	24	2	17	9	0	0	36	0	0	0	0	0
X	11	4	6	9	0	0	36	0	0	0	0	0
XI	13	3	7	9	0	0	36	1	0	0	0	0
XII	15	3	9	9	0	0	36	1	0	0	0	0
2007 I	18	2	13	7	0	0	36	0	0	0	0	0
II	20	2	15	7	0	0	36	0	0	0	0	0
III	23	6	14	15	0	0	36	1	1	0	0	0
IV	20	6	11	15	0	0	36	1	1	0	0	0
V	35	5	15	25	0	0	36	1	1	0	0	0
VI	32	5	12	25	0	0	36	2	1	0	0	0
VII	34	9	14	29	0	0	125	1	1	0	0	0
VIII	32	9	14	27	0	0	128	1	1	0	0	0
IX	33	8	13	28	0	0	131	1	0	0	0	0
X	52	8	33	27	0	0	167	1	0	0	0	0
XI	71	15	35	51	0	0	170	1	0	0	0	0
XII	80	15	44	51	0	0	172	1	0	0	0	0
2008 I	81	16	46	51	0	0	174	37	0	0	0	0
II	74	15	39	50	0	0	177	1	0	0	0	0
III	76	16	42	50	0	0	180	1	0	0	0	0
IV	69	16	36	49	0	0	183	1	0	0	0	0
V	77	16	46	47	0	0	186	1	0	0	0	0
VI	78	16	47	47	0	0	188	1	0	0	0	0
VII	122	15	74	63	0	0	191	1	0	0	0	0
VIII	126	15	78	63	0	0	194	1	0	0	0	0
IX	120	15	72	63	0	0	196	3	0	0	0	0
X	115	15	68	62	0	0	199	4	0	0	0	0
XI	204	14	158	60	0	0	200	2	0	307	0	0
XII	131	14	95	50	0	0	205	2	0	307	0	0
2009 I	222	27	185	64	2	0	1	0	53	405	5	5
II	250	140	199	191	2	0	1	0	34	441	5	5
III	197	144	143	197	2	1	1	0	34	441	4	4

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Побарувања на останати депозитни институции (банки и штедилници)

во милиони денари

Период	Кредити				Пресметана камата		Достасани неваплатени и сомнителни и спорни побарувања по кредити		Хартии од вредност		Акции		
	Според валута		Според рочност		Според валута		Според валута		Според валута		Според валута		
	Во денари	Во странска валута	Краткорочни	Долгорочни	Во денари	Во странска валута	во денари	во странска валута	во денари	во странска валута	во денари	во странска валута	
2003	XII	14	2	14	2	10	0	0	0	823	5889	0	0
2004	XII	151	1	151	1	2	0	0	0	1571	5502	0	0
2005	XII	43	0	41	2	1	0	0	0	7205	0	0	0
2006	I	87	0	31	56	1	0	0	0	7722	0	0	0
	II	156	0	101	55	2	0	0	0	8164	0	0	0
	III	221	0	167	54	1	0	0	0	9831	0	0	0
	IV	201	0	147	54	1	0	0	0	11214	0	0	0
	V	177	0	126	51	1	0	0	0	11682	0	0	0
	VI	290	0	240	50	1	0	0	0	11136	0	0	0
	VII	215	0	166	49	2	0	0	0	12203	0	0	0
	VIII	138	0	90	48	2	0	0	0	13021	0	0	0
	IX	125	0	77	48	2	0	0	0	13044	0	0	0
	X	252	0	205	47	1	0	0	0	13852	0	0	0
	XI	282	0	236	46	1	0	0	0	13894	0	0	0
	XII	267	0	236	31	1	0	0	0	13365	0	0	0
2007	I	287	0	257	30	1	0	0	0	13045	0	0	0
	II	313	0	283	30	1	0	0	0	13481	0	0	0
	III	261	0	143	118	1	0	0	0	14307	0	0	0
	IV	207	0	95	112	1	0	0	0	15173	0	0	0
	V	181	0	76	105	1	0	0	0	16084	0	0	0
	VI	160	0	59	101	1	0	0	0	16975	0	0	0
	VII	198	0	42	156	1	0	0	0	16834	0	0	0
	VIII	175	0	24	151	1	0	0	0	17667	0	0	0
	IX	162	0	17	145	2	0	0	0	14141	0	0	0
	X	150	0	11	139	1	0	0	0	12887	0	0	0
	XI	144	0	4	140	1	0	0	0	12923	0	0	0
	XII	138	0	4	134	1	0	0	0	12837	0	0	0
2008	I	132	0	4	128	1	0	0	0	12342	0	0	0
	II	127	0	4	123	1	0	0	0	10911	0	0	0
	III	120	0	4	116	1	0	0	0	10343	0	0	0
	IV	115	0	4	111	1	0	0	0	9394	0	0	0
	V	107	0	3	104	1	0	0	0	8292	0	0	0
	VI	102	0	3	99	1	0	0	0	7492	0	0	0
	VII	98	0	3	95	1	0	0	0	7281	0	0	0
	VIII	98	0	3	95	1	0	0	0	7354	0	0	0
	IX	99	0	3	96	1	0	0	0	7590	0	0	0
	X	102	0	7	95	1	0	0	0	7912	0	0	0
	XI	104	0	9	95	2	0	0	0	8310	0	0	0
	XII	106	0	12	94	9	0	0	0	9252	0	0	0
2009	I	39	184	23	201	0	0	12	0	9289	0	0	0
	II	40	182	23	198	0	0	12	0	9272	0	0	0
	III	44	22	28	38	0	0	12	0	13384	0	0	0

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Пондерирани каматни стапки на банките за примени депозити и вкупно дадени кредити
во % на годишно ниво

	2005	2006	2007	2008												2009			
	XII	XII	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	
Б. ДЕВИЗНИ КАМАТНИ СТАПКИ																			
1. КАМАТНИ СТАПКИ НА ДЕВИЗНИ КРЕДИТИ	7,8	8,5	8,5	8,2	8,1	8,1	8,0	8,1	8,1	8,1	8,0	8,1	8,3	7,8	7,2	6,6	7,0	7,4	
1.1. Каматни стапки на краткорочни девизни кредити	8,1	8,4	8,1	7,6	7,4	7,4	7,4	7,5	7,5	7,4	7,3	7,4	7,8	7,0	6,2	5,7	6,2	7,0	
<i>Каматни стапки на краткорочни девизни кредити на иреширијатија</i>	8,0	8,4	8,0	7,6	7,4	7,4	7,4	7,5	7,5	7,4	7,3	7,4	7,8	7,0	6,2	5,7	6,2	7,0	
- одобрени во ЕВРА	8,1	8,4	8,1	7,7	7,6	7,7	7,7	7,7	7,7	7,6	7,7	7,8	8,3	7,5	6,8	6,3	6,8	7,2	
- одобрени во САД долари	7,4	8,0	6,8	5,7	4,9	4,5	4,8	4,7	4,7	4,7	4,6	4,9	5,8	4,5	3,1	2,5	2,7	6,0	
<i>Каматни стапки на краткорочни девизни кредити на население</i>	16,2	13,3	12,4	12,1	12,0	12,0	12,1	11,8	11,7	11,5	11,5	11,9	11,8	12,8	10,0	9,3	12,5		
- одобрени во ЕВРА	16,2	13,3	12,4	12,1	12,0	12,0	12,1	11,8	11,7	11,5	11,6	11,9	12,0	11,8	12,8	10,0	9,3	12,5	
- одобрени во САД долари								3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	
1.2. Каматни стапки на долгорочни девизни кредити	7,8	8,5	8,7	8,4	8,3	8,4	8,2	8,3	8,4	8,3	8,3	8,4	8,5	8,0	7,5	6,9	7,3	7,5	
<i>Каматни стапки на долгорочни девизни кредити на иреширијатија</i>	7,6	8,4	8,7	8,4	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,3	8,5	8,0	7,3	6,6	7,0	7,3	
- одобрени во ЕВРА	7,6	8,5	8,7	8,5	8,4	8,4	8,4	8,4	8,4	8,3	8,3	8,4	8,5	8,1	7,4	6,7	7,1	7,3	
- одобрени во САД долари	6,9	7,6	7,1	6,6	5,6	5,3	5,3	5,1	5,0	4,9	5,2	5,3	6,4	4,2	3,7	2,9	3,0	6,3	
<i>Каматни стапки на долгорочни девизни кредити на население</i>	10,4	9,2	8,6	8,5	8,4	8,5	7,7	8,3	8,4	8,4	8,4	8,5	8,5	8,0	8,5	8,6	8,6	8,6	
- одобрени во ЕВРА	10,4	9,2	8,6	8,5	8,4	8,5	7,7	8,3	8,4	8,4	8,4	8,5	8,5	8,0	8,5	8,6	8,6	8,6	
- одобрени во САД долари	4,2	4,1	4,7	4,5	4,5	4,4	4,4	3,2	3,1	3,1	3,0	3,1	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	
2. КАМАТНИ СТАПКИ НА ДЕВИЗНИ ДЕПОЗИТИ	1,4	1,8	2,0	2,1	2,2	2,2	2,2	2,3	2,3	2,3	2,4	2,5	2,7	2,9	3,0	3,1	3,2	3,2	
2.1. Каматни стапки на девизни депозити на претпријатија	1,7	2,1	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3	2,5	2,4	2,5	2,5	2,6	2,8	2,7	2,7	2,7	2,8	2,6	
- на депозити по видување	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,6	0,7	0,7	0,5	0,5	
- примени во ЕВРА	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,6	0,7	0,7	0,5	0,5	
- примени во САД долари	0,5	0,6	0,6	0,6	0,5	0,4	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,4	0,4	0,4	
- на краткорочно орочени депозити	2,5	3,2	3,6	3,6	3,6	3,4	3,4	3,7	3,8	3,6	3,7	4,3	4,4	4,4	4,2	4,3	4,3	4,0	
- примени во ЕВРА	2,1	2,8	3,6	3,6	3,6	3,5	3,6	3,9	3,9	3,9	3,9	4,4	4,5	4,4	4,3	4,4	4,3	4,0	
- примени во САД долари	3,3	4,3	3,8	3,6	3,6	2,6	2,4	2,1	2,2	2,3	2,3	2,4	3,2	3,1	3,1	3,1	2,3	2,2	
- на долгорочно орочени депозити		3,0	2,7	2,9	2,9	3,0	2,8	2,5	2,6	3,9	3,8	4,0	3,8	3,1	2,5	3,8	4,7	4,8	
- примени во ЕВРА		3,0	2,7	2,9	2,9	3,0	2,8	2,5	2,6	3,9	3,8	4,0	3,8	3,1	2,5	4,2	4,7	4,8	
- примени во САД долари												2,5	2,5	2,5	2,5	1,5			
2.2. Каматни стапки на девизни депозити на население	1,3	1,7	1,9	2,0	2,1	2,2	2,2	2,2	2,2	2,3	2,4	2,5	2,7	3,0	3,1	3,2	3,3	3,3	
- на депозити по видување	0,6	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	
- примени во ЕВРА	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	0,8	
- примени во САД долари	0,5	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	
- на краткорочно орочени депозити	1,8	2,3	2,6	2,8	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	3,0	3,1	3,2	3,4	3,8	3,9	3,9	4,0	4,1	
- примени во ЕВРА	1,8	2,3	2,6	2,9	3,0	3,0	2,9	3,0	3,0	3,1	3,2	3,3	3,6	4,0	4,1	4,1	4,2	4,3	
- примени во САД долари	1,7	2,3	2,4	2,4	2,4	2,4	2,4	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2	2,3	2,3	2,3	2,1	2,2	2,2	
- на долгорочно орочени депозити	2,9	3,7	3,7	3,8	3,9	4,0	4,0	4,0	4,0	4,1	4,0	4,2	4,5	4,6	4,8	5,1	5,2	5,4	
- примени во ЕВРА	2,9	3,8	3,9	3,9	4,1	4,1	4,1	4,2	4,2	4,2	4,2	4,4	4,7	4,8	4,9	5,2	5,3	5,5	
- примени во САД долари	2,5	3,1	3,0	2,9	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,7	2,8	2,8	2,8	3,8	4,0	3,8	

1) Почнувајќи од Јануари 2009, каматните стапки се пондерираат согласно новиот Сметковен план за банки.
Извор: Народна банка на Република Македонија.

Табела 15

Каматни стапки на Народна банка на Република Македонија

во %

Период	Есконтна стапка	Активни каматни стапки - обезбедување на ликвидност		Пасивни каматни стапки - повлекување на ликвидност	
		Расположлив кредит преку ноќ-ломбарден кредит	Аукциски репо-транзакции*	Благајнички записи - основна рочност**	
				тендер со износи	тендер со каматни стапки
2003 XII	6,5	14,0			6,2
2004 I	6,5	14,0			6,8
II	6,5	14,0		7,5	
III	6,5	14,0		8,0	
IV	6,5	14,0		8,0	
V	6,5	14,0		8,0	
VI	6,5	14,0		8,0	
VII	6,5	11,0		8,0	
VIII	6,5	11,0		8,3	
IX	6,5	11,0		8,6	
X	6,5	11,0		9,0	
XI	6,5	11,0		9,7	
XII	6,5	13,0		10,0	
2005 I	6,5	13,0		10,0	
II	6,5	13,0		10,0	
III	6,5	13,0		10,0	
IV	6,5	13,0		10,0	
V	6,5	13,0		10,0	
VI	6,5	13,0		10,0	
VII	6,5	13,0		10,0	
VIII	6,5	13,0		10,0	
IX	6,5	13,0		10,0	
X	6,5	13,0			10,0
XI	6,5	13,0			9,1
XII	6,5	13,0			8,5
2006 I	6,5	13,0			7,3
II	6,5	11,0			7,1
III	6,5	11,0			6,8
IV	6,5	11,0			6,2
V	6,5	11,0			5,7
VI	6,5	9,5			5,8
VII	6,5	9,5			5,6
VIII	6,5	9,5			5,5
IX	6,5	9,5			5,4
X	6,5	9,5			5,5
XI	6,5	9,5			5,7
XII	6,5	9,5			5,7
2007 I	6,5	9,5			5,7
II	6,5	9,5			5,4
III	6,5	9,5			5,3
IV	6,5	9,5			5,1
V	6,5	9,5			5,0
VI	6,5	7,5			4,9
VII	6,5	7,5			5,1
VIII	6,5	7,5			5,1
IX	6,5	7,5			4,8
X	6,5	7,5			4,8
XI	6,5	7,5			4,7
XII	6,5	7,5			4,8
2008 I	6,5	7,5			4,9
II	6,5	7,5			5,2
III	6,5	7,5			5,9
IV	6,5	7,5			6,0
V	6,5	7,5			6,8
VI	6,5	8,5			7,0
VII	6,5	8,5			7,0
VIII	6,5	8,5			7,0
IX	6,5	8,5			7,0
X	6,5	8,5			7,0
XI	6,5	8,5			7,0
XII	6,5	8,5			7,0
2009 I	6,5	8,5			7,0
II	6,5	8,5			7,0
III	6,5	8,5			7,0

* Аукциските репо-транзакции се воведени во декември 2006 година и претставуваат замена на аукциите на кредити, кои последен пат беа користени во 2000 година

** 28 дена

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Табела 17

Каматни стапки на државни хартии од вредност

во %

Период	1 месец	3 месеци	6 месеци	12 месеци	2 години	3 години
2004 I		7,5				
II		7,4				
III		8,8				
IV		8,9				
V		8,3				
VI		8,4				
VII		8,4				
VIII		8,4				
IX		8,5				
X		8,9				
XI		9,2	9,5			
XII		9,2	10,4			
2005 I		9,3	10,8			
II		10,0	10,8			
III		10,5	11,2			
IV		10,4	9,8			
V		10,8	10,5			
VI		10,4	10,5	11,1		
VII		10,4	10,6			
VIII		10,5	10,9			
IX		10,3	11,2			
X		9,8	10,1			
XI		8,9	9,9		10,0	
XII		8,0	8,8	9,6		
2006 I		7,2	7,6			
II		7,0	7,1			
III		6,8	7,3	8,6		
IV		6,4	6,8		9,4	
V		6,1	7,1			
VI		6,5	6,9	8,7		
VII		6,2	6,7			
VIII		6,0	6,6			
IX		6,0	7,0	8,7		
X		6,2	6,9		9,3	
XI		6,1	6,8			9,6
XII		6,3	7,0	8,9		
2007 I		6,5	6,8	8,8		
II		6,4	6,8		8,9	
III		6,4	7,0	8,4		8,0
IV		6,4	6,8			
V		6,2	6,6		5,7	
VI		5,4	5,5	5,8		
VII		5,4	5,6			
VIII		5,4	5,5			
IX		3,7		5,1		
X		5,1	5,4			
XI		5,2	5,4		6,5	
XII		4,8				
2008 I		5,1	5,4	5,7		
II		5,1	5,3		6,3	
III		5,8	5,6	6,5		6,8
IV		6,1	6,3		7,0	
V		6,7	6,3			
VI		7,1	7,2	7,3		8,0
VII		7,3	7,3	7,9		8,0
VIII		7,4	7,8		8,3	
IX		7,4	7,7	8,0		8,4
X		7,6	7,9		8,3	
XI		7,6	7,7			
XII		7,5	7,8	7,0		
2009 I		7,43	7,26	7,00		
II		7,80	7,51		8,50	
III	8,57	8,74	7,69			

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Табела 18

Платен биланс на Република Македонија - Агрегатни податоци /1
во милиони САД долари

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
I. Тековна сметка	-82,5	-262,9	-298,9	-339,8	-286,6	-278,8	-65,3	-97,6	-236,1	-377,6	-184,1	-452,8	-157,9	-56,4	-596,8	-1.209,5
СТОКИ, нето	42,8	-184,9	-222,8	-314,7	-386,3	-515,6	-495,9	-690,8	-526,7	-805,6	-851,0	-1.139,0	-1.063,0	-1.285,0	-1.629,7	-2.551,8
Извоз, ф.о.б	1.055,3	1.086,3	1.204,0	1.147,4	1.236,8	1.291,5	1.190,0	1.320,7	1.155,4	1.112,1	1.362,7	1.674,9	2.040,6	2.396,3	3.349,5	3.970,9
Увоз, ф.о.б /2	-1.012,5	-1.271,3	-1.426,8	-1.462,1	-1.623,1	-1.807,1	-1.685,9	-2.011,6	-1.682,2	-1.917,7	-2.213,7	-2.813,8	-3.103,6	-3.681,2	-4.979,2	-6.522,7
УСЛУГИ, нето	-154,5	-155,1	-200,5	-156,2	-137,8	-59,8	38,9	48,7	-19,2	-22,1	-6,6	-54,4	-33,6	28,3	35,0	2,2
Прилив	84,0	172,0	185,2	154,3	138,1	149,3	272,8	316,7	244,6	253,1	380,3	452,5	515,5	601,2	818,1	1.011,6
Одлив	238,5	327,1	385,7	310,4	275,8	209,1	234,0	268,0	263,8	275,3	386,9	506,9	549,1	573,0	783,1	1.009,4
ДОХОД, нето	-56,7	-46,6	-39,6	-51,3	-54,5	-52,3	-71,8	-64,5	-28,0	-44,3	-62,4	-39,2	-113,5	-36,6	-385,0	-108,2
Прилив	4,3	10,0	20,8	22,8	17,5	23,6	24,2	41,6	52,6	50,8	60,4	84,6	97,5	134,9	213,1	272,7
Одлив	61,0	56,6	60,4	74,2	72,0	75,8	96,1	106,2	80,5	95,2	122,8	123,8	211,0	171,6	598,1	380,9
ТЕКОВНИ ТРАНСФЕРИ, нето	85,8	123,7	163,9	182,3	292,0	348,9	463,6	609,0	337,8	494,4	735,9	779,7	1.052,2	1.237,0	1.383,0	1.448,3
Прилив	115,0	197,0	293,5	341,3	433,3	541,4	618,4	782,1	720,6	655,0	910,4	1.028,8	1.237,7	1.437,0	1.744,4	1.985,6
Одлив	29,2	73,3	129,5	158,9	141,3	192,5	154,8	173,1	382,8	160,6	174,5	249,1	185,5	200,0	361,4	537,4
II. Капитална и финансиска сметка	-12,9	162,3	280,6	318,2	349,6	296,3	-91,4	40,2	236,6	388,0	218,3	434,1	165,5	48,5	638,8	1.209,5
КАПИТАЛНА СМЕТКА, нето	0,0	30,0	1,7	0,0	0,0	-1,8	0,0	0,3	1,4	8,3	-6,7	-4,6	-2,0	-1,1	4,9	-18,4
ФИНАНСИСКА СМЕТКА, нето	-12,9	132,3	278,9	318,2	349,6	298,1	-91,4	39,9	235,2	379,7	225,0	438,7	167,5	49,7	633,9	1.227,9
Директни инвестиции, нето	0,0	24,0	9,5	11,2	58,0	150,5	88,1	215,7	446,3	105,5	117,5	321,9	94,2	424,0	700,2	612,0
Директни инвестиции во земјата	0,0	24,0	9,5	11,2	58,1	150,5	88,4	215,1	447,1	105,6	117,8	323,0	97,0	424,2	699,1	598,5
Директни инвестиции во странство	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	-0,3	0,6	-0,9	-0,1	-0,3	-1,2	-2,8	-0,2	1,1	13,6
Портфолио-инвестиции, нето	0,0	0,0	2,7	0,3	1,3	0,0	0,0	-0,1	0,4	0,3	5,5	12,5	237,9	92,9	155,6	-72,5
Средства	0,0	0,0	1,4	-0,5	1,7	0,3	0,0	0,0	0,0	0,3	0,1	0,2	0,1	0,1	-2,3	-1,1
Обврски	0,0	0,0	1,3	0,8	-0,4	-0,4	0,0	-0,1	0,4	0,1	5,3	12,4	237,8	92,8	157,9	-71,3
Останати инвестиции, нето	44,0	150,2	367,4	300,8	294,1	200,9	-36,2	88,8	-134,4	134,2	153,0	123,7	250,5	-91,4	-78,8	641,2
Средства	32,0	34,7	39,9	77,7	-66,1	-59,1	-184,0	-63,7	-109,0	227,7	58,3	82,3	-97,9	-234,8	-81,3	303,3
Обврски	12,0	115,5	327,5	223,1	360,3	260,0	147,8	152,6	-25,4	-93,4	134,7	116,3	296,8	58,6	2,5	337,9
Бруто официјални резерви, (- = зголемување) /3	-56,8	-41,9	-100,6	5,9	-3,8	-53,3	-143,3	-264,5	-77,0	139,7	-51,0	-19,5	-415,1	-375,8	-143,0	47,2
III. Грешки и пропусти	95,4	100,6	18,3	21,6	-63,1	-17,5	156,7	57,4	-0,5	-10,4	-34,2	18,8	-7,6	7,8	-42,0	0,0

Извор: На Извор: Народна банка на Република Македонија.

1/ Претходни податоци.

2/ Увозот е прикажан на ф.о.б. паритет согласно V издание на прирачникот за платен биланс од ММФ. Пресметката на факторот ц.и.ф. - ф.о.б. како процент од увозот ц.и.ф. по години изнесува: 1993-20%, 1994-20%, 1995-20%, 1996-14%, 1997-10%, 1998-5,02%, 1999-4,86%, 2000-3,9%, 2001-4,2%, 2002-3,8%, 2003-4,06%, 2004, 2005, 2006, 2007 и 2008-4,14%.

За 2006, 2007 и 2008 година е направено и временско прилагодување за увозот на електрична енергија.

3/ Без монетарно злато и курсни разлики.

Табела 24

Надворешнотрговска размена на Република Македонија по сектори на СМТК и по економска намена во милиони САД долари

	ИЗВОЗ								УВОЗ							
	2003	2004	2005	2006				2003	2004	2005	2006					
	Вкупно	Вкупно	Вкупно	Q1	Q2	Q3	Q4	Вкупно	Вкупно	Вкупно	Вкупно	Q1	Q2	Q3	Q4	Вкупно
ВКУПНО	1.367,0	1.675,9	2.042,3	453,1	587,0	703,2	671,9	2.415,2	2.306,4	2.931,6	3.232,8	728,8	986,2	970,5	1.066,7	3.752,3
СМТК																
Храна и живи животни	92,0	125,6	167,2	30,3	55,7	52,4	54,3	192,7	271,2	337,5	343,2	74,4	95,5	94,8	97,6	362,4
Пијалоци и тутун	137,1	127,8	163,1	35,2	49,8	65,0	43,6	193,6	24,2	28,0	31,1	5,5	7,7	9,1	9,5	31,8
Суровини освен гориво	39,9	44,1	67,8	18,9	30,6	30,2	33,9	113,6	60,0	77,4	106,7	31,1	28,6	34,4	39,4	133,5
Минерални горива, мазива и сл.	73,7	78,3	163,6	37,7	47,9	84,4	55,1	225,0	323,1	397,8	619,2	171,3	172,5	181,6	233,6	758,9
Животински и растителни масла	0,8	7,0	2,9	0,4	0,7	0,8	0,2	2,2	24,5	52,9	30,0	6,5	7,8	9,1	7,9	31,4
Хемиски производи	70,2	73,4	90,8	18,7	26,4	28,3	27,3	100,7	254,9	281,0	334,0	72,6	99,0	95,1	97,9	364,5
Производи класирани по материјали	398,1	552,7	682,8	147,0	200,3	246,9	259,7	853,8	333,2	740,8	950,5	182,1	309,4	313,2	316,3	1.121,0
Машини транспортни уреди	80,6	92,6	109,9	23,9	32,8	31,4	30,5	118,7	434,2	504,5	563,1	133,6	197,0	168,5	189,7	688,8
Разни готови производи	471,8	570,8	590,5	139,1	142,6	163,1	167,2	612,0	128,7	171,9	252,9	50,6	68,5	64,5	74,1	257,7
Трансакции и неспомната стока	2,7	3,5	3,7	1,8	0,3	0,7	0,2	3,0	452,4	340,1	2,1	0,9	0,2	0,3	0,7	2,1
Економска намена																
Производи за репродукција	669,2	816,2	1.110,4	242,0	334,6	427,0	395,3	1.398,9	1.492,5	1.904,7	2.099,0	470,4	626,0	643,9	713,3	2.453,5
Средства за работа	22,3	30,6	39,9	8,6	9,5	19,0	14,4	51,5	285,9	312,8	348,5	79,5	127,0	100,3	114,4	421,4
Стока за широка потрошувачка	674,5	827,7	891,2	202,5	242,9	257,2	262,2	964,7	525,2	711,8	783,2	177,9	233,0	226,0	238,3	875,3
Непознато	0,9	1,3	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,7	2,3	2,1	0,9	0,2	0,3	0,7	2,1

Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија.

Надворешнотрговска размена на Република Македонија по сектори на СМТК и по економска намена
во милиони САД долари

	ИЗВОЗ					УВОЗ					ИЗВОЗ					УВОЗ					ИЗВОЗ		УВОЗ	
	2007					2007					2008					2008					2009	2009		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Вкупно	Q1	Q2	Q3	Q4	Вкупно	Q1	Q2	Q3	Q4	Вкупно	Q1	Q2	Q3	Q4	Вкупно	Q1	Q1		
ВКУПНО	739,9	886,0	844,5	927,8	3.398,3	1.057,7	1.205,1	1.280,8	1.737,0	5.280,6	918,5	1.152,1	1.126,9	780,8	3.978,2	1.581,1	1.936,9	1.844,8	1.488,9	6.851,7	521,2	1.141,5		
СМТК																								
Храна и живи животни	44,4	65,6	71,5	68,9	250,4	111,7	122,6	114,7	169,3	518,3	59,0	88,6	84,0	76,9	308,4	149,0	158,9	151,7	161,2	620,8	45,4	126,3		
Пијалоци и тутун	39,5	55,7	55,2	59,2	209,6	7,4	10,4	10,5	10,0	38,3	37,1	68,7	58,5	54,7	218,8	10,8	12,8	15,0	12,5	51,2	26,5	8,6		
Суровини освен гориво	39,5	46,8	35,4	49,0	170,6	59,1	57,0	80,3	101,8	298,2	74,7	78,4	70,5	45,9	269,5	88,5	84,8	124,0	53,0	350,2	26,7	34,4		
Минерални горива, мазива и сл.	44,7	19,3	46,9	54,3	165,3	206,2	144,5	229,6	395,3	975,7	66,6	94,5	111,1	42,1	314,3	402,0	377,3	395,5	243,1	1.417,9	31,6	215,3		
Животински и растителни масла	0,2	0,3	0,4	1,5	2,5	5,6	9,7	14,7	17,0	47,0	3,4	3,1	3,4	2,6	12,4	21,2	17,1	14,5	14,6	67,4	2,5	11,9		
Хемиски производи	26,6	34,6	33,4	38,5	133,1	104,1	128,1	123,0	135,0	490,2	37,5	45,3	50,4	47,9	181,1	137,5	175,9	164,1	134,0	611,4	31,0	115,8		
Производи класирани по материјали	330,1	440,2	356,4	386,6	1.513,2	312,1	401,3	368,3	427,5	1.509,2	362,1	504,1	459,3	272,6	1.598,1	369,4	601,3	519,9	354,9	1.845,5	141,5	237,5		
Машини транспортни уреди	30,1	34,1	37,3	50,1	151,6	182,9	244,1	249,9	369,4	1.046,3	44,4	49,7	46,3	44,0	184,3	305,6	386,8	346,6	396,7	1.435,6	36,0	305,4		
Разни готови производи	184,4	189,2	207,5	219,1	800,3	68,3	87,0	89,6	110,9	355,9	232,1	219,6	242,6	193,9	888,2	96,0	120,6	111,7	117,6	445,9	180,0	83,7		
Трансакции и неспомнатата стока	0,4	0,3	0,5	0,6	1,8	0,5	0,4	0,3	0,6	1,8	1,8	0,1	0,9	0,3	3,0	1,1	1,5	1,9	1,4	5,8	0,1	2,7		
Економска намена																								
Производи за репродукција	451,5	565,5	508,6	560,4	2.086,1	708,7	758,2	830,6	1.130,4	3.427,8	547,6	757,5	715,9	413,8	2.434,8	1.068,8	1.288,7	1.240,1	827,1	4.424,7	224,2	632,7		
Средства за работа	16,7	17,0	17,4	25,6	76,6	108,3	148,8	157,1	229,5	643,7	31,7	35,8	33,0	33,3	133,7	179,2	245,0	225,9	286,3	936,4	33,3	228,0		
Стока за широка потрошувачка	271,7	303,6	318,5	341,9	1.235,6	240,2	297,8	292,9	376,5	1.207,5	337,7	358,7	378,0	333,7	1.408,1	332,0	401,7	377,1	374,1	1.484,9	263,7	278,1		
Непознато	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,4	0,3	0,6	1,7	1,6	0,0	0,0	0,0	1,6	1,1	1,5	1,8	1,4	5,7	0,0	2,7		

Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија.

Табела 25

**Надворешнотрговска размена на Република Македонија по земји
во милиони САД долари**

	ИЗВОЗ								УВОЗ							
	2003	2004	2005	2006				2003	2004	2005	2006					
	Вкупно	Вкупно	Вкупно	Q1	Q2	Q3	Q4	Вкупно	Вкупно	Вкупно	Вкупно	Q1	Q2	Q3	Q4	Вкупно
ВКУПНО	1.367,0	1.675,9	2.042,3	453,1	587,0	703,2	671,9	2.415,2	2.306,4	2.931,6	3.232,8	728,8	986,2	970,5	1.066,7	3.752,3
Србија и Црна Гора	275,0	347,6	459,7	88,3	141,8	177,5	152,0	559,6	212,8	243,7	264,2	49,1	71,6	74,6	88,0	283,4
Србија																
Црна Гора																
Германија	279,4	317,2	364,2	88,7	88,2	100,4	103,8	381,2	304,8	368,2	336,1	74,1	97,8	91,2	109,2	372,3
Грција	180,4	228,8	313,2	60,3	98,6	120,6	81,8	361,3	300,6	282,6	297,7	62,6	90,4	75,8	77,6	306,4
Италија	95,4	134,6	169,8	53,1	56,3	62,6	66,5	238,5	123,1	168,8	194,1	41,3	61,5	57,5	68,0	228,3
Бугарија	25,8	51,5	76,1	19,7	31,0	37,7	42,4	130,9	149,2	209,7	234,4	49,0	73,4	61,0	67,9	251,3
Хрватска	66,2	80,2	81,1	27,0	34,7	30,8	32,2	124,7	63,5	65,8	75,3	14,5	20,6	21,6	22,3	79,0
Белгија	9,7	15,2	34,6	11,3	14,6	21,7	36,3	83,9	16,7	22,1	27,3	4,1	6,8	7,1	9,1	27,0
Босна и Херцеговина	23,8	33,2	50,5	11,1	15,7	17,9	21,2	65,8	11,8	16,3	23,6	5,3	6,7	7,2	7,4	26,5
Холандија	47,3	47,3	44,6	11,9	13,0	16,7	14,9	56,5	49,6	57,1	53,3	14,9	14,8	14,5	15,9	60,1
Турција	32,8	54,0	46,3	14,4	12,8	13,2	14,8	55,2	78,8	94,9	113,9	23,4	32,5	30,1	36,6	122,5
Шпанија	21,3	23,0	14,0	2,2	9,7	12,8	25,7	50,4	24,6	31,0	32,4	9,7	13,1	13,2	15,9	51,9
Словенија	21,3	27,2	31,8	7,9	10,2	12,9	10,5	41,4	139,1	140,3	128,0	26,3	34,9	33,6	34,7	129,6
Албанија	17,4	23,6	27,5	8,4	8,2	12,3	11,8	40,7	4,0	6,3	9,1	2,2	3,2	3,3	3,0	11,7
В.Британија	35,2	42,5	42,9	8,0	8,2	9,6	10,7	36,6	39,5	54,7	44,2	7,2	10,0	9,2	11,9	38,2
Русија	13,7	19,7	21,4	6,0	6,5	8,3	4,8	25,6	179,0	271,0	425,2	137,5	98,7	150,5	183,0	569,7
САД	72,8	72,1	44,4	6,4	6,5	5,8	3,7	22,4	56,6	48,0	45,2	8,7	11,3	9,7	10,7	40,3
Шведска	5,6	5,7	8,3	3,4	4,7	3,8	7,6	19,4	20,2	25,1	20,1	4,6	9,4	9,4	6,3	29,6
Австрија	7,7	8,5	9,0	2,5	3,6	4,6	4,3	15,0	56,2	68,9	69,2	16,4	27,0	19,6	17,6	80,5
Романија	1,4	1,8	4,2	2,1	2,7	3,6	5,0	13,4	14,4	113,1	64,9	6,4	20,9	34,5	30,2	91,9
Чешка	3,1	5,4	6,0	1,7	3,0	3,7	2,3	10,7	12,0	17,5	23,3	6,0	8,8	9,1	8,9	32,9
Франција	54,7	77,3	19,9	1,3	3,5	2,7	2,8	10,3	51,5	67,5	61,0	13,0	17,6	15,9	20,2	66,6
Швајцарија	19,3	6,4	7,5	4,7	1,2	1,8	2,4	10,2	27,2	45,7	63,9	7,9	24,2	9,6	17,5	59,2
Унгарија	2,8	2,2	2,7	1,9	1,7	2,1	0,8	6,5	29,1	31,0	36,3	7,2	11,4	10,0	9,0	37,6
Полска	0,5	2,6	4,0	1,0	1,1	1,8	2,3	6,4	26,4	78,3	94,6	17,2	31,5	34,8	34,4	117,8
Кипар	0,5	4,8	5,5	0,7	1,0	2,0	0,8	4,5	4,1	4,7	3,5	0,8	0,4	0,2	0,1	1,5
Австралија	2,5	2,5	1,7	0,4	0,5	0,5	0,8	2,3	6,7	2,7	4,3	0,5	0,5	0,3	0,5	1,8
Украина	1,8	2,2	2,0	0,1	0,3	0,9	0,6	1,8	88,0	74,1	72,1	18,6	31,7	30,1	25,2	105,7
Кореја	0,1	2,0	1,4	0,0	0,0	0,0	1,7	1,7	14,0	23,4	33,7	9,1	11,0	10,7	10,6	41,4
Кина	14,6	1,4	9,9	0,1	1,2	0,1	0,1	1,5	48,3	82,0	115,3	28,3	34,3	36,9	39,1	138,6
Данска	3,3	2,3	2,8	0,2	0,3	0,4	0,6	1,6	11,3	14,8	14,3	3,3	6,2	3,7	3,8	16,9
Јапонија	5,8	2,7	8,4	0,7	0,1	0,2	0,1	1,2	19,3	24,4	22,8	6,2	8,1	6,2	6,4	26,9
Канада	0,5	1,1	1,1	0,2	0,1	0,3	0,4	1,0	4,0	8,6	22,3	2,0	26,9	4,2	2,4	35,5
Белорусија	0,1	0,2	0,5	0,0	0,5	0,4	0,0	0,9	0,6	0,2	0,2	0,1	0,0	0,1	0,1	0,2
Хонг Конг	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	2,4	3,0	2,6	0,2	0,6	0,6	0,3	1,7
Лихтенштајн	0,0	0,3	0,3	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,7	0,4	0,6	0,1	0,1	0,0	0,0	0,2
Аргентина	0,0	0,3	1,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	5,6	9,9	8,7	3,1	2,6	2,7	1,8	10,1
Боливија	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Бразил	0,0	0,0	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	23,3	41,1	37,7	5,6	13,6	11,6	7,4	38,2

Извор: Државен завод за статистика на Република Македонија.

Табела 28

Меѓународна инвестициона позиција на Република Македонија - состојби

во милиони САД долари

Период	2003	2004	2005	2006	2007
Меѓународна инвестициона позиција, нето	-1.999,0	-2.498,5	-2.333,9	-2.474,0	-3.527,7
Средства	1.868,5	2.162,2	2.455,8	3.256,5	3.946,3
Директни инвестиции во странство	42,0	54,2	62,1	39,7	67,6
Акционерски капитал и реинвестирана добивка	35,7	43,9	43,6	37,7	51,6
Останат капитал	6,3	10,3	18,5	2,0	16,0
Портфолио инвестиции	3,8	4,1	3,6	4,2	4,4
Сопственички хартии од вредност	3,8	4,1	3,6	4,2	4,4
Банки	3,0	3,3	2,9	3,4	3,6
Останати сектори	0,8	0,8	0,7	0,8	0,8
Должнички хартии од вредност	-	-	-	-	-
Останати инвестиции	929,3	1.128,6	1.065,4	1.346,9	1.634,7
Трговски кредити	194,3	267,2	299,0	441,8	652,7
Останати сектори	194,3	267,2	299,0	441,8	652,7
Долгорочни	0,4	0,4	0,8	0,9	1,1
Краткорочни	193,9	266,8	298,2	441,0	651,6
Заеми	25,5	27,4	26,0	2,3	3,9
Банки	24,0	25,7	25,6	2,0	1,1
Долгорочни	15,2	16,5	15,0	1,4	1,1
Краткорочни	8,8	9,2	10,6	0,5	-
Останати сектори	1,5	1,7	0,4	0,3	2,8
Долгорочни	-	1,7	0,1	0,3	2,3
Краткорочни	1,5	-	0,2	-	0,5
Валуте и депозити	706,0	827,7	733,3	868,4	936,4
Монетарна власт	41,4	16,2	15,5	23,6	25,3
Банки	664,6	811,5	717,8	844,8	911,2
Останати средства	3,5	6,3	7,1	34,4	41,7
Меѓународни официјални резерви	893,4	975,3	1.324,7	1.865,8	2.239,6
Обврски	3.867,5	4.660,7	4.789,7	5.730,5	7.474,1
Директни инвестиции во земјата	1.614,7	2.190,6	2.086,9	2.763,8	3.739,4
Акционерски капитал и реинвестирана добивка	1.477,0	1.858,5	1.863,5	2.454,0	3.271,4
Останат капитал	137,7	332,1	223,4	309,8	468,0
Портфолио инвестиции	107,2	71,7	273,9	366,5	457,2
Сопственички хартии од вредност	80,5	40,0	52,8	114,0	194,8
Банки	12,6	19,1	29,5	106,2	90,9
Останат сектор	67,9	20,9	23,3	7,8	103,9
Должнички хартии од вредност	26,8	31,7	221,2	252,5	262,5
Останати инвестиции	2.145,6	2.398,5	2.428,9	2.600,2	3.277,5
Трговски кредити	398,2	485,6	457,0	486,2	854,5
Останати сектори	398,2	485,6	457,0	486,2	854,5
Долгорочни	61,8	46,7	29,3	25,8	21,4
Краткорочни	336,4	438,9	427,6	460,4	833,1
Заеми	1.657,2	1.814,4	1.852,2	1.853,3	1.991,9
Монетарна власт	68,4	62,5	62,1	55,8	-
Држава	1.256,5	1.351,2	1.292,2	1.152,6	1.068,4
Банки	90,9	89,1	131,0	192,7	317,8
Долгорочни	80,0	78,4	128,3	192,7	293,6
Краткорочни	10,9	10,7	2,7	-	24,2
Останати сектори	241,4	311,6	366,9	452,2	605,7
Долгорочни	219,9	293,6	293,5	436,8	547,9
Краткорочни	21,5	18,0	73,4	15,4	57,8
Валуте и депозити	69,0	70,5	86,9	148,6	238,3
Банки	69,0	70,5	86,9	148,6	238,3
Останати обврски	21,4	27,9	32,8	112,1	192,8

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Табела 29

Меѓународна инвестициона позиција на Република Македонија - состојби

во милиони евра

Период	2003	2004	2005	2006	2007
Меѓународна инвестициона позиција, нето	-1.599,7	-1.836,6	-1.978,4	-1.878,5	-2.401,1
Средства	1.495,3	1.589,3	2.081,7	2.472,7	2.686,0
Директни инвестиции во странство	33,6	39,9	52,6	30,1	46,0
Акционерски капитал и реинвестирана добивка	28,60	32,3	37,00	28,6	35,1
Останат капитал	5,0	7,6	15,6	1,5	10,9
Портфолио инвестиции	3,0	3,0	3,1	3,2	3,0
Сопственички хартии од вредност	3,0	3,0	3,1	3,2	3,0
Банки	2,4	2,4	2,5	2,6	2,5
Останати сектори	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Должнички хартии од вредност	-	-	-	-	-
Останати инвестиции	743,7	829,5	903,1	1.022,7	1.112,7
Трговски кредити	155,5	196,4	253,5	335,5	444,3
Останати сектори	155,5	196,4	253,5	335,5	444,3
Долгорочни	0,3	0,3	0,7	0,7	0,8
Краткорочни	155,2	196,1	252,8	334,8	443,5
Заеми	20,4	20,1	22,0	1,7	2,6
Банки	19,2	18,9	21,7	1,5	0,7
Долгорочни	12,2	12,2	12,7	1,1	0,7
Краткорочни	7,0	6,7	9,0	0,4	-
Останати сектори	1,2	1,2	0,3	0,3	1,9
Долгорочни	-	1,2	0,1	0,3	1,6
Краткорочни	1,2	-	0,2	-	0,3
Валуте и депозити	565,0	608,4	621,6	659,4	637,4
Монетарна власт	33,2	11,9	13,2	17,9	17,2
Банки	531,8	596,5	608,4	641,5	620,2
Останати средства	2,8	4,6	6,0	26,1	28,4
Меѓународни официјални резерви	715,0	716,9	1.122,9	1.416,7	1.524,4
Обврски	3.095,0	3.426,0	4.060,1	4.351,2	5.087,2
Директни инвестиции во земјата	1.292,1	1.610,2	1.769,0	2.098,6	2.545,2
Акционерски капитал и реинвестирана добивка	1.182,0	1.366,1	1.579,6	1.863,4	2.226,6
Останат капитал	110,2	244,1	189,4	235,2	318,6
Портфолио инвестиции	85,8	52,7	232,2	278,3	311,2
Сопственички хартии од вредност	64,4	29,4	44,7	86,6	132,6
Банки	10,1	14,0	25,0	80,7	61,9
Останати сектори	54,3	15,4	19,7	5,9	70,7
Должнички хартии од вредност	21,4	23,3	187,5	191,7	178,7
Останати инвестиции	1.717,1	1.763,1	2.058,9	1.974,3	2.230,8
Трговски кредити	318,6	356,9	387,3	369,2	581,6
Останати сектори	318,6	356,9	387,3	369,2	581,6
Долгорочни	49,4	34,3	24,9	19,6	14,5
Краткорочни	269,2	322,6	362,5	349,6	567,1
Заеми	1.326,2	1.333,8	1.570,1	1.407,2	1.355,8
Монетарна власт	54,7	46,0	52,7	42,4	-
Држава	1.005,5	993,2	1.095,4	875,2	727,2
Банки	72,8	65,5	111,1	146,3	216,3
Долгорочни	64,0	57,6	108,8	146,3	199,8
Краткорочни	8,7	7,9	2,3	-	16,5
Останати сектори	193,2	229,1	311,0	343,3	412,2
Долгорочни	175,9	215,8	248,8	331,6	372,9
Краткорочни	17,2	13,3	62,2	11,7	39,3
Валуте и депозити	55,2	51,9	73,7	112,8	162,2
Банки	55,2	51,9	73,7	112,8	162,2
Останати обврски	17,1	20,5	27,8	85,1	131,2

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Табела 33

Девизни резерви

во милиони евра

	1.Девизни резерви					2.Други девизни средства
	Монетарно злато	Специјални права на влечење-SDR	Резервна позиција кај ММФ	Девизи	ВКУПНО	
2003	29,7	0,3	0,0	685,0	715,0	33,2
2004	63,6	0,6	0,0	652,8	716,9	11,9
2005	94,9	0,7	0,0	1.027,3	1.122,9	13,2
2006	105,4	2,3	0,0	1.309,0	1.416,7	17,9
I	102,9	0,7	0,0	865,8	969,4	13,0
II	102,5	0,2	0,0	873,3	976,0	13,1
III	105,4	0,2	0,0	1.052,2	1.157,8	69,7
IV	111,1	2,6	0,0	1.079,3	1.193,1	69,4
V	111,2	0,9	0,0	1.100,3	1.212,5	69,2
VI	104,6	0,9	0,0	1.135,9	1.241,3	69,4
VII	109,8	0,8	0,0	1.165,5	1.276,1	69,3
VIII	105,9	0,3	0,0	1.239,4	1.345,6	18,1
IX	103,8	0,2	0,0	1.266,1	1.370,1	18,2
X	103,1	2,8	0,0	1.295,8	1.401,7	18,2
XI	105,9	0,5	0,0	1.307,3	1.413,8	17,9
XII	105,4	2,3	0,0	1.309,0	1.416,7	17,9
Кв.1	105,4	0,2	0,0	1.052,2	1.157,8	69,7
Кв.2	104,6	0,9	0,0	1.135,9	1.241,3	69,4
Кв.3	103,8	0,2	0,0	1.266,1	1.370,1	18,2
Кв.4	105,4	2,3	0,0	1.309,0	1.416,7	17,9
2007	124,3	1,0	0,0	1.399,1	1.524,4	17,2
I	108,7	1,7	0,0	1.284,7	1.395,1	18,1
II	111,7	0,2	0,0	1.276,4	1.388,3	12,1
III	108,7	7,0	0,0	1.297,3	1.413,1	17,9
IV	108,5	4,2	0,0	1.343,0	1.455,7	17,7
V	106,8	1,4	0,0	1.357,8	1.466,0	17,8
VI	104,8	1,4	0,0	1.312,2	1.418,4	17,8
VII	106,6	1,4	0,0	1.341,1	1.449,1	17,7
VIII	107,1	1,2	0,0	1.377,1	1.485,4	17,8
IX	113,6	1,1	0,0	1.407,4	1.522,1	17,4
X	118,6	1,1	0,0	1.431,4	1.551,1	17,6
XI	117,7	1,0	0,0	1.428,3	1.547,0	17,1
XII	124,3	1,0	0,0	1.399,1	1.524,4	17,2
Кв.1	108,7	7,0	0,0	1.297,3	1.413,1	17,9
Кв.2	104,8	1,4	0,0	1.312,2	1.418,4	17,8
Кв.3	113,6	1,1	0,0	1.407,4	1.522,1	17,4
Кв.4	124,3	1,0	0,0	1.399,1	1.524,4	17,2
2008	133,9	1,0	0,0	1.360,0	1.494,9	1,1
I	136,1	1,0	0,0	1.398,6	1.535,8	9,9
II	139,9	0,9	0,0	1.408,1	1.548,9	9,8
III	129,5	0,9	0,0	1.388,9	1.519,3	6,6
IV	121,6	1,1	0,0	1.371,5	1.494,3	6,7
V	123,8	1,0	0,0	1.385,1	1.509,9	0,6
VI	129,3	1,0	0,0	1.413,1	1.543,4	0,6
VII	127,7	1,0	0,0	1.428,2	1.556,9	0,6
VIII	123,9	1,0	0,0	1.474,7	1.599,6	0,6
IX	136,5	1,0	0,0	1.551,5	1.689,0	0,6
X	122,0	1,1	0,0	1.550,1	1.673,2	0,7
XI	139,5	1,0	0,0	1.448,7	1.589,2	1,2
XII	133,9	1,0	0,0	1.360,0	1.494,9	1,1
Кв.1	129,5	0,9	0,0	1.388,9	1.519,3	6,6
Кв.2	129,3	1,0	0,0	1.413,1	1.543,4	0,6
Кв.3	136,5	1,0	0,0	1.551,5	1.689,0	0,6
Кв.4	133,9	1,0	0,0	1.360,0	1.494,9	1,1
2009	152,0	1,0	0,0	1.114,8	1.267,8	5,2
I	156,4	1,0	0,0	1.284,3	1.441,8	5,4
II	162,9	1,0	0,0	1.249,7	1.413,6	6,1
III	152,0	1,0	0,0	1.114,8	1.267,8	5,2
Кв.1	152,0	1,0	0,0	1.114,8	1.267,8	5,2

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Табела 35

Среден девизен курс на денарот (на крај на периодот)

	EUR	DEM	ITL	USD	ATS	FRF	GBP	CHF
	1	100	100	1	100	100	1	100
31.12.1993		2.575,2100	2,6000	44,4600	366,3000	757,7600	65,8200	3.029,4800
31.12.1994		2.621,1400	2,5000	40,6000	372,4900	759,5300	63,4500	3.098,1900
31.12.1995		2.649,4300	2,4000	37,9800	376,5900	775,0400	58,6500	3.299,6000
31.12.1996		2.663,4000	2,7100	41,4100	378,4961	789,1662	69,9596	3.062,9100
31.12.1997		3.092,4800	3,1500	55,4200	439,5300	924,1300	92,2200	3.811,4800
31.12.1998		3.098,3900	3,1294	51,8400	440,4100	923,8800	86,6900	3.786,2300
31.12.1999	60,6173	3.099,3136	3,1306	60,3400	440,5231	924,1000	97,5000	3.776,5400
31.12.2000	60,7878	3.108,0300	3,1400	65,3300	441,7600	926,7000	97,4000	3.990,8000
31.12.2001	60,9610	3.116,8844	3,1484	69,1716	443,0206	929,3438	100,1824	4.110,9286
31.12.2002	61,0707			58,5979			93,9549	4.197,8760
31.12.2003	61,2931			49,0502			87,1136	3.930,5566
31.12.2004	61,3100			45,0676			86,4983	3.970,8549
31.12.2005	61,1779			51,8589			89,2717	3.934,0171
31.12.2006	61,1741			46,4496			91,1007	3.806,9637
31.01.2007	61,2139			47,1893			92,7062	3.770,2575
28.02.2007	61,1773			46,2413			90,8079	3.780,3436
31.03.2007	61,1675			45,9284			89,9787	3.764,8489
30.04.2007	61,1621			44,8304			89,6476	3.722,3602
31.05.2007	61,1920			45,5976			90,0545	3.716,0381
30.06.2007	61,1692			45,2973			90,7555	3.695,3543
31.07.2007	61,1658			44,7806			90,5757	3.721,2265
31.08.2007	61,1716			44,9461			90,2236	3.729,5208
30.09.2007	61,1940			43,1582			87,8215	3.686,1635
31.10.2007	61,1821			42,4669			87,7540	3.652,4446
30.11.2007	61,2935			41,5888			85,7552	3.713,6322
31.12.2007	61,2016			41,6564			83,2901	3.685,9552
31.01.2008	61,4240			41,4747			82,6258	3.806,8795
29.02.2008	61,2338			40,4959			80,4279	3.818,2827
31.03.2008	61,2664			38,7860			77,4740	3.893,6384
30.04.2008	61,3856			39,4230			77,8067	3.800,2600
31.05.2008	61,1654			39,4412			77,8186	3.758,0118
30.06.2008	61,1741			38,8456			77,2059	3.810,7581
31.07.2008	61,1879			39,2507			77,7779	3.750,4076
31.08.2008	61,1642			41,5095			75,9804	3.783,9767
30.09.2008	61,1689			42,6294			76,8550	3.860,4544
31.10.2008	61,4099			47,1115			77,6652	4.149,3176
30.11.2008	61,4030			48,2462			73,9884	3.973,0184
31.12.2008	61,4123			43,5610			63,0387	4.104,2772
31.01.2009	61,4129			47,9189			68,4000	4.129,7088
28.02.2009	61,4129			48,5708			68,7637	4.138,0567
31.03.2009	61,4135			46,5501			66,1000	4.051,2897

Извор: Народна банка на Република Македонија.

Табела 36

Индекси на ефективен девизен курс на денарот*

базен период 2003=100, пондери НТР 2006 година

година	Квартал	Номинален ефективен девизен курс на денарот	Реален ефективен девизен курс на денарот		
			Индекс на трошоци на живот	Индекс на цени на производители на индустриски производи	Индекс на трошоци на работна сила по единица производ
1995	Квартал 4	41,2	132,1	117,9	
1996	Квартал 4	48,5	118,4	106,1	
1997	Квартал 4	49,9	97,0	93,4	
1998	Квартал 4	66,6	105,7	112,8	
1999	Квартал 4	82,7	113,0	119,0	
2000	Квартал 4	90,0	107,1	109,8	
2001	Квартал 4	94,1	101,7	101,8	
2002	Квартал 4	97,6	99,9	100,7	
2003	Квартал 4	101,2	100,1	99,1	87,4
2004	Квартал 4	104,4	96,1	95,8	93,4
2005	Квартал 4	104,8	90,8	93,0	88,6
2006	Квартал 4	104,2	89,2	91,9	79,6
2007	Квартал 4	104,4	88,0	90,8	70,6
2008	Квартал 4	106,2	88,4	89,9	75,8
2005	Квартал 1	104,8	94,6	94,9	93,0
	Квартал 2	104,5	92,9	94,2	77,4
	Квартал 3	104,7	91,7	95,1	78,7
	Квартал 4	104,8	90,8	93,0	88,6
2006	Квартал 1	104,8	91,3	94,1	91,1
	Квартал 2	105,6	91,3	95,1	78,8
	Квартал 3	105,1	90,3	94,5	82,1
	Квартал 4	104,2	89,2	91,9	80,3
2007	Квартал 1	104,4	89,0	90,8	74,9
	Квартал 2	104,8	88,8	90,7	71,3
	Квартал 3	104,5	88,0	90,7	69,4
	Квартал 4	104,4	88,0	90,8	71,8
2008	Квартал 1	105,6	90,4	91,2	67,9
	Квартал 2	106,0	89,7	92,7	63,9
	Квартал 3	104,6	87,2	92,0	61,2
	Квартал 4	106,2	88,4	89,9	75,8
2009	Квартал 1	111,8	91,8	91,0	

* Индекс под 100 означува зголемена извозна конкурентност.

Извор: Народна банка на Република Македонија.

МЕТОДОЛОШКИ ОБЈАСНУВАЊА

РЕАЛЕН СЕКТОР

Табела бр.1 Бруто домашен производ

Извор на податоците за бруто домашниот производ (БДП) е Државниот завод за статистика на Република Македонија (ДЗСРМ). Пресметката на БДП базира на податоци од годишните сметки од Централниот регистар, од статистичките истражувања на ДЗС, од Министерството за финансии, УЈП и од други извори.

Бруто домашниот производ (БДП) по тековни цени (според производствен метод) е финален производ на производната активност на резидентните производни единици и претставува збир на бруто додадената вредност од одделни институционални сектори или одделни дејности, по основни цени, зголемен за данокот на промет (односно ДДВ) и царините, а намален за субвенциите на производи (што не се распределени по дејности).

Податоци за БДП на квартална основа се расположливи од 1997 година. Производствената страна на БДП на квартална основа се пресметува по постојани цени. Податоците за БДП по произведен метод прикажани по сектори се според Националната класификација на дејности - НКД.

Табела бр.2 Цени

Извор на податоците за цените е ДЗСРМ.

Просечните месечни цени на мало, нивната динамика и структурата на личната потрошувачка се основа за пресметка на *индексот на трошоците на животоот (Consumer price index - CPI)*.

При изборот на производите за следење на цените на мало се земаат предвид само оние производи кои имаат значајно учество во прометот на мало. Под цени на мало се подразбираат цените по кои трговијата на мало, индивидуалните производители и вршителите на услугите ги продаваат производите и услугите на крајните потрошувачи. Во цените е вклучен и ДДВ.

Индексот на трошоци на животот се пресметува врз база на посебно групирана листа на производи и услуги од личната потрошувачка на неземјоделските домаќинства и просечните месечни цени на мало на тие производи и услуги, односно нивните индивидуални индекси на цени, пондерирани со структурата од индивидуалната потрошувачка. Од јануари 2007 година структурата на индексот на трошоците на животот е проширена за две нови категории: „Ресторани и хотели“ и „Останати услуги неспомнати на друго место“.

Цениите на производите на индустријски производи - ЦПИП (Producer price index - PPI) се следат во Месечниот извештај за цени на производители на индустријски производи, Ц.41 кај 200 претпријатија од областа на индустријата во Р. Македонија. Изборот на претпријатијата се врши според нивното значење во вкупното производство.

Продажна цена на производителите на индустријски производи е цената според која производителот ги продава своите производи на редовните купувачи на домашниот пазар, во најголеми количества франко натоварено во вагон (камион) во местото на производителот, или цената по која производителот врши пресметка со други производители во прометната сфера. Во оваа цена влегува регресот, ако продавачот го остварува според прописите, а од цената се одбива трговскиот рабат и попустот (каса сконто и др.) што продавачот му го одобрува на купувачот. Во цената не влегува ДДВ.

Од јануари 2001 година индексот на ЦПИП се обработува според Националната класификација на дејностите.

Табела бр.3 Индекс на индустриското производство и индекс на продуктивноста во индустријата

Извор на податоците за *индустриското производство* е ДЗСРМ. Податоците за индустријата се прибираат преку месечни извештаи што ги доставуваат претпријатијата евидентирани во областа на индустријата, како и деловните единици кои се занимаваат со индустриска дејност, а се наоѓаат во состав на индустриските претпријатија.

Врз основа на податоците од месечните извештаи се пресметуваат индексите на производство.

Со годишниот извештај за индустријата до 1998 година и месечниот извештај за индустријата до 1999 година, податоците се прибираат според Единствената класификација на дејности - ЕКД, а од 1999 година, односно 2000 година, соодветно, прибирањето на податоците врз база на споменатите извештаи се врши според Националната класификација на дејности - НКД.

Индексот на физички обем на индустриско производство се пресметува врз основа на производството, т.е. по чиста дејност, со распоредување на производите во соодветната гранка. За пресметување на индексот се користат:

- просечното месечно готово производство и структурата на производството во базната година;
- вкупно месечно производство во тековната година;
- номенклатурата на производи за месечниот извештај за индустриското производство;
- пондерациони коефициенти за секој производ;
- пондерациони фактори што ја изразуваат структурата на производството, т. е. учеството на секоја гранка во вкупното индустриско производство на Република Македонија.

Продуктивноста во индустријата се пресметува во НБРМ, врз база на податоци од ДЗСРМ за физичкиот обем на индустриското производство и бројот на вработените во индустријата (според Анкета за работна сила), на квартална основа.

Табела бр.4 Вработеност и продуктивност во целата економија

Извор на презентираниите податоци за *вработеноста* е Анкетата за работна сила (АРС) на ДЗСРМ.

АРС е најсеопфатно истражување на економската активност на населението и нивните демографски, образовни и други карактеристики во меѓупописниот период. Анкетата се спроведува на целата територија на Р. Македонија, врз база на примерок од 10.000 домаќинства (7.200 домаќинства до 2003 година) или 1,8% од вкупниот број домаќинства во земјата. До 2003 година АРС се спроведуваше годишно, а од 2004 година се спроведува континуирано неделно во тек на цела година, а обработката се врши квартално и годишно. Единици на набљудување се лица на возраст од 15 до 79 години и домаќинствата. АРС се изработува врз база на меѓународни препораки (ILO и Eurostat). Применети класификации: Национална класификација на дејности и Национална класификација на занимања.

Работоспособното население го сочинуваат сите лица на возраст од 15 години и повеќе. Работоспособното население се дели на активно население и неактивно население.

Активното население (работна сила) ги опфаќа вработените и невработените лица.

Неактивно население ги опфаќа следните лица:

- ученици и студенти
- пензионери
- домаќинки
- издржувани лица (од друго лице, од државата или од друг приход како рента, камата).

Вработените во *земјоделството* ги опфаќаат секторите А и Б; вработените во *индустријата* ги опфаќаат секторите В, Г, Д и Ѓ; вработените во *услужната дејност* ги опфаќаат секторите од Е до Љ според НКД.

Продуктивноста во економијата се пресметува во НБРМ, врз база на податоци од ДЗСРМ за вкупниот БДП и вкупниот број на вработени во економијата (според Анкета за работна сила), на квартална основа.

Табела бр.5 Плати

Податоците за исплатените нето и бруто плати по вработен базираат на месечни извештаи од деловните субјекти во приватна и друга (општествена, државна, задружна и мешовита) сопственост со различни дејности во Република Македонија. Податоците ги изготвува ДЗСРМ.

Нето платите се однесуваат на просечните примања во месецот по работник, остварени за работа со полно, покусо и подолго работно време (прекувремена работа). Вкупно исплатените нето плати опфаќаат и надоместок на нето платата од средствата на претпријатието (или друго правно лице) за годишен одмор, државни празници, платено отсуство до 7 дена, платено отсуство за стручно усовршување, за боледување до 21 ден, надоместок за време поминато на вежби по покана од надлежен државен орган, цивилна заштита, и сл.

Бруто платите ги опфаќаат исплатените нето плати за извештајниот месец, платениот персонален данок и платените придонеси за пензиско, инвалидско и здравствено осигурување, за вработување, професионално заболување и за водостопанство.

Почнувајќи од мај 2001 година податоците за платите се објавуваат според Националната класификација на дејности-НКД.

Платите во *земјоделството* ги опфаќаат секторите А и Б; платите во *индустријата* ги опфаќаат секторите В, Г, Д и Ѓ; платите во *услужната дејност* ги опфаќаат секторите од Е до Љ според НКД.

Табела бр.6 Буџет на Република Македонија (Централен буџет и буџети на фондови)

Податоците за буџетот ги изготвува Министерството за финансии на Република Македонија.

Буџетот на Република Македонија ги инкорпорира централниот буџет и буџетите на вонбуџетските фондови.

Централниот буџет, кој се однесува на централната власт, ги опфаќа основниот буџет, буџетот на самофинансирачки активности и буџетите на заеми и донации. Во вонбуџетски фондови спаѓаат: Фонд за ПИОМ, Фонд за здравствено осигурување, Агенција за вработување и Фонд за патишта.

МОНЕТАРЕН СЕКТОР

Податоците во агрегираниот биланс на останатите депозитни институции (банки и штедилници) и билансот на Народната банка на Република Македонија (НБРМ) се поделени согласно со секторскиот и валутниот критериум, како и со финансискиот инструмент врз основа на кој настануваат определени побарувања и обврски. Податоците во прикажаните биланси се однесуваат на крајните салда на крајот на референтниот период. Износите коишто се изразени во странска валута се конвертираат според средниот девизен курс на денарот на крајот на референтниот период, согласно со индикативната курсна листа на НБРМ.

Во секторската класификација, дефинирана во Прирачникот за монетарна и финансиска статистика на ММФ (во согласност со секторизацијата дадена во СНА93 и ЕСА95), комитентите се распоредуваат во две основни групи: резиденти и нерезиденти. Во рамките на групата „резиденти“ постојат пет сектори: финансиски институции, нефинансиски друштва, држава, домаќинства и непрофитни институции коишто им служат на домаќинствата.

- Секторот „финансиски институции“ го сочинуваат пет потсектори:
  - Народна банка на Република Македонија (монетарна власт);
  - Останати депозитни институции (банки и штедилници);
  - Останати финансиски институции;
  - Осигурителни друштва и пензиски фондови;
  - Останати финансиски посредници, освен осигурителните друштва и пензиските фондови и помошните финансиски институции.
- Секторот „нефинансиски друштва“ опфаќа два потсектора: јавни нефинансиски претпријатија и приватни нефинансиски претпријатија.
- Секторот „држава“ е поделен на: централна државна власт (Буџет и органи на централната државна власт, фондови за социјално осигурување и други фондови и агенции, како и установи на јавниот сектор (училишта, болници и сл.)) и локална власт.
- Секторот „домаќинства“ опфаќа: население и физички лица кои вршат регистрирана дејност.
- Секторот „непрофитни институции“ коишто им служат на домаќинствата вклучува непрофитни и нефинансиски институции (институции со социјално-хуманитарен карактер, стопански комори, политички партии, здруженија на граѓани, верски заедници, синдикати, црвен крст).

За потребите на монетарните биланси, секторот на домаќинствата и секторот на непрофитни институции коишто им служат на домаќинствата се прикажани заедно како сектор на останати резиденти.

Народната банка на Република Македонија и останатите депозитни институции (банките и штедилниците) ги сочинуваат депозитните институции на Република Македонија.

Средствата и обврските на депозитните институции се класифицирани во следниве агрегирани категории: монетарно злато и специјални права на влечење (СПВ), валути и депозити (вклучувајќи ги трансферабилните депозити и останатите депозити), хартии од вредност различни од акции, кредити, акции и други сопственички хартии од вредност, останати побарувања и обврски (вклучувајќи ги и трговските кредити и други сметки).

Табела бр. 7 Биланс на Народната банка на Република Македонија

Билансот на НБРМ се изготвува врз основа на сметководствената евиденција на сите средства и обврски на НБРМ кон останатите сектори во економијата, вклучувајќи го и секторот „нерезиденти“. Билансот на НБРМ се објавува на крајот на месецот и содржи податоци за претходниот месец.

А. Средствата на билансот на НБРМ ги вклучуваат следниве категории: девизни средства, побарувања од државата и други средства.

Девизните средства на НБРМ се состојат од: средства на девизните резерви и останати девизни средства. Во девизните резерви се опфаќаат: монетарното злато, девизите во форма на ефективни странски пари, трансферабилни и останатите депозити на НБРМ во странски банки, пласманите во хартии од вредност емитирани од нерезиденти (во странска валута), пласманите во девизи кај меѓународни финансиски институции и држењето специјални права на влечење (СПВ).

Останатите девизни средства ги опфаќаат останатите девизи, чековите, трансферабилните и останатите депозити во странска валута, хартиите од вредност и акциите во странска валута и останатите побарувања од нерезиденти во денари и во странска валута коишто не се дел од девизните резерви.

Побарувањата на НБРМ од Државата се однесуваат на односите со ММФ (алокација на СПВ и побарувања врз основа на репласирани кредити на ММФ), како и побарувања врз основа на пласмани во хартии од вредност. Пласманите во хартии од вредност претставуваат специфична категорија. Имено, емисијата на овие хартии од вредност претставува еден од механизмите во процесот на санирање на банките, преку кој се изврши преземање на лошите пласмани во портфолиото на една банка. Овие хартии од вредност се во сопственост на Агенцијата за санација на банки. Нивното амортизирање се одвива во согласност со склучениот договор помеѓу државата и централната банка.

Останатите средства на НБРМ вклучуваат: побарувања на НБРМ од други сектори врз основа на своето тековно работење, основни средства, средства за посебни намени и според посебни прописи, залихи, приливи врз основа на камати, сомнителни и спорни побарувања врз основа на камата и надомести.

Б. Обврските на билансот на НБРМ опфаќаат: монетарна база, готови пари кај останатите депозитни институции, останати обврски на НБРМ кон останатите депозитни институции, ограничени депозити, девизни обврски, депозити на државата и останати обврски на НБРМ.

Монетарната база ги вклучува: готовите пари во оптек, готовината во благајната, сметките на банките и штедилниците кај НБРМ, сметките на останатите финансиски институции кај НБРМ (главно на фондот за осигурување на депозити). Готовите пари во оптек претставуваат обврска на НБРМ и се однесуваат на готовите пари во оптек коишто ги држат небанкарските субјекти. Сметките на банките кај НБРМ се однесуваат на сметките на банките кај НБРМ (вклучително и на штедилниците), во чии рамки влегува и депонираната задолжителна резерва во денари на останатите финансиски институции кај НБРМ и издвоената задолжителна резерва на банките во странска валута. Задолжителната резерва се пресметува по утврдени стапки на задолжителна резерва коишто се применуваат на просечната месечна состојба на соодветните депозити. Притоа, во примена е просечен систем на одржување задолжителна резерва, според кој банките имаат можност да ги користат средствата на задолжителната резерва за одржување на дневната ликвидност најмногу до 80% од обврската. Податоците за готовите пари во оптек се преземаат од Дирекцијата за трезорско работење при НБРМ, додека податоците за дневната ликвидност на банките и штедилниците се засноваат на нивните дневни извештаи доставени до НБРМ.

Готовите пари кај останатите депозитни институции се однесуваат на готовината во благајната на банките и штедилниците.

Останатите обврски на НБРМ кон останатите депозитни институции главно ги опфаќаат обврските на НБРМ врз основа на издадени благајнички записи. Аукциите на благајнички записи претставуваат основен инструмент на монетарната политика на НБРМ којшто се користи за регулирање на глобалното ниво на ликвидност и каматните стапки во банкарскиот систем, како и за сигнализирање на насоките на монетарната политика. За првпат се воведени во февруари 1994 година и по дефиниција се наменети за повлекување ликвидност од банкарскиот систем. Интервенциите со овој инструмент, чијашто рочност изнесува 28 дена, се вршат преку спроведување аукции коишто можат да бидат организирани како „тендер со износи“ или „тендер со каматни стапки“ (американски тип). Аукциите на благајнички записи се поставени на пазарна и флексибилна основа, што овозможува нивно постојано менување, со цел да се зголеми нивната ефикасност и успешно да се остварат поставените цели.

Депозитите на државата ги опфаќаат депозитните пари на државата во денари (трезорска сметка на државата и други буџетски фондови) и во странска валута (депозити за посебни намени на централно ниво на државата и други депозити). Во рамки на денарските депозити на државата, почнувајќи од март 2006 година, се вклучени и паричните фондови мобилизирани преку емисија на **државни записи за монетарни цели**, коишто се депонираат на посебна сметка. Имено, на

07.03.2006 година, НБРМ во соработка со Министерството за финансии започна со емисија на државни записи за монетарни цели со рок на достасување од три месеци. Државните записи за монетарни цели се издаваат на редовните аукции на државни хартии од вредност и ги имаат истите карактеристики како редовните државни хартии од вредност. Според Законот за јавен долг, државните записи за монетарни цели не се дел од јавниот долг, бидејќи се издаваат за потребите на монетарната политика. Воедно, државата нема право на располагање со повлечените средства преку издавање државни записи за монетарни цели. Каматната стапка на државните записи за монетарни цели ја плаќа НБРМ, според просечната каматна стапка постигната на аукциите на тримесечни државни записи. За регулирање на меѓусебните односи, Министерството за финансии и НБРМ склучија Договор за државни записи за монетарни цели.

Девизните обврски кон странство ги опфаќаат обврските на НБРМ кон нерезидентите врз основа на чекови и кредитни писма во девизи, како и обврските врз основа на искористени кредити од Меѓународниот монетарен фонд. Во оваа категорија е опфатена и алокацијата на специјалните права на влечење (СПВ).

Останатите обврски на НБРМ ги опфаќаат: капиталните сметки коишто ги опфаќаат сопствените средства на НБРМ, задржаната добивка, добивката од тековната година, општата и специфична исправка на вредноста на посебната резерва, вредносните прилагодувања и алокација на СПВ. Во оваа категорија се опфатени и неklasифицираните обврски на НБРМ коишто произлегуваат од најразлични деловни односи со резидентниот сектор.

Останатите обврски на НБРМ ги опфаќаат: капиталните сметки коишто ги опфаќаат сопствените средства на НБРМ, задржаната добивка, добивката од тековната година, општата и специфична исправка на вредноста на посебната резерва и вредносните прилагодувања. Во оваа категорија се и неklasифицираните обврски на НБРМ коишто произлегуваат од најразлични деловни односи со резидентниот сектор.

Табела бр.8. Биланс на останатите депозитни институции - банки и штедилници

Билансот на останатите депозитни институции се изготвува врз основа на доставената сметководствена евиденција од страна на банките и штедилниците (КНБИФО) и претставуваат агрегирани биланси на средствата и обврските на сите останати депозитни институции. Месечниот биланс на останатите депозитни институции се објавува на крајот на месецот и содржи податоци за претходниот месец. Билансот содржи податоци за побарувањата и обврските (носители на монетарните агрегати, согласно со националната дефиниција) на останатите депозитни институции (со исклучок на НБРМ) кон останатите сектори во економијата, вклучувајќи го и секторот „нерезиденти“. Податоците се класифицирани во стандардизирани компоненти според сектори, финансиски инструменти и сметководствени принципи.

А. Средствата во билансот на останатите депозитни институции вклучуваат: валути и депозити, хартии од вредност различни од акции, кредити, акции и други сопственички хартии од вредност, финансиски деривати, останати побарувања, нефинансиски средства.

Валутите и депозитите се поделени согласно со валутната структура во денари и странска валута. Валутите ги опфаќаат банкнотите и кованите пари во благајните на останатите депозитни институции коишто се издадени од централната банка и девизите коишто се издадени од централните банки на странски држави. Депозитите ги сочинуваат трансферабилните депозити коишто ги вклучуваат тековните сметки на останатите депозитни институции кај НБРМ (што ја вклучуваат и нивната задолжителна резерва во денари депонирана кај НБРМ) и сметките на банките во странство. Во групата на депозитите се вклучени и депозитите по видување, штедните и други депозити (коишто го вклучуваат и задолжителниот депозит на банките во НБРМ).

Хартиите од вредност различни од акции се класифицирани според валутната структура и секторот и ги опфаќаат благајничките записи, трезорските записи, државните обврзници, компаниските обврзници, комерцијалните хартии од вредност, преносливите депозитни сертификати и сл.

Кредитите се однесуваат на средствата коишто се дадени на различни сектори од страна на останатите депозитни институции. Податоците за кредитите ја вклучуваат пресметаната камата, додека очекуваните загуби, резервациите за кредити и исправките на вредност се исклучени од оваа категорија. Кредитите се класифицирани во денарски и девизни, според валутната распределба.

Акциите и другите сопственички хартии од вредност ги опфаќаат финансиските инструменти коишто на имателот му даваат право на сопственост на друштвото коешто ги издало.

Останатите побарувања ги вклучуваат трговските кредити и аванси коишто се однесуваат на финансиските услуги што останатите депозитни институции ги даваат на други финансиски и нефинансиски институции. Оваа категорија ги содржи и сите останати ставки коишто не се опфатени во другите категории на финансиски инструменти, а се однесуваат на дивидендите, побарувањата во пресметка, ставките во процес на наплата и сл.

Нефинансиските средства ги вклучуваат материјалните средства (фиксни средства, залихи и сл.) и нематеријалните средства за кои нема евидентирани соодветни обврски (патенти, лиценци, софтвер и сл.).

Б. Обврските на останатите депозитни институции ги вклучуваат обврските што настануваат врз основа на: примени депозити, добиени кредити, емитирани хартии од вредност, останати обврски и акции и други сопственички хартии од вредност.

Депозитите се поделени на депозити вклучени и исклучени од парична маса, а понатаму се класифицирани во депозити во денари и странска валута.

Депозитите вклучени во паричната маса ги опфаќаат трансферабилните депозити и останатите депозити на домашните депозитни институции коишто се вклучени во националната дефиниција на паричната маса. Оваа категорија ги вклучува депозитите на останатите финансиски институции, нефинансиски друштва, домаќинства, непрофитни институции коишто им служат на домаќинствата и локалната самоуправа.

Депозитите исклучени од парична маса ги опфаќаат трансферабилните и останатите депозити на државата (освен на локалната самоуправа), депозитните институции и нерезидентите.

Хартиите од вредност се однесуваат на комерцијалните хартии од вредност емитирани од страна на останатите депозитни институции коишто се во функција на зајакнување на вкупниот финансиски потенцијал.

Кредитите се однесуваат на средствата коишто останатите депозитни институции ги добиваат од различни институционални сектори.

Останатите обврски вклучуваат: трговски кредити (добиени при купување стоки и услуги од домаќинства, непрофитни институции и нефинансиски друштва) и аванси примени за тековни работи или работи коишто треба да отпочнат, како и авансни плаќања за стоки и услуги. Во оваа категорија се вклучени и обврските во пресметка, обврски по дивиденди, резервации за загуби за оштетени финансиски средства, акумулирана амортизација и загуби коишто произлегуваат од исправката на вредноста и останати обврски. Останатите обврски ги вклучуваат сите сметки што не се класифицирани на друго место во билансната шема на останатите депозитни институции.

Акциите и другите сопственички хартии од вредност се поделени на сопственички вложувања, задржана добивка, финансиски резултат од тековната година, општа и специфична исправка на вредноста и посебна резерва, алокација на специјалните права на влечење (СПВ) и вредносни прилагодувања.

Акциите и другите сопственички хартии од вредност се поделени на сопственички вложувања, задржана добивка, финансиски резултат од тековната година, општа и специфична исправка на вредноста и посебна резерва и вредносни прилагодувања.

Табела бр.9 Преглед на депозитни институции - НБРМ, останати депозитни институции (ОДИ-банки и штедилници)

Прегледот на депозитните институции претставува консолидиран преглед на сметките на банките, штедилниците и НБРМ, при што ги покажува комбинирани средства и обврски на монетарниот систем во однос на останатите резидентни и нерезидентни субјекти. Основни извори за изработка на прегледот на депозитни институции се прегледот на НБРМ и прегледот на останатите депозитни институции.

Како консолидиран биланс на монетарниот систем претставува основа за негово постојано следење. Истовремено, прегледот овозможува и анализа на соработката на основните макроекономски сектори: реалниот, фискалниот, надворешниот и монетарниот сектор.

Месечниот преглед на депозитните институции се објавува на крајот на месецот и содржи податоци за претходниот месец.

Главни компоненти на Прегледот на депозитните институции се: нето девизни средства, домашни кредити, парични средства, депозити (ограничени и останати), обврски кон останатите финансиски институции, капитални сметки и останати ставки (нето).

Нето девизните средства претставуваат разлика од девизните средства и обврски на НБРМ и останатите депозитни институции (банки и штедилници). Сите девизни средства и обврски на НБРМ и останатите депозитни институции се агрегирани и се прикажани како нето девизни средства на монетарниот систем.

Домашните кредити ги опфаќаат побарувањата на депозитните институции (НБРМ, банки и штедилници) од државата (прикажани на нето-основа), побарувања од локалната самоуправа, јавните нефинансиски институции, приватниот сектор и останатите финансиски институции (прикажани на бруто основа).

Побарувања од државата се однесуваат на побарувања врз основа на кредити, хартии од вредност и трговски кредити и аванси. Како извори на кредити одобрени на Државата се користат: странски кредити, кредитни линии, депозитниот потенцијал и останати извори. Побарувањата од Државата врз основа на хартии од вредност претставуваат побарувања врз основа на специфични хартии од вредност (издадени од државата во процесот на санација на една банка, издадени обврзници за старото девизно штедење).

Побарувањата од локалната самоуправа се однесуваат на побарувањата врз основа на дадени кредити во домашна валута.

Побарувањата од јавните нефинансиски друштва се однесуваат на побарувањата врз основа на дадени кредити во домашна и странска валута на јавните претпријатија.

Побарувањата од приватниот сектор ги опфаќаат вкупните пласмани на депозитните институции на приватниот сектор врз основа на дадени кредити, пласмани во хартии од вредност и акции и останати пласмани. Побарувањата од приватниот сектор ги содржат: побарувањата од останатите нефинансиски друштва, побарувањата од домаќинства и побарувањата од непрофитни институции коишто им служат на домаќинствата.

Побарувањата од останати финансиски институции ги опфаќаат вкупните пласмани на депозитните институции врз основа на дадени кредити, пласмани во хартии од вредност и акции.

Паричните средства ги опфаќаат готовите пари во оптек (готови пари надвор од останатите депозитни институции), депозитните пари на локалната самоуправа и останатите финансиски институции кај НБРМ и депозитните пари на секторот на држатели на пари кај банките и штедилниците.

Ограничените депозити ги вклучуваат депозитите чијашто употреба е ограничена за одредена намена утврдена со пропис. Овие депозити се наменети за покривање отворени акредитиви во надворешниот платен промет, гаранции, банкарски дознаки и др.

Останатите депозити ги опфаќаат орочените, штедните и девизните депозити на секторите вклучени во дефиницијата на парична маса, кај НБРМ, банките и штедилниците.

Обврските кон останатите финансиски институции ги опфаќаат вкупните обврски на депозитните институции врз основа на депозити, хартии од вредност и примени кредити.

Капиталните сметките ги обединуваат капиталните сметки на НБРМ, банките и штедилниците.

Останатите ставки (нето) ги прикажуваат сите категории коишто не се опфатени во претходно прикажаните категории, како и сите неklasифицирани средства и обврски на депозитните институции.

Табела бр. 10 Кредити на недржавниот сектор дадени од банки и штедилници

Кредитите коишто останатите депозитни институции ги одобруваат на недржавниот сектор се класифицирани од аспект на валутата: кредити во денари и во странска валута. Понатаму се класифицирани во краткорочни и долгорочни кредити, пресметана камата и сомнителни и спорни побарувања. Краткорочните и долгорочни кредити се поделени на кредити со и без валутна клаузула. Кредитите на недржавниот сектор ги опфаќаат кредитите на следниве сектори: нефинансиски друштва, домаќинства, непрофитни институции коишто им служат на домаќинствата, локална самоуправа и останати финансиски институции.

Табела бр. 11 Монетарни агрегати и нивните компоненти (недржавен сектор)

Монетарните агрегати, како збир на финансиски инструменти класифицирани согласно со степенот на нивната ликвидност, се дефинирани во согласност со меѓународно прифатените дефиниции и критериуми (согласно со методологијата за монетарна и финансиска статистика на ММФ). Депозитите вклучени во монетарните агрегати се однесуваат на следниве сектори: останати финансиски институции, локалната самоуправа, нефинансиски друштва (приватни и јавни), домаќинства (физички лица и самостојни вршители на дејност со личен труд) и непрофитни институции коишто им служат на домаќинствата.

Паричната маса M1 ги опфаќа готовите пари во оптек и депозитните пари. Притоа, депозитните пари се однесуваат на тековните сметки кај банките и штедилниците и тековните сметки на останатите финансиски институции кај НБРМ.

Готовите пари во оптек претставуваат разлика помеѓу вкупниот износ на печатени и ковани пари и износот на готови пари што се наоѓа во благајната на банките, во трезорот на НБРМ и во дисперзираните трезори.

Паричната маса M2 (ликвидни средства) ги вклучува монетарниот агрегат M1 и краткорочните депозити. Краткорочните депозитите се дефинирани како депозити во кои се опфатени: депозитите по видување, орочените депозити до една година, во денари и странска валута.

Парична маса M4 (вкупен депозитен потенцијал на монетарниот систем), ги вклучува монетарниот агрегат M2 и долгорочните депозити т.е. депозитите орочени над една година, во денари и странска валута.

Табела бр. 12 Вкупни побарувања на останати депозитни институции (ОДИ - банки и штедилници)

Побарувањата на останатите депозитни институции се однесуваат на кредитите, пласманите во хартии од вредност, акциите и достасаните ненаплатени побарувања и сомнителните и спорни побарувања врз основа на кредити. Пласманите на останатите депозитни институции се поделени по сектори, рочности и валути. Согласно со прифатените стандарди од областа на монетарната и финансиската статистика за консолидација, т.е. исклучување на меѓусебните побарувања и обврски во рамките на еден сектор, пласманите ги исклучуваат меѓубанкарските побарувања.

Побарувањата на банките и штедилниците од нефинансиски друштва (приватни и јавни) се однесуваат на побарувањата врз основа на кредити, пресметаната камата врз основа на кредити, достасаните ненаплатени и сомнителни и спорни побарувања по кредити, хартии од вредност и акции. Сите категории се поделени по валута, а кредитите и по рочност. Останатите депозитни институции одобруваат кредити од различни извори на средства: депозити, сопствени извори, странски кредити, добиени кредитни линии и останати извори. Побарувањата врз основа на хартии од вредност претставуваат побарувања врз основа на краткорочни хартии од вредност (чекови и меници) и побарувања врз основа на долгорочни хартии од вредност, односно учества или вложувања на банките и штедилниците во хартии од вредност на нефинансиски друштва. Побарувањата што ја сочинуваат категоријата акции се однесуваат на финансиските инструменти коишто им даваат на останатите депозитни институции право на сопственост врз нефинансиското друштво коешто ги издало.

Побарувањата на банките и штедилниците од домаќинствата (физички лица и самостојни вршители на дејност со личен труд) се однесуваат на побарувањата врз основа на кредити, пресметана камата врз основа на кредити, достасани ненаплатени побарувања и сомнителни и спорни побарувања врз основа на кредити. Побарувањата од домаќинствата се поделени по валута, рок и намена. Според намената, кредитите се делат на: потрошувачки кредити, автомобилски кредити, кредити за станбена изградба, рамковни кредити (кредитни картички и негативни салда на тековни сметки), останати кредити и кредити за вршење самостојна дејност (им се одобруваат на физичките лица кои вршат регистрирана дејност).

Побарувањата на банките и штедилниците од непрофитните институции коишто им служат на домаќинствата, останатите финансиски институции и локалната самоуправа се однесуваат на побарувањата врз основа на кредити, пресметаната камата врз основа на кредити, достасаните ненаплатени побарувања и сомнителни и спорни побарувања врз основа на кредити, побарувањата врз основа на хартии од вредност и побарувањата врз основа на акции.

Побарувањата на останатите депозитни институции од Државата се однесуваат на побарувањата врз основа на кредити, пресметаната камата врз основа на кредити, достасаните ненаплатени побарувања и сомнителни и спорни побарувања врз основа на кредити, побарувањата врз основа на хартии од вредност и побарувањата врз основа на акции. Како извори на кредити одобрени на Државата се користат: странските кредити, кредитните линии, депозитниот потенцијал и останати извори.

Побарувањата од Државата врз основа на хартии од вредност претставуваат побарувања врз основа на специфични хартии од вредност.

Табела бр. 13 Обврски на останатите депозитни институции (ОДИ - банки и штедилници)

Согласно со доминантната класична депозитно-кредитна активност на **останатите депозитни институции, обврските кон нефинансиските друштва** вклучуваат депозити на нефинансиските друштва и кредити добиени од нефинансиските друштва. Покрај депозитите и кредитите во оваа категорија се вклучени и хартиите од вредност издадени од нефинансиските друштва. Депозитите се поделени од аспект на нивната рочна и валутна структура. Кредитите и хартиите од вредност се делат согласно со нивната валутна структура.

Обврските на останатите депозитни институции кон домаќинствата ги вклучуваат тековните сметки, депозитите по видување, орочените депозити (до три месеци, над три месеци, до една година и над една година) и ограничените депозити наменети за покривање акредитиви во домашниот платен промет.

Обврските на депозитните банки кон други комитенти - непрофитни институции коишто им служат на домаќинствата, кон локалната самоуправа, кон останатите финансиски организации, како и обврските кон државата, соодветно. Станува збор за обврски врз основа на различни видови депозити поделени според нивната рочна и валутна структура, како и обврски врз основа на хартии од вредност и други кредитни обврски изразени во денари и странска валута.

Табела бр.14 Пондерирани каматни стапки на банките за примени депозити и вкупно дадени кредити

Врз основа на Извештај за пондерирани каматни стапки на примени депозити и дадени кредити, кои на редовна месечна основа депозитните банки ги доставуваат до НБРМ, се изготвува агрегиран преглед на Пондерирани каматни стапки на примени депозити и дадени кредити во денари и во девизи.

Каматни стапки на денарски кредити ги опфаќа: каматни стапки на денарски кредити без валутна клаузула и каматни стапки на денарски кредити со валутна клаузула.

Каматни стапки на денарски депозити ги опфаќа: каматни стапки на денарски депозити без валутна клаузула и каматни стапки на денарски депозити со валутна клаузула.

Кај денарските кредити/депозити понатаму е извршена поделба според два критериума: секторска класификација и рочност. Според секторската класификација, извршена е поделба на: кредити/депозити кои се однесуваат на претпријатија, кредити/депозити кои се однесуваат на население. Според рочноста, поделба е извршена кај кредитите на: краткорочни и долгорочни; и кај депозитите на: депозити по видување, краткорочно и долгорочно орочени депозити.

Девизните кредити/депозити се класифицирани според три критериума: по сектор, по валута и по рочност. Според секторската класификација, извршена е поделба на: кредити/депозити кои се однесуваат на претпријатија, кредити/депозити кои се однесуваат на население. Според рочноста, поделба е извршена кај кредитите на: краткорочни и долгорочни; а кај депозитите на: депозити по видување, краткорочно орочени депозити и долгорочно орочени депозити. Според валутната класификација, извршена е поделба на: кредити/депозити одобрени во евра и одобрени во САД долари.

Каматните стапки на кредитите и депозитите искажани се во проценти на годишно ниво.

Табела бр.15 Каматни стапки на Народна банка на Република Македонија

1. Есконтна стапка е важечката каматна стапка во тековниот месец.
2. Каматната стапка на расположливиот кредит преку ноќ - ломбарден кредит е важечката каматна стапка во тековниот месец.
3. Каматната стапка на репо трансакции за обезбедување на ликвидност во банкарскиот систем се прикажува како просечна пондерирана каматна стапка остварена на аукциите во тој месец.
4. Каматната стапка на благајнички записи се прикажува како просечна пондерираната каматна стапка остварена на аукциите со рок на достасување од 28 дена во тој месец. Каматната стапка е разграничена од аспект на типот на тендер кој може да биде: тендер со износи или тендер со каматни стапки.

5. Каматната стапка на репо трансакции за повлекување на ликвидност од банкарскиот систем се прикажува како просечна пондерирана каматна стапка остварена на аукциите во тој месец.

Табела бр.16 Задолжителна резерва на банки и штедилници

Банките и штедилниците издвојуваат задолжителната резерва врз основа на просечната состојба на депозитите во претходниот месец. Периодот на одржување на задолжителната резерва е од 11-ти во тековниот месец до 10-ти во наредниот месец. Исполнувањето на задолжителната резерва на банките во денари е на просечна основа, додека на задолжителната резерва на штедилниците во денари и задолжителната резерва на банките во девизи е на фиксна основа.

Табела бр.17 Каматни стапки на државни хартии од вредност

Каматните стапки на државните хартии од вредност се прикажуваат како просечни пондерирани каматни стапки остварени на аукциите во соодветниот месец со определен рок на достасување.

НАДВОРЕШНОТРГОВСКИ И ДЕВИЗЕН СЕКТОР

Табели бр.18-23 ПЛАТЕН БИЛАНС

Платниот биланс претставува статистички извештај за определен временски период, кој систематски ги сумира сите економски трансакции на Република Македонија со остатокот од светот.

Согласно Законот за Народна банка на Република Македонија и прописите од доменот на девизното работење, Народна банка на Република Македонија (НБРМ) е одговорна за составување и следење на извршувањето на платниот биланс.

Платно-билансната статистика на Република Македонија во основа се подготвува во согласност со методологијата на Меѓународниот Монетарен Фонд (Прирачник за платен биланс, петто издание - ППБ). Податоците се објавуваат на месечна основа, во милиони евра и САД долари. Трансакциите деноминирани во други валути се конвертираат во евра и САД долари еквивалентно на девизниот курс на денот на трансакцијата.

Основни извори на податоци за извршувањето на платниот биланс се:

- единствениот царински документ (ЕЦД) за надворешно-трговската размена на Република Македонија;
- системот за известување за платниот промет на банките со странство (ППС);
- систем за известување за надворешниот долг (КЗ);
- банкарските извештаи за состојбата на средствата и обврските (КНБИФО);
- месечни извештаи за промените и состојбите на сметките во странство на резидентите кои не се овластени банки и состојбата и прометот на евидентните сметки (месечни извештаи-МИ);
- дополнителни извештаи на НБРМ за менувачкото работење и за состојбата на официјалните девизни резерви на Република Македонија;
- податоци од годишниот прашалник за странски директни инвестиции-ДИ 22.

ПЛАТЕН БИЛАНС: ОДДЕЛНИ СТАВКИ

ТЕКОВНА СМЕТКА

Стоки

Извор на податоци за надворешно-трговската размена на Република Македонија е царинската документација (ЕЦД), која се прибира од страна на Царинската Управа на Република Македонија, а се обработува и објавува од страна на Државниот завод за статистика на Република Македонија (ДЗСРМ) и НБРМ.

ДЗСРМ согласно методологијата за евидентирање на надворешно-трговската размена во трговската статистика, ги објавува податоците за извозот на **ф.о.б.** основа, а за увозот на **ц.и.ф.** основа.

НБРМ согласно препораките на ППБ при евидентирање на стоките во платниот биланс врши прилагодување за опфат и класификација и тоа за:

-опфат: за вратените стоки и за фактурната вредност на извршената услуга за поправка на стоките;

-класификација: за **ц.и.ф./ф.о.б.** факторот и доработките. Во платниот биланс извозот и увозот се прикажуваат на **ф.о.б.** основа, поради што е неопходно прилагодување на увозот **ц.и.ф.** за **ц.и.ф./ф.о.б.** факторот. Во периодот од 1993 до 1997 година **ц.и.ф./ф.о.б.** факторот е утврден врз основа на просечните меѓународно определени стапки за пресметка на овие трошоци. Од 1998 година наваму **ц.и.ф./ф.о.б.** факторот се пресметува по утврдена методологија која се базира на податоците од ЕЦД за транспорт и осигурување на паритетите со дестинација во Република Македонија прилагодени на целокупниот увоз.

За пресметување на ставката увоз во пристанишни места, се користат податоци од месечните извештаи -МИ.

Услуги

Транспорт: Податоците кои се однесуваат на транспортот се од платниот промет на банките со странство и месечните извештаи -МИ. Постои можност за дезагрегација по вид на транспорт (воздушен, поморски, железнички и патен) и по категорија на услуги (превоз на стоки, патници и останато). Прилагодување се врши кај одливот на транспортни услуги (превоз на стоки) за делот од **ц.и.ф./ф.о.б.** факторот кој се однесува на трошоците за превозни услуги извршени од нерезиденти.

Туризам: Извор се податоците од платниот промет на банките со странство и месечните извештаи -МИ.

Останати услуги: Основен извор се податоците од платниот промет на банките со странство за извршените наплати од и плаќања кон нерезиденти по видови на услуги: телекомуникациони услуги, инвестициони работи, осигурување, деловни, владини и останати услуги. Прилагодување се врши кај одливот за осигурување за делот од **ц.и.ф./ф.о.б.** факторот кој се однесува на трошоците за осигурување при превозот на стоки. Како дополнителен извор на податоци за одделните видови услуги се користат податоци од месечните извештаи -МИ.

Доход

Доходот како компонента на платниот биланс произлегува од: надомест за вработени (резиденти вработени кај нерезиденти и обратно) и доход од инвестиции. Доходот од инвестиции претставува капитална добивка од директните инвестиции, портфолио инвестициите и останатите инвестиции (дивиденди, камати на заеми и кредити и сл.).

Доход од директни инвестиции: Во податоците се опфатени платените дивиденди и распределената добивка, како и реинвестираната и нераспределена добивка. Извор на податоци за платените/наплатени дивиденди е платниот промет на банките со странство. Извор на податоци за реинвестираната добивка за претходните години претставува годишниот прашалник за директни инвестиции, додека за тековната година се вршат проценки врз основа на податоците од претходните години.

Доход од останиати инвестиции: Во податоците се опфатени наплатените и платените камати на депозити, краткорочни, среднорочни и долгорочни заеми и кредити. Наплатените камати ги сочинуваат приливите на камати од девизните депозити на сметки во странство (каматата на официјалните девизни резерви и на девизните средства на банките). Извор се податоците од платниот промет на банките со странство и извештаите на НБРМ за состојбата на официјалните девизни резерви. Платените камати сеоднесуваат на доспеаните тековни обврски

по камати за користени среднорочни и долгорочни странски заеми и кредити. Извор се податоците од КЗ кои задолжително се регистрираат во НБРМ.

Тековни трансфери

Официјалниџе џрансфери во најголем дел се однесуваат на парична и стокова помош добиена од влади на странски држави и меѓународни организации. Извор на податоци за паричните трансфери е платниот промет на банките со странство, а за стоките трансфери царинската евиденција.

Приватниџе џрансфери ги сочинуваат: дознаките во и од странство на домашните физички лица, откупената и продадената ефективна на менувачкиот пазар и останатите трансфери од кој најголем дел се рентите, пензиите, инвалидните и др. Основен извор на податоци е платниот промет на банките со странство. Откупената и продадената ефективна на менувачкиот пазар согласно ППБ треба да се класифицира во капитално - финансиската сметка на платниот биланс. Меѓутоа, со оглед дека голем дел од овие средства потекнуваат од наплатите на резиденти од нерезиденти по дадени стоки и услуги (сива економија) и примени трансфери во ефективни странски пари, овие трансакции се евидентираат како дел од тековната сметка на платниот биланс (приватни трансфери).

КАПИТАЛНА И ФИНАНСИСКА СМЕТКА

КАПИТАЛНА СМЕТКА

Опфатени се капиталните трансфери за кои извор на податоци е платниот промет на банките со странство.

ФИНАНСИСКА СМЕТКА

Директни инвестиции: Директните инвестиции ги опфаќаат акционерскиот капитал, реинвестираната добивка и другиот капитал. Трговските кредити, долгорочните и краткорочните заеми помеѓу поврзаните субјекти се евидентираат во ставката друг капитал. Основен извор на податоци за претходните години е годишниот прашалник ДИ 22. Извор на податоци за паричните влогови е платниот промет на банките со странство, а за стоките влогови царинските документи. За тековната година за реинвестираната добивка и за другиот капитал се вршат проценки врз основа на податоците за претходните години.

Портфолио инвестиции: Извор на податоци за портфолио инвестициите е платниот промет на банките со странство.

Други инвестиции:

Трговски кредити: Трговските кредити (одобрени во странство и примени од странство) претставуваат разлика помеѓу физичката размена на стоките и наплатите односно плаќањата за истите. Податоците за трговските кредити како проценка се изведени од податоците за стоките размена од царинските документи и извршените наплати и плаќања од платниот промет по основ на извоз и увоз на стоки. Доколку вредноста на физичкиот извоз е поголема од вредноста на наплатениот извоз, разликата се евидентира како одобрен трговски кредит (со негативен предзнак). Ако вредноста на увезената стока е поголема од плаќањето по основ на увоз на стоки, разликата се евидентира како примен трговски кредит (со позитивен предзнак). Како дополнителен извор на податоци се користат податоци од месечните извештаи -МИ.

Заеми: Во категоријата заеми се прикажуваат користењата и обврските за отплата на главнина, по среднорочни и долгорочни заеми и кредити. Довтасаните, а неплатени обврски за главнина и камата се евидентираат во категоријата други инвестиции - друго. Податоците се базираат на извештаите за среднорочниот и долгорочниот јавен и приватен надворешен долг изготвени во НБРМ врз основа на КЗ кои задолжително се регистрираат во НБРМ.

Валуџи и дејозии: Податоците се однесуваат првенствено на промените на девизните средства и девизните обврски на банките. Извор на податоци се месечните банкарски извештаи - КНБИФО и платниот промет на банките со странство. Промените на девизните средства и обврски на банките се искажани со делумно исклучување на меѓувалутарните промени. Промените на девизните средства на населението ја опфаќаат нето положената ефектива на девизни сметки на граѓаните во банкарскиот систем намалена за увозот на стоки од физички лица. Извор на податоци за нето положената ефектива на девизни сметки е платниот промет на банките со странство, а за увозот на стоки од физички лица царинските декларации. Како дополнителен извор на податоци за валутите и депозитите на останатите сектори се користат податоци од месечните извештаи -МИ.

Бруто официјални резерви: Податоците се однесуваат на промените на состојбата на официјалните девизни резерви. Извор на податоци се извештаите на НБРМ за состојбата на девизните резерви пресметани по курс на денот на извештајниот период.

Табели бр.24 и 25 Надворешно-трговска размена

Извор на податоци за надворешно-трговската размена е ДЗСРМ. Податоците за стоковната размена на

Република Македонија со странство се подготвуваат согласно основните статистички стандарди, дефиниции и препораки на ООН за концептите и дефинициите на статистиката на надворешната трговија. Податоците за извозот се објавуваат на **ф.о.б.** а за увозот на **ц.и.ф.** основа.

Табели бр.26 и 27 Состојба на странски директни инвестиции

Начинот на пресметување и прикажување на странските директни инвестиции (СДИ) во меѓународни рамки се базира на методолошките препораки на Прирачникот на ММФ (Balance of Payments Manual-fifth edition, IMF 1993) и Прирачникот на OECD (OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment-third edition, OECD 1996). Согласно овие препораки СДИ вклучуваат:

- сопственички капитал и реинвестирана добивка;
- побарувања од поврзаните претпријатија во странство;
- обврски кон поврзаните претпријатија во странство.

Реинвестираната добивка методолошки вклучува:

- дел од добивка распоредена во капитал;
- дел од добивка распоредена во резерви;
- дел од добивка распоредена за покривање на загуби од изминат период;
- нераспоредена добивка;
- непокриена загуба;
- загуба од претходен период, претворена во побарување од инвеститорот и
- добивка од претходен период, претворена во обврска кон инвеститорот.

Согласно Петтото издание на прирачникот од ММФ се препорачува како критериум да се користи минимално учество од 10% во капиталот или правото на глас. Според тоа дистинкција на директен и портфолио инвеститор се прави од аспект на процентот на поседувани акции и удели во претпријатието.

Методолошките постапки кои се применуваат во Република Македонија за пресметување на странските директни и портфолио инвестиции во потполност кореспондираат со методолошките постапки применувани од страна на земјите членки на ММФ и OECD.

Податоците за СДИ во Република Македонија се прикажани од аспект од земајќа од каде потекнуваат и дејноста во која е инвестирано.

Табели бр.28 и 29 Меѓународна инвестициона позиција

Меѓународната инвестициона позиција претставува статистички извештај кој ја прикажува состојбата и структурата на финансиските побарувања (средства) на резидентите од нерезидентите и финансиските обврски на резидентите кон нерезидентите кои произлегуваат од нивното меѓусебно работење, на определен датум, вообичаено на последниот ден од годината.

Меѓународните финансиски средства на земјата ги сочинуваат директните и портфолио инвестициите на резидентите правни и физички лица во други земји вклучително и инвестициите во финансиски деривативи, останатите инвестиции на резидентите во странство во вид на одобрени заеми и кредити, девизните средства на резидентните банки кај странските комерцијални банки, како и официјалните девизни резерви. Меѓународните финансиски обврски на земјата ги сочинуваат обврските по директните и портфолио инвестициите на нерезидентите правни и физички лица во земјата вклучително и инвестициите во финансиски деривативи, обврските по останатите инвестиции на нерезидентите во земјата во вид на користени заеми и кредити и обврските по депозитите на странските правни и физички лица кај резидентните банки.

Разликата помеѓу вкупните меѓународни финансиски средства и обврски ја дава нето меѓународната инвестициона позиција на една земја. Односно, нето меѓународната инвестициона позиција на Република Македонија е разлика помеѓу инвестициите на резидентите кај нерезиденти (нејзините меѓународни средства) и инвестициите на нерезидентите кај резиденти (нејзините меѓународни обврски).

Директните инвестиции се вложувања со кои инвеститорот има намера да воспостави трајна економска поврзаност и/или да оствари право на управување со правното лице во кое инвестира. Притоа, како критериум за дефинирање на директните инвестиции, согласно меѓународните препораки и стандарди, се користи минимално учество од 10% во капиталот или одлучувачко право на глас во правното лице во кое се инвестира. Директните инвестиции го вклучуваат акционерскиот капитал, реинвестираната добивка и долгот на меѓусебно поврзаните субјекти. Извор на податоци за директните инвестиции за составување на меѓународната инвестициона позиција на Република Македонија, се прашалниците - извештаите за состојбата и прометот на поврзаните субјекти кои до НБРМ на годишна основа ги доставуваат сите правни лица-резиденти за вложувањата во и од странство.

Портфолио инвестициите ги опфаќаат вложувањата во должнички хартии од вредност и во сопственички хартии од вредност, каде инвеститорот поседува помалку од 10% од акционерскиот капитал или нема одлучувачко право на глас. За составување на меѓународната инвестициона позиција на Република Македонија, извор на податоци за вложувањата во сопственички хартии од вредност се годишните прашалници - извештаи за состојбата и прометот на поврзаните субјекти, а за вложувањето во должнички хартии од вредност се користат податоците од платниот промет на деловните банки со странство (согласно Извештајниот систем за меѓународните трансакции), извештаите за работи со хартии од вредност од овластените учесници на Македонската берза, како и базата на податоци на Централниот депозитар на хартии од вредност. За пресметка на пазарната вредност на хартиите, се користат податоците за пазарните цени од Македонската берза на хартии од вредност.

Останатите инвестиции ги опфаќаат средствата и обврските врз основа на краткорочни и долгорочни финансиски и трговски кредити и заеми, валути и депозити и останати средства и обврски. Согласно Прирачникот за платен биланс на ММФ, под трговски кредити се подразбираат побарувањата и обврските кои произлегуваат од комерцијално работење на резидентите со странство (по основ на извоз/увоз на стоки и услуги, авансно плаќање и сл.). За составување на меѓународната инвестициона позиција на Република Македонија, извор на податоци за трговските кредити се кварталните извештаи за побарувања и обврски по комерцијално работење на резидентите со странство (образец КИПО), а за финансиските кредити и заеми се користи кредитната евиденција со странство (образец КЗ и КО). Валутите и депозити ги опфаќаат депозитите кои резидентните банки ги држат во странство, односно обврските на резидентните банки кон нерезидентите. Извори на податоци за оваа ставка се месечните извештаи за сметководствената состојба на сметките од комерцијалните банки и платниот промет на банките со странство.

Табели бр.30-32 Бруто надворешен долг, Бруто надворешни побарувања и Нето надворешен долг**Општи методолошки објаснувања**

Евидентирањето и следењето на надворешниот долг го врши Народната банка на Република Македонија (во продолжение: Народната банка) како надлежна институција, согласно со Законот за Народната банка на Република Македонија и Законот за девизно работење.

Статистиката за надворешниот долг, во основа, се изготвува согласно со Прирачникот за статистика на надворешниот долг⁴⁷ (Прирачник).

Бруто надворешен долг

Бруто надворешниот долг во даден момент е еднаков на износот на тековните и безусловните обврски кои бараат плаќања на главница и/или камата од страна на должникот во некое идно време и кои се должат кон нерезиденти, од страна на резидентите на една економија. Согласно со ваквата дефиниција, бруто надворешниот долг претставува состојба на одреден ден на сите идни обврски на резидентите кон нерезидентите, што вклучува обврски по главница, достасани неплатени обврски по главница и камата, како и пресметана задоцнета камата, независно од видот на инструментот и рочноста.

Бруто надворешни побарувања

Бруто надворешните побарувања се состојба на сите тековни и безусловни побарувања, врз основа на должнички инструменти, кои ги имаат резидентите од нерезиденти. Во основа, дефиницијата за бруто надворешните побарувања е идентична со дефиницијата за бруто надворешниот долг, со оглед на фактот дека побарувањата на една економија претставуваат долг на друга економија.

Нето надворешен долг

Нето надворешниот долг е дефиниран како разлика помеѓу состојбата на бруто надворешниот долг и бруто надворешните побарувања. Нето надворешниот долг, во својата структура е идентичен со бруто надворешниот долг, при што стандардното прикажување се состои од поделба по институционални сектори, рачност и инструменти на долг.

Согласно со Прирачникот, поделбата на долгот се врши помеѓу четири основни институционални сектори во економијата, и тоа:

- државниот сектор (ја вклучува јавната власт и нејзините агенции - владините единици на сите нивоа - централна, локална власт и социјални фондови);
- монетарната власт (централната банка, или друга институција носител на монетарната власт);
- банкарскиот сектор (финансиските посредници кои вршат активности на прибирање депозити и давање кредити);
- останати сектори (небанкарските финансиски посредници, нефинансиските трговски друштва, домаќинствата и непрофитните институции).

Понатаму, во рамките на секој сектор, е извршено разграничување по рачност, при што долгот се дели на краткорочен (со рок на доспевање до една година) и долгорочен (со рок на доспевање над една година).

На третото ниво, долгот се распределува по стандардни видови на инструменти, и тоа:

- трговски кредити (побарувања или обврски кои произлегуваат од директно одобрување кредит од добавувачот (испорачателот), врз основа на промет на стоки и услуги, авансни плаќања од купувачот на стоки и услуги и изведување на работи);
- заеми (побарувања или обврски кои настануваат со директно позајмување на финансиски средства (пари) од страна на кредиторот на должникот врз основа на договор за кредит);

⁴⁷ External Debt Statistics: Guide for compilers and Users, IMF, 2003.

- должнички хартии од вредност (креирање долг или побарувања преку емисија/купување хартии од вредност, како дел од портфолио-инвестициите во земјата, со кои се тргува на организирани финансиски пазари, како и преку шалтер);

- валути и депозити (валутите се побарувања од централната банка која ги издала банкнотите и монетите, од страна на нерезидентите кои располагаат со нив. Обврските врз основа на депозити се обврски на финансиските институции кои примаат депозити од нерезидентите, додека побарувањата по депозити настануваат врз основа на депонирани средства кај нерезидентни финансиски институции); и

- останато (останатите побарувања и обврски настануваат врз основа на должнички инструменти кои не се вклучени во претходните групи. Важна категорија во ставката „останато“ се достасаните неплатени обврски/побарувања кои се третираат како краткорочни, бидејќи доспеваат веднаш и се кумулатив на достасаните неплатени обврски/побарувања по сите претходно наведени инструменти).

Во рамките на нето надворешниот долг, посебно се прикажуваат нето обврските на меѓусебно поврзаните субјекти. Издвојувањето на побарувањата/обврските на меѓусебно поврзаните субјекти во рамки на нето надворешниот долг е значајно заради обезбедување компатибилност и конзистентност со извештајот за меѓународната инвестициска позиција, каде што овие обврски/побарувања на меѓусебно поврзаните субјекти се дел од категоријата „директни инвестиции (останат капитал)“.

Од аспект на вреднувањето, согласно со Прирачникот за сите инструменти се користи номиналната вредност, освен за должничките хартии од вредност, каде што долгот се прикажува по пазарна вредност. Ова во целост усогласено со начинот на нивно прикажување во рамките на меѓународната инвестициска позиција на земјата.

Податоците за состојбата на долг, плановите на отплата, достасаните неплатени обврски и склучените кредитни работи се пресметуваат во извештајните валути по средниот курс на Народната банка, на датумот на пресек. Тековите по надворешниот долг, повлечените средства и отплатите се курсираат по средниот курс на Народната банка, на датумот на настанување на трансакциите.

Состојбата на надворешниот долг е резултат на повлекувањата на средства, намалени за вкупните отплати на главнина, зголемени за износите на капитализирана достасана неплатена камата и оценета задоцнета камата до датумот на пресек. Со оглед на фактот дека состојбите се курсираат по курс на крај на периодот, а тековите (повлекувања и отплати) со курс на денот на трансакцијата, разликата во состојбата на почетокот и крајот на периодот не одговара на нето-промените од трансакции, туку таа ги вклучува и остварените курсни разлики.

Извори на податоци и методологија за изготвување на нето надворешниот долг на Република Македонија

Извори на податоци за нето надворешниот долг на државниот сектор:

- за категоријата „должнички хартии од вредност (обврзници и инструменти на пазарот на пари)“ - во делот на должничките хартии од вредност издадени во странство и купени од нерезиденти, се користат податоци од системот за известување за надворешниот долг (КЗ);

- за категоријата „должнички хартии од вредност (обврзници и инструменти на пазарот на пари)“ - во делот на должничките хартии од вредност, издадени во земјата и купени од нерезиденти, се користат податоци од: извештаите за работи со хартии од вредност (ИХВ), кои ги доставуваат овластените учесници на Македонската берза; од Централниот депозитар на хартии од вредност и од Македонската берза на хартии од вредност за утврдување на пазарната цена на хартиите од вредност. Во делот на бруто надворешниот долг, за тековната година, при пресметката на оваа ставка се користи состојбата на долг на крајот на претходната година и нејзе ѝ се додадени нето-движењата од платниот биланс во делот на портфолио-инвестициите - должнички хартии од вредност.

- за категоријата „заеми“ се користат податоци од: системот за известување за надворешниот долг (извештаи за кредитното задолжување КЗ) - кредитна евиденција која се води во НБРМ и која произлегува од поединечно евидентирање на обврските по одделни кредитни

работи со сите основни елементи. Оваа евиденција овозможува добивање на податоци за состојбата на надворешниот долг, користењата, отплатите, износот на достасаните неплатени обврски за одредена кредитна работа и сл.; и системот за известување за надворешните побарувања (кредитното одобрување КО) - кредитната евиденција која се води во НБРМ и која произлегува од поединечно евидентирање на побарувањата по одделни кредитни работи со сите основни елементи. Оваа евиденција обезбедува податоци за состојбата на побарувањата, одобрувањата, наплатите, износот на достасаните ненаплатени побарувања за одредена кредитна работа и сл.

Извори на податоци за нејто надворешен долг на секторот „монетарна власт“:

- за категоријата „должнички хартии од вредност (обврзници и инструменти на пазарот на пари)“ - се користат податоци од извештаите на НБРМ за состојбата и структурата на официјалните девизни резерви на Република Македонија;
- за категоријата „валути и депозити“ - се користат податоци од извештаите на НБРМ за состојбата и структурата на официјалните девизни резерви на Република Македонија;
- за категоријата „заеми“ - се користат податоци од системот за известување за надворешниот долг (кредитното задолжување КЗ).

Извори на податоци за нејто надворешен долг на секторот „банки“:

- за категоријата „заеми“ се користат податоци од системот за известување за надворешниот долг (кредитното задолжување КЗ) и системот за известување за надворешните побарувања (кредитното одобрување КО);
- за категоријата „валути и депозити“ се користат податоци од банкарските извештаи за состојбата на средствата и обврските (КЊБИФО) - месечни извештаи за сметководствената состојба на сметките од комерцијалните банки;
- за категоријата „останати обврски“ се користат податоци за достасаните неплатени обврски по категоријата „заеми“, од системот за известување за надворешниот долг (кредитното задолжување КЗ) и системот за известување за надворешните побарувања (кредитното одобрување КО).

Извори на податоци за нејто надворешен долг на останатите сектори:

- за категоријата „заеми“ се користат податоци од системот за известување за надворешниот долг (кредитното задолжување КЗ) и системот за известување за надворешните побарувања (кредитното одобрување КО);
- за категоријата „валути и депозити“ се користат податоци од месечните извештаи за состојбата на редовните сметки на резидентите во странство (извештаи МИ);
- за категоријата „краткорочни трговски кредити“ се користат податоци од кварталните извештаи за побарувањата и обврските по комерцијално работење на резидентите со странство (КИПО). Исклучок е направен за 2007 година, каде поради воведување нов прашалник, кој сè уште е во фаза на тестирање, податоците за состојбата на долгот и побарувањата од комерцијалното работење се добиени со додавање на состојбата од крајот од 2006 година со податоците за трговските кредити од платниот биланс;
- за категоријата „долгорочни трговски кредити“ се користат податоци од системот за известување за надворешниот долг (кредитното задолжување КЗ) и системот за известување за надворешните побарувања (кредитното одобрување КО);
- за категоријата „останати обврски“ се користат податоци за достасаните неплатени обврски по категоријата „заеми“ од системот за известување за надворешниот долг (кредитното задолжување КЗ) и системот за известување за надворешните побарувања (кредитното одобрување КО).

Извори на податоци за нејто надворешниот долг на меѓусебно поврзаниите субјекти - директни инвестиции:

- како основен извор на податоци за побарувањата и обврските на меѓусебно поврзаните субјекти се користат податоци од годишните прашалници - за состојбата и прометот на поврзаните субјекти (ДИ-22 и ДИ-11), кои ги доставуваат сите резиденти-правни лица за

вложувањата во и од странство. За тековната година, во отсуство на податоци од основниот извор, како извори на податоци се користат: за заемите на меѓусебно поврзаните субјекти се користи системот за известување за надворешниот долг (кредитното задолжување КЗ) и системот за известување за надворешните побарувања (кредитното одобрување КО), каде што постои можност за утврдување на меѓусебната поврзаност на кредиторите и должниците; и за трговските кредити на меѓусебно поврзаните субјекти - податоците од кварталните извештаи за побарувања и обврски по комерцијално работење на резидентите со странство (КИПО), од каде што се проценува учеството на долгот/побарувањата на меѓусебно поврзаните лица, врз основа на застапеноста од претходните години.

Податоците за периодот 2004-2005 година се на годишна, додека почнувајќи од 2006 година, тие се објавуваат на квартална основа во евра и американски долари.

Табела бр.33 Девизни резерви

Податоците се однесуваат на состојбата на девизните резерви и другите девизни средства на определен датум.

Девизните резерви како средства со кои располагаат и се контролирани од страна на монетарните власти, се состојат од: монетарно злато, специјални права на влечење (SDR-Special Drawing Rights), резервна позиција кај ММФ и девизи.

Одделните компоненти на девизните резерви се дефинирани целосно во согласност со методологијата на Меѓународниот монетарен фонд (Прирачник за платен биланс, петто издание).

Состојбата на девизните резерви се пресметува по средниот курс на НБРМ на денот за кој се објавуваат податоци.

Монетарно злато

Злато: Категоријата монетарно злато го опфаќа златото со кое ракува НБРМ, а кое се состои од монетарно злато кое се наоѓа во трезорот на НБРМ, златни гранулати, монетарно злато депонирано во странски банки и монетарно злато на пат.

Депозити во злато: Депозитите во злато го опфаќаат ороченото злато во странски банки на подолг временски период.

Девизи

Девизи кај странски банки: Оваа категорија ги опфаќа девизните средства наostro сметки кај странски банки, средства во странски банки кои служат како покритее за отворени акредитиви и гаранции, пласмани во субординирани депозити во странски валути кај нерезиденти, како и орочени девизни средства во странство.

Ефективна во трезор: Ефективата во трезор ја сочинуваат ефективните средства за плаќање кои се наоѓаат во трезорот на НБРМ, чекови во девизи примени во благајна, чекови испратени за наплата во странство, како и чекови испратени за наплата кај домашни банки.

Хартии од вредност: Во оваа категорија влегуваат девизните средства пласирани во должнички купонски и дисконтни хартии од вредност издадени или гарантирани од странски држави, централни банки, мултилатерални развојни банки и меѓународни финансиски институции, како и девизните средства пласирани во колатерализирани и агенциски обврзници.

Други девизни средства

Во оваа категорија се опфатени пласманите во субординирани депозити во странски валути кај нерезиденти, девизни средства во странски банки кои служат како колатерал за дадени гаранции, примени девизни средства на тековните сметки на државата, како и пласмани во

сопственички хартии од вредност издадени од нерезиденти (БИС-акции) во странска валута расположиви за продажба.

Табели бр.34 и 35 Девизен курс на денарот- просек за периодот и на крајот од месецот

Просечните годишни девизни курсеви се пресметуваат како аритметичка средина од просечните месечни девизни курсеви.

Просечните квартални девизни курсеви се пресметуваат како аритметичка средина од просечните месечни девизни курсеви од дадениот квартал.

Просечните месечни девизни курсеви се пресметуваат како аритметичка средина од средните дневни девизни курсеви.

Девизен курс на крајот на месецот е средниот дневен девизен курс од курсната листа на НБРМ за последниот ден од месецот.

Табела бр.36 Индекси на ефективен девизен курс на денарот

Реалниот ефективен девизен курс претставува индексен број кој се добива како количник од индексот на номиналниот ефективен девизен курс на денарот и индексот на релативните цени.

Индексот на номиналниот ефективен девизен курс (НЕДК) на денарот се пресметува како пондерирана геометриска средина од билатералните просечни месечни девизни курсеви на дванаесет поголеми надворешнотрговски партнери на Република Македонија (Австрија, Бугарија, Хрватска, Германија, Грција, Италија, Холандија, Русија, Словенија, Турција, САД и Србија), со базен период 2003=100 и пондери засновани врз надворешнотрговската размена во 2006 година.

Индексот на релативни цени е однос помеѓу просечниот пондериран индекс од индексите на странски цени на земјите што соодветствуваат со изборот на земји чии валути се користат при пресметката на НЕДК на денарот и индексот на домашни цени, со базен период 2003=100 и пондери засновани врз надворешнотрговската размена во 2006 година. Притоа, како дефлатори се користат индексот на потрошувачки цени (CPI), Индексот на производители на индустриски производи (PPI) и Индексот на трошоци на работна сила по единица производ (ULC).